ERNEST HEMINGWAY

ADIO, ARME

roman

EDITURILE: UNIVERSUL & CALISTRAT HOGAȘ

ERNEST HEMINGWAY

ADIO, ARME

În româneşte de
RADU LUPAN

CUPRINS

CARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I
CAPITOLUL II
CAPITOLUL III
CAPITOLUL IV
CAPITOLUL V
CAPITOLUL VI
CAPITOLUL VII
CAPITOLUL VIII
CAPITOLUL IX
CAPITOLUL X
CAPITOLUL XI
CAPITOLUL XII

CARTEA A DOUA

CAPITOLUL XIII
CAPITOLUL XIV
CAPITOLUL XV
CAPITOLUL XVI
CAPITOLUL XVII
CAPITOLUL XVIII
CAPITOLUL XIX
CAPITOLUL XX
CAPITOLUL XXI
CAPITOLUL XXII
CAPITOLUL XXIII
CAPITOLUL XXIV

CARTEA A TREIA

CAPITOLUL XXV
CAPITOLUL XXVI
CAPITOLUL XXVII
CAPITOLUL XXVIII
CAPITOLUL XXIX
CAPITOLUL XXX
CAPITOLUL XXXI
CAPITOLUL XXXII

CARTEA A PATRA

CAPITOLUL XXXIII
CAPITOLUL XXXIV
CAPITOLUL XXXV
CAPITOLUL XXXVI
CAPITOLUL XXXVII

CARTEA A CINCEA

CAPITOLUL XXXVIII
CAPITOLUL XXXIX
CAPITOLUL XL
CAPITOLUL XLI

NOTĂ

Niciunul dintre personajele acestei cărţi nu reprezintă vreo persoană reală şi niciuna dintre unităţile sau organizaţiile militare amintite nu sunt organizaţii sau unităţi reale.

E. H.

CARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

ÎN VARA TÂRZIE din anul acela, locuiam într-o casă dintr-un sat, dincolo de care, departe, peste fluviu[1] şi câmpie, se înălţau munţii. Albia fluviului era plină de prundiş şi de bolovani uscaţi şi albiţi de soare, iar apa curgea limpede în şuvoaie repezi şi albăstrii. Trupele treceau pe lângă casă, pe şosea, şi praful pe care-l ridicau se aşternea pe frunzele copacilor. Praful se aşternuse şi pe trunchiurile copacilor şi frunzele lor căzură mai devreme în anul acela. Trupele mărşăluiau pe şosea şi vedeam praful ridicându-se, frunzele căzând în bătaia vântului, soldaţii în marş şi apoi iar şoseaua pustie şi albă cu frunzele risipite pe drum.

Câmpia era bogată în grâne; livezile, pline de roade, şi dincolo de câmpie munţii se înălţau cenuşii şi golaşi. În munţi se dădeau lupte şi noaptea era brăzdată de exploziile artileriei. În întuneric ai fi zis că fulgeră ca vara, dar nopţile erau reci şi nu ţi se părea deloc că se apropie furtuna.

Auzeam uneori, în întuneric, trecând pe sub ferestre soldaţi şi tunuri trase de tractoare. Noaptea se circula mult pe şosea: treceau catâri împovăraţi de lăzi cu muniţii şi camioane cenuşii care transportau soldaţi şi alte camioane care, cu încărcătura acoperită cu prelate, abia se mişcau în acest du-te-vino. Tunurile grele, trase de tractoare, treceau

[1] Fluviul Isonzo, din nord-vestul Italiei. Valea fluviului Isonzo a fost în 1915 teatrul unor lupte grele între armatele italiene şi cele austro-ungare.

şi în timpul zilei. Ţevile lungi ale tunurilor erau acoperite cu crengi verzi şi peste tractoare fuseseră aruncate ramuri şi frunze. De cealaltă parte a văii, spre miazănoapte, se zărea o pădure de castani şi dincolo de pădure se înălţa un alt munte. Şi pentru muntele acesta se dădeau lupte, dar fără niciun rezultat, şi în toamnă când începură ploile, frunzele castanilor căzură şi crengile erau despuiate şi trunchiurile înnegrite de ploaie. Viile erau şi ele rărite şi despuiate şi întreg ţinutul era pustiit de toamnă şi înecat în ploaia cenuşie. Ceţurile pluteau peste fluviu, norii învăluiau munţii şi camioanele împroşcau noroiul de pe şosea iar soldaţii, sub pelerinele lor, erau uzi şi murdari de noroi; puştile le erau ude şi sub pelerine, prinse de centiron, cele două cartuşiere de piele cenuşie pline de încărcătoare cu cartuşe subţiri şi lungi de 6,5 mm, ieşeau în afară în aşa fel încât soldaţii care mărşăluiau pe şosea păreau nişte femei în luna a şasea.

Automobilele mici şi cenuşii treceau în mare viteză; lângă şofer şedea de obicei un ofiţer şi în spate şedeau alţi câţiva. Împroşcau cu noroi mai mult decât camioanele şi dacă unul dintre ofiţerii care şedeau în spate era încadrat de doi generali şi era mărunt de statură, atât de mărunt încât nici nu-i zăreai faţa ci numai chipul şi spatele îngust, şi dacă automobilul gonea neobişnuit de repede se putea să fie regele[2]. Stătea la Udine[3] şi trecea aproape în fiecare zi să vadă cum stau lucrurile şi lucrurile stăteau foarte prost.

La începutul iernii ploile începură să cadă fără întrerupere şi odată cu ploile sosi şi holera. Epidemia fu stăvilită şi, până la urmă, dintre oamenii de sub arme muriră numai şapte mii.

[2] *Vittorio Emanuele al III-lea de Savoia* (1869—1947), rege al Italiei între 1900 şi 1946.

[3] Oraş în nord-estul Italiei.

CAPITOLUL II

ÎN ANUL URMĂTOR fură câştigate multe bătălii. Fu cucerit muntele de dincolo de valea unde creşteau castanii şi dincolo de câmpie, pe podişul dinspre sud, fură câştigate câteva bătălii şi în august trecurăm fluviul şi ne stabilirăm la Gorizia[4], într-o casă care avea zidul acoperit de glicină mov-purpurie şi în grădina cu gardul de piatră o fântână şi mulţi copaci cu umbra deasă. Luptele se dădeau acum în munţii din apropiere la o distanţă de mai puţin de o milă. Oraşul ca şi casa în care stăteam erau foarte frumoase. Fluviul curgea în spatele casei şi oraşul fusese cucerit în chip strălucit, dar nu şi munţii de dincolo de el şi mă bucuram foarte mult că austriecii păreau a voi să revină în oraş când războiul avea să ia sfârşit, deoarece nu-l bombardau ca să-l distrugă ci căutau numai obiectivele militare. Locuitorii rămăseseră pe loc şi în oraş erau spitale, cafenele şi pe străzile mai dosnice baterii de artilerie şi două bordeluri, unul pentru soldaţi şi celălalt pentru ofiţeri. Sfârşitul verii, nopţile reci, luptele purtate în munţii din spatele oraşului, fierăria ciocănită de obuze a podului de cale ferată, tunelul dărâmat de lângă fluviu unde se dăduseră lupte, copacii din jurul pieţii şi lungul bulevard mărginit de copaci care ducea spre piaţă; acestea precum şi fetele din oraş, regele, care trecea cu maşina şi acum puteai să-i vezi faţa, gâtul lung şi bărbiţa cenuşie de ţap; toate acestea, ca şi apariţia neaşteptată a unor interioare de case cu câte un zid prăbuşit din cauza bombardamentelor, apoi molozul din grădini şi uneori de pe străzi, ca şi faptul că în Carso lucrurile mergeau bine făceau

[4] Oraş în nord-estul Italiei, pe linia ferată care leagă Triestul de Austria.

ca toamna aceea să fie foarte deosebită de toamna trecută, când trăisem la ţară. Războiul se schimbase şi el.

Pădurea de stejari de pe muntele de dincolo de oraş pierise. În vară, când intrasem în oraş, pădurea fusese verde, dar acum în locul ei nu mai erau decât cioturi şi trunchiuri retezate şi pământ răscolit şi, într-o zi, la sfârşitul toamnei, când mă aflam pe locul unde fusese pădurea de stejari văzui un nor care venea dinspre munte. Aluneca foarte repede şi soarele se făcu palid şi totul deveni cenuşiu şi cerul fu acoperit şi norul coborî pe munte şi deodată ne învălui şi începu să ningă. Ninsoarea era biciuită de vânt, pământul gol fu acoperit, dar cioturile rămaseră afară. Tunurile fură acoperite de zăpadă şi pe jos, în zăpadă, se iviră cărări care duceau la latrinele din spatele tranşeelor.

Mai târziu, când am coborât în oraş, mă uitam cum cade zăpada, privind pe fereastra bordelului, cel pentru ofiţeri, unde eram cu un prieten, cu două pahare şi cu o sticlă de „Asti” şi uitându-ne cum cade zăpadă încet şi greoi, ne dădurăm seama că în anul acela n-avea să se mai întâmple nimic. Munţii din faţa oraşului nu fuseseră cuceriţi; niciunul dintre munţii de dincolo de râu nu fusese cucerit. Aveau să fie, dar în anul viitor. Prietenul meu îl văzu pe preotul nostru trecând pe stradă, păşind cu grijă prin zăpada topită şi bătu în geam ca să-i atragă atenţia. Preotul ridică privirile. Ne văzu şi zâmbi. Prietenul meu îi făcu semn să vină sus. Preotul clătină din cap şi se depărta. În seara aceea, la popotă, după *spaghetti*, pe care toţi le mâncau foarte repede şi cu o mare seriozitate, ridicându-le mai întâi cu furculiţa în aşa fel încât capetele să atârne în aer şi apoi băgându-le în gură sau ridicându-le şi înghiţindu-le fără întrerupere, mai bând din când în când şi câte un pahar de vin dintr-o carafă acoperită cu împletitură de rafie – carafa oscila pe un suport de metal şi când apăsai cu degetul pe gâtul ei, vinul roşu, limpede, taninos şi bun curgea în paharul pe care-l ţineai în aceeaşi mână – după *spaghetti*, căpitanul începu să-l cicălească pe preot.

Preotul era tânăr şi se-nroşea repede. Purta aceeaşi uniformă ca şi noi toţi dar avea cusută pe tunica cenuşie, deasupra buzunarului de la piept, o cruce de catifea roşu-închis. Pentru îndoielnicul mea folos, căpitanul vorbea într-o italiană stâlcită aşa ca să pot înţelege totul perfect, ca nimic să nu-mi scape.

— Preot astăzi cu femei, spuse căpitanul şi se uită la preot şi la mine.

Preotul zâmbi, roşi şi clătină din cap. Căpitanul îl cicălea adesea.

— Nu-i adevărat? întrebă căpitanul. Astăzi văzut preot cu femei.

— Nu, zise preotul.

Pe ceilalţi ofiţeri povestea îi amuza.

— Preot nu cu femei, reluă căpitanul. Preot niciodată cu femei, îmi explică el.

Luă paharul şi mi-l umplu, uitându-se tot timpul la mine, dar nepierzându-l din ochi pe preot.

— Preot fiecare noapte cinci contra unu. Toţi mesenii izbucniră în râs. Înţelegi? Preot în fiecare noapte cinci contra unu. Făcu un gest şi râse zgomotos. Preotul luă lucrurile în glumă.

— Papa vrea ca austriecii să câştige războiul, spuse maiorul. Ţine cu Franz Joseph[5]. De acolo îi vin banii. Eu sunt ateu.

— Ai citit vreodată Porcul cel negru? mă întrebă locotenentul. O să-ţi fac rost de un exemplar. Cartea asta mi-a zdruncinat credinţa în Dumnezeu.

— E o carte dezgustătoare şi plină de josnicii, spuse preotul. Nu cred că ţi-a plăcut.

— O găsesc foarte folositoare, spuse locotenentul. Îţi arată cine sunt preoţii ăştia. O să-ţi placă, zise el.

[5] *Franz Joseph I* (1830—1916), împărat al Austriei între 1843 – 1916 şi rege al Ungariei între 1867—1916. La 28 iunie 1914 ca urmare a asasinării nepotului său, arhiducele Franz-Ferdinand, el a declarat război Serbiei: sprijinit de Germania, care s-a alăturat Austro-Ungariei, acest conflict a constituit începutul primului război mondial.

Zâmbii preotului şi el îmi zâmbi pe deasupra sfeşnicului.

— Să n-o citiţi, îmi spuse el.

— O să-ţi fac rost de ea, spuse locotenentul.

— Toţi oamenii care gândesc sunt atei, interveni maiorul. Totuşi, nu cred în francmasonerie.

— Eu cred în francmasonerie, spuse locotenentul. E o organizaţie care are scopuri nobile.

Cineva intră, şi prin uşa deschisă se văzu cum cade zăpada.

— Acum că a început să ningă n-o să se mai pornească nicio ofensivă, spusei.

— Desigur că nu, întări maiorul. Ar trebui să pleci în permisie. Să te duci la Roma, la Neapole, în Sicilia…”

— Ar trebui să se ducă la Amalfi, spuse locotenentul. O să-ţi dau o scrisoare de recomandare pentru familia mea din Amalfi. Ca pe un fiu au să te primească.

— Ar fi bine să se ducă la Palermo.

— Ar trebui să se ducă la Capri.

— Eu v-aş sfătui să mergeţi în Abruzzi[6] şi să vă duceţi şi la familia mea, în Caprocotta, spuse preotul.

— Ia ascultă-l cum vorbeşte de Abruzzii lui. Acolo e mai multă zăpadă decât aici. Şi omul nu vrea să vadă ţărani. Să se ducă să viziteze centrele de cultură şi de civilizaţie.

— Are nevoie de fete drăguţe… O să-i dau adresele caselor din Neapole. Fete frumoase şi tinere… însoţite de mamele lor. Ha, ha, ha!

Căpitanul ridică palma, cu degetele desfăcute, ca atunci când vrei să faci umbre chinezeşti pe perete. Umbra mâinii lui se proiecta pe zid. Începu să vorbească din nou, într-o italiană stricată:

— Te duci aşa, şi arătă spre degetul cel mic.

Toată lumea râdea.

— Uitaţi-vă aici, zise căpitanul şi îşi răşchira din nou degetele. Şi iar, la lumina lumânărilor, umbra mâinii lui se proiectă pe perete. Începu cu degetul cel gros aţintit în sus

[6] Masiv muntos şi podiş din Apenini.

şi spuse, în ordine, numele fiecărui deget: *Soto-tenente*[7] (degetul cel mare); *tenente* (arătătorul); *capitano* (mijlociul); *maggiore*[8] (inelarul) şi *tenente-colonello* (degetul cel mic). Te duci *soto-tenente* şi te-ntorci *soto-colonello*...

Toţi râdeau. Căpitanul avea un mare succes cu jocul lui de umbre chinezeşti. Se uită la preot şi strigă:

— Fiecare noapte preot cinci contra unu!

Toţi râseră.

— Trebuie să pleci în permisie imediat, spuse maiorul.

— Aş vrea să plec cu tine, să-ţi arăt o mulţime de lucruri, spuse locotenentul.

— Când te întorci, să aduci un gramofon.

— Să ne aduci plăci bune de operă.

— Să ne aduci plăci cu Caruso.

— Nu, nu cu Caruso. Rage.

— Ai vrea să ragi ca el.

— Rage, îţi spun eu că rage!

— Aş fi tare bucuros dacă v-aţi duce la Abruzzi, spuse preotul.

Ceilalţi strigau.

— E mult vânat pe acolo. Oamenii or să vă placă şi, deşi e frig, aerul e limpede şi uscat... Aţi putea sta la familia mea. Tatăl meu e un vânător renumit.

— Haideţi, spuse căpitanul. Să mergem la bordel înainte de a se închide.

— Noapte bună, spusei preotului.

— Noapte bună, îmi răspunse.

[7] Sublocotenent (it.).

[8] Maior (it.).

CAPITOLUL III

CÂND M-AM ÎNTORS de pe front, cantonamentul nostru se afla în acelaşi oraş. În împrejurimi fuseseră amplasate multe baterii noi şi venise primăvara. Câmpul era verde şi viţa de vie se acoperise cu lăstari verzi, copacii de pe marginea şoselei înfrunziseră şi briza sufla dinspre mare. Am revăzut oraşul şi dealul pe creasta căruia se înălţa vechiul castel, înconjurat de coline şi dincolo de ele se zăreau munţii cenuşii cu petice de verdeaţă pe coaste. În oraş erau mai multe baterii ca înainte, câteva spitale noi, pe străzi te întâlneai cu soldaţi englezi şi uneori cu englezoaice şi bombardamentul de artilerie mai lovise câteva case. Era cald şi mirosea a primăvară şi am coborât pe aleea mărginită de copaci. Înviorat de căldura razelor de soare care luceau pe ziduri şi am văzut că eram cantonaţi în aceeaşi casă şi că, de când plecasem, nu se schimbase nimic. Poarta era deschisă, un soldat şedea la soare pe o bancă, o ambulanţă aştepta la uşa de serviciu şi intrând am simţit mirosul pardoselii de marmură şi de spital. Totul era aşa cum fusese, numai că acum era primăvară. M-am uitat pe uşa sălii celei mari şi l-am văzut pe maior stând la biroul lui, cu fereastra deschisă prin care intra lumina soarelui. Nu m-a văzut şi n-am ştiut dacă e cazul să mă duc la el să-i raportez că am sosit sau dacă nu e mai bine să mă duc mai întâi sus şi să mă aranjez puţin. M-am hotărât să mă duc sus.

Camera pe care o împărţeam cu locotenentul Rinaldi, dădea spre curtea interioară. Fereastra era deschisă, patul meu era acoperit cu pătura, masca de gaze cu cutia ei lunguiaţă de tinichea şi casca de oţel erau agăţate pe acelaşi cuier. La picioarele patului, vechiul meu cufăr şi pe cufăr bocancii de iarnă cu pielea lucind de unsoare.

Carabina mea austriacă, cu butoiul octogonal de oţel albăstrui şi cu patul cu obrăzar făcut dintr-un frumos lemn de nuc fumuriu, atârna pe deasupra celor două paturi. Îmi adusei aminte că luneta care se adapta carabinei era închisă în cufăr. Rinaldi, locotenentul, dormea în celălalt pat. Se trezi când mă auzi umblând prin cameră şi se ridică în capul oaselor.

— *Ciao!* îmi zise el. Cum te-ai distrat?

— Admirabil.

Îmi dădu mâna şi, luându-mă de gât, mă sărută.

— Uf, făcui.

— Eşti murdar. Ar trebui să te speli. Unde-ai fost şi ce-ai făcut? Spune-mi totul, acuma, pe loc.

— Am fost peste tot; Milano. Florenţa, Roma, Neapole, Villa San Giovanni, Messina, Taormina…

— Parc-ai fi mersul trenurilor. Dar aventuri aşa mai deosebite ai avut?

— Da.

— Unde?

— La Milano, la Florenţa, la Neapole…

— Bine, bine, spune-mi însă care a fost cea mai grozavă?

— Aceea de la Milano.

— Asta pentru că a fost prima. Unde-ai întâlnit-o? La Cova? Unde v-aţi dus? Cum te-ai simţit? Spune-mi totul acuma. Aţi rămas împreună toată noaptea?

— Desigur.

— Fleacuri. Acuma au adus şi aici nişte femei bine. Femei care n-au mai fost pe front niciodată.

— Grozav.

— Nu mă crezi? O să mergem imediat după-amiază şi-o să le vezi. Şi în oraş sunt nişte englezoaice grozave. Deocamdată m-am îndrăgostit de *Miss* Barkley. O să te duc să te recomand. Probabil c-o să mă căsătoresc cu ea.

— Mă duc să mă spăl şi să mă prezint la raport. E mult de lucru?

— De la plecarea ta n-au mai fost decât degerături,

gălbioare, blenoragii, automutilări, pneumonii şi şancre tari sau moi în fiecare săptămână avem cazuri de rănire provocate de sfărâmături de stâncă. Dar cazuri grave nu prea avem. Săptămâna viitoare războiul o să înceapă iar. Poate c-o să înceapă. Aşa se spune. Ce crezi, ar fi bine să mă căsătoresc cu *Miss* Barkley… după război, bineînţeles?

— Fără îndoială, i-am răspuns şi am umplut ligheanul cu apa.

— Diseară ai să-mi povesteşti totul, spuse Rinaldi. Acum am să mă culc din nou, ca să fiu în formă când o să mă duc la *Miss* Barkley.

Mi-am scos tunica şi cămaşa şi m-am spălat cu apa rece din lighean. Mă frecam pe corp cu prosopul şi mă uitam prin cameră, pe fereastră, la Rinaldi, care stătea lungit pe pat, cu ochii închişi. Era un băiat frumos, de o vârstă cu mine, originar din Amalfi. Îi plăcea meseria de chirurg şi eram prieteni la cataramă. Cum stăteam aşa şi mă uitam la el, deschise ochii.

— Cum stai cu banii?

— Binişor.

— Împrumută-mi cincizeci de lire.

M-am şters pe mâini şi am scos portofelul din buzunarul interior al tunicii care atârna pe perete, agăţată de un cui. Rinaldi luă bancnota, o împături fără să se ridice din pat şi o băgă în buzunarul pantalonului. Îmi zâmbi.

— Trebuie să-i dau impresia lui *Miss* Barkley că sunt un om destul de bogat. Şi tu eşti marele şi bunul meu prieten şi protector financiar

— Du-te la dracu’!

În seara aceea, la popotă, am stat lângă preot care fu dezamăgit şi chiar jignit când află că nu am fost la Abruzzi. Îi scrisese tatălui său că vin şi ai lui se pregătiseră să mă primească. Îmi părea tot atât de rău ca şi lui şi nu-mi dădeam seama de ce nu mă dusesem la Abruzzi. Voiesem doar să mă duc şi încercai să-i explic cum se întâmplase ca un lucru să ceară un altul şi în cele din urmă îşi dădu seama

şi înţelese că într-adevăr voisem să mă duc şi totul fu din nou aproape în regulă. Băusem mult vin, apoi cafea şi „Strega[9]“ şi-i explicam cu glasul îngălat cum nu facem lucrurile pe care le vrem, cum niciodată nu facem aceste lucruri.

Stăteam şi vorbeam, iar ceilalţi discutau aprins. Voisem să mă duc la Abruzzi. Nu fusesem prin locuri unde şoselele sunt îngheţate şi tari ca fierul, unde aerul e curat, rece şi uscat, unde zăpada e uscată şi prăfoasă şi se văd urme de iepuri prin zăpadă şi unde ţăranii îşi scot pălăria şi-ţi spun „stăpâne” şi unde e vânat din belşug. Nu fusesem prin locuri de acestea, ci prin cafenele pline de fum, în nopţi în care totul se învârte cu tine şi te uiţi la pereţi ca să-i faci să stea locului, nopţi când zaci în pat beat şi crezi că asta-i totul, când încerci ciudata senzaţie de a te trezi şi de a nu şti cine e alături de tine şi lumea e atât de ireală şi atât de atrăgătoare pe întuneric încât trebuie să o iei de la început noaptea, fără să-ţi dai seama şi fără să-ţi pese de nimic, sigur că asta-i totul şi totul, şi totul şi nu-ţi mai pasă de nimic altceva. Dar deodată îţi pasă chiar foarte mult şi adormi ca să te trezeşti cândva dimineaţa cu acest sentiment şi tot ce-a fost s-a dus şi totul e tăios şi dur şi limpede şi uneori ai discuţii în privinţa preţului. Alteori însă e plăcut, intim şi cald şi micul dejun, şi prânzul. Alteori toată plăcerea a pierit şi eşti bucuros să ieşi afară pe stradă dar întotdeauna te aşteaptă o altă zi şi apoi o altă noapte. Încercam să-i explic cum e cu noaptea şi cum e cu deosebirea dintre noapte şi zi şi cum noaptea e mult mai bine, în afară de cazul în care ziua e foarte limpede şi rece, dar nu reuşeam să-i explic, tot aşa cum nu izbutesc nici acum. Dacă ţi s-au întâmplat însă toate astea, ştii cum e. Lui nu i se întâmplaseră, dar îşi dădu seama că voisem într-adevăr să mă duc la Abruzzi, însă nu fusesem acolo şi am rămas prieteni mai departe, având multe preferinţe comune, dar şi deosebindu-ne. El ştia dintotdeauna ceea ce

[9] Marcă de lichior italian.

eu nu ştiam şi ceea ce, când învăţasem să ştiu, puteam uita oricând. Dar atunci nu ştiam asta, deşi mai târziu am aflat-o. Stăteam cu toţii acolo, în jurul mesei, cina se sfârşise, dar discuţiile continuau. Tăceam amândoi şi căpitanul strigă:

— Preot nu fericit. Preot nu fericit fără fete.

— Sunt fericit, îl contrazise preotul.

— Preot nu fericit. Preot vrea austriecii câştigat războiul, continuă căpitanul.

Ceilalţi ascultau. Preotul clătină din cap.

— Nu, spuse el.

— Preot vrea noi nu atacăm niciodată. Nu vrei să nu atacăm niciodată?

— Nu. Din moment ce suntem în război presupun că trebuie să atacăm.

— Trebuie să atacăm. Vom ataca. Preotul dădu aprobator din cap.

— Lasă-l în pace, spuse maiorul. E un băiat de treabă.

— De altfel, nici nu poate face nimic în chestiunea asta, spuse căpitanul.

Şi ne-am ridicat cu toţii de la masă şi am plecat.

CAPITOLUL IV

A DOUA ZI dimineaţă mă trezi bubuitul bateriei din grădina vecină şi, văzând lumina soarelui care intra pe fereastră, mă dădui jos din pat. Mă dusei la fereastră şi mă uitai afară. Nisipul de pe alei era umed şi în iarbă strălucea roua. Tunurile traseră două salve şi de fiecare dată aerul izbi, zgâlţâind, fereastra şi-mi flutură pulpana pijamalei. Nu vedeam tunurile, dar trăgeau, cu siguranţă, drept pe deasupra noastră. Apropierea lor nu era deloc plăcută, mă consolam însă cu gândul ca nu erau de calibru prea mare. De afară se auzea zgomotul unui camion care o pornea. M-am îmbrăcat, am coborât, am băut o cafea la bucătărie şi m-am dus la garaj.

Sub şopronul lung erau aliniate, una lângă alta, zece maşini. Ambulanţe-auto cenuşii şi cu o caroserie de camion pentru mutări. Mecanicii lucrau la o ambulanţă trasă în curte. Alte trei ambulanţe erau în munţi, la posturile de prim-ajutor.

— Asupra bateriei acesteia, de aici, s-a tras vreodată? l-am întrebat pe unul dintre mecanici.

— Nu, *signor tenente*. E apărată de deluşorul din faţă.

— Cum mai merg lucrurile?

— De ajuns de bine. Maşina asta e prăpădită rău, dar celelalte sunt în regulă. Se opri din lucru şi-mi zâmbi: Aţi fost în permisie?

— Da.

Îşi şterse mâinile de bluză şi zâmbi larg.

— V-aţi distrat?

Ceilalţi zâmbiră şi ei.

— Grozav. Dar ce s-a întâmplat cu maşina asta?

— Nu mai merge. Scârţâie din toate încheieturile.

— Şi acum ce are?

— Trebuie să-i schimbăm segmenţii.

I-am lăsat să lucreze mai departe la maşina aceea, care arăta părăsită şi prăpădită cu capota motorului ridicată şi cu piesele înşirate pe bancul de lucru. Am intrat în şopron şi m-am uitat pe rând la fiecare dintre maşini. Nu prea erau curate: câteva fuseseră spălate de curând, celelalte erau pline de praf. M-am uitat atent la cauciucuri, să văd dacă nu au cumva tăieturi sau zgârieturi făcute de pietrele de pe drum. Totul părea a fi în regulă. Fără îndoială că grija aceasta a mea nu prea avea cum să schimbe lucrurile. Dar îmi închipuiam că starea maşinilor, indiferent dacă piesele de schimb puteau fi obţinute sau nu, buna funcţionare a serviciului de evacuare a răniţilor şi bolnavilor de la posturile de prim-ajutor, aducerea lor din munţi la staţiile de triere şi apoi transportarea lor la spitalele indicate pe foile de repartizare depindeau într-o bună măsură de mine. Fireşte, însă, că n-avea nicio importanţă dacă eram acolo sau nu.

— Aţi avut greutăţi la procurarea pieselor de schimb? l-am întrebat pe sergentul-mecanic.

— Nu, *signor tenente*.

— Unde mai e acum depozitul de benzină?

— În acelaşi loc ca mai înainte.

— Bine, am spus şi m-am întors acasă.

Am băut o ceaşcă de cafea la popotă. Cafeaua avea o culoare gri-deschis şi era dulce din cauza laptelui condensat cu care era făcută. Afară era o dimineaţă frumoasă de primăvară. Simţeam acea senzaţie de uscăciune în nări care e semn că ziua are să fie caldă. În ziua aceea am fost la posturile de prim-ajutor din munţi şi m-am întors în oraş după-amiaza târziu.

Totul părea să fi mers mai bine cât fusesem plecat. Mi se spuse că ofensiva avea să fie reluată. Divizia din care făceam parte avea să atace o localitate din susul fluviului şi maiorul îmi zise că în timpul atacului aveam să am grijă de posturile de prim-ajutor. Trebuia să se treacă fluviul dincolo

de defileu şi, după aceea, trupele urmau să ocupe coastele dealului. Lucrurile de staţionare ale ambulanţelor trebuiau să fie cât mai aproape cu putinţă de fluviu, dar în aşa fel încât să fie la adăpost. Locurile aveau să fie alese, fireşte, de către infanterie, dar noi trebuia să organizăm totul. Era unul dintre acele cazuri în care aveam falsa impresie că facem şi noi parte din forţele combatante.

Plin de praf şi murdar, am urcat la mine să mă spăl. Rinaldi şedea pe pat, cu un exemplar al *gramaticii engleze* al lui Hugo în faţă. Era îmbrăcat, în picioare avea cizme negre şi părul îi lucea.

— Admirabil, zise când mă văzu. Vii cu mine la *Miss* Barkley.

— Nu vin.

— Ba da. Te rog să vii şi să-i şi faci o bună impresie.

— Bine. Aşteaptă-mă să mă spăl întâi. M-am spălat, m-am pieptănat şi am pornit.

— Stai puţin, zise Rinaldi. Ce-ar fi să bem ceva? Deschise cufărul şi scoase o sticlă.

— Nu „Strega”, i-am spus.

— Nu, *grappa*[10].

— Bine.

Umplu două pahare şi ciocnirăm, cu arătătorul ridicat. *Grappa* era foarte tare.

— Încă unul?

— Da, da!

Am băut încă un pahar de *grappa*. Rinaldi a pus sticla la loc şi am coborât. În oraş era cald, dar soarele începuse să coboare, aşa că plimbarea fu foarte plăcută. Spitalul britanic era instalat într-o vilă mare, construită de germani înainte de război. *Miss* Barkley era în grădină, împreună cu încă o infirmieră. Printre copaci le-am văzut şorţurile albe şi ne-am îndreptat spre ele. Rinaldi salută. Salutai şi eu, dar cu un aer mai reţinut.

— Bună ziua, spuse *Miss* Barkley. Nu sunteţi italian, nu-i

[10] Rachiu italienesc.

aşa?

— O, nu…

Rinaldi vorbea cu cealaltă infirmieră. Râdeau.

— Ce lucru ciudat… să fiţi în armata italiană.

— Nu-s chiar în armată. Sunt la Serviciul de ambulanţe.

— Chiar şi aşa, tot e ciudat. De ce-aţi făcut asta?

— Nu ştiu, i-am spus. Nu toate lucrurile au o explicaţie.

— Da, chiar nu au? Am fost crescută în spiritul unei păreri cu totul opuse.

— Asta e foarte drăguţ.

— Şi chiar *trebuie* să continuăm a vorbi în felul ăsta?

— Nu, i-am zis.

— Ce bine. Nu-i aşa

— Ce-i cu băţul ăsta? am întrebat-o.

Miss Barkley era o femeie destul de înaltă Purta o rochie care mi se păru a fi o uniformă de infirmieră, era blondă, avea pielea bronzată şi ochi cenuşii. Mă gândeam că e foarte frumoasă. În mână ţinea nuia de trestie îmbrăcată în piele, care semăna cu o cravaşa de copil.

— Aparţinea unui tânăr care a fost ucis anul trecut.

— Iartă-mă, îmi pare foarte rău…

— Era un tânăr foarte drăguţ. Trebuia să ne căsătorim şi a căzut în ofensiva de pe Somme[11].

— A fost o bătălie îngrozitoare.

— Ai fost şi dumneata pe-acolo?

— Nu.

— Am auzit multe despre luptele de-acolo, îmi spuse Miss Barkley. Pe aici n-au fost lupte asemănătoare. Mi-au trimis beţişorul ăsta… Maică-sa mi l-a trimis. L-a primit odată cu celelalte lucruri ale lui.

— Aţi fost mult timp logodiţi?

— Opt ani. Am crescut împreună.

— Şi de ce nu v-aţi căsătorit?

— Nu ştiu, îmi răspunse. Am fost o proastă că n-am,

[11] Fluviu din nord-estul Franţei, de-a lungul căruia, în 1910, armatele franceze şi engleze au dezlănţuit o mare ofensivă.

făcut-o. I-aş fi putut dărui măcar lucrul acesta. Dar m-am gândit că ar fi fost mai rău pentru el.

— Înţeleg.

— Ai iubit vreodată?

— Nu, i-am spus.

Ne-am aşezat pe o bancă şi m-am uitat lung la ea.

— Ai un păr frumos, i-am spus.

— Îţi place?

— Foarte mult.

— Eram cât pe-aci să-l tai când a murit.

— Nu se poate.

— Voiam să fac ceva pentru el, înţelegi? Cât despre celălalt lucru, puţin îmi pasă, putea să-l obţină oricând de la mine. Ar fi putut obţine orice-ar fi vrut de la mine, dacă aş fi ştiut. M-aş fi căsătorit cu el sau aş fi făcut orice ar fi vrut. Acuma ştiu totul. Dar atunci el voia să se ducă la război şi eu nu ştiam nimic.

N-am scos un cuvânt.

— Atunci nu ştiam nimic. Credeam că pentru el va fi mai râu. Mă gândeam că, ştiu şi eu, n-o să poată suporta şi apoi a fost ucis şi cu asta totul s-a terminat.

— Nu se ştie.

— Ba da, spuse ea. Totul s-a sfârşit.

Ne uitarăm la Rinaldi care vorbea cu cealaltă infirmieră.

— Cum o cheamă?

— Ferguson, Helen Ferguson. Prietenul dumitale e medic, nu-i aşa?

— Da. E un medic foarte bun.

— Asta-i bine. Rareori poţi găsi un medic bun atât de aproape de linia frontului. Şi aici suntem aproape de front, nu-i aşa?

— Desigur.

— Ciudat mai e şi frontul ăsta, spuse ea. Dar e foarte frumos. Se pregăteşte o nouă ofensivă?

— Da.

— Atunci o să avem de lucru. Acuma nu prea e de lucru.

— Eşti de mult timp infirmieră?

— De la sfârşitul lui 15. Am început în acelaşi timp cu el. Îmi aduc aminte că-mi trecea prin cap prostească idee că ar putea să-l aducă la spitalul în care lucram. Cu o rană făcută de o lovitură de sabie şi, cine ştie, poate bandajat în jurul capului. Sau împuşcat în umăr. Aşa, ceva mai pitoresc.

— Frontul ăsta de aici e de ajuns de pitoresc, am zis.

— Da, spuse ea. Oamenii nici nu-şi pot da seama ce e în Franţa. Dacă şi-ar da seama, n-ar mai putea merge tot aşa. N-a fost rănit de sabie. A fost făcut bucăţi-bucăţele.

N-am mai spus nimic.

— Crezi că o să continue aşa, întruna?

— Nu.

— Şi ce ar putea să-i pună capăt?

— Undeva n-o să mai ţină.

— Noi n-o să mai ţinem. N-o să mai ţinem în Franţa. Nu se mai poate continua ca pe Somme şi să mai şi ţină.

— Aici o să ţină, spusei eu.

— Crezi că nu?

— Nu. Vara trecută au scos-o la capăt chiar foarte bine

— Şi totuşi s-ar putea să nu mai ţină. Oricui i se poate întâmpla să nu mai ţină.

— Şi nemţilor.

— Nu, spuse ea, cred că nemţii vor ţine. Ne-am apropiat de Rinaldi şi de *Miss* Ferguson.

— Vă place Italia? o întrebă Rinaldi, în engleză, pe *Miss* Ferguson.

— De ajuns de mult.

— Nu înţeleg, spuse Rinaldi, clătinând din cap.

— *Bastante bene*[12] tradusei eu.

Rinaldi clătină din cap.

— Asta nu-i bine. Vă place Anglia?

— Nu prea mult. Sunt scoţiană, ştiţi.

Rinaldi se uită la mine nedumerit.

— E scoţiană şi-i place Scoţia mai mult decât Anglia, îi

[12] Destul de mult (it).

spusei pe italieneşte.

— Dar Scoţia e tot Anglia.

Îi tradusei lui *Miss* Ferguson ceea ce spusese Rinaldi.

— *Pas encore*[13], spuse *Miss* Ferguson.

— Nu?

— Niciodată. Nouă nu ne plac englezii.

— Nu vă plac englezii? Nu vă place *Miss* Barkley?

— A, asta-i altceva. De altfel, întrucâtva e şi ea scoţiană. Nu trebuie să luaţi totul chiar aşa.

După aceea am spus bună seara şi am plecat. Mergând spre casă, Rinaldi îmi spuse:

— *Miss* Barkley te preferă. Asta e foarte limpede. Dar şi micuţa scoţiană e foarte drăguţă.

— Foarte, spusei. Nici nu mă uitasem la ea. Îţi place?

— Nu, spuse Rinaldi.

[13] Încă nu (fr.).

CAPITOLUL V

A DOUA ZI, după-amiază, m-am dus din nou s-o văd pe *Miss* Barkley. Nu era în grădină, aşa că m-am îndreptat către intrarea laterală a vilei vinde trăgeau ambulanţele. Am intrat şi am văzut-o pe infirmiera-şefă, care m-a informat că *Miss* Barkley e de serviciu... „ştiţi, e război”.

I-am spus că ştiu.

— Dumneata eşti americanul înrolat în armata italiană? mă întrebă ea.

— Da, *Ma'am*.

— Cum s-a întâmplat că ai făcut una ca asta? De ce nu te-ai înrolat în rândurile noastre?

— Nu ştiu. Acuma n-aş putea să mă înrolez?

— Acuma cred că nu. Dar, spune-mi, de ce te-ai înrolat în armata italiană?

— Eram în Italia, vorbeam italieneşte.

— Aha, făcu ea. Şi eu învăţ italiana. E o limbă frumoasă.

— Cineva mi-a spus că se poate învăţa în două săptămâni.

— A, eu una n-am s-o învăţ în două săptămâni. Studiez de câteva luni. Dacă doreşti s-o vezi poţi veni după ora 7. Atunci va fi liberă. Dar te rog să nu aduci, cu dumneata o droaie de italieni...

— Nici chiar de dragul frumoasei lor limbi?

— Nu. Nici chiar de dragul frumoaselor lor uniforme.

— Bună seara.

— *A rivederci*[14] *tenente!*

— *A rivederla*[15].

Am salutat şi am plecat.

[14] La revedere (it.).

[15] La revedere, doamnă (it.).

Era imposibil să saluţi un străin pe italieneşte fără să te simţi stânjenit. Saluturile italieneşti nu mi s-au părut niciodată făcute pentru export.

Ziua fusese foarte caldă. Mă plimbasem în susul fluviului până la capul de pod de la Plava[16]. De acolo avea să se dezlănţuie ofensiva. Anul trecut nu se putuse înainta de cealaltă parte a fluviului fiindcă nu exista decât un singur drum de la defileu la podul de vase şi pe o distanţă de aproape, o milă drumul era sub focul mitralierelor şi al tunurilor. Pe de altă parte, nu era nici destul de larg ca să permită transportul celor necesare dezlănţuirii unei ofensive şi austriecii puteau să-l transforme într-un abator. Italienii trecuseră însă fluviul şi îşi desfăşuraseră forţele în aşa fel încât ocupau pe malul austriac un front care se întindea, pe o lungime de vreo milă şi jumătate. Era o poziţie afurisită şi austriecii n-ar fi trebuit să-i lase s-o păstreze. Cred însă că era vorba de o înţelegere reciprocă, deoarece austriecii deţineau şi ei un cap de pod ceva mai jos pe râu. Tranşeele lor se căţărau pe coastele dealului la numai câţiva metri de liniile italiene. Pe acele locuri se ridica altădată un orăşel, acuma însă nu mai rămăseseră decât nişte dărâmături. Se mai vedeau rămăşiţele unei gări, şi un pod distrus care nu putea, fi folosit deoarece, era în bătaia artileriei.

Am mers de-a lungul drumeagului care cobora spre fluviu, am oprit maşina la postul de prim-ajutor aflat la poalele dealului, am trecut podul de vase care era ferit de un grumaz de munte şi m-am strecurat prin tranşee, pe după creasta dealului, spre ruinele orăşelului. Toţi oamenii erau în adăposturi. Rachetele luminoase, rezemate pe suporturile lor, stăteau gata să fie lansate pentru a cere ajutorul artileriei, sau pentru a semnaliza în caz că liniile telefonice ar fi fost tăiate. Peste tot domneau liniştea, căldura şi murdăria. M-am uitat spre liniile austriece prin reţeaua de sârmă ghimpată. Nu se zărea niciun om. Am

[16] Stat la nord de Gorizia.

intrat într-unul dintre adăposturi, unde am băut un păhărel cu un căpitan pe care-l cunoşteam şi m-am întors, trecând din nou peste pod.

Se lucra la terminarea unui drum nou, mai larg, care trecea peste multe şi cobora în zigzag spre pod. Când drumul avea să fie terminat, ofensiva avea să înceapă. Cobora printre copaci, cotind într-o parte şi într-alta. Scopul era ca spre front totul să fie transportat pe drumul cel nou, iar camioanele şi furgoanele goale, precum şi ambulanţele încărcate cu răniţi şi întreaga circulaţie spre spatele frontului să fie dirijate spre drumul cel îngust şi vechi. Postul de prim-ajutor era pe malul austriac al fluviului, sub buza dealului, şi brancardierii trebuiau să-i treacă pe răniţi peste podul de vase. Acelaşi lucru avea să se întâmple şi când avea să se pornească ofensiva. Pe cât putui să-mi dau seama, în locul în care ajungea pe teren plat, drumul cel nou era expus loviturilor artileriei austriece pe o distanţă de aproape o milă. Istoria asta putea să se transforme într-o curată nenorocire. Găsii însă un loc în care maşinile s-ar fi putut refugia după ce-ar fi trecut de porţiunea asta periculoasă a drumului şi unde răniţii care aveau să fie aduşi pe podul de vase ar fi putut aştepta. Aş fi vrut să trec cu maşina pe drumul cel nou dar nu era încă gata. Părea să fie destul de larg şi făcut cu pricepere, având pante nu prea repezi şi cotiturile prin luminişurile pădurii de pe coastele muntelui; cotiturile arătau de-a dreptul impresionante. Pentru maşinile cu frâne solide de oţel nu era niciun pericol şi oricum la coborâre n-aveau să aibă nicio încărcătură. M-am întors cu maşina pe drumul cel îngust.

Doi *carabinieri*[17] mă opriră. Un obuz căzuse pe şosea şi în timp ce stăteam acolo mai căzuseră alte trei obuze ceva mai departe. Erau proiectile de 77 care treceau şuierând prin aer şi explodau cu un zgomot asurzitor şi cu o flacără fulgerătoare, împrăştiind apoi un nor de fum cenuşiu care se târa pe drum. *Carabinierii* ne făcură semn că putem

[17] Carabinieri (it.), jandarmi.

pleca. Trecând pe locurile în care explodaseră obuzele, am ocolit gropile şi am simţit în nări mirosul de explozibil, de pământ şi de pietriş răscolit şi de cremene făcută pulbere. M-am întors la Gorizia, la vila în care locuiam şi apoi, aşa cum am mai spus, m-am dus s-o văd pe *Miss* Barkley care era de serviciu.

Seara am mâncat foarte repede şi m-am îndreptat spre vila în care era instalat spitalul britanic. Clădirea era cu adevărat frumoasă şi mare, cu un parc plin de copaci falnici. *Miss* Barkley şedea pe o bancă în grădină, împreună cu *Miss* Ferguson. Păreau să se bucure că mă văd, şi, după câteva minute, *Miss* Ferguson se scuză şi plecă.

— Vă las, spuse ea. Văd că vă înţelegeţi foarte bine şi fără mine.

— Nu pleca, Helen, zise *Miss* Barkley.

— Trebuie să plec. Am de scris nişte scrisori.

— Noapte bună, i-am spus eu.

— Noapte bună, *Mr.* Henry.

— Vezi să nu scrii lucruri care să dea de furcă cenzurii.

— N-avea nicio grijă. Scriu numai cât de frumoase sunt locurile de pe aici şi cât de viteji sunt italienii.

— În felul ăsta să ştii c-ai să fii decorată.

— Ar fi foarte frumos. Noapte bună, Catherine.

— Vin şi eu imediat, zise *Miss* Barkley.

Miss Ferguson dispăru în întuneric.

— E drăguţă, observai eu.

— O, da, e foarte drăguţă. E infirmieră.

— Dumneata nu eşti infirmieră?

— O, nu. Sunt ceea ce se numeşte o soră V.A.D.[18] Lucrăm din greu dar nimeni n-are încredere în noi.

— De ce?

— Nu au încredere în noi când nu se întâmpla nimic. Dar când e într-adevăr de lucru au.

[18] Voluntary Aid Departament (Direcţia ajutorului voluntar), organizaţie care în timpul Primului Război Mondial a condus formaţiile auxiliare ale armatei britanice.

— Care e deosebirea?

— O infirmieră e aproape ca şi un doctor. Nu-i aşa de uşor să fii infirmieră. Ca să fii soră V.A.D. e mult mai simplu.

— Înţeleg.

— Italienilor nu le place ca femeile să lucreze atât de aproape de linia frontului. Aşa că avem un regim deosebit. Nu ieşim deloc din spital.

— Totuşi, eu pot veni aici.

— O, da. Nu suntem la mânăstire.

— Ce-ar fi să nu mai vorbim despre războiu?

— E foarte greu. N-ai cum să nu vorbeşti.

— Totuşi, să nu mai vorbim despre asta.

— Bine.

Ne uitarăm unul la celălalt în întuneric. Mi-a părut; foarte frumoasă şi am luat-o de mână. Ea nu mă opri şi atunci ţinând-o de mână am îmbrăţişat-o.

— Nu, zise ea.

Eu însă nu mi-am retras braţul.

— De ce nu?

— Nu.

— Ba da. Te rog…

M-am aplecat în întuneric să o sărut şi deodată îmi trecu prin faţa ochilor, ca un fulger, ceva care-mi biciui obrazul. Mă pălmuise pe obraz cu putere. Mă lovise peste nas şi peste ochi şi din cauza reflexului îmi dăduseră lacrimile.

— Îmi pare rău, zise.

Simţii că am căpătat un oarecare avantaj.

— Ai fost perfect îndreptăţită să o faci.

— Îmi pare îngrozitor de rău, dar seamănă atât de mult cu seara, liberă a infirmierei, că nu m-am putut reţine. Te-am lovit rău, nu-i aşa?

Se uită la mine în întuneric. Eram furios şi totuşi sigur, deoarece prevedeam tot ce avea să se întâmple, aşa cum prevezi mişcările într-o partidă de şah.

— Ai avut toată dreptate, spusei. Nu m-am supărat deloc.

— Bietul de el.

— Uite ce e, duc o viaţă cam ciudată. Şi nici măcar n-am cu cine să vorbesc englezeşte. Şi, apoi, eşti atât de frumoasă.

— N-are niciun rost să spui o grămadă de prostii. Ţi-am spus că-mi pare rău. Ne înţelegem atât de bine.

— Da. Şi ne-am îndepărtat şi de război.

Râse. Era prima dată când o auzeam că râde. Mă uitam la ea.

— Ce drăguţ eşti, spuse ea.

— Nu, nu sunt.

— Ba da. Eşti tare drăguţ. Tare-aş vrea să te sărut dacă n-ai avea nimic împotrivă.

Am privit-o în ochi şi am îmbrăţişat-o ca mai înainte şi am sărutat-o. Am sărutat-o cu brutalitate şi am strâns-o cu putere la piept, încercând s-o fac să întredeschidă buzele, pe care le ţinea strâns lipite. Eram încă furios şi pe când o îmbrăţişam, începu deodată să tremure. O strânsei şi mai tare la piept şi am simţit cum îi bate inima, cum buzele i se întredeschid şi îşi lasă capul pe spate în mâinile mele; apoi începu să plângă pe umărul meu.

— Dragul meu, spuse, nu-i aşa că ai să fii bun cu mine?

„Ce dracu o mai fi şi asta?’’, mă gândii. O mângâiai pe păr şi o bătui uşor pe umăr. Plângea.

— Ai să fii, nu-i aşa? Se uită la mine. Pentru că vom avea o viaţă ciudată…

Puţin după aceea am însoţit-o până la uşa vilei unde se despărţi de mine. M-am întors acasă. Rinaldi stătea lungit în pat Se uită la mine.

— Vasăzică, ai progresat cu *Miss* Barkley!

— Suntem prieteni.

— Ai aerul acela drăguţ pe care-l au câinii în călduri.

Nu înţelegeam expresia.

— Ce fel de câini? îmi explică.

— Tu, îi spusei, ai aerul aceia drăguţ pe care-l are un câine care…

— Ajunge, îmi zise Rinaldi, imediat o să ajungem la

insulte. Şi începu să râdă.

— Noapte bună, i-am spus.

— Noapte bună, căţeluşule.

Aruncând cu perna în el, i-am stins lumânarea şi m-am băgat în pat pe întuneric.

Rinaldi ridică lumânarea de jos, o aprinse şi continuă să citească.

CAPITOLUL VI

AM LIPSIT două zile, fiind plecat la posturile de prim-ajutor. Când m-am întors, era prea târziu, aşa că n-am văzut-o pe *Miss* Barkley decât în seara următoare. Nu era în grădină şi a trebuit să aştept în biroul spitalului până a coborât. De-a lungul pereţilor camerei folosite ca birou erau înşirate o mulţime de busturi de marmură, aşezate pe coloane de lemn vopsit. Holul care ducea spre birou era şi el plin de busturi. Toate aveau acea desăvârşită calitate a statuilor de marmură – semănau perfect una cu cealaltă. Dintotdeauna sculptura mi s-a părut a fi monotonă, deşi statuile de bronz mai arată a ceva. Busturile de marmură aduc toate a cimitir. Există totuşi şi un cimitir frumos, cel din Pisa. La Genova însă sunt multe statui de marmură urâte. Vila asta aparţinuse unui neamţ foarte bogat şi busturile trebuie să-l fi costat o groază de bani. Mă întrebam cine le-o fi făcut şi cât o fi luat pe ele. Încercam să-mi dau seama dacă erau busturile membrilor familiei, sau nu; toate aveau însă aceeaşi ţinută clasică. Nu puteai spune nimic despre ele.

Şedeam pe scaun cu chipiul în mână. Ar fi trebuit să purtăm căşti chiar şi în Gorizia dar erau incomode şi păreau cam teatrale într-un oraş din care civilii nu fuseseră evacuaţi. Când mă duceam în prima linie, purtam casca şi aveam cu mine şi masca de gaze englezească. Tocmai atunci începuserăm să le căpătăm. Măşti adevărate. Eram obligaţi, de asemenea, să avem întotdeauna pistolul automat la noi, chiar şi doctorii şi ofiţerii sanitari. Sprijinindu-mă de spătarul scaunului, simţeam pistolul împungându-mă-n spate. Dacă nu-l purtai în aşa fel încât să fie la vedere, puteai fi arestat. Rinaldi purta la şold tocul revolverului adevărat şi mă credeam un adevărat ochitor

până am tras prima oară cu el. Pistolul era un „Astra” de 7,65, cu ţeava scurtă, şi, când trăgeam, avea un recul atât de brusc încât nici vorbă să nimeresc în ţinta vizată. Am tras de mai multe ori cu el vizând sub ţintă şi încercând să înving zvâcnirea ţevii, ridicol de scurtă, şi, în cele din urmă, am reuşit ca, de la douăzeci de paşi, să mă abat numai cu un iard[19] de la ţinta propusă şi atunci mi-am dat seama cât de caraghios era să port revolver, dar foarte repede am uitat şi de asta şi-l purtam atârnat la şold, fără să-mi pese de nimic, în afară de cazul când mă întâlneam cu oameni care vorbeau limba engleză şi când încercam un vag sentiment de ruşine. Şedeam pe scaun şi furierul de la birou se uita dezaprobator la mine, iar eu examinam pardoseala de marmură, coloanele cu busturile de marmură, frescele de pe zid şi o aşteptam pe *Miss* Barkley. Frescele nu erau rele. Orice frescă e frumoasă când începe să se cojească.

Am văzut-o venind pe Catherine Barkley şi m-am sculat. Păşea spre mine şi nu-mi mai părea chiar atât de înaltă, era însă foarte drăguţă.

— Bună seara, *Mr*. Henry.

— Ce mai faci? am întrebat-o.

Furierul stătea la birou şi asculta.

— Rămânem aici, sau mergem în parc?

— Mai bine să ieşim. Afară e mai răcoare.

Am urmat-o afară în parc. Ordonanţa se uita după noi. Când am ajuns pe aleea aşternută cu nisip mă Întrebă:

— Unde-ai fost?

— Am fost la posturile noastre din prima linie.

— Şi n-ai putut să mă anunţi?

— Nu, nu prea. Mă gândeam c-o să mă întorc.

— Trebuia să mă anunţi, dragul meu.

Părăsiserăm aleea şi mergeam pe sub copaci. Am luat-o de mână, m-am oprit şi am sărutat-o.

[19] Unitate de măsură de lungime, folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 91.44 cm.

— Nu putem merge nicăieri?

— Nu. Nu putem decât să ne plimbăm pe-aici. Ai lipsit mult.

— Azi e a treia zi. Dar m-am întors.

Se uită la mine.

— Şi chiar mă iubeşti?

— Da.

— Mi-ai spus că mă iubeşti, nu-i aşa?

— Da, am minţit eu. Te iubesc.

Nu-i spusesem asta niciodată.

— Şi-mi spui Catherine?

— Catherine.

Mergeam pe potecă şi ne oprirăm sub un copac.

— Spune: „M-am întors la Catherine noaptea”.

— M-am întors la Catherine noaptea.

— O, dragul meu, te-ai întors, nu-i aşa, te-ai întors?

— Da.

— Te iubesc mult şi aşteptarea a fost îngrozitoare. N-o să mai pleci.

— Nu. Mă voi întoarce întotdeauna.

— Ah, cât de mult te iubesc. Ţine-mă, te rog, de mână.

— Te ţin.

Am întors-o în aşa fel încât să-i pot vedea faţa când am sărutat-o şi am văzut că ţinea ochii închişi. Am sărutat-o pe ochii aceia închişi. Îmi ziceam că e, probabil, puţin cam nebună. N-avea nicio importanţă. Nu-mi păsa ce-o să mai fie. Era mai bine decât să mă duc în fiecare seară la casa pentru ofiţeri, unde fetele ţi se urcau pe genunchi şi-ţi întorceau chipiul în semn de afecţiune, între două excursii la primul etaj cu fraţii de arme. Ştiam că nu o iubesc pe Catherine Barkley şi că nici n-aveam de gând s-o iubesc. Era un joc ca şi bridge-ul, în care, în loc să-ţi joci cărţile, spui nişte cuvinte anume. Ca şi la bridge, trebuiai să te faci că joci pentru bani, sau pentru vreo alt fel de miză. Nimeni însă nu spusese care era miza. Şi asta îmi convenea.

— Aş vrea să ne putem duce undeva, i-am zis.

Încercam acea oboseală specific masculină când faci curte unei femei stând multă vreme în picioare.

— N-avem unde ne duce, îmi răspunse.

Se-ntorsese din ce lume va fi fost.

— Să stăm jos puţin. Aici.

Ne-am aşezat pe banca lată de piatră şi am luat-o de mână. Nu-mi dădu voie s-o îmbrăţişez.

— Eşti tare obosit? mă întrebă.

— Nu.

Se uită la iarba din jur.

— Urât mai e jocul ăsta pe care-l jucăm, nu-i aşa?

— Ce joc?

— Nu face pe prostul.

— O fac intenţionat.

— Eşti un băiat drăguţ. Şi-ncerci să joci cât se poate de bine. Dar jocul e urât.

— Ştii întotdeauna ce gândesc oamenii?

— Nu întotdeauna. Dar în ceea ce te priveşte, da. Nu trebuia să te faci că mă iubeşti. Pentru astă-seară ajunge. Despre ce ţi-ar plăcea să discutăm?

— Dar te iubesc.

— Să nu minţim, te rog, când nu e nevoie. Ai jucat foarte bine şi acum mă simt minunat. După cum vezi, nu sunt nebună şi nici nu mi-am pierdut minţile. Numai câteodată, şi pentru scurt timp.

I-am strâns mâna.

— Dragă Catherine…

— Acum sună foarte ciudat… Catherine. Nu-mi spui numele chiar la fel. Dar eşti foarte drăguţ. Eşti un băiat tare bun.

— Asta spune şi preotul.

— Da, eşti un băiat tare bun. Şi o să mai vii să mă vezi?

— Desigur.

— Şi nu va mai trebui să spui că mă iubeşti. Deocamdată, cu asta s-a terminat. Se ridică şi-mi întinse mâna: Noapte bună.

Încercai s-o sărut.

— Nu, mă opri ea. Sunt tare obosită.

— Totuşi sărută-mă.

— Sunt tare obosită, dragul meu.

— Sărută-mă.

— Ţii chiar atât de mult să te sărut?

— Da.

Ne-am sărutat, şi deodată se depărta de mine.

— Nu. Te rog, dragul meu. Noapte bună.

Ne-am îndreptat spre intrarea vilei şi am urmărit-o cum trece prin hol. Îmi făcea plăcere să o privesc cum merge. Străbătu holul. Plecai acasă. Noaptea era foarte călduroasă şi sus, în munţi, era forfotă mare. Pe San Gabriele fulgera mereu.

M-am oprit la *„Villa Rossa”* în faţă. Jaluzelele erau coborâte, dar înăuntru era încă lume. Cineva cânta. M-am dus acasă. Rinaldi veni în timp ce mă dezbrăcam.

— Aha! spuse el. Lucrurile nu merg chiar aşa de bine. Băieţaşul e nedumerit?

— Unde-ai fost?

— La „*Villa Rossa*”. A fost o seară foarte educativă, băieţaş. Am cântat cu toţii. Unde-ai fost?

— În vizită la englezoaice.

— Slavă Domnului că nu m-am încurcat şi eu cu englezoaicele astea.

CAPITOLUL VII

A DOUA ZI după-amiază, venind de la primul nostru post sanitar din munţi, am oprit maşina la *smistamento*[20]. Aici răniţii şi bolnavii erau triaţi pe baza actelor lor şi a foilor de evacuare, unde se menţiona în ce spital urmează să fie internaţi. Conduceam maşina aşa că am rămas la volan şi şoferul se duse înăuntru cu hârtiile. Era o zi călduroasă cu cerul foarte luminos şi albastru şi şoseaua era albă şi plină de praf. Şedeam pe bancheta înaltă a „Fiatului" şi nu mă gândeam la nimic. Un regiment se ivi pe şosea şi mă uitam cum trece.

Oamenii erau încălziţi şi năduşiţi. Unii aveau căştile pe cap, clar cei mai mulţi le agăţaseră de raniţă. Cele mai multe erau prea mari şi cădeau peste urechile celor care le purtau. Ofiţerii purtau cu toţii căşti; ale lor le veneau mult mai bine. Prin faţa mea trecea jumătate din brigada *Basilicata*. Îi recunoscusem după petliţele albe şi roşii de la guler. Târziu, cu mult după ce trecuse grosul regimentului, se iviră pe şosea întârziaţii – soldaţii care nu puteau ţine pasul cu ceilalţi. Năduşiţi, prăfuiţi, prăpădiţi. Unii arătau foarte rău. În urmă de tot se târa un soldat care şchiopăta. Se opri şi se aşeză pe marginea şoselei. Am coborât din maşină şi m-am dus la el.

— Ce s-a întâmplat?

Se uită la mine şi se ridică.

— Plec. Chiar acum plec.

— Ce ai?

— …lui de război?

— Ce ai la picior?

— N-am nimic la picior. Am o hernie.

[20] Punctul de triaj (it.).

— De ce nu mergi atunci cu trenul regimentar? De ce nu te duci la spital?

— Nu mi se dă voie. Locotenentul zice că mi-am pierdut bandajul înadins.

— Ia să văd şi eu ce ai.

— A ieşit.

— În ce parte e?

— În partea asta.

L-am palpat.

— Tuşeşte, i-am zis.

— Mi-e teamă că iese şi mai tare. S-a umflat şi-i de două ori mai mare decât azi-dimineaţă.

— Stai jos. Imediat ce termin cu răniţii de-aici, mergi cu mine şi te duc la medicii voştri.

— O să spună că am făcut-o înadins.

— N-au ce să-ţi facă. Nu-i rană. Ai avut şi înainte hernie, nu-i aşa?

— Da, dar am pierdut bandajul.

— O să te trimită la spital.

— N-aş putea să rămân cu dumneavoastră, *tenente*?

— Nu. N-am hârtiile dumitale.

Şoferul veni cu foile răniţilor din maşină.

— Patru sunt pentru 105. Doi pentru 132, zise el. Spitalele erau tocmai dincolo de fluviu.

— Ai să conduci tu, i-am spus şoferului.

Eu l-am ajutat pe soldatul cu hernie să urce pe banchetă lângă noi.

— Vorbiţi englezeşte? mă întrebă el.

— Fireşte.

— Ce spuneţi de războiul ăsta blestemat?

— E o porcărie.

— Cred şi eu că-i o porcărie. Dumnezeule, şi ce porcărie.

— Ai fost în America?

— Da. Am stat la Pittsburg. Am simţit eu că sunteţi american…

— Chiar atât de prost vorbesc italiana?

— Nu, dar am simţit eu că sunteţi american.

— Alt american, zise şoferul în italieneşte, uitându-se la omul cu hernie.

— Ia spuneţi-mi, dom’le locotenent, chiar trebuie să mă duceţi înapoi la regiment?

— Da.

— Păi medicul-căpitan ştie că am hernie. Am aruncat blestematul ăla de bandaj ca să mi se facă mai rău şi să nu trebuie să mă întorc iar în prima linie.

— Înţeleg.

— Nu mă puteţi duce în altă parte?

— Dac-am fi mai aproape de front, te-aş putea duce la un post de prim-ajutor. Dar, aici, în spatele frontului, îţi trebuie o foaie de evacuare.

— Dacă mă întorc, mă trimit la operaţie şi după aia mă bagă în linia întâi şi, gata, acolo rămân.

Mă gândeam ce-i de făcut.

— N-aţi vrea deloc să fiţi trimis în linia întâi şi să rămâneţi acolo tot timpul, nu-i aşa?

— Desigur.

— Doamne-Dumnezeule, blestemat mai e şi războiul ăsta!

— Ia stai. Ce-ar fi să te dai jos, să cazi şi să-ţi faci o rană la cap? Şi când mă întorc te iau şi te duc la spital. Aldo, oprim aici.

Ne-am oprit la marginea şoselei. L-am ajutat pe soldat să coboare.

— O să mă găsiţi aici, dom’le locotenent, îmi spuse el.

— Pe curând.

Ne-am continuat drumul şi la o depărtare de vreun kilometru am dat iar de regiment şi apoi am trecut peste râul care izbea pilonii podului cu apele, repezi şi tulburi de la topirea zăpezilor şi am luat-o pe şoseaua care străbătea câmpia, ca să ajungem la cele două spitale şi să-i lăsăm acolo pe răniţii din maşină. La întoarcere am condus eu şi am mers mai repede – maşina era goală – ca să-l găsesc pe

omul din Pittsburg. Întâi am trecut pe lângă regiment, oamenii erau şi mai încălziţi şi mergeau şi mai încet ca înainte, după aceea pe lângă întârziaţi am văzut o ambulanţă cu cai care se oprise pe şosea. Doi oameni îl ridicau pe cel cu hernia şi-l băgau în ambulanţă. Se întorseseră să-l ia. Omul dădu din cap şi se uită la mine. Era fără cască şi fruntea îi era plină de sânge. Nasul îi era julit, iar rana şi părul pline de praf.

— Dacă şi asta n-a mai fost lovitură; dom'le locotenent! îmi strigă el. Dar ce să-i faci? S-au întors să mă ia.

Am ajuns la vila noastră pe la 5, şi m-am dus, să fac un duş afară, unde se spălau maşinile. După aceea, sus în odaie la mine, în faţa ferestrei deschise, în pantaloni şi tricou, mi-am scris raportul. Peste două zile ofensiva avea să înceapă şi aveam să mă duc cu ambulanţele la Plava. Trecuse multă vreme de când nu mai scrisesem acasă, în Statele Unite, şi ştiam că trebuie să le scriu. Dar întârziasem atât de mult încât acuma îmi era aproape imposibil să scriu. Şi nici n-aveam despre ce să le scriu. Am completat două cărţi poştale militare, *Zona di guerra*[21], tăind tot ce era menţionat acolo, în afară de: „Sunt sănătos". Asta avea să le facă bine. Cărţile poştale aveau să fie bine primite în America, aşa misterioase şi ciudate cum erau. Sectorul militar în care mă aflam era şi el ciudat şi misterios, dar mie mi se părea că e destul de bine condus şi de primejdios în comparaţie cu celelalte locuri unde se dădeau lupte cu austriecii. Armata austriacă fusese creată pentru a-i da lui Napoleon posibilitatea dobândirii unor mari victorii, şi nu numai lui, ci oricărui Napoleon. Mi-ar fi plăcut să avem şi noi un Napoleon, dar noi îl avem pe *Il generale Cadorna*[22], un bărbat gras şi prosper, şi pe Vittorio Emanuele, omul acela firav, cu gâtul lung şi subţire şi cu cioc de ţap. Mai încolo, în sectorul din dreapta noastră, era

[21] Zonă de război (it.).

[22] *Luigi Cadorna* (1850—1928), general italian; în primul război mondial, între 1915 şi 1917, comandantul suprem al armatei italiene.

ducele de Aosta[23]. Poate că era prea frumos ca să fie şi un mare general, dar arăta ca un om în toată puterea cuvântului. Multora le-ar fi plăcut să fie el regele. Şi arăta ca un rege. Era unchiul lui Vittorio Emanuele şi comandantul Armatei a III-a. Noi făceam parte din Armata a II-a. În rândurile Armatei a III-a erau şi nişte baterii englezeşti. La Milano mă întâlnisem cu doi artilerişti englezi din unitatea aceea. Nişte tipi tare simpatici, cu care am petrecut o noapte grozavă, înalţi, timizi şi stângaci, păreau a fi încântaţi de tot ce li se întâmpla. Aş fi vrut să fiu împreună cu et. Ar fi fost mult mai simplu. Şi totuşi s-ar fi putut să-mi pierd viaţa. Nu la ambulanţe. Ba da, chiar, la ambulanţe. Conducătorii ambulanţelor engleze cădeau şi ei câteodată. Da, ştiam că n-am să mor. Nu în războiul acesta. N-avea nimic de-a face cu mine. Şi nu mi se părea mai primejdios pentru mine personal decât un război din filme. Totuşi, doream din toată inima să se termine odată. Poate că avea să se termine în vara aceasta. Poate că austriecii aveau să nu mai ţină. Şi în alte războaie li se întâmplase să nu mai ţină. Ce era însă cu războiul ăsta? Toţi spuneau că francezii sunt pe ducă. Rinaldi zicea că francezii s-au răsculat şi că trupele lor porniseră să ia cu asalt Parisul. Când l-am întrebat ce s-a întâmplat până la urmă, mi-a zis: „Eh, i-au oprit”. Aş fi vrut să mă duc în Austria, dar nu în timp de război. Aş fi vrut să cutreier Munţii Pădurea Neagră, să urc în Munţii Hartz. Iar unde-or mai fi fiind şi munţii ăştia? Se dădeau lupte şi în Carpaţi. Dar pe-acolo nu m-aş fi dus. Deşi s-ar fi putut să fie plăcut. Aş fi putut să mă duc în Spania dacă n-ar fi fost război. Soarele apunea şi ziua deveni mai răcoroasă. După cină am să mă duc s-o văd pe Catherine Barkley. Aş fi vrut în clipa aceea să fie cu mine. Aş fi vrut să fi fost la Milano cu ea. Mi-ar fi plăcut să iau masa la „Cova” şi apoi să mă plimb pe Via Manzoni în seara

[23] *Emanuele, duce de Aosta* (1860—1931), general italian, înrudit cu familia domnitoare italiană; în timpul primului război mondial a comandat un corp de armată.

caldă şi să trec strada şi să mă întorc de-a lungul canalului şi să mă duc la hotel cu Catherine Barkley. Poate că ar fi acceptat. Poate că şi-ar fi închipuit că sunt prietenul ei care fusese ucis şi am fi intrat pe intrarea principală şi portarul şi-ar fi scos şapca şi m-aş fi dus la birou şi-aş fi cerut cheia şi ea m-ar fi aşteptat lângă lift şi apoi am fi intrat în lift şi am fi urcat înceta încet, liftul ţăcănind la fiecare etaj şi liftierul ar fi deschis şi ar fi aşteptat şi ea ar fi ieşit din lift şi-am fi străbătut coridorul şi-aş fi băgat cheia în uşă şi-aş fi deschis şi-am fi intrat şi apoi aş fi ridicat receptorul şi le-aş fi cerut să trimită o sticlă de „Capri bianco[24]“ într-o frapieră de argint plină cu gheaţă şi s-ar fi auzit încă de pe coridor gheaţa ciocnindu-se de frapieră şi chelnerul ar fi bătut şi i-aş fi spus lasă, te rog, frapiera în faţa uşii. Pentru că n-am fi avut nimic pe noi din cauza căldurii şi fereastra ar fi fost deschisă şi rândunelele ar fi zburat deasupra acoperişurilor şi când s-ar fi întunecat ne-am fi dus la fereastră şi-am fi văzut liliecii zburătăcind pe deasupra caselor şi peste vârfurile copacilor şi-am fi băut „Capri bianco” şi uşa încuiată şi cald şi doar un cearşaf şi o noapte întreagă şi ne-am fi iubit toată noaptea în noaptea aceea caldă în Milano. Aşa ar fi trebuit să fie. O să mănânc repede şi-am să mă duc s-o văd pe Catherine Barkley.

Vorbeau prea mult la popotă şi băui vin, deoarece în seara aceea n-am fi fost cu toţii fraţi dacă n-aş fi băut şi am discutat cu preotul despre arhiepiscopul Ireland[25], după cât se parte, un nobil personaj căruia i se făcuseră o seamă de nedreptăţi, la care, ca american, luasem şi eu parte şi, deşi nu aveam habar despre ce e vorba, m-am prefăcut a le cunoaşte. Ar fi fost cu totul nepoliticos să nu fi cunoscut măcar unele dintre aceste nedreptăţi când ascultam o explicaţie atât de strălucitoare a cauzelor lor, care nu se datorau, după cum se părea, decât unor neînţelegeri. Îmi

[24] Vin alb de Capri (it.).

[25] *John Ireland* (1838–1918), arhiepiscop catolic de Minnesota, prelat american cu vederi liberale din pricina cărora a fost persecutat.

ziceam că arhiepiscopul are un nume foarte frumos şi că trebuie să fie din Minnesota, ceea ce ar fi făcut ca numele lui să sune nespus de atrăgător, Ireland de Minnesota, Ireland de Wisconsin, Ireland de Michigan. Ce-l făcea atât de frumos era că suna ca şi Island[26]. Nu, nu asta era. Era ceva mai mult decât asta. Da, părinte. Asta aşa e, părinte. Cine ştie, părinte? Nu, părinte. Ştiu şi eu, părinte? Poate că da. Dumneata, părinte, ştii mai multe despre asta decât mine... Preotul era un om de treabă, dar prost. Ofiţerii nu erau de treabă, în schimb erau proşti. Regele era de treabă, deşi era prost. Vinul era stătut, dar nu era prost. Îţi lua smalţul de pe dinţi şi ţi-l lipea de cerul gurii.

— Şi preotul a fost închis, spunea Rocca, fiindcă au găsit asupra lui obligaţii de 3%. Fireşte, asta s-a întâmplat în Franţa. Aici nu l-ar fi arestat niciodată. Preotul a pretins că nu ştie nimic despre obligaţiile de 5%. Asta se întâmpla la Béziers. Mă aflam acolo şi citind despre istoria asta în ziar m-am dus la închisoare şi-am cerut să-l văd pe preot. Era clar că el furase obligaţiile.

— Nu cred o iotă din ce spui, zise Rinaldi.

— Cum vrei... îi răspunse Rocca. O spun însă ca să audă şi preotul nostru. E o poveste deosebit de instructivă. El e preot aşa că poate aprecia dacă e aşa, sau nu.

Preotul zâmbi.

— Continuă, spuse el. Ascult.

— Fireşte, unele obligaţii nu s-au mai găsit, dar preotul avea toate obligaţiile de 3% şi o seamă de obligaţii locale, nu-mi mai amintesc ce fel. Şi aşa, m-am dus la închisoare şi, aici urmează partea nostimă a istoriei, am stat în faţa celulei lui şi i-am spus, ca şi cum aş fi venit să mă spovedesc: „Binecuvântează, părinte, pentru că ai păcătuit”.

Toţi izbucniră în hohote de râs.

[26] În limba engleză, Ireland (care este şi numele englezesc ai Irlandei) se pronunţă aproape la fel ca Island (care în englezeşte înseamnă insulă).

— Şi ce-a spus el? întrebă preotul.

Rocca ignoră întrebarea şi încercă să-mi explice în ce constă gluma:

— Înţelegi despre e e vorba, nu-i aşa?

După cât se părea, gluma avea mult haz dacă o înţelegeai cum trebuie. Îmi mai turnară vin şi le povestii anecdota cu soldatul englez care stătea de santinelă sub un duş. Apoi maiorul povesti gluma cu cei unsprezece cehi şi caporalul ungur. După ce-au mai băut câteva pahare, le-am povestit istoria jocheului care a găsit un penny. Maiorul spuse că ştie o anecdotă italienească asemănătoare cu o ducesă care nu putea dormi noaptea, în acel moment preotul se ridică şi plecă şi atunci le-am istorisit anecdota cu voiajorul care a sosit în Marsilia la ora 5 dimineaţa, când sufla *mistralul*. Maiorul spuse atunci că a auzit că ştiu să beau. Eu am negat. El zise că nu, că e adevărat şi că, pe Bacchus, avea să se convingă dacă e adevărat, sau nu. Nu Bacchus, am protestat. Nu Bacchus. Ba da, Bacchus, a zis el. Aşa că trebuia să mă întrec cu Bassi, Fillipo Vincenza, cine bea mai mult, Bassi zise că nu, că asta nu-i întrecere fiindcă el băuse până atunci de două ori mai mult decât mine. Eu i-am spus că asta e o minciună sfruntată şi, pe Bacchus sau nu, Fillipo Vincenza Bassi, sau Bassi Fillipo Vincenza n-a pus în seara aceea nici măcar un strop de vin în gură şi că la urma urmei care era, de fapt, numele lui? El întrebă care era numele meu: Federico Enrico, sau Enrico Federico? Atunci am zis să câştige cel mai bun, fără niciun Bacchus, şi maiorul ne-a pus în faţă cănile cu vin roşu. Am băut jumătate din cană şi-am spus că nu mai vreau să beau. Îmi adusesem aminte unde trebuia să mă duc.

— Bassi câştigă, am zis. E mai tare ca mine. Trebuie să plec.

— Aşa e, e-adevărat, interveni Rinaldi. Are o întâlnire. Ştiu şi eu.

— Trebuie să plec.

— Atunci rămâne pe altă dată, spuse Bassi. Altă dată,

când ai să fii în formă.

Mă bătu pe umeri. Pe masă ardeau lumânări. Toţi ofiţerii erau veseli.

— Noapte bună, domnilor, le-am spus.

Rinaldi ieşi şi el odată cu mine. Stăteam în faţa uşii, pe trotuar, şi el îmi zise:

— Ar fi mai bine să nu te duci aşa, beat...

— Nu-s beat, Rinin. Zău că nu.

— Ar fi bine să mesteci câteva boabe de cafea.

— Prostii.

— Găsesc eu, băieţaş, nişte boabe de cafea. Tu plimbă-te pe-aici prin faţă.

Se întoarse cu un pumn de boabe de cafea prăjită.

— Mestecă-le băieţaş, şi Domnul fie cu tine.

— Bacchus, am spus eu.

— Te însoţesc până la vilă.

— Mă simt foarte bine.

Am mers împreună prin oraş şi eu mestecam boabele de cafea. La capătul aleii care ducea la vila englezilor. Rinaldi îmi spuse noapte bună.

— Noapte bună. De ce nu vii cu mine înăuntru?

Rinaldi dădu din cap.

— Nu, îmi spuse el. Prefer plăcerile mai simple.

— Îţi mulţumesc pentru boabele de cafea.

— Pentru nimic, băieţaş. Pentru nimic.

Pornii pe alee. Siluetele chiparoşilor care o mărgineau se conturau clare şi precise. Întorsei capul şi-l văzui pe Rinaldi uitându-se după mine şi-i făcui semn cu mâna.

Mă aşezai pe un scaun în holul vilei şi o aşteptai pe Catherine să coboare. Cineva străbătu holul. Mă ridicai, dar nu era Catherine. Era *Miss* Ferguson.

— *Hello*, zise ea. Catherine m-a rugat să-ţi spun că-i pare rău iar nu poate să te vadă în seara asta.

— Ce rău îmi pare. Sper că nu e bolnavă?

— Nu se simte prea bine.

— Ai să-i spui cât de rău îmi pare, nu?

— Fără îndoială că am să-i spun.
— Crezi că mâine pot încerca să vin s-o văd?
— Cred că da.
— Mulţumesc foarte mult. Noapte bună.

Am ieşit şi dintr-odată m-am simţit singur şi pustiit. Tratasem întâlnirile mele cu Catherine cu multă uşurinţă, aproape că mă şi îmbătasem şi uitasem să vin şi acum că nu puteam s-o văd, mă simţeam singur şi părăsit.

CAPITOLUL VIII

A DOUA ZI după-amiază mi s-a spus că la noapte vom ataca în susul fluviului şi că trebuie să trimitem acolo patru maşini. Nimeni nu ştia nimic precis deşi toată lumea vorbea despre atac cu multă siguranţă şi cu o desăvârşită pricepere strategică. Plecasem cu prima maşină şi când am trecut prin faţa porţii spitalului britanic, i-am spus şoferului să oprească. Celelalte maşini se opriră şi ele Am coborât şi le-am spus şoferilor să-şi continue drumul şi în cazul că n-aveam să-i ajung până la răscrucea de unde o pornea şoseaua care duce spre Cormons, să mă aştepte acolo.

Am pornit grăbit pe alee şi, ajuns în hol, am întrebat de *Miss* Barkley.

— E de serviciu

— N-aş putea să o văd? Doar o clipă... Trimiseră un planton după ea şi Catherine se întoarse cu el

— Am venit să văd dacă te simţi mai bine. Mi s-a spus că eşti de serviciu, aşa că i-am rugat să-mi dea voie să te văd.

— Mă simt foarte bine. Arşiţa de ieri îmi făcuse, probabil rău.

— Trebuie să plec.

— O să te însoţesc câţiva paşi.

— Şi într-adevăr te simţi bine? am întrebat-o când am ieşit.

— Da, dragul meu. Vii diseară?

— Nu. Mă duc la un spectacol care va avea loc ceva mai sus de Plava.

— La un spectacol?

— Nu cred că-i vorba de altceva.

— Şi când te întorci?

— Mâine.

Îşi desprinse ceva de la gât şi-mi strecură în mână un

obiect de metal.

— E o icoană a sfântului Anton, spuse ea. Şi vino, te rog, mâine seară.

— Eşti cumva catolică?

— Nu. Dar se spune că sfântul Anton te apără de multe.

— O să am grijă de el de dragul tău. Adio.

— Nu, spuse ea, nu adio.

— Bine.

— Fii băiat bun şi ai grijă de tine. Nu, nu mă poţi săruta aici. Nu se poate.

— Bine.

M-am întors şi am văzut-o stând pe trepte. Îmi făcea semn cu mâna. Atunci mi-am sărutat palma şi am întins-o spre ea. Catherine îmi făcu din nou semn cu mâna şi, ieşind de pe alee, m-am urcat în maşină şi am pornit-o. Imaginea sfântului Anton era închisă într-un mic medalion alb de metal. Am deschis medalionul şi iconiţa îmi căzu în mână.

— Sfântul Anton? mă întrebă şoferul.

— Da.

— Am şi eu unul.

Luă mâna de pe volan, îşi deschise tunica şi scoase, de sub cămaşă, iconiţa.

— Uitaţi-l.

L-am pus pe sfântul Anton al meu la loc, în medalion, am înfăşurat lănţişorul de aur în jurul medalionului şi am băgat totul în buzunarul de la piept.

— Nu-l purtaţi?

— Nu.

— E mai bine să-l purtaţi. Pentru asta-i făcut.

— Bine, am zis.

Am desfăcut lănţişorul de aur, mi l-am trecut pe după gât şi l-am prins în copca lui. Sfântul îmi atârna acum peste tunică. M-am descheiat la gât, am desfăcut gulerul cămăşii şi mi l-am strecurat sub cămaşă. O bucată de vreme am simţit medalionul de metal pe piept. Dar după câtva timp am uitat de el. După ce am fost rănit, nu l-am mai găsit.

Probabil că La luat cineva la vreunul dintre posturile de prim-ajutor.

Trecurăm repede peste pod şi în curând văzurăm înaintea noastră praful stârnit de celelalte maşini. Şoferul cotea şi în depărtare cele trei maşini se zăreau mici, mici de tot, iar în urma lor se ridica praful, mistuindu-se printre copaci. Le ajunserăm şi le depăşirăm şi o luarăm pe un drum care suia printre dealuri. Nu e deloc neplăcut să mergi în convoi dacă eşti în prima maşină. M-am rezemat cât mai comod de spătarul banchetei şi m-am uitat în jur. Eram la poalele dealurilor din apropierea fluviului şi, urcând, am văzut înspre nord crestele înalte ale munţilor, încă acoperite cu zăpadă. M-am uitat îndărăt şi am văzut cele trei maşini care urcau şi ele, despărţite de nori de praf. Am trecut pe lângă o lungă coloană de catâri purtând poveri; pe lângă ei, îndemnându-i, mergeau soldaţi cu fesuri roşii pe cap. Erau *bersaglieri*[27].

Dincolo de coloana de catâri, şoseaua era pustie şi ne-am căţărat printre dealuri şi, după un lung urcuş, am coborât în valea unui râu. Şoseaua era mărginită de o parte şi de alta de copaci şi în dreapta, printre trunchiurile lor, se zărea râul, cu apa limpede, repede şi puţin adâncă. Printre bancurile de nisip şi de pietriş, se strecura, ici şi colo, câte o şuviţă de apă; alteori, apa se revărsa ca o pânză luminoasă peste albia plină de pietre. Aproape de mal erau ochiuri adânci, în care apa lucea albastră precum e cerul. Potecile care se desprindeau de şosea treceau peste râu pe poduri arcuite de piatră şi casele pe lângă care treceam erau de piatră, iar perii din faţa zidurilor care dădeau spre sud se înălţau drepţi ca nişte candelabre. Câmpurile erau despărţite prin garduri joase de piatră. O bună bucată de vreme, şoseaua urma firul văii şi după aceea cotea într-o parte şi urcuşul începu iar. Şoseaua se căţăra în zig-zag, printre pădurile de castani, până spre creşte, unde am dat din nou de un drum drept. Mă uitam în jos, peste păduri, şi

[27] Vânătorii (it).

zării, undeva departe sub noi, sclipind în soare, râul care despărţea cele două armate. Mergeam de-a lungul crestei pe un drum militar nou şi destul de prost, şi înspre miazănoapte se vedeau cele două lanţuri de munţi, verzi şi întunecaţi până la linia zăpezilor şi fermecător de albi, în bătaia soarelui mai sus de ea. Şoseaua urca mereu şi se zărea acum un al treilea lanţ de munţi, ninşi şi mai înalţi decât ceilalţi, munţi cu vârfurile albe, ca de cretă brăzdaţi de prăpăstii şi semănaţi cu ciudate platouri şi dincolo de ei se zăreau alţi munţi, atât de îndepărtaţi, încât nici nu erai sigur că-i vezi cu adevărat. Toţi munţii aceştia erau ai austriecilor şi noi nu aveam asemenea munţi. Înaintea noastră şoseaua făcea o curbă largă spre dreapta şi, uitându-mă în jos, îl vedeam cum coboară la vale printre copaci. Pe şosea treceau soldaţi, camioane şi catâri, trăgând tunuri de munte. Şi cum coboram, strecurându-ne pe marginea drumului, departe, în vale, se vedeau râul, şinele şi traversele căii ferate, care mergea de-a lungul lui, podul cel vechi, peste care trecea calea ferată, şi ceva mai departe, la poalele unui deal de dincolo de râu, casele dărâmate ale orăşelului care trebuia cucerit.

Aproape de căderea serii ajunserăm jos şi intrarăm pe şoseaua principală, care mergea de-a lungul râului.

CAPITOLUL IX

ŞOSEAUA ERA AGLOMERATĂ şi de o parte şi de alta se înşiruiau garduri de coceni de porumb şi rogojini şi deasupra lor erau potrivite alte rogojini, aşa că totul semăna cu intrarea într-un circ sau într-un sat de negri. Am mers mai încet prin acest tunel de rogojini şi am intrat într-un loc pustiu, unde mai înainte fusese gara. Şoseaua cobora aici mai jos de malul apei şi pe toată lungimea ei infanteria se băgase în gropile săpate în mal. Soarele scăpăta şi uitându-mă peste apă am zărit, de cealaltă parte, deasupra dealurilor, baloanele de observaţie ale austriecilor, negre în lumina amurgului. Am parcat maşinile în spatele unei cărămidării. Cuptoarele şi câteva gropi mai mari fuseseră amenajate pentru a servi ca posturi de prim-ajutor. Aici lucrau trei medici pe care-i cunoşteam. Medicul-maior îmi spuse că atunci când se va porni atacul şi maşinile noastre vor fi pline, va trebui să facem calea-ntoarsă pe drumul camuflat cu rogojini şi apoi, sus, spre creasta muntelui, pe şoseaua principală unde aveau să fie un alt post sanitar şi alte maşini care urmau să evacueze răniţii. Nădăjduia ca drumul să nu se blocheze. Căci altul nu era. Fusese camuflat fiindcă austriecii îl puteau ţine, de dincolo de râu, sub focul lor. Aici, la cărămidărie, malul râului ne ferea de focul puştilor sau al mitralierelor. Peste râu trecea un pod distrus de bombardament. Voiseră să construiască un altul alături dar începuse bombardamentul şi acum ostaşii aveau să treacă prin vad, acolo unde râul cotea. Maiorul era un om scund, cu mustăţile răsucite în sus. Luptase în Libia[28] şi avea două galoane de rănit. Îmi

[28] În 1911, Italia a declarat război Turciei şi a întreprins operaţii militare împotriva ei în Libia şi Dodecanez.

spuse că dacă lucrurile aveau să meargă cum trebuie, o să aibă grijă să fiu decorat. I-am răspuns că nădăjduiesc ca totul să meargă cum trebuie şi că e prea amabil. L-am întrebat dacă există cumva un adăpost mai mare unde să poată sta şoferii şi-mi dădu un soldat să mi-l arate. M-am dus să văd adăpostul care era foarte bun. Şoferilor le plăcu şi rămaseră acolo. Maiorul mă invită să beau cu el şi cu ceilalţi doi ofiţeri. Am băut rom într-o atmosferă foarte prietenească. Afară se întuneca. I-am întrebat când va porni atacul şi mi-au spus de îndată ce se va întuneca. M-am dus înapoi la şoferi. Stăteau de vorbă în adăpost şi când am intrat au tăcut. Am dat fiecărui şofer câte un pachet de ţigări „Macedonia", ţigări prost făcute din care curgea tutunul şi ale căror capete trebuiau răsucite înainte de a fuma. Manera îşi scoase bricheta şi le dădu tuturor să-şi aprindă ţigările. Bricheta avea forma unui radiator de „Fiat". Le-am spus ce-am aflat.

— De ce n-am văzut postul de prim-ajutor când am coborât? întrebă Passini.

— Era chiar după cotitură.

— O să fie o porcărie cu şoseaua asta, zise Manera.

— O să ne bombardeze de-o să ne treacă şi...

— Probabil.

— Ce-ar fi să mâncăm, domnule locotenent? Că după ce-o să se pornească, n-o să mai putem mânca.

— Mă duc chiar acum să văd.

— Trebuie să rămânem aici sau putem să ne învârtim şi pe afară?

— E mai bine să staţi aici.

M-am întors la adăpostul maiorului, care mi-a spus că bucătăria de campanie avea să sosească şi atunci şoferii puteau veni să-şi ia mâncarea. O să le dea şi gamele dacă n-au. I-am zis că, probabil, au. M-am dus şi le-am spus şoferilor că o să-i anunţ când o să vină mâncarea. Manera spuse că n-ar fi rău să vină înainte de-a începe bombardamentul. După aceea tăcură până când ieşii din

adăpost. Erau cu toţii mecanici şi urau războiul.

M-am dus să inspectez maşinile şi să văd ce se mai întâmplă şi după aceea m-am întors şi am stat cu cei patru şoferi în adăpost. Şedeam pe jos, cu spatele rezemat de perete, şi fumam. Afară aproape se întunecase. Pământul din adăpost era cald şi uscat şi, sprijinindu-mă cu umerii de perete, mă lăsai pe-o rână ca să mă odihnesc mai bine.

— Cine porneşte atacul? întrebă Caruzzi.

— *Bersaglieri.*

— Numai *bersaglieri*?

— Cred că numai ei.

— Păi aici nu-s forţe suficiente pentru un atac adevărat.

— Probabil că vor să le abată atenţia de la locul unde o să se pornească adevăratul atac.

— Şi oamenii care atacă ştiu asta?

— N-aş crede.

— Fără îndoială că nu ştiu, spuse Manera. Dacă ar şti, n-ar porni la atac.

— Ba da, ar porni, îl contrazise Passini. *Bersaglieri* sunt nişte idioţi.

— Sunt viteji şi-s foarte disciplinaţi, am spus.

— Sunt băieţi solizi şi sănătoşi. Dar asta nu înseamnă că nu sunt idioţi.

— *Granatieri*[29] sunt înalţi, spuse Manera. Glumea. Şoferii începură să râdă.

— Aţi fost pe-aici, domnule locotenent, când *granatieri* n-au vrut să iasă la atac şi i-au împuşcat din zece în zece?

— Nu se poate.

— Ba da. I-au aliniat şi după aceea au scos din rând pe fiecare al zecelea om. Şi *carabinieri* i-au împuşcat.

— *Carabinieri*? zise Passini şi scuipă pe jos. Dar *granatieri* ăştia toţi au peste şase picioare[30] înălţime. N-au vrut să

[29] Grenadierii (it.). Unităţile de *granatieri*, alcătuite din ostaşi. Înalţi şi robuşti, reprezentau elita infanteriei italiene.

[30] Unitate de măsură de lungime, folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 30,48 cm.

pornească la atac.

— Dacă toţi soldaţii n-ar mai vrea să pornească la atac, s-ar termina cu războiul, spuse Manera.

— Cu *granatieri* a fost altceva. Le era frică. Ofiţerii lor erau toţi de neam mare.

— Unii dintre ofiţeri au pornit singuri la atac.

— Un sergent a împuşcat doi ofiţeri care nu voiau să iasă din tranşee.

— Au fost şi soldaţi care au pornit singuri la atac.

— Pe ăia nu i-au aliniat când i-au împuşcat din zece în zece.

— Unul dintre cei împuşcaţi era din oraşul meu, spuse Passini. Un băiat înalt şi frumos, aşa cum trebuie să fii la *granatieri*. Mereu se ducea la Roma. Mereu îl vedeai cu alte femei. Mereu avea de-a face cu *carabinieri*. Râse. Acum, în faţa casei lui stă o santinelă cu baioneta la armă şi nimeni n-are voie să vină să-i vadă pe maică-sa, pe taică-său sau pe surorile lui şi taică-său şi-a pierdut toate drepturile civile şi n-are voie nici să voteze. Sunt scoşi cu toţii de sub scutul legii. Oricine poate să le ia totul.

— Dacă familiile lor n-ar păţi aşa ceva, soldaţii n-ar mai porni la atac.

— Ba da. *Alpini*[31] ar porni. Şi soldaţii din regimentul „Vittorio Emanuele”. Şi unii dintre *bersaglieri*.

— Şi *bersaglieri* au luat-o la goană. Aşa că acum vor să uite de povestea asta.

— N-ar trebuie să ne lăsaţi să vorbim aşa, tenente. *Evviva l’esercito*[32], spuse Passini sarcastic.

— Ştiu eu cum vorbiţi voi, i-am răspuns, dar atâta vreme cât conduceţi bine maşinile şi vă purtaţi bine…

— …şi nu vorbiţi aşa şi în faţa altor ofiţeri, continuă Manera.

— Cred că trebuie să terminăm cu războiul ăsta, le-am spus. Războiul n-o să se isprăvească dacă unul dintre

[31] Vânătorii de munte (it.).

[32] Trăiască armata (it.).

adversari va înceta să se bată. Ar fi şi mai rău dacă am înceta să ne batem.

— Nu se poate să fie mai rău, spuse Passini respectuos. Nimic nu-i mai rău decât războiul.

— Înfrângerea e mai rea.

— Asta nu cred, spuse Passini, continuând să aibă un ton respectuos. Ce înseamnă înfrângerea? Că te întorci acasă.

— Vin după tine. Îţi iau casa. Îţi iau surorile.

— Nu cred că pot face una ca asta tuturor. Să-şi apere fiecare căminul. Să-şi ţină surorile în casă.

— Te spânzură. Vin şi te bagă din nou în armată. Nu la ambulanţe, ci la infanterie.

— Nu-i pot spânzură pe toţi oamenii.

— O naţiune străină nu te poate sili să fii soldat, interveni Manera. La prima luptă o iei din loc.

— Cum au făcut cehii[33].

— Mi se pare că habar n-aveţi ce înseamnă să fii învins şi de aceea nu credeţi că-i foarte rău.

— *Tenente*, spuse Passini, văd că ne daţi voie să vorbim deschis. Nimic nu-i mai rău ca războiul. Noi, cei de la ambulanţe, nici nu ne putem da măcar seama cât e de rău. Şi cei care-şi dau seama se înseamnă războiul cu adevărat nu mai pot face nimic ca să-l oprească pentru că înnebunesc. Există oameni care niciodată nu-şi dau seama cât de rău e războiul. Există oameni cărora le e frică de ofiţerii lor. Cu ăştia se face războiul.

— Ştiu că e foarte rău, dar trebuie să terminăm odată cu el.

— Nu se termină. Războiul nu se termină niciodată.

— Ba se termină.

Passini dădu din cap.

— Războiul nu se câştigă prin nicio victorie. Ce-o să fie dacă vom lua San Gabriele? Sau Carso, Mon-falcone şi

[33] În anii Primului Război Mondial, cehii, mobilizaţi şi trimişi să lupte în rândurile armatelor austro-ungare, au aruncat armele şi au trecut în masă în liniile inamice.

Trieste? Şi ce-o să se întâmple atunci? Aţi văzut azi munţii aceia din depărtare? Credeţi c-o să-i putem lua pe toţi? Asta numai dacă austriecii ar înceta să lupte. Unul dintre adversari trebuie să înceteze lupta. Şi de ce să nu încetăm noi lupta? Dacă vor intra în Italia, or să se sature repede şi or să plece. Au şi ei ţara lor. Ei, şi în loc de asta, facem război.

— Vorbeşti ca un adevărat orator.

— Mai gândim şi noi. Mai citim. Nu suntem ţărani. Suntem mecanici. Dar nici ţăranii nu-s atât de proşti încât să creadă-n război. Toată lumea urăşte războiul.

— Ţara e cârmuită de o clasă fără minte, care nu înţelege şi nu va înţelege niciodată nimic. De-aia suntem în război.

— Da, şi din asta fac şi bani.

— Cei mai mulţi dintre ei nu se aleg cu nimic, spuse Passini. Sunt tare proşti şi fac treaba asta aşa fără niciun rost. În prostie.

— Ce-ar fi să tăcem? zise Manera. Am vorbit prea mult chiar şi faţă de *tenente*.

— Lui îi place să ne-asculte, spuse Passini. O să-l convertim.

— Bine, dar acum ajunge, repetă Manera.

— Nu mai mâncăm, *tenente*? întrebă Gavuzzi.

— Mă duc să văd.

Gordini se ridică şi mă urmă afară.

— Pot să vă ajut cu ceva, *tenente*? mă întrebă el. Era cel mai liniştit din toţi.

— Vino cu mine dacă vrei, i-am spus, şi o să vedem ce-i de făcut.

Afară era întuneric şi fascicolele lungi de lumină ale reflectoarelor măturau munţii. În sectorul nostru existau nişte reflectoare uriaşe, montate pe camioane. Le întâlneai uneori noaptea pe şosea în imediata apropiere a frontului. Camioanele se opreau ceva mai departe de marginea drumului şi ofiţerul le arăta oamenilor săi înspăimântaţi încotro să îndrepte lumina reflectorului. Străbăturăm

cărămidăria şi ne oprirăm la postul sanitar principal. Deasupra intrării era un mic umbrar din ramuri verzi şi în întuneric vântul fâşâia prin frunzele uscate de soare. Înăuntru era lumină. Maiorul şedea pe o ladă şi vorbea la telefon. Unul dintre căpitanii-medici îmi spuse că atacul a fost amânat cu un ceas şi-mi dădu un pahar de coniac. Mă uitam la mesele de operaţie, la instrumentele chirurgicale care străluceau în lumină, la vasele de metal şi la flacoanele cu dop de sticlă. Gordini stătea în spatele meu. Maiorul se ridică.

— Acum începe, spuse el. S-a revenit la ora iniţială. M-am uitat afară, era întuneric şi fâşiile de lumină ale reflectoarelor austriece se mişcau de colo până colo prin munţii din spatele nostru. Pentru moment era încă linişte şi deodată toate tunurile din spatele nostru porniră să tragă.

— Savoia[34], spuse maiorul.

— Ce-i cu mâncarea, domnule maior?

Nu mă auzea. Repetai întrebarea.

— N-a venit încă.

Un obuz greu explodă în curtea cărămidăriei. Şi imediat bubui un altul şi în vuietul acela imens se puteau deosebi zgomotele mărunte ale ploii de cărămizi şi de pietre căzând pe pământ.

— Aici avem ceva de mâncare?

— Nişte *pasta aschttta*[35] spuse maiorul.

— O să iau ce-mi puteţi da.

Maiorul ordonă ceva unui soldat care dispăru undeva în fundul adăpostului şi se întoarse cu un castron de metal plin cu macaroane reci. I-l dădui lui Gordini.

— N-aveţi şi puţină brânză?

Maiorul mormăi ceva soldatului care se înfundă iar în adâncurile adăpostului şi reveni cu o bucată de brânză albă.

---

[34] Strigătul de luptă al armatelor italiene pe vremea dinastiei de Savoia (1861–1946).

[35] Paste făinoase (it.).

— Vă mulţumesc foarte mult.

— Ar fi mai bine să nu ieşi afară.

Doi oameni depuseseră ceva la intrarea adăpostului. Unul dintre ei îşi băgă capul înăuntru.

— Aduceţi-l aici, îi ordonă maiorul. Ce-i asta? N-aţi vrea cumva să ieşim noi să-l aducem înăuntru?

Cei doi brancardieri îl luară pe rănit în braţe şi picioare şi-l aduseră înăuntru.

— Tăiaţi-i tunica, spuse maiorul.

În mână ţinea o pensetă cu care luase nişte tifon. Cei doi căpitani îşi scoseseră hainele de pe ei.

— Ieşiţi afară, le spuse maiorul celor doi brancardieri.

— Hai, i-am zis lui Gordini.

— Ar fi mai bine să rămâi până încetează bombardamentul, mă sfătui maiorul peste umăr.

— Oamenii vor să mănânce.

— Cum vrei…

Ieşirăm afară şi alergarăm prin curtea cărămidăriei. Un obuz explodă foarte aproape de malul râului. Un altul se năpusti asupra noastră şi abia îi auzirăm vâjâitul apropiindu-se. Ne trântirăm amândoi pe burtă şi odată cu fulgerul, cu bubuitul şi cu mirosul exploziei, auzirăm şuieratul schijelor şi uruitul cărămizilor căzând pe pământ. Gordini se ridică şi fugi spre adăpost. Eu alergam după el, ţinând în mână bucata de brânză, a cărei suprafaţă netedă fusese acoperită cu praf de cărămidă. În adăpost, cei trei şoferi şedeau rezemaţi de perete şi fumau.

— Na-vă, patrioţilor, le-am zis.

— Maşinile cum stau? întrebă Manera.

— N-au nimic.

— V-a fost frică, *tenente*?

— Mi-a fost frică al dracului.

Am scos briceagul, l-am deschis, am şters lama şi am curăţat brânză de praf. Gavuzii îmi întinse castronul cu macaroane.

— Începeţi dumneavoastră, *tenente*.

— Nu-ncep eu. Pune castronul jos. O să mâncăm cu toţii.

— N-avem furculiţe.

— *What the hell*[36], am spus atunci în engleză.

Am tăiat brânză în bucăţi şi le-am pus deasupra macaroanelor.

— Aşezaţi-vă la masă, le-am zis.

Se aşezară în jur şi aşteptară. Băgai degetele în macaroanele din castron şi încercau să le duc la gură. Ridicasem o grămadă de macaroane.

— Ridicaţi-le mai sus, *tenente*.

Am ridicat braţul cât am putut mai sus şi macaroanele se desprinseră unele de celelalte. Le-am băgat în gură, le-am tăiat cu dinţii, le-am mestecat şi le-am înghiţit şi apoi am luat o bucăţică de brânză, am mestecat-o şi după aceea am băut o înghiţitură de vin. Avea gust de metal ruginit. I-am înapoiat bidonul lui Passini.

— S-a stricat, spuse el. A stat prea mult în bidon. Îl ţineam în maşină.

Mâncau cu toţii, cu bărbia apropiată de castron, cu capul dat pe spate, înfulecând macaroanele. Am luat încă o dată din macaroane şi încă o bucăţică de brânză şi după aceea mi-am clătit gura cu un pic de vin. Afară căzu un obuz, care zgâlţâi pământul.

— Asta a fost un 420 sau un Minnenwerjer[37], zise Gavuzzi.

— N-au tunuri de 420 aici, în munţi, am spus eu.

— Au tunuri „Skoda”, de calibru are. Am văzut eu gropile făcute de obuze.

— Asta a fost un 305!

Mâncam mai departe. Şi deodată se auzi un fel de tuse, un zgomot ca de locomotivă care ar porni, şi după aceea bubui o explozie care zgâlţâi iar pământul.

— Nu prea-i adânc adăpostul ăsta, observă Passini.

— Asta a fost un mortier greu, de tranşee.

[36] Ce dracu? (Engl.).

[37] Aruncător de mine (germ.).

— Da.

Terminai de mâncat bucăţica de brânză şi luai o înghiţitură de vin. Prin zgomotele de afară se auzi întâi o tuse, apoi nişte târşâieli tcis, tcis, tcis, tcis... un fulger brazdă întunericul, ca atunci când gura unui cuptor s-ar deschide brusc, şi un răget, la început alb, apoi din ce în ce mai roşu, se năpusti asupra noastră cu un suflu violent. Încercai să respir dar nu reuşii şi simţii cum sunt zvârlit afară din mine afară şi afară şi afară, cu toată fiinţa afară în vânt. Zburam repede afară din mine, singur şi ştiam că sunt mort şi că fusese o greşeală să crezi că abia atunci murisem. Apoi începui să plutesc în aer, şi în loc să zbor mai departe, simţii cum cad la pământ. Respirai şi-mi revenii. Pământul era răscolit, şi lângă mine era o grindă fărâmată. Îmi huruia capul şi auzii pe cineva plângând. Parcă ţipa cineva. Încercai să mă mişc, dar nu izbutii. Mitralierele şi puştile răpăiau peste râu şi de-a lungul râului. Se auzi un plescăit uriaş şi văzui obuzele luminoase urcând în văzduh, explodând şi plutind sus orbitor de albe şi rachetele luminoase se înălţau spre cer şi auzeam exploziile obuzelor şi totul se petrecu într-o clipă şi atunci auzii pe cineva aproape de mine zicând: *Mamma mia! Oh, mamma mia.* M-am smucit şi m-am răsucit şi mi-am degajat picioarele şi în cele din urmă am izbutit să mă întorc şi să-l ating. Era Passini şi când l-am atins, începu să ţipe. Picioarele îi erau îndreptate spre mine şi în străfulgerările de lumină care despicau întunericul am văzut că amândouă erau zdrobite până deasupra genunchiului. Un picior era tăiat cu totul iar cel de-al doilea era ţinut numai de tendoane şi de partea de sus a pantalonului. Ciotul se zgârcea şi se smucea ca şi cum ar fi fost cu totul desprins de rest. Passini işi muşca braţul şi gemea:

— *Oh, mamma mia, mamma mia.* Şi apoi. *„Dio ti salvi, Maria!” Dio ti salvi, Maria.* Ah, Isuse, împuşcaţi-mă, Cristoase, împuşcaţi-mă mamma mia, mamma mia... oh,

preabună şi preacurată Fecioară, împuşcaţi-mă! Nu mai pot, nu mai pot, nu mai pot... Ah, Isuse şi preacurată Fecioară nu mai pot! Aah-aah-aah-aah, apoi cu glasul înăbuşit: *Mamma, mamma mia.* După aceea tăcu şi-şi muşcă braţul, iar ciotul piciorului se zgârcea mereu.

— *Portaferiti!* am strigat, ducând amândouă palmele la gură. *Portaferiti!*

Încercai să mă apropii şi mai mult de Passini ca să-i leg piciorul pentru a opri hemoragia, dar nu mă puteam mişca. Încercai din nou şi picioarele mi se clintiră oleacă. M-am târât înapoi, ajutându-mă cu braţele şi cu coatele. Passini se liniştise. Mă aşezai lângă el, îmi descheiai tunica şi încercai să-mi rup poala cămăşii. Nu se rupea şi apucai marginea pânzei cu dinţii, ca să trag de ea. În momentul acela mă gândii la moletierele lui Passini. Eu aveam ciorapi de lână, dar el purta moletiere. Toţi şoferii purtau moletiere. Passini n-avea însă acum decât un picior. I-am desfăcut moletiera şi în timp ce-o desfăceam am văzut că nu mai e nevoie să-i leg piciorul deoarece murise. După ce m-am convins că e mort, am căutat să văd unde sunt ceilalţi trei. Mă aşezai în capul oaselor şi în clipa aceea ceva se mişcă înăuntrul capului, ca greutăţile de balans la ochii păpuşilor, şi mă lovi în fundul ochilor. Îmi simţeam picioarele calde şi năclăite şi ghetele îmi erau năclăite şi calde pe dinăuntru. Ştiam că sunt rănit şi mă aplecai să-mi pipăi genunchiul. Genunchiul nu era la locul lui. Mâna îmi intră în ceva moale. Genunchiul îmi căzuse peste tibie. Îmi ştersei mâna de cămaşă şi o umbrelă luminoasă coborî atunci foarte lent şi mă uitai la picior şi mă îngrozii. Doamne-Dumnezeule, am zis, scoate-mă de-aici! Ştiam, totuşi, că mai erau încă trei oameni. Cu toţii, patru şoferi.

Passini murise. Mai rămâneau trei. Cineva mă luă de subsuori şi altcineva mă apucă de picioare.

— Mai sunt trei oameni, am zis. Unul a murit.

— Sunt eu, Manera. Am căutat o brancardă dar n-au niciuna. Cum vă simţiţi, *tenente*?

— Unde-s Gordini şi Gavuzzi?

— Gordini s-a dus la postul de prim-ajutor ca să-l panseze. Gavuzzi v-a ridicat de picioare. Luaţi-mă de gât, *tenente*. Sunteţi grav rănit?

— La picior. Ce-are Gordini?

— Acum e bine. A fost un obuz de mortier greu.

— Passini a murit.

— Da. A murit.

Un obuz căzu aproape de noi şi amândoi se trântiră la pământ, lăsându-mă să cad jos.

— Iertaţi-mă, *tenente*, spuse Manera. Ţineţi-vă bine de gâtul meu.

— Dacă mă trântiţi din nou…

— Ne-a fost frică, de-aia.

— Sunteţi răniţi?

— Da, amândoi, dar uşor.

— Gordini o să poată conduce maşina?

— Nu cred.

Mă mai trântiră o dată înainte de a ajunge la postul de prim-ajutor.

— Mă, ticăloşilor, le-am zis.

— Iertaţi-mă, *tenente*, spuse Manera. N-o să vă mai trântim.

În faţa postului zăceau mulţi oameni, întinşi pe pământul gol. Răniţii erau duşi înăuntru şi apoi erau scoşi afară. Se vedea lumina dinăuntru când dădeau la o parte perdeaua şi duceau sau aduceau câte un rănit. Morţii erau puşi deoparte. Medicii lucrau cu mânecile suflecate şi erau mânjiţi de sânge ca nişte măcelari. Nu erau destule brancarde. Unii dintre răniţi se văitau, cei mai mulţi însă tăceau. Frunzele umbrarului din faţa intrării foşneau în bătaia vântului şi noaptea se făcea tot mai rece. Brancardierii soseau mereu, puneau jos brancardele, le descărcau şi plecau din nou. Îndată ce-am ajuns la postul de prim-ajutor, Manera a venit cu un sergent-sanitar care mi-a pansat amândouă picioarele. Spuneau că rănile sunt

atât de pline de pământ încât n-au sângerat prea mult. Îndată ce-o să se poată, o să mă la înăuntru. Sergentul plecă. Gordini nu putea şofa, spuse Manera. Umărul îi fusese zdrobit şi avea o rană la cap. Nu se simţise prea rău dar acuma umărul i se anchilozase. Şedea rezemat de unul dintre pereţii cărămidăriei. Manera şi Gavuzzi plecară fiecare cu un transport de răniţi. Ei puteau şofa. Englezii veniseră cu trei ambulanţe şi cu doi oameni de fiecare maşină. Unul dintre şoferi veni la mine, adus de Gordini, care arăta bolnav şi foarte palid. Englezul se aplecă spre mine.

— Sunteţi grav rănit? mă întrebă el.

Era un om înalt şi purta ochelari cu rame de oţel.

— La picioare.

— Sper că-i nimic grav. Nu vreţi o ţigară?

— Mulţumesc.

— Mi-ai spus că aţi pierdut doi şoferi.

— Da. Unul a fost ucis şi celălalt e omul care v-a adus.

— Ce ghinion afurisit! Vreţi să preluăm noi maşinile?

— Asta voiam să vă şi rog.

— O să avem grijă de ele şi o să le aducem înapoi la vilă. Sunteţi de la 206, nu-i aşa?

— Da.

— E un loc încântător. V-am văzut acolo. Mi s-a spus că sunteţi american.

— Da.

— Eu sunt englez.

— Da?

— Da, englez. Aţi crezut că sunt italian? Au fost şi câţiva italieni într-una dintre unităţile noastre.

— Ar fi grozav dacă aţi lua maşinile, i-am zis.

— O s-avem grijă de ele, n-aveţi nicio teamă. Se îndreptă din mijloc. Omul ăsta al dumneavoastră a insistat foarte mult să vin să vă văd.

Îl bătu pe umăr pe Gordini care tresări de durere şi zâmbi. Englezul începu să vorbească, foarte volubil, într-o

italiană desăvârşită.

— Acuma totul s-a aranjat. L-am văzut pe *tenente* al dumitale. O să luăm şi cele două maşini. N-ai de ce să mai fii îngrijorat.

Se întrerupse, apoi adăugă:

— Trebuie să încerc să vă scot de-aici. Mă duc să vorbesc cu medicii ăştia. O să vă luăm cu noi.

Se îndreptă spre postul de prim-ajutor, păşind cu grijă printre răniţi Pătura fu dată la o parte, lumina dinăuntru se zări o clipa şi omul intră.

— O să aibă grijă de dumneavoastră, *tenente*, spuse. Gordini

— Cum te mai simţi, Franco?

— Merge...

Se aşeză lângă mine. După o clipă pătura de la intrarea postului de prim-ajutor fu dată la o parte, şi doi brancardieri, urmaţi de englezul cel înalt, se apro-piară de mine.

— El e locotenentul american, spuse englezul în italiană.

— Aş prefera să mai aştept, am zis. Sunt şi răniţi mai grav decât mine. Eu mă simt bine.

— Haide-haide, nu mai faceţi pe eroul. Şi apoi, în italiană: Apucaţi-l de picioare cu grijă. Picioarele îl dor foarte tare. E fiul legitim al preşedintelui Wilson.

Mă ridicară şi mă duseră înăuntru. Se opera la toate mesele. Maiorul cel scund se uită foarte furios la noi. Mă recunoscu şi-mi făcu semn cu penseta.

— *Ça va bien*[38]?

— *Ça va!*

— L-am adus eu, spuse în italiană englezul cel înalt. E singurul fiu al ambasadorului american. O s-aştepte aici până o să-i vină rândul. Şi, după aceea, o să-l iau cu primul transport. Se plecă spre mine: Mă duc la furierul lor, să vă facă actele, ca să meargă totul mai repede.

Trebui să se aplece ca să treacă pe sub intrarea joasa şi

[38] Merge bine? (fr.)

ieşi. Maiorul desfăcu penseta şi o puse într-o chiuveta. Îi urmăream cu ochii toate mişcările. Acuma pansa. După asta, brancardierii îl luară pe omul de pe masa de operaţie.

— O să-l iau eu pe locotenentul american, spuse unul dintre căpitani.

Mă puseră pe masă. Era tare şi alunecoasă. Tot felul de mirosuri tari se amestecau în aer, mirosuri chimice şi-un miros dulceag de sânge. Îmi scoaseră pantalonii şi căpitanul începu să dicteze furierului, în timp ce lucra:

— Răni multiple şi superficiale ale coapsei drepte şi stângi, ale genunchiului drept şi stâng şi ale piciorului drept. Răni profunde ale genunchiului şi piciorului drept. Laceraţii ale scalpului. (mă palpă) Doare? – Dumnezeule, da! cu posibilă fractură a craniului. Rănit la datorie. Asta, ca să nu fi trimis în faţa Curţii Marţiale pentru automutilare, spuse el. Nu vrei un păhăruţ de coniac? Şi ce te-a făcut să te înrolezi? Ce voiai să faci? Să te sinucizi? Ser antitetanic, te rog, şi trage-o cruce în dreptul picioarelor. Mulţumesc. O să curăţ puţin rănile, o să le spăl şi o să te pansez. Sângele dumitale se coagulează admirabil.

Furierul îşi ridică ochii de pe hârtie:

— Cauza rănilor?

Căpitanul-medic:

— Ce te-a lovit?

Eu, cu ochii închişi:

— Un obuz de mortier.

Căpitanul, făcând tot felul de lucruri care dureau foarte tare şi curăţind rana:

— Eşti sigur?

Eu, încercând să stau liniştit şi simţind că mi se întoarce stomacul pe dos de fiecare dată când intra cu bisturiul în carne:

— Cred că da.

Căpitanul-medic (interesat de ce a găsit):

— Schije de obuz de mortier austriac. Dacă vrei, am să cercetez să văd dacă nu mai sunt şi altele, dar cred că nu e

nevoie. Am să badijonez totul şi... Ustură? Bun, asta, nu-i nimic pe lângă ce-o să simţi mai târziu. Durerile încă nu s-au pornit. Daţi-i un pahar de coniac. Şocul amorţeşte durerile, dar totul e în regulă, n-ai de ce să fii îngrijorat, în afară de cazul în care s-ar infecta şi asta se întâmplă de-ajuns de rar acum. Cu capul cum stai?

— Foarte rău.

— Atunci e mai bine să nu bei prea mult coniac. Dacă ai cumva o fractură ar trebui să eviţi inflamaţia. Şi aicea doare?

Mă trecură toate năduşelile.

— Doamne-Dumnezeule! am zis.

— Cred că ai chiar o fractură a craniului. O să te bandajez şi să nu mai mişti capul.

Mă bandajă, degetele i se mişcau foarte repede şi bandajul fu fixat strâns şi bine.

— Acuma e-n regulă, noroc şi *Vive la France*.

— E american, spuse celălalt căpitan.

— Mi s-a părut c-au spus că e francez. Vorbeşte franceza, spuse căpitanul. Îl ştiu mai dinainte. Şi am crezut întotdeauna că-i francez.

Dădu peste cap o jumătate de pahar de coniac.

— Aduceţi-mi un caz serios. Şi ser antitetanic. Căpitanul îmi făcu semn cu mâna. Mă ridicară şi pătura de la intrare îmi trecu, peste obraz când fui dus afară. Furierul îngenunche lângă mine şi începu:

— Numele, mă întrebă el încetişor, numele tatălui? Pronumele? Gradul? Locul naşterii? Contingentul? Unitatea? şi aşa mai departe. Îmi pare rău, *tenente*, ştiu că sunteţi rănit la cap. Sper că acuma vă simţiţi mai bine. Vă trimit la spital cu ambulanţa englezilor.

— Mă simt bine, i-am zis. Îţi mulţumesc foarte mult.

Durerile de care-mi vorbise maiorul mă apucaseră şi nu-mi mai păsa de nimic din ce se întâmplă în jurul meu. După câtva timp, sosi ambulanţa engleză. Mă aşezară pe o brancardă, ridicară brancarda la nivelul maşinii şi mă

băgară cu brancardă cu tot înăuntru. Alături de mine, pe o altă brancardă, zăcea un om al cărui nas galben ca ceara ieşea din bandajul care-i înconjura capul. Omul respira foarte greu. Fură aduse şi alte brancarde, care erau prinse în curele deasupra noastră. Englezul acela înalt veni şi se uită cum eram aranjaţi.

— O să merg încet, spuse el. Sper că n-o să vă scuture.

Simţii că a pornit motorul, că s-a aşezat la volan, că a dat drumul la frână şi a ambreiat, şi apoi maşina porni. Stăteam nemişcat, doborât de durere.

Ambulanţa urca destul de încet, deoarece drumul era aglomerat. Uneori se oprea, alteori dădea înapoi la vreo cotitură, dar, în cele din urmă, a început să gonească. Deodată simţii că picură ceva pe mine. La început picăturile erau rare şi regulate, şi apoi începu să curgă întruna. Strigai la şofer. Opri maşina şi se uită înăuntrul ambulanţei prin gaura din spatele lui.

— Ce este?

— Omul de pe brancardă de sus are o hemoragie.

— Nu suntem departe de creastă. Singur nu pot scoate brancardă afară.

Maşina porni din nou. De sus curgea întruna. Nu-mi puteam da seama, în întuneric, din ce loc venea. Încercai să mă trag mai la o parte, ca să nu mai curgă pe mine. Sub cămaşă, acolo unde se scursese sângele, era cald şi lipicios. Mi-era rece şi piciorul mă durea atât de tare, încât mi se făcuse rău. După câtva timp, şiroiul de sânge care curgea de pe brancardă de deasupra se potoli şi din nou începură să cadă picături rare. Auzii şi simţii cum se mişcă pânza brancardei când omul încercă să se aşeze mai bine.

— Ce s-aude? întrebă englezul. Am ajuns aproape sus.

— Cred c-a murit, am zis.

Picăturile cădeau foarte rar, aşa cum cad dintr-un ţurţur de gheaţă după ce apune soarele. În maşină era rece şi întuneric şi urcam mereu. Când am ajuns la postul sanitar, au scos brancardă, au pus alta în loc şi ne-am continuat

drumul.

CAPITOLUL X

ERAM ÎN SALONUL SPITALULUI de campanie când mi se spuse că va veni cineva după-amiază să mă vadă. Era foarte cald şi în cameră erau multe muşte. Ordonanţa mea tăiase nişte foi de hârtie în fâşii înguste şi le prinsese de un băţ ca să facă o apărătoare de muşte. Mă uitam cum se refugiază muştele pe tavan şi rămân acolo. Când ordonanţa încetă să le alunge şi aţipi, coborâră iară. Le-am gonit din nou, suflând, şi, în cele din urmă, mi-am acoperit faţa cu mâinile şi am adormit. Era o căldură insuportabilă şi când m-am trezit, piciorul mă mânca. Am sculat ordonanţa şi i-am spus să-mi toarne apă minerală peste pansament. Patul deveni rece şi umed. Cei dintre noi care se treziră vorbeau de la un pat la altul. După-amiaza se scurgea în linişte. Dimineaţa veneau, pe rând, la fiecare pat, un doctor şi trei infirmieri, ne dădeau jos şi ne duceau la pansament ca să poată face paturile, în timp ce nouă ni se schimba pansamentul. Nu era deloc plăcută plimbarea asta la sala de pansamente şi abia mai târziu am aflat că patul se poate face rămânând totuşi în el. Ordonanţa mea tocmai terminase să-mi toarne apa minerală pe rană, în pat era răcoare şi plăcut şi-i spuneam unde să mă scarpine pe talpă ca să-mi treacă mâncărimea, când unul dintre doctori intră în salon cu Rinaldi. Alergă spre mine şi, aplecându-se, mă sărută pe obraz. Purta mănuşi.

— Cum te simţi, băieţaş? Cum merge? Uite ce ţi-am adus… îmi arătă o sticlă de coniac. Ordonanţa îi aduse un scaun şi Rinaldi se aşeză.

— …şi veşti bune. O să fii decorat. Vor să-ţi dea *medaglia d'argento*, dar n-o să-ţi obţină probabil decât medalia de bronz.

— Şi asta de ce?

— Pentru că eşti grav rănit. Mi s-a spus că atunci când poţi dovedi c-ai făcut un act de eroism, ai şanse să capeţi medalia de argint. Altfel, nu capeţi decât pe cea de bronz. Spune-mi cât mai exact ce s-a întâmplat. Ai făcut vreun act de eroism?

— Nici gând, i-am spus. Am fost lovit pe când mâncam brânză.

— Hai, fii serios. Trebuie să fi făcut ceva eroic, fie înainte, fie după aceea. Hai, adu-ţi aminte.

— N-am făcut nimic.

— N-ai dus pe nimeni în cârcă? Gordini mi-a spus că ai dus în cârcă mai mulţi răniţi, dar maiorul de la postul de prim-ajutor declară că asta era de-a dreptul imposibil. El trebuie să semneze propunerea de decorare.

— N-am dus pe nimeni în cârcă. Nici nu mă puteam mişca.

— Asta n-are nicio importanţă, zise Rinaldi. Îşi scoase mănuşile. Totuşi, cred că-ţi putem face rost de cea de argint. N-ai refuzat să ţi se dea ajutor medical înaintea altora?

— Nu cu prea multă tărie.

— N-are nicio importanţă. Să nu uităm cât de grav eşti rănit. Să nu uităm cât de brav te-ai dovedit cerând întotdeauna să te duci în prima linie. Şi, apoi, atacul a reuşit admirabil.

— Chiar au trecut peste râu?

— A fost ceva formidabil. Au luat aproape o mie de prizonieri. Scrie în comunicat. Nu l-ai văzut?

— Nu.

— O să ţi-l aduc. A fost un *coup de main*[39] reuşit.

— Şi altfel cum mai merg lucrurile?

— Grozav. Ne simţim cu toţii grozav. Toată lumea e mândră de tine. Spune-mi exact cum s-a întâmplat totul. Sunt convins că o să capeţi medalia de argint. Dar povesteşte-mi. Povesteşte-mi totul. Se opri o clipă şi se

[39] Lovitură îndrăzneaţă (fr.).

gândi. Poate c-o să-ţi facem rost şi de o medalie englezească. Era şi-un englez pe-acolo. O să mă duc să vorbesc cu el ca să-i cer să facă propunerea. Nu se poate să nu facă şi el ceva. Suferi mult? Atunci, bea. Soldat, adu-ne un tirbuşon. Ah, ar fi trebuit să vezi ce rezecţie de intestin subţire am făcut, trei metri şi de data asta am operat mai bine ca niciodată. O operaţie ca pentru *The Lancet*[40]. O să-mi traduci tu articolul şi o să-l trimit la *The Lancet*. Acuma operez din ce în ce mai bine. Sărmanul şi dragul meu băieţaş, tu cum te mai simţi? Unde-i tirbuşonul ăla afurisit? Tu stai aici, cuminte şi viteaz, şi eu uit că suferi atât...

Plesni marginea patului cu mănuşile.

— Poftim tirbuşonul, *signor tenente*, spuse ordonanţa.

— Deschide sticla. Adu un pahar. Bea, băieţaş. Cum te mai simţi cu capul? M-am uitat în hârtiile tale. N-ai nicio fractură. Maiorul ăla de la postul de prim-ajutor a fost un măcelar. Eu te-aş fi operat fără să simţi nicio durere. Pe oamenii pe care-i operez nu-i doare niciodată nimic. Mă pricep la treburi din astea. Acuma lucrez din ce în ce mai uşor şi mai bine. Iartă-mă că vorbesc atâta, băieţaş. Sunt foarte mişcat să te văd rănit grav. Ia şi bea. E bun. Costă cincisprezece lire. Trebuie să fie bun. E „cinci stele”. Când plec de-aici, mă duc să vorbesc cu englezul ăla şi-ţi face el rost de o medalie englezească.

— Nu dau ei aşa uşor medalii...

— Eşti prea: modest. O să-l trimit pe ofiţerul nostru de legătură. El ştie cum să-i ia pe englezi.

— Pe *Miss* Barkley ai văzut-o?

— Ţi-o aduc. Mă duc imediat să o caut şi ţi-o aduc.

— Stai, nu pleca. Spune-mi, ce mai e nou prin Gorizia? Cum e cu fetele?

— Nu mai e nicio fată în Gorizia. Nu le-au mai schimbat de două săptămâni. Nici nu mă mai duc pe-acolo. E ceva dezgustător. Astea nu mai sunt femei, sunt vechi camarazi

[40] Revistă engleză de chirurgie şi medicină generală.

de arme…

— Nu te mai duci deloc?

— Mă duc numai ca să văd dacă n-a venit vreuna nouă. În trecere. Toate mă întreabă de tine. E o porcărie, rămân atât de mult, încât ajung să-ţi fie prietene.

— Poate că nu mai vor alte fete să vină pe front.

— Ba vor. Sunt o mulţime de fete care vor. Dar administraţia e proastă. Le ţin pentru plăcerea învârtiţilor din spatele frontului.

— Sărmanul Rinaldi. Singur, în război, fără femei.

Rinaldi îmi umplu din nou paharul.

— N-o să-ti facă rău, băieţaş. Bea.

Am băut coniacul şi am simţit cum mă încălzeşte pe dinăuntru.

Rinaldi îşi turnă şi lui. Se mai liniştise. Ridică paharul.

— Pentru glorioasele tale răni. Pentru medalia de argint. Spune-mi băieţaş, nu te înfierbânţi deloc stând aşa, culcat în pat, pe căldura asta?

— Uneori, da.

— Nici nu-mi dau seama cum poţi să zaci aşa. Eu aş înnebuni.

— Tu eşti nebun.

— Tare-aş vrea să te-ntorci la vilă. Nimeni nu mai vine noaptea după ce-a petrecut în oraş. N-ai de cine să mai faci haz. N-are cine să-ţi mai împrumute bani. Nu mai am frate de cruce şi nici coleg de cameră. De ce dracu ai fost rănit?

— Poţi să-ţi baţi joc de preot.

— Popa ăla. Nu eu îmi bat joc de el. Căpitanul. Mie-mi place. Dacă-i vorba să ai un preot, măcar să fie ca al nostru. O să vină să te vadă. Se pregăteşte…

— Mie-mi place.

— Ştiam eu că-ţi place. Mă gândesc câteodată că tu şi cu el sunteţi aşa… ştii tu cum…

— Nu, nu ştiu.

— Da, mă gândesc câteodată la treaba asta. Cam cum e primul număr al brigăzii Ancora.

— Du-te dracului.

Se ridică şi-şi puse mănuşile.

— Ei, aşa-mi place mie să te necăjesc, băieţaş… Cu tot preotul tău şi cu toată englezoaica ta, îmi semeni, de fapt, foarte mult.

— Nu, nu-ţi semăn.

— Ba da, îmi semeni. Tu eşti, de fapt, un adevărat italian. Foc şi fum pe dinafară, şi nimic pe dinăuntru. O faci numai pe americanul. Suntem fraţi şi ne iubim.

— Să fii cuminte cât am să lipsesc, i-am spus.

— O s-o trimit pe *Miss* Barkley. Când nu sunt eu te porţi cu ea mai bine. Eşti mai pur şi mai duios…

— Du-te dracului!

— O să ţi-o trimit. Pe frumoasa şi recea ta zeiţă. Zeiţa engleză. Şi ce-ai putea face altceva, Dumnezeule, cu o femeie ca asta decât să i te închini? La ce altceva e bună o englezoaică?

— Eşti un *dago* ignorant, cu gura spurcată.

— Ce sunt?

— Un *wop*[41] ignorant!

— Eu, *wop*? Tu eşti un… *wop* cu obrazul de gheaţă.

— Eşti un ignorant, un prost. Mi-am dat seama că acest cuvânt îl înfurie, aşa că am continuat: Fără cultură, fără experienţă, prost din cauza lipsei de experienţă.

— Aşa? Ei bine, atunci să-ţi spun şi eu ceva despre femeile tale virtuoase. Despre zeiţele tale. Nu există decât o singură diferenţă când te culci cu o fată care a fost întotdeauna cuminte sau când te culci cu o târfă. Pe fată o doare. Asta-i tot ce ştiu eu. Plesni marginea patului cu mănuşa şi adăugă: Şi n-ai să ştii niciodată dacă fetei i-a plăcut cu adevărat sau nu.

— Hai, nu te supăra.

— Nu m-am supărat. Ţi-am spus asta, băieţaş, doar spre binele tău. Ca să te scutesc de necazuri.

---

[41] Porecle batjocoritoare date în S.U.A. imigranţilor de origine italiană.

— Asta-i chiar singura diferenţă?

— Da. Dar sunt milioane de proşti ca tine care nu ştiu.

— Ce drăguţ ai fost că mi-ai spus-o.

— N-o să ne certăm, băieţaş. Te iubesc prea mult ca s-o fac. Dar nu fi prost.

— Nu, am să fiu deştept, ca tine.

— Nu te supăra, băieţaş. Râzi. Bea. Şi acuma trebuie să plec.

— Eşti un băiat de treabă.

— Vezi că de fapt suntem la fel. Suntem fraţi de cruce Sărută-mă de rămas bun.

— Eşti un sentimental.

— Nu. Sunt mai afectuos, asta e.

Simţii cum i se apropie răsuflarea de mine.

— La revedere. O să vin să te mai văd.

Răsuflarea i se îndepărtă.

— Nu te sărut dacă nu vrei. O să ţi-o trimit pe englezoaica ta. La revedere, băieţaş. Coniacul e sub pat. Fă-te repede sănătos.

Şi plecă.

CAPITOLUL XI

PREOTUL VENI pe înserat. Ni se adusese supa şi după aceea luaseră castroanele şi stăteam întins, uitându-mă la şirul acela de paturi şi, dincolo de ele, pe fereastră, la creştetele copacilor, pe care adierea vântului de seară abia le mişca. Prin fereastra deschisă vântul pătrundea în salon şi odată cu căderea serii înăuntru se făcuse mai răcoare. Muştele se refugiaseră pe plafon şi pe becurile care atârnau de firele electrice. Lumina se aprindea în timpul nopţii numai când era adus cineva înăuntru sau când veneau să vadă vreun bolnav. Şi pentru că lumina se stingea după apusul soarelui şi nu se mai reaprindea până dimineaţa, mă simţeam din nou ca un copil. Ca pe vremuri când eram trimis la culcare imediat după cină. Ordonanţa veni printre paturi şi se opri lângă mine. Cineva îl însoţea. Preotul. Stătea în faţa patului, scund, oacheş la faţă, şi cam stânjenit.

— Cum te mai simţi? mă întrebă şi puse nişte pachete pe jos, lângă pat.

— Mulţumesc, foarte bine, părinte. Se aşeză pe scaunul care fusese adus mai înainte pentru Rinaldi şi se uită afară pe fereastră cu un aer încurcat. Am observat că arăta foarte obosit.

— Nu pot sta decât un minut, spuse el. E târziu.

— Nu-i târziu. Ce se mai aude pe la popotă? Zâmbi.

— Continuă să-şi bată joc de mine. Şi glasul îi era obosit. Slavă Domnului, toţi sunt bine, sănătoşi. Mă bucur mult că şi dumneata te simţi bine. Sper că nu mai ai dureri mari.

Părea foarte obosit şi nu eram obişnuit să-l văd obosit.

— Acum, deloc.

— Simt lipsa dumitale la popota.

— Aş vrea să fiu acolo. Mi-a plăcut întotdeauna să stau

de vorbă cu dumneata.

— Ţi-am adus câte ceva, spuse preotul. Luă de jos pachetele. Aici e o plasă împotriva ţânţarilor. Aici e o sticlă de vermut. Îţi place vermutul? Şi aici, nişte reviste englezeşti.

— Te-aş ruga să desfaci pachetele.

Asta-i făcu mare plăcere şi le desfăcu. Încercai plasa împotriva ţânţarilor. El ridică sticla de vermut şi mi-o arătă, apoi o puse jos, lângă pat. Am luat o revistă din maldărul de publicaţii englezeşti şi m-am uitat la titluri, întorcând paginile în aşa fel încât să fie în bătaia luminii difuze ce venea dinspre fereastră. Revista era *The News of the World*[42].

— Celelalte sunt ilustrate.

— O să le citesc cu mare plăcere. De unde le-ai căpătat?

— Am trimis după ele la Mestre[43]. O să cer să mi se mai aducă.

— E foarte drăguţ din partea dumitale, părinte, că ai venit să mă vezi. Nu vrei să bei un pahar de vermut?

— Mulţumesc. Păstrează-l pentru dumneata.

— Nu, te rog să bei un pahar cu mine.

— Bine. Atunci o să-ţi mai aduc.

Ordonanţa aduse două pahare şi deschise sticla. Dopul se rupse însă, aşa că trebui să bage în sticlă ce rămase din el. Îmi dădui seama că pe preot întâmplarea asta l-a dezamăgit, dar spuse:

— Nu-i nimic. Se întâmplă…

— În sănătatea dumitale, părinte.

— Pentru grabnica dumitale însănătoşire.

După asta ţinu paharul în mână şi ne uitarăm unul la altul. Uneori vorbeam şi eram buni prieteni, dar în seara asta mergea mai greu.

— Ce se întâmplă cu dumneata, părinte? Arăţi foarte obosit.

---

[42] Săptămânal englez de mare tiraj, înfiinţat în 1843.

[43] Orăşel italian, în apropierea Veneţiei.

— Sunt obosit, dar n-am dreptul să fiu.
— E din cauza căldurii.
— Nu, e din cauza primăverii. Mă simt deprimat.
— Ţi s-a urât cu războiul?
— Nu mi s-a urât. Îl urăsc.
— Nici mie nu-mi place, i-am spus.
Dădu din cap şi se uită pe fereastră.
— Pe dumneata nu te chinuie atât. Nu-l vezi. Iartă-mă, ştiu că eşti rănit.
— Asta a fost un accident.
— Chiar rănit fiind, nu-l vezi cum trebuie. Eu pot s-o spun. Nici eu nu-l văd cum trebuie, dar îl simt ceva mai mult.
— Tocmai despre asta vorbeam când am fost rănit. Passini vorbea.
Preotul puse jos paharul. Se gândea la altceva.
— Eu îi ştiu, pentru că sunt la fel cu ei, spuse el.
— Şi, totuşi, dumneata eşti altfel.
— De fapt, sunt la fel ca ei.
— Ofiţerii nu-şi dau seama de nimic.
— Unii îşi dau seama. Unii sunt foarte sensibili şi se simt mai rău decât noi toţi.
— Cei mai mulţi sunt altfel.
— Nu-i vorba de cultură sau de bani. E vorba de cu totul altceva. Chiar dacă ar avea cultură sau bani, oameni ca Passini n-ar vrea să devină ofiţeri. Eu n-aş vrea să fiu ofiţer.
— Dar dumneata eşti asimilat cu ofiţerii. Eu sunt ofiţer.
— De fapt, eu nu sunt. Şi dumneata nici nu eşti italian. Eşti străin. Dar eşti mai aproape de ofiţeri decât de soldaţi.
— Şi care e deosebirea?
— Nu-i chiar atât de uşor de spus. Sunt oameni care vor război. La noi în ţară sunt mulţi dintre ăştia. Şi sunt alţi oameni care nu vor război.
— Şi primii îi silesc pe ceilalţi să-l facă.
— Da, aşa e.
— Şi eu îi ajut.

— Dumneata eşti un străin. Dumneata eşti un patriot.
— Şi cei care nu vor război? Pot să-l oprească?
— Nu ştiu.
Privi din nou spre fereastră. Mă uitam la el.
— Au fost ei vreodată în stare să-i oprească pe ceilalţi?
— Nu sunt organizaţi pentru a face aşa ceva, şi când se organizează, conducătorii lor îi trădează.
— Aşadar, nu mai e nicio speranţă?
— Întotdeauna mai e o speranţă. Uneori însă nu mai pot spera. Încerc să sper întotdeauna, dar câteodată nu mai pot.
— Poate c-o să se termine şi cu războiul ăsta…
— Sper…
— Şi ce-ai să faci atunci?
— Dacă se va putea, mă voi întoarce în Abruzzi.
Faţa lui oacheşă se lumină deodată, fericită.
— Ţi-s dragi locurile din Abruzzi?
— Da, mi-s foarte dragi.
— Atunci ar trebui să pleci acolo.
— Aş fi nespus de fericit dacă aş putea trăi acolo, să-l iubesc şi să-l slujesc pe Domnul.
— Şi să fii respectat.
— Da, şi să fiu respectat. Şi de ce nu?
— Nu există niciun motiv să nu fi. Dumneata trebuie să fii respectat.
— N-are nicio importanţă. Dar acolo, la mine acasă, este de la sine înţeles că oamenii îl pot iubi pe Dumnezeu. Acolo asta nu-i o glumă murdară.
— Înţeleg.
Mă privi şi-mi zâmbi.
— Înţelegi, dar nu-l iubeşti pe Dumnezeu.
— Nu…
— Nu-l iubeşti deloc? mă întrebă el.
— Câteodată, noaptea, mi-e frică de el.
— Ar trebui să-l iubeşti.
— Nu prea iubesc eu în general…

— Ba da, spuse el. Iubeşti. Ce-mi povesteai - serile la popotă… Aia însă nu-i dragoste. Aia e numai patima şi dorinţă trupească. Când iubeşti, vrei să faci ceva pentru cel pe care-l iubeşti. Vrei să te sacrifici pentru el. Vrei să-l slujeşti.

— Eu nu iubesc pe nimeni.

— Vei iubi. Ştiu că vei iubi. Şi atunci vei fi fericit.

— Sunt fericit. Totdeauna am fost fericit.

— Asta-i altceva. N-ai cum să ştii dacă nu ţi s-a întâmplat încă.

— Bine. Dacă o să mi se întâmple vreodată, am să-ţi spun.

— Am stat prea mult şi am vorbit prea mult. Era chiar necăjit din cauza asta.

— Nu, nu pleca încă. Şi ce crezi dumneata despre dragostea pentru o femeie? Dac-aş iubi cu adevărat o femeie, ar fi la fel?

— Asta nu ştiu. N-am iubit niciodată o femeie.

— Dar pe mama dumitale.

— Da, pe mama trebuie s-o fi iubit.

— L-ai iubit întotdeauna pe Dumnezeu?

— De când eram copil.

— Bine, i-am spus, căci nu mai ştiam ce să zic. Eşti un băiat de treabă.

— Sunt băiat, dar îmi spui părinte.

— Asta aşa, din politeţe.

Preotul zâmbi.

— Şi acuma trebuie să plec. Şi chiar n-ai nevoie de mine pentru nimic altceva? mă întrebă el, cu o lumină de speranţă în ochi.

— Nu. Doar ca să stăm de vorbă.

— O să transmit salutările dumitale celor de la popotă.

— Mulţumesc pentru frumoasele şi multele daruri pe care mi le-ai adus.

— Pentru nimic.

— Mai treci pe-aici.

— Am să mai trec. La revedere. Mă mângâie pe mână.
— La revedere, îi spusei în dialect.
— *Ciao*, repetă el.

Se întunecase în cameră şi ordonanţa, care şedea la celălalt capăt al patului, se ridică să-l conducă. Îmi plăcea mult preotul şi aş fi vrut să se întoarcă în Abruzzi odată şi odată. Era teribil de nefericit la popota aia, şi, în ciuda acestui fapt, se purta admirabil. Mă gândeam însă ce bine avea să trăiască la el acasă. Îmi povestise că la Capracotta, lângă oraş, se găseau păstrăvi în râu. Noaptea nu era voie să cânţi din fluier. Şi când tinerii se duceau să facă serenade pe sub ferestrele iubitelor, n-aveau voie să cânte din fluier. L-am întrebat de ce. Pentru că nu era bine ca fetele să asculte cântându-se din fluier noaptea. Ţăranii ţi se adresează cu *Don* şi când te întâlnesc pe drum, te salută, scoţându-şi pălăria. Tatăl lui se ducea la vânătoare în fiecare zi şi mânca pe la casele ţăranilor. Şi aceştia se simţeau întotdeauna onoraţi. Străinii care vor să vâneze trebuie să prezinte un certificat că n-au fost niciodată arestaţi. Pe Gran Sasso d'Italia[44] sunt urşi, dar drumul până acolo e lung. Aquila[45] e un oraş frumos. Nopţile de vară sunt reci şi primăvara în Abruzzi e mai frumoasă ca oriunde în Italia. Dar ceea ce e cu adevărat foarte plăcut e să vânezi prin pădurile de castani. Toate păsările sunt bune de mâncat pentru că se hrănesc cu struguri şi nu e nevoie niciodată să-ţi iei de mâncare pentru că ţăranii se consideră întotdeauna onoraţi dacă mănânci la ei la masă. Şi în clipa următoare am adormit.

[44] Cel mai înalt pisc al Apeninilor (2 201 m.).

[45] Orăşel din Abruzzi.

CAPITOLUL XII

SALONUL ERA LUNG şi avea ferestrele în partea dreaptă, iar în fund, o uşă care dădea în sala de pansamente. Un şir de paturi, printre care şi al meu, erau aşezate lângă zidul din faţa ferestrelor, iar celălalt şir lângă ferestre. Dacă zăceai pe partea stângă, puteai vedea uşa sălii de pansamente. La capătul opus era o altă uşă prin care intrau uneori vizitatorii. Când vreun rănit trăgea să moară, se punea un paravan în jurul patului ca să nu-l vedem cum moare, în schimb, vedeai moletierele medicilor şi ale infirmierilor sub paravan, şi câteodată, când totul se termina, îi auzeai şoptind. Atunci preotul ieşea de după paravan şi după aceea infirmierii treceau după paravan şi, purtându-l pe mort acoperit cu o pătură, ieşeau pe culoarul dintre paturi şi cineva strângea paravanul şi-l scotea din salon.

În dimineaţa aceea maiorul de serviciu mă întrebă dacă în ziua următoare voi fi în stare să călătoresc cu trenul. I-am răspuns că voi fi în stare. Atunci mi-a spus că mă vor trimite dis-de-dimineaţă şi că mă voi simţi mai bine călătorind înainte de a se face prea cald.

Când te ridicau din pat să te ducă la pansament, dacă te uitai pe fereastră, vedeai în grădină mormintele nou săpate. Un soldat şedea afară, în faţa uşii care dădea în grădină, cioplea cruci, scria cu vopsea numele şi gradul oamenilor îngropaţi în grădină precum şi regimentul din care făcuseră parte. Soldatul ăsta făcea tot felul de comisioane pentru bolnavii din salon şi în timpul lui liber îmi făcu o brichetă dintr-un cartuş austriac gol. Medicii erau cât se poate de atenţi şi păreau a fi foarte pricepuţi. Erau nerăbdători să mă trimită la Milano, unde existau aparate de radiologie mai bune şi unde, după operaţie, puteam face

mecano-terapie. Şi eu voiam să plec la Milano. Doreau să ne vadă trimişi pe toţi cât mai departe cu putinţă, deoarece, când avea să se pornească ofensiva, avea să fie nevoie de toate paturile.

În seara dinaintea plecării, Rinaldi, împreună cu maiorul nostru veniră să mă vadă. Îmi spuseră că voi fi trimis la un spital american din Milano, care fusese recent amenajat. Tot acolo urmau să fie trimise şi nişte ambulanţe americane şi spitalul avea să se ocupe de ele ca şi de toţi americanii care erau sub arme în Italia. Mulţi lucrau la Crucea Roşie. Statele Unite declaraseră război Germaniei, dar nu şi Austriei.

Italienii erau siguri că America avea să declare război şi Austriei şi se interesau foarte mult de americanii care urmau să vină, chiar dacă aveau să lucreze la Crucea Roşie. Mă întrebară dacă eram de părere că preşedintele Wilson o să declare război Austriei şi le-am răspuns că era doar o problemă de zile. Habar n-aveam pentru ce motiv am putea declara război Austriei, dar mi se părea logic să se declare război şi Austriei, de vreme ce declaraserăm război Germaniei. Mă întrebară dacă vom declara război Turciei. Le-am spus că asta era îndoielnic. *Turkey*[46]-ul, le-am zis, e pasărea noastră naţională, dar calamburul, tradus, n-avea niciun haz şi oamenii fură atât de nedumeriţi, încât le-am spus că da, probabil vom declara război Turciei. Şi Bulgariei? Băuserăm mai multe pahare de coniac, aşa că le-am zis că da, fireşte, şi Bulgariei şi Japoniei. Da, observară ei, Japonia este aliata Angliei. Ce încredere poţi să ai în englezii ăştia afurisiţi? Japonezii vor insulele Hawai, le-am spus. Unde sunt insulele Hawai? În Oceanul Pacific. Şi de ce vor japonezii să pună mâna pe ele? De fapt, le-am explicat, nu vor să pună-mâna pe ele. Aşa se vorbeşte numai. Japonezii sunt nişte oameni scunzi şi foarte cumsecade,

[46] Joc de cuvinte intraductibil. În limba engleză, Turkey are două accepţii, pe de o parte, înseamnă Turcia, iar pe de altă parte, înseamnă curcan (mâncare tradiţională de Crăciun în S.U.A.).

cărora le place să danseze şi să bea vinuri uşoare. Ca şi francezii, spuse maiorul. O să luăm înapoi de la francezi Nisa şi Savoia. O să luăm Corsica şi toată coasta Adriaticii, adăugă Rinaldi. Italia se va întoarce la gloria Romei, zise maiorul. Numi place Roma, am spus eu. E cald şi e plină de purici. Nu-ţi place Roma? Ba da, îmi place Roma. Roma e mama popoarelor. Nu-l voi uita niciodată pe Romulus sugând Tibrul. Ce anume? Nimic. Ce-ar fi să mergem cu toţii la Roma? Să mergem chiar în seara asta şi să nu ne mai întoarcem. Roma e un oraş frumos, zise maiorul. Mama şi tatăl popoarelor, am zis eu. Roma e la feminin, observă Rinaldi. Nu poate fi tată. Atunci, cine-i tatăl, Sfântul Duh? Să nu iei lucrurile astea în deşert. Nu le iau în deşert. Cer şi eu o informaţie. Eşti beat, băieţaş. Cine m-a îmbătat? Eu te-am îmbătat, zise maiorul. Eu te-am îmbătat, pentru că te iubesc şi pentru că America a intrat în război. Până în gât, am zis.

Pleci mâine dimineaţa, băieţaş, zise Rinaldi. La Roma, spusei. Nu, la Milano. La Milano, zise maiorul, la *„Palatul de cristal”*, la *„Cova”*, la „*Campari”*, la *„Biffi”*, pe *Galleria*[47]. Ce băiat norocos eşti. La *„Gran Italia”*[48] am zis eu, unde am să împrumut bani de la George. La „Scala” spuse Rinaldi. O să te duci la „Scala” în fiecare seară, i-am spus. N-ai să te poţi duce în fiecare seară, spuse maiorul.

Locurile sunt foarte scumpe. O să emit o trată la vedere, pe numele bunicului meu, am zis. O ce? O trată la vedere. Trebuie s-o onoreze, altfel, mă bagă la închisoare. Eu trăiesc numai din trate la vedere. Se poate oare concepe ca un bunic să-şi zvârle în închisoare nepotul patriot care merge la moarte ca Italia să trăiască? Trăiască Garibaldi cel american, zise Rinaldi. *Viva* tratele la vedere, am zis eu.

---

[47] Nume dat ansamblului arhitectonic de galerii şi arcade amenajate de-a lungul clădirilor care înconjoară Piaţa Domului din Milano, precum şi străzile adiacente.

[48] *Palatul de cristal, Cova, Campari, Biffi* şi *Gran Italia* - Restaurante la Milano.

Trebuie să vorbim mai încet, ne spuse maiorul. Am fost rugaţi de mai multe ori să vorbim mai încet. Chiar pleci mâine, cu adevărat, Federico? Se duce la Spitalul acela american, ţi-am spus, zise Rinaldi. La infirmierele acelea frumoase, nu la infirmierii cu barbă din spitalele de campanie, Da, da, spuse maiorul. Ştiu că pleacă la spitalul american. Puţin îmi pasă de bărbile lor, am zis. Dacă un om vrea să poarte barbă, s-o poarte. De ce nu-ţi laşi barbă, *signor maggiore*? Nu intră în masca de gaze. Ba da, intră. Orice intră în masca de gaze. Eu am şi vomitat în masca de gaze. Nu vorbi atât de tare, băieţaş, zise Rinaldi. Ştim cu toţii că ai fost pe front. Ah, băieţaşul meu drăguţ, ce-am să fac acuma c-ai să pleci? Trebuie să plecăm, spuse maiorul. Rinaldi a devenit sentimental. Ascultă, am o surpriză pentru tine. Englezoaica ta. Ştii care? Englezoaica pe care te duceai s-o vezi în fiecare seară. Pleacă şi ea la Milano. Pleacă împreună cu o altă infirmieră la spitalul acela american. Nu au încă infirmiere din America. Am vorbit azi cu şeful *riparto*[49]-ului lor. Ei au prea multe femei pe aici, pe front. Aşa că trimit vreo câteva în spatele frontului. Ce zici de asta, băiete? E-n regulă. Nu? O să trăieşti într-un oraş mare şi-o s-o ai şi pe englezoaica ta, să te corcolească. De ce nu sunt rănit şi eu? Poate c-ai să fii, i-am zis. Trebuie să plecăm, spuse maiorul. Bem, facem zgomot şi-l deranjăm pe Federico. Nu plecaţi... Ba da, trebuie să plecăm. La revedere. Noroc. Toate bune. *Ciao. Ciao. Ciao.* Să te-ntorci repede, băieţaş. Rinaldi mă sărută pe obraz. Miroşi a acid feric. La revedere, băieţaş. La revedere. Toate bune. Maiorul mă bătu pe umeri. Ieşiră, mergând în vârful picioarelor. Abia atunci îmi dădui seama că sunt beat turtă, dar adormii.

A doua zi am plecat la Milano şi am ajuns acolo după patruzeci şi opt de ore. Am călătorit foarte prost. La Mestre am fost garaţi pe o linie moartă şi nişte copii veniră să se

[49] Secţie (it).

uite la noi. L-am trimis pe unul să-mi aducă o sticlă de coniac. Se întoarse, spunându-mi că n-au decât *grappa*. I-am zis să ia, şi când se întoarse i-am dat lui restul. M-am îmbătat şi eu şi omul de lângă mine şi am dormit până am trecut de Vincenza, când m-am trezit şi am vărsat pe jos. N-avea nicio importanţă, pentru că omul de lângă mine vărsase şi el de mai multe ori pe jos. După aceea m-am gândit că n-o să fiu în stare să îndur setea care mă chinuia şi când am ajuns aproape de Verona, am strigat unui soldat care se plimba de colo până colo prin faţa trenului să-mi aducă o cană cu apă. L-am trezit pe Georgetti, celălalt băiat, care era şi el beat, şi i-am dat şi lui să bea apă. Mi-a spus să torn apa peste el şi adormi iar. Soldatul nu vru să ia moneda pe care i-o dădui şi-mi aduse o portocală zemoasă. Am supt-o, scuipându-i miezul, şi m-am uitat la soldatul care se plimba de colo până colo în faţa unui tren de marfă şi-n clipa următoare trenul mă zgâlţâi şi pornirăm.

CARTEA A DOUA

CAPITOLUL XIII

LA MILANO am ajuns dimineaţa devreme şi am fost daţi jos din vagoane în gara de mărfuri. De aici, o ambulanţă m-a transportat la spitalul american. Stăteam întins pe brancardă, aşa că n-am putut să-mi dau seama pe unde am trecut, dar când m-au dat jos cu brancardă, cu tot, am văzut o piaţă şi o cârciumă în care mătura o femeie. Se stropea strada şi mirosea a primăvară. Au pus brancarda jos şi au intrat în spital. Portarul a ieşit afară, împreună cu brancardierii. Avea mustaţă căruntă, şapcă de portar şi era în cămaşă, cu mânecile suflecate. Brancarda nu intra în lift şi se apucară să discute dacă era mai bine să mă ridice de pe brancardă şi să mă urce cu liftul, sau să mă poarte, cu brancardă cu tot, pe scări. Îi ascultam cum discută. Se hotărâră să mă urce cu liftul. Mă ridicară de pe brancardă.

— Uşurel, le-am spus. Aveţi grijă.

Nu prea aveam loc în ascensor, şi când mi se îndoiră picioarele, mă duru foarte rău.

— Ţineţi-mi picioarele întinse, le-am zis.

— Nu se poate, *signor tenente*. N-avem loc.

Omul care-mi vorbea mă luase de mijloc îi eu îl ţineam de gât. Răsuflarea lui mă învăluia, grea, mirosind a usturoi şi a vin roşu.

— Fii atent, spuse celălalt brancardier.

— Cine nu-i atent, mă, porc-de-câine?

— Fii atent, îţi spun, repetă omul care mă ţinea de

picioare.

Portarul închise uşile cabinei, trase grila şi apăsă pe butonul etajului 4. Avea un aer îngrijorat. Liftul urca încet.

— E greu? l-am întrebat pe omul care mirosea a usturoi.

— Nu-i nimic, zise el. Faţa îi era asudată şi mormăia. Ascensorul urca încet şi apoi se opri. Omul care mă ţinea de picioare deschise uşa şi ieşi. Eram pe un palier pe care dădeau mai multe uşi, cu clanţe de alamă. Omul care mă ţinea de picioare apăsă pe un buton. Undeva, înăuntru, zbârnâi o sonerie. Nu ieşea nimeni. Venind pe scară, apăru portarul.

— Nu-i nimeni pe-aici? îl întrebă brancardierii.

— Nu ştiu, răspunse portarul. Dorm la parter.

— Adu pe cineva.

Portarul sună, bătu în uşă, şi după aceea deschise şi intră. Se întoarse cu o femeie mai în vârstă cu ochelari. Părul îi era desfăcut şi-i cădea pe umeri. Purta o uniformă de infirmieră.

— Nu înţeleg, spuse ea. Nu ştiu italieneşte.

— Vorbesc eu englezeşte, i-am spus. Vor să mă lase undeva.

— Niciun salon nu-i aranjat. Nu ne aşteptam să primim răniţi.

Îşi strânse părul şi se uită la mine cu o privire de mioapă.

— Arătaţi-le orice cameră ca să mă instaleze undeva.

— Ştiu şi eu. Nu aşteptam niciun rănit. Nu pot să vă instalez aşa, în orice cameră…

— Oricare, n-are nicio importanţă, i-am spus. Şi apoi către portar: Găseşte-mi te rog o cameră goală.

— Toate sunt goale, spuse portarul. Sunteţi primul pacient.

Ţinea şapca în mână şi se uita la infirmiera mai în vârstă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, duceţi-mă undeva. Din cauză că picioarele îmi erau îndoite, durerea devenise din ce în ce mai chinuitoare şi o simţeam cum îmi frânge oasele. Portarul intră pe uşă, împreună cu femeia cu părul

cărunt şi se întoarse repede înapoi.

— Urmaţi-mă, zise el.

Brancardierii mă purtară de-a lungul unui coridor şi intrarăm într-o cameră cu jaluzelele trase. Mirosea a mobilă nouă. În cameră erau un pat şi un garderob mare cu oglindă. Mă aşezară pe pat.

— Nu pot să vă fac patul, spuse femeia. Rufăria de pat e încuiată în dulap.

Nu i-am zis nimic.

— Sunt nişte bani în buzunarul hainei, i-am spus portarului. În buzunarul încheiat cu un nasture.

Portarul scoase banii. Cei doi brancardieri stăteau lângă pat, cu şepcile în mână.

— Dă-le fiecăruia câte cinci lire şi ia-ţi şi dumneata cinci lire. Hârtiile mele sunt în celălalt buzunar. Te rog să le dai infirmierei.

Brancardierii salutară şi-mi mulţumiră.

— La revedere, le-am spus, şi vă mulţumesc foarte mult. Salutară din nou şi plecară.

— În hârtii, i-am spus infirmierei, o să găsiţi descris în amănunt cazul meu şi tratamentul care mi-a fost aplicat până acum.

Femeia luă hârtiile şi se uită la ele. Erau trei foi de hârtie bine împăturite.

— Nu ştiu ce să fac. Nu înţeleg ce scrie. Nu ştiu italiana şi fără ordinul doctorului nu pot face nimic, începu să plângă şi puse hârtiile în buzunarul şorţului. Sunteţi american? mă întrebă ea printre lacrimi.

— Da. Pune-ţi, vă rog, hârtiile pe măsuţa de lângă pat.

În cameră era întuneric şi răcoare. Aşa cum eram întins pe pat vedeam oglinda cea mare în cealaltă parte a camerei, dar nu vedeam ce se reflectă în ea. Portarul stătea lângă pat. Avea o faţă simpatică şi era foarte amabil.

— Poţi să pleci, i-am spus. Puteţi pleca şi dumneavoastră, i-am spus infirmierei. Cum vă numiţi?

— *Mrs*. Walket.

— Puteţi pleca, *Mrs*. Walker. Aş vrea să dorm.

Rămăsei singur în cameră. Era răcoare şi nu mirosea a spital. Salteaua era tare şi confortabilă şi stăteam întins, nemişcat, respirând abia, fericit că durerea începuse să scadă. După câtva timp mi se făcu sete şi găsii lângă pat cordonul unei sonerii şi sunai, dar nu veni nimeni. Adormii.

Când m-am sculai, m-am uitat în jurul meu. Lumina soarelui se strecura printre jaluzele. Am văzut garderobul cel mare, pereţii goi şi două scaune. Picioarele mele, ţepene şi înfăşurate în bandaje murdare, ieşeau afară din pat. Am avut grijă să nu le mişc. Mi-era sete şi, întinzându-mă, am ajuns la sonerie şi am apăsat pe buton. Am auzit uşa întredeschizându-se, m-am uitat şi am văzut o infirmieră. Tânără şi drăguţă.

— Bună dimineaţa, îi spusei.

— Bună dimineaţa, îmi răspunse ea şi se apropie de pat. N-am reuşit să găsim pe doctor. E plecat la lacul Como. Nimeni nu ştia că o să ne vină un pacient. De fapt dumneata ce ai?

— Sunt rănit. La picioare şi la cap.

— Cum te cheamă?

— Henry. Frederic Henry.

— O să te spăl. Dar cu pansamentul nu putem face nimic până nu vine doctorul.

— *Miss* Barkley e pe aici?

— Nu. Nu avem pe nimeni cu numele ăsta.

— Cine era femeia care a plâns când am venit?

Infirmiera izbucni în râs:

— *Mrs.* Walker. A fost de serviciu azi noapte şi dormea. Nu se aştepta să vină cineva.

În timp ce vorbeam, mă dezbrăcă, şi când fui gol, neavând pe mine altceva decât pansamentele, începu să mă spele cu mişcări îndemânatice şi delicate. Spălatul acesta îmi făcu foarte bine. Eram bandajat în jurul capului şi mă spălă peste tot pe lângă bandaj.

— Unde-ai fost rănit?

— Pe Isonzo, la nord de Plava.
— Unde vine asta?
— La nord de Gorizia.
Îmi dădui seama că niciunul dintre locurile acestea nu-i spuneau nimic infirmierei.
— Te doare tare?
— Nu. Acuma nu prea tare.
Îmi băgă termometrul în gură.
— Italienii îl pun sub braţ, observai.
— Nu vorbi.
Scoase termometrul, se uită la el şi apoi îl scutură.
— Ce temperatură am?
— Nu-i nevoie să ştii.
— Totuşi, spune-mi ce temperatură am?
— Aproape normală.
— Nu fac niciodată febră. Şi picioarele îmi sunt pline de fier vechi.
— Ce vrei să spui cu asta?
— Sunt pline de schije, de şuruburi ruginite, de arcuri de saltea şi de alte chestii.
Dădu din nou din cap şi zâmbi.
— Dac-ai avea un corp străin-în picior, s-ar inflama şi ai face temperatură.
— Bine. Atunci să vedem ce-o să se mai întâmple.
Ieşi din cameră şi se întoarse cu infirmiera cea bătrână. Făcură patul amândouă fără să mă dea jos. Lucrul era nou pentru mine şi îl găseam foarte bun.
— Cine conduce spitalul ăsta?
— Miss Van Campen.
— Câte infirmiere sunt în spital?
— Numai noi două.
— N-or să mai vină şi altele?
— Or să mai vină câteva.
— Şi când or să vină?
— Nu ştiu. Multe mai vrei să ştii, de parcă n-ai fi bolnav.
— Nu-s bolnav; sunt rănit.

Făcuseră patul şi acum stăteam într-un aşternut curat şi plăcut şi eram acoperit cu un cearşaf. *Mrs*. Walker ieşi şi se întoarse cu o bluză de pijama. M-am îmbrăcat cu ea şi m-am simţit curat şi înveşmântat ca lumea.

— Vă purtaţi grozav de frumos cu mine, spusei.

Infirmiera, pe care o chema *Miss* Gage, chicoti.

— Aş putea să beau un pahar cu apă? întrebai.

— Desigur. Şi după aceea ai să iei micul dejun.

— N-aş vrea să mănânc. V-aş ruga să trageţi jaluzelele.

Când fură trase jaluzelele, camera, până atunci cufundată în semiobscuritate se umplu de lumina strălucitoare a soarelui şi, privind pe fereastră, văzui un balcon dincolo de care se înălţau acoperişurile de olane şi coşurile caselor. Pe deasupra acoperişurilor, pe cerul foarte albastru, lunecau nori albi.

— Nu ştiţi când o să vină şi celelalte infirmiere?

— De ce? Nu te îngrijim bine?

— Ba da, sunteţi foarte atente.

— N-ai vrea să-ţi dau plosca.

— Să-ncerc.

Mă ridicară, dar nu fu de niciun folos. După aceea m-am întins în pat şi prin uşa deschisă m-am uitat pe balcon.

— Când o să vină medicul?

— Când s-o întoarce. Am încercat să telefonăm după el la lacul Como.

— Şi nu mai există şi alţi medici?

— El e medicul spitalului nostru.

Miss Gage aduse o sticlă cu apă şi un pahar. Am băut trei pahare pline şi infirmierele mă lăsară singur. M-am uitat câtva timp pe fereastră şi apoi am adormit din nou. La prânz am mâncat şi după-amiază veni să mă vadă *Miss* Van Campen, directoarea spitalului.

Nu i-am plăcut şi nici ea nu-mi plăcu. Era o femeie scundă, politicos bănuitoare şi prea fudulă pentru funcţia pe care o deţinea. Îmi puse o mulţime de întrebări şi avea aerul că socoteşte oarecum ruşinos faptul că mă înrolasem

în armata italiană.

— Aş putea căpăta vin la masă? o întrebai.

— Numai dacă medicul vă prescrie să beţi vin.

— Şi până nu vine medicul nu se poate?

— Fireşte că nu.

— Şi intenţionaţi totuşi să-l chemaţi curând?

— I-am telefonat la lacul Como. Plecă, şi *Miss* Gage reveni.

— De ce te-ai purtat urât cu *Miss* Van Campen? mă întrebă ea, după ce îmi potrivi cu multă îndemânare pansamentul.

— N-am vrut să mă port urât, dar m-a luat repede.

— Ea spune că dumneata te-ai purtat ca un îngâmfat şi un prost-crescut.

— Aş, de unde. Dar ce fel de spital e şi ăsta, fără medici?

— O să vină. I-am telefonat la lacul Como.

— Dar ce face acolo? Înoată?

— Nu. Are acolo o clinică.

— Atunci de ce nu chemaţi un alt medic?

— Hai-hai. Dac-ai să fii băiat de treabă, o să vină.

Am trimis după portar şi când a venit, i-am spus, în italiană, să-mi aducă de la cârciumă o sticlă de „Cinzano”, un *fiasco*[50] de „*Chianti*[51]“ şi ziarele de seară. Plecă şi se întoarse cu sticlele învelite în ziar. Desfăcu pachetul şi, la cererea mea, scoase dopul la sticle şi puse vinul şi vermutul sub pat. Mă lăsară singur. Stăteam aşa în pat şi citeam ziarul – ştirile de pe front şi lista ofiţerilor morţi şi decoraţi. Apoi mă aplecai şi luai sticla de „Cinzano” şi o ţinui dreaptă pe burtă, simţind răceala sticlei pe piele, şi începui să beau puţin câte puţin şi, între două înghiţituri, sticla îmi lăsa o urmă de cerc pe burtă şi mă uitam cum se lasă seara afară pesta acoperişurile oraşului. Mă uitam cum se învârteau rândunelele prin aer, cum zburau liliecii pe deasupra acoperişurilor şi beam din sticla de „Cinzano”.

[50] O sticlă (it.).

[51] Vin roşu din renumitele podgorii Chianti, lângă Siena.

Miss Gage îmi aduse un pahar cu lapte de pasăre. Când intră în cameră, ascunsei sticla de vermut sub pat.

— *Miss* Van Campen a spus să ţi se pună puţin sherry în laptele de pasăre, zise Miss Gage. N-ar trebui să te porţi urât cu ea. Nu mai e tânără şi conducerea spitalului îi dă multă bătaie de cap. *Mrs*. Walker e prea bătrână şi nu-i poate fi de niciun folos.

— E o femeie admirabilă, am zis. Mulţumeşte-i foarte mult din partea mea.

— Îţi aduc imediat masa de seară.

— Cum vrei, dar nu mi-e foame.

Când mi-a adus platoul cu mâncare şi l-a pus pe măsuţa de lângă pat, i-am mulţumit şi am mâncat puţin. Afară se întunecase şi se vedeau fasciculele de lumină ale reflectoarelor plimbându-se pe cer. M-am uitat un timp afară şi apoi am adormit. Am dormit adânc, dar deodată m-am trezit asudat şi înspăimântat şi apoi am adormit din nou, încercând să scap de visul care-mi întrerupea somnul. M-am trezit iar cu mult înainte de a se lumina de ziuă şi am auzit cântând cocoşii şi am rămas treaz până în zori. Eram obosit, şi când se lumină de-a binelea, am adormit din nou.

CAPITOLUL XIV

CÂND M-AM TREZIT, camera era inundată de soare. O clipă am crezut că sunt iar pe front şi m-am întins în pat. O durere ascuţită îmi trecu prin picioare şi, uitându-mă la ele, le văzui înfăşurate în bandajele acelea murdare şi atunci mi-am dat seama unde sunt. Am întins mâna după sonerie şi am apăsat pe buton. Am auzit soneria zbârnâind undeva pe coridor şi apoi paşi, pe tălpi de cauciuc, care se apropiau de uşă. Era *Miss* Gage şi în lumina strălucitoare a soarelui arăta ceva mai bătrână şi nu chiar atât de drăguţă.

— Bună dimineaţa, spuse ea. Ai dormit bine?

— Da, mulţumesc. E vreun frizer pe-aici?

— Intrasem să văd ce mai e cu dumneata şi adormiseşi cu asta în pat.

Deschise uşa dulapului şi-mi arătă sticla de vermut. Era aproape goală.

— Am pus şi cealaltă sticlă de sub pat tot aici, în dulap, spuse ea. De ce nu mi-ai cerut un pahar?

— Mi-era teamă că n-o să-mi dai voie să beau.

— Aş fi băut şi eu cu dumneata.

— Eşti o fată admirabilă.

— Nu-i bine să bei singur spuse ea. Să nu mai faci una ca asta.

— N-am să mai fac.

— A venit prietena dumitale, *Miss* Barkley.

— Chiar a venit?

— Da. Şi nu-mi place.

— O să-ţi placă. E grozav de drăguţă.

Miss Gage dădu din cap.

— Sunt convinsă că e foarte drăguţă. N-ai putea să te întorci pe partea asta? Aşa. O să te spăl ca să fii curat pentru micul dejun.

Mă spălă cu prosopul, cu săpun şi cu apă caldă Ridică umărul. Aşa, foarte bine.

— N-ar putea să vină frizerul înainte de a lua micul dejun?

— O să trimit portarul după el. Ieşi şi apoi se-ntoarse.

S-a dus să-l aducă, spuse şi muie prosopul în ligheanul cu apă.

Portarul veni cu frizerul. Era un om cam de vreo 50 de ani, cu mustăţile răsucite în sus. Miss Gage îşi termină treaba şi ieşi. Frizerul îmi săpuni faţa şi începu să mă bărbierească. Avea un aer solemn şi nu scotea o vorbă.

— Ce-i cu dumneata? Ce se mai aude? l-am întrebat.

— Ce să se audă?

— Orice. Ce se mai întâmplă prin oraş?

— Suntem în vreme de război, zise el. Duşmanul ascultă.

M-am uitat la el.

— Nu mişcaţi capul, adăugă frizerul şi continuă să mă bărbierească. Nu vă spun nimic.

— Ce-i cu dumneata? l-am întrebat.

— Sunt italian. Şi n-am niciun fel de relaţii cu duşmanul.

L-am lăsat în plata Domnului. Dacă era nebun, cu cât scăpăm mai repede de briciul lui, cu atât mai bine. O dată am încercat să mă uit mai atent la el.

— Luaţi seama, mi-a spus. Briciul e ascuţit.

Când termină, îi plătii şi-i dădui şi o jumătate de liră bacşiş. Îmi dădu bacşişul înapoi.

— Nu primesc. Nu sunt pe front, dar sunt totuşi italian.

— Ieşi dracului afară.

— Cu voia dumneavoastră, spuse şi-şi înveli bricele într-un jurnal. Ieşi şi lăsă cele cinci monede de aramă pe măsuţa de lângă pat. Sunai. Veni *Miss* Gage.

— Vrei să-i spui portarului să vină până la mine?

— Desigur.

Veni portarul. Încerca să-şi stăpânească râsul care-l podidise.

— Ce-i cu frizerul ăsta? E nebun?

— Nu, *signorino*[52], s-a înşelat. Nu înţelege prea bine ce i se spune şi a crezut că sunteţi un ofiţer austriac.

— Aha, făcui eu.

— Ha-ha-ha, râdea portarul. Ce caraghioslâc. O mişcare să fi făcut dumneavoastră, zicea frizerul, şi v-ar fi... şi-şi trecu degetele peste gâtlej. Ha-ha-ha. Portarul încerca să se stăpânească şi nu putea. Şi când i-am spus că nu sunteţi austriac... ha-ha-ha.

— Ha-ha-ha, îl îngânai eu iritat. Ce vesel ar fi fost dacă mi-ar fi tăiat gâtul. Ha-ha-ha.

— Nu, *signorino*. Nu, n-ar fi făcut-o. Îi era tare frică de dumneavoastră crezând că sunteţi austriac. Ha-ha-ha.

— Ha-ha-ha. Ia ieşi afară.

Ieşi şi l-am auzit cum râde pe coridor. Se apropiau nişte paşi. M-am uitat spre uşă. Era Catherine Barkley. Intră şi se apropie de patul meu.

— *Hello*, dragul meu, spuse ea.

Arăta proaspătă, tânără şi foarte frumoasă. Mă gândeam că nu mai văzusem niciodată o femeie atât de frumoasă.

— *Hello*, i-am răspuns. Cum am văzut-o, m-am şi îndrăgostit de ea. Şi am fost cuprins de o adâncă tulburare. Ea s-a uitat spre uşă şi, văzând că nu vine nimeni, s-a aşezat pe marginea patului, s-a aplecat şi m-a sărutat. Am tras-o spre mine şi am sărutat-o şi am simţit cum îi bate inima.

— Dragostea mea, ce minunat e că ai venit.

— N-a fost prea greu. S-ar putea să fie mai greu să rămân.

— Trebuie să rămâi, i-am spus. Eşti adorabilă. Eram nebun după ea. Nu-mi venea să cred că e într-adevăr acolo şi o ţineam strâns în braţe.

— Nu trebuie, spuse ea. Nu eşti încă sănătos.

— Ba da. Sunt. Vino.

— Nu, nu, eşti încă slăbit.

— Ba nu. Nu sunt. Te rog...

[52] Domnişorule (it).

— Chiar mă iubeşti?

— Te iubesc cu adevărat. Sunt nebun după tine. Vino, te rog.

— Ascultă cum ne bat inimile.

— Nu-mi pasă cum ne bat inimile. Te vreau. Te vreau. Mă înnebuneşti.

— Şi chiar mă iubeşti?

— Nu mai spune asta mereu. Vino. Te rog, te rog, Catherine.

— Bine, dar numai un minut.

— Bine, închide uşa.

— Nu se poate. N-ar trebui.

— Hai, vino. Taci. Vino, te rog.

Catherine şedea pe un scaun, lângă pat. Uşa care dădea spre coridor era deschisă. Nebunia îmi trecuse şi mă simţeam mai bine ca oricând.

Mă întrebă:

— Acuma mă crezi că te iubesc?

— O, eşti încântătoare, i-am răspuns. Trebuie să rămâi. Nu se poate să te trimită de-aici. Te iubesc nebuneşte.

— Trebuie să fim foarte prudenţi. A fost o nebunie ce-am făcut. Nu se poate să mai facem aşa ceva.

— Ba da, la noapte.

— Va trebui să fim foarte prudenţi. Trebuie să fii prudent când mai e cineva de faţă.

— Voi fi.

— Trebuie să fii. Dragostea mea. Chiar mă iubeşti, nu-i aşa că mă iubeşti?

— Nu mai spune mereu asta Nici nu ştii cât de rău îmi face…

— Atunci voi fi atentă. Nu vreau sa-ţi fac niciun rău. Şi acum trebuie să plec, dragul meu, chiar trebuie.

— Întoarce-te repede.

— Când am să pot, mă întorc.

— La revedere.

— La revedere, dragul meu.

Plecă. Dumnezeu mi-e martor că nu voiam să mă îndrăgostesc de ea. Nu voiam să mă îndrăgostesc de nimeni. Dar Dumnezeu mi-e martor că mă îndrăgostisem şi stăteam întins în patul acela din camera spitalului din Milano şi tot felul de gânduri îmi treceau prin minte şi mă simţeam admirabil şi, în cele din urmă, *Miss* Gage intră în cameră.

— Vine medicul, îmi spuse ea. A telefonat de la lacul Como.

— Când va fi aici?

— Azi după-amiază.

CAPITOLUL XV

PÂNĂ DUPĂ AMIAZĂ nu se mai întâmplă nimic. Medicul era un om mărunţel şi tăcut, căruia războiul părea să-i dea o mulţime de griji. Cu un dezgust delicat şi rafinat îmi extrase din coapse câteva schije de oţel. Se folosea de un anestezic local, se chema ceva cu „zăpadă" şi care îngheţa ţesuturile, înlăturând durerea până în clipa când sonda, scalpelul sau penseta treceau dincolo de ţesuturile îngheţate. Cât şi până unde se simţea efectul anesteziei ştia precis numai pacientul, aşa că delicateţea fragilă a medicului fu repede epuizată şi el socoti că ar fi mai bine să fac o radiografie. Investigaţia nu dăduse rezultate satisfăcătoare.

Mi se făcu radiografia la „Ospedale Maggiore"[53]. Medicul de acolo era un om vioi, priceput şi vesel. Aveau un aparat cu ajutorul căruia, dacă-ţi ridicai puţin umerii, puteai vedea singur pe ecran corpurile străine din propriul tău corp. Radiografiile aveau să fie trimise la spital. Medicul îmi ceru să scriu în carnetul lui numele meu, regimentul şi o cugetare oarecare. Îmi spuse că schijele acelea erau urâte, dezgustătoare şi grosolane. Austriecii erau nişte lepădături. Câţi omorâsem? Nu omorâsem niciun austriac, dar, dorind să-i fiu pe plac, i-am spus că am omorât o mulţime. *Miss* Gage era cu mine, şi medicul o luă de mijloc şi-i spuse că e mai frumoasă decât Cleopatra. A înţeles ce i-a spus? Cleopatra, regina Egiptului, Da, pe Dumnezeu, că era. Ne-am întors la spital cu ambulanţa, şi după un urcuş anevoios, m-am văzut din nou în pat. Clişeele sosiră în după-amiaza aceea. Medicul spusese că, negreşit, aveau să fie gata după-amiază şi se ţinuse de cuvânt. Catherine Barkley mi le

[53] Mare aşezământ spitalicesc din Milano.

arătă. Le scoase din plicurile lor roşii şi le ţinu în lumină şi amândoi ne uitarăm la ele.

— Asta-i piciorul tău drept, spuse ea. Şi puse clişeul la loc în plic. Şi ăsta-i cel stâng.

— Pune-le deoparte şi vino aici, pe pat.

— Nu pot. Le-am adus doar pentru câteva minute ca să ţi le arăt.

Plecă şi rămăsei singur. După-amiaza era caldă şi mă plictisisem de atâta stat în pat. Am trimis portarul să-mi aducă ziarele, toate ziarele pe care le putea găsi.

Până să se întoarcă portarul veniră să mă vadă trei medici. Am observat că medicii care nu reuşesc în cariera lor au tendinţa de a căuta tovărăşia şi ajutorul altor medici ca ei când e vorba de vreo consultaţie. Medicul care nu-i în stare să-ţi scoată cum trebuie apendicele o să-ţi recomande un alt medic, care nu va fi în stare să-ţi opereze ca lumea nici amigdalele. Din această categorie făceau parte şi cei trei medici.

— Iată-l şi pe tânărul nostru, spuse medicul cu mâini delicate care mă operase.

— Cum te simţi! mă întrebă cel de-al doilea medic, un om înalt, slab şi cu barbă. Cel de-al treilea medic, care avea în mână plicurile roşii cu radiografiile mele, nu rosti niciun cuvânt.

— Îi scoatem pansamentul? întrebă medicul cu barbă.

— Fireşte. Soră, scoate-i pansamentul, te rog, spuse medicul-şef către *Miss* Gage.

Miss Gage îmi scoase pansamentul. Mă uitai la picioare. La spitalul de campanie arătau ca nişte cârnaţi nu prea proaspeţi. Acuma rana prinsese coajă, genunchiul era umflat şi albicios, pulpa era scobită, dar nu aveam puroi.

— Arată foarte bine, spuse medicul-şef. Bine şi frumos.

— Îhâm, făcu medicul cu barbă.

Cel de-al treilea se uită peste umărul medicului-şef.

— Vrei să îndoi genunchiul? mă întrebă medicul cu barbă.

— Nu pot.

— Încercăm să vedem cum merge articulaţia? întrebă medicul cu barbă. Pe mâneca tunicii lui, deasupra celor trei stele, avea un galon. Asta însemna că e căpitan de rangul întâi.

— Desigur, spuse medicul-şef.

Doi dintre medici îmi apucară cu grijă piciorul drept şi mi-l îndoiră.

— Mă doare, le-am zis.

— Bine, bine. Şi mai mult, doctore.

— Ajunge, le-am spus. Mai mult nu se poate.

— Articulaţie cu mobilitate redusă, spuse căpitanul de rangul întâi. Se îndreaptă din mijloc. Dacă eşti bun, doctore, aş putea să văd încă o dată radiografia?

Cel de-al treilea medic îi întinse unul dintre clişee.

— Nu, piciorul stâng te rog.

— Asta-i piciorul stâng, doctore.

— Ai dreptate Mă uitasem din alt unghi. Inapoie radiografia şi, luând celălalt clişeu, îl examina câteva minute Vezi doctore? zise el şi arătă unul dintre corpurile străine care se vedea rotund şi limpede în lumină.

Amândoi medicii examinară radiografia cu atenţie.

— N-aş putea spune decât un singur lucru, zise căpitanul de rangul întâi. Că e o chestiune de timp. Trei sau poate şase luni.

— Fără îndoială, trebuie să se refacă lichidul sinovial.

— Fireşte. E o chestiune de timp. Eu n-aş putea, în deplină conştiinţă, deschide un genunchi ca acesta înainte ca schija să se fi închistat.

— Sunt cu totul de aceeaşi părere, doctore.

— Şi de ce şase luni? am întrebat.

— Pentru că trebuie să treacă şase luni ca schija să se închisteze şi după aceea genunchiul va putea fi deschis fără niciun risc.

— Nu cred, am zis.

— Spune-mi, tinere, vrei să rămâi fără genunchi?

— Da.

— Cum?

— Vreau să mi-l tăiaţi şi să-mi puneţi în locul lui un cârlig.

— Ce vrei în loc? Un cârlig?

— Glumeşte, spuse medicul-şef. Mă bătu cu delicateţe pe umăr. Nu vrea să rămână fără genunchi. E un tânăr foarte viteaz. A fost propus pentru medalia de argint.

— Felicitările mele, spuse căpitanul de rangul întâi. Îmi strânse mâna. Tot ceea ce pot spune e că, pentru a fi sigur de reuşită, trebuie să aştepţi cel puţin şase luni înainte de a te opera la un genunchi ca ăsta. Fireşte că eşti liber să fii şi de altă părere…

— Vă mulţumesc foarte mult, i-am zis. Voi ţine seama de părerea dumneavoastră.

Căpitanul de rangul întâi se uită la ceas.

— Trebuie să plecăm, anunţă el. Multă sănătate.

— Vă salut şi vă mulţumesc foarte mult.

Am dat mâna cu cel de-al treilea medic: Capitano Varini – *tenente* Enry, şi ieşiră toţi trei din cameră. Am strigat-o pe *Miss* Gage. A venit şi i-am spus:

— Cheamă-l, te rog, înapoi pe medicul-şef. Numai o clipă.

Medicul-şef se întoarse, cu chipiul în mână şi se apropie de pat.

— Ai vrut să-mi spui ceva?

— Da. Nu pot aştepta şase luni ca să fiu operat. Doamne, Dumnezeule, aţi stat vreodată şase luni în pat?

— N-ai să stai în pat tot timpul. Întâi o să faci helio-terapie şi apoi o să poţi merge în cârjă.

— Să aştept şase luni şi abia după aceea să mă operez?

— În felul ăsta suntem siguri de reuşită. Corpurile străine trebuie să se închisteze şi lichidul sinovial să se refacă. După aceea, deschiderea genunchiului nu va prezenta niciun pericol.

— Şi credeţi că trebuie să aştept atât de mult?

— Aşa e mai sigur.

— Cine-i căpitanul de rangul întâi?

— Un excelent chirurg din Milano.

— E căpitan de rangul întâi, nu-i aşa?

— Da, dar e un chirurg excelent.

— Nu vreau să mă las măcelărit de un căpitan de rangul întâi. Dacă ar fi fost ceva de capul lui, ar fi fost maior. Ştiu eu ce înseamnă să fii căpitan de rangul întâi.

— E un chirurg excelent şi ţin la părerea lui mai mult decât la părerea oricărui alt chirurg.

— N-aş putea fi văzut şi de un alt chirurg?

— Ba da, dacă ţii. În ceea ce mă priveşte, însă, eu aş urma sfatul doctorului Varella.

— N-aţi putea chema un alt chirurg să mă vadă?

— Îl voi chema pe Valentini.

— Cine-i Valentini?

— Un chirurg de la „Ospedale Maggiore”.

— Bine. Vă sunt recunoscător. Mă înţelegeţi, doctore, nu pot sta şase luni în pat…

— N-o să stai numai în pat. Mai întâi vei face helio-terapie. Apoi, exerciţii mai uşoare. Şi apoi, când schija va fi închistată, vei fi operat.

— Da, dar nu pot să aştept şase luni.

Medicul îşi mângâie cu degetele lui delicate chipiul şi zâmbi.

— Chiar te grăbeşti atât de tare să te întorci pe front?

— De ce nu?

— Asta e foarte frumos. Eşti un tânăr viteaz. Se aplecă şi mă sărută cu multă delicateţe pe frunte. O să-l chem pe Valentini. Nu te necăji şi nu fi neliniştit. Să fii cuminte.

— N-aţi vrea să beţi ceva? îl întrebai.

— Nu, mulţumesc. Nu beau niciodată alcool.

— Un păhărel numai…

Am sunat portarul să ne-aducă pahare.

— Nu, mulţumesc. Mă aşteaptă.

— La revedere, am zis.

— La revedere.

Două ore mai târziu intră la mine în rezervă doctorul Valentini. Era foarte grăbit, şi vârfurile mustăţii îi erau

răsucite drept în sus. Avea grad de maior, faţa îi era arsă de soare şi râdea mereu.

— Cum ai căpătat porcăria asta? mă întrebă el. Ia să văd radiografiile. Mda. Mda. Asta e. Altfel, eşti sănătos tun. Cine-i fata asta frumoasă? E prietena dumitale? Bănuiam eu. Ce porcărie şi cu războiul ăsta. Aici simţi ceva? Eşti un băiat viteaz. O să te fac eu mai bine ca înainte. Aici doare? Cred şi eu că doare. Ce le mai place medicilor ăstora să te facă să te doară! Şi ce tratament ai urmat până acuma? Fata vorbeşte italiana? Ar trebui să înveţe. Ce fată drăguţă! Aş putea s-o învăţ eu. Tare aş vrea şi eu să fiu bolnav aici. Mai bine nu, dar aş putea s-o asist la naştere pe gratis. Înţelege ce-i spun? O să-ţi facă un băiat drăguţ. O fetiţă blondă, aşa ca ea. Bine. E-n regulă. Ce fată frumoasă! Întreab-o dacă nu vrea să luăm masa diseară împreună. Nu, n-o să ţi-o răpesc. Mulţumesc. Mulţumesc foarte mult, domnişoară. Asta-i tot. Asta era tot ce voiam să ştiu. Mă bătu pe umăr. Lasă pansamentul aşa, nu-l mai pune la loc.

— N-aţi vrea să beţi ceva, domnule doctor?

— Să beau ceva? Fireşte că vreau. Şi chiar ceva mai mult. Unde-i băutura?

— În dulap. Miss Barkley o să ne dea sticla.

— În sănătatea dumitale. În sănătatea dumitale, Miss. Ce fată frumoasă! O să-ţi aduc un coniac mai bun decât ăsta. Se şterse pe mustăţi.

— Când credeţi că puteţi opera?

— Mâine dimineaţă. Nu înainte. Trebuie să fii cu stomacul gol. Să ţi se dea un purgativ. O să-i dau bătrânei de jos toate instrucţiunile necesare. La revedere. Ne vedem mâine. O să-ţi aduc un coniac mai bun decât ăsta. Aici eşti instalat foarte bine. La revedere. Pe mâine. Să dormi bine. O să vin devreme.

Din prag îmi făcu semn cu mâna, mustăţile îi erau răsucite cu vârfurile în sus, iar faţa lui bronzată, numai zâmbet. Pe mâneca tunicii avea un pătrat de fir, cu o stea în mijloc, căci era maior.

CAPITOLUL XVI

ÎN NOAPTEA ACEEA intră în cameră un liliac prin uşa deschisă înspre balcon, pe unde priveam noaptea care coborâse peste acoperişurile oraşului. Stăteam în întuneric şi camera nu era luminată decât de slaba licărire a becurilor din oraş şi liliacul nu se sperie, ci se învârti prin cameră ca şi cum ar fi fost pe-afară. Stăteam întinşi în pat şi-l priveam şi cred că nu ne-a observat, fiindcă nu ne-am mişcat deloc. După ce ieşi, fascicolul de lumină al unui proiector se plimbă pe cer şi dispăru şi se făcu din nou întuneric. Briza nopţii începu să adie şi îi auzirăm vorbind pe acoperişul vecin, pe observatorii de la artileria antiaeriană. Se făcuse rece şi-şi puneau mantalele pe ei. Mă preocupa gândul că ar putea să vină cineva dar Catherine îmi spuse că toată lumea dormea. La un moment dat am adormit şi când m-am trezit nu mai era lângă mine şi am auzit-o mergând pe coridor şi uşa se deschise şi Catherine veni în pat să-mi spună că totul era în regulă, că fusese jos şi toţi dormeau. Ascultase la uşa lui *Miss* Van Campen şi o auzise cum respira în somn. Adusese biscuiţi şi i-am mâncat şi am băut vermut. Ni se făcuse tare foame dar îmi zicea va trebui să dau afară totul Am adormit dimineaţă când se lumina şi când m-am trezit, plecase din nou. Se-ntoarse, proaspătă şi încântătoare, şi se aşează pe pat şi soarele răsări şi eu aveam termometrul în gură şi se simţea până la noi mirosul de rouă de pe acoperişurile vecine şi după aceea, mirosul cafelei pe care o făceau oamenii de la antiaeriană de pe acoperişul vecin.

— Aş vrea să mergem să ne plimbăm, spuse Catherine. Te-aş împinge eu dacă am avea un fotoliu pe rotile.

— Şi în fotoliu cum aş ajunge?

— Am vedea noi.

— Am putea merge în parc să luăm acolo micul dejun. M-am uitat afară prin uşa deschisă.

— Şi acuma, zise ea, hai să te pregătim pentru vizita amicului tău, doctorul Valentini.

— Mi s-a părut un tip grozav.

— Mie nu-mi place tot atât de mult ca şi ţie dar cred că e un medic foarte priceput.

— Vino înapoi în pat, Catherine. Te rog…

— Nu se poate. N-am petrecut o noapte frumoasă?

— Şi-n noaptea asta ai să fii de serviciu?

— Probabil c-o să fiu. Dar n-o să mă mai doreşti.

— Ba da, o să te doresc…

— Nu, n-ai să mă doreşti. N-ai mai fost operat niciodată. Nu ştii cum e.

— O să mă simt foarte bine.

— O să-ţi fie rău şi n-o să-ţi pese de mine.

— Atunci vino înapoi, acuma.

— Nu vin, spuse ea. Trebuie să-ţi pun la zi foaia de temperatură, dragul meu, şi să te pregătesc.

— Nu mă iubeşti cu adevărat, dacă m-ai iubi, ai veni.

— Prostuţule. Mă sărută. Cu temperatura stai bine. Temperatura ta e totdeauna normală. Să ştii că ai o temperatură adorabilă.

— La tine totul e adorabil.

— O, nu. Tu chiar ai o temperatură adorabilă. Sunt grozav de mândră de temperatura ta.

— Copiii noştri vor avea şi ei, probabil, o temperatură excelentă.

— Copiii noştri vor avea, probabil, o temperatură afurisită.

— Ce trebuie să faci ca să mă pregăteşti pentru vizita lui Valentini?

— Nu prea multe lucruri. Dar foarte neplăcute.

— Aş vrea să nu trebuie să le faci tu.

— Eu însă vreau. Nu vreau să te atingă nimeni în afară de mine. Sunt o proastă şi mă-nfurii dacă te atinge cineva.

— Chiar şi Ferguson?

— Mai ales Ferguson şi Gage, şi cealaltă, cum o cheamă?

— Walker?

— Aşa. Acuma sunt prea multe infirmiere. Ar trebui să mai vină ceva bolnavi, dacă nu, o să ne trimită de-aici. Suntem patru infirmiere.

— Poate c-o să mai vină bolnavi. Au nevoie de multe infirmiere. Spitalul e mare.

— Sper să mai vină bolnavi. Ce m-aş face dacă m-ar trimite de-aici? Şi-o să mă trimită dacă n-o să mai vină nimeni.

— Atunci aş pleca şi eu.

— Nu vorbi prostii. Nu poţi pleca încă. Dar fă-te bine, dragul meu, cât mai repede şi o să plecăm undeva.

— Şi după aceea?

— Poate că se va termina şi războiul. Nu poate ţine o veşnicie.

— O să mă fac bine. Valentini o să mă pună pe picioare.

— Ar trebui, cu asemenea mustăţi. Ştii, dragul meu, când o să-ţi dea eter, gândeşte-te la altceva… nu la noi. Pentru că sub influenţa anesteziculuí devii foarte vorbăreţ.

— Şi la ce să mă gândesc?

— La orice. La orice, dar numai la noi nu. Gândeşte-te la părinţii tăi. Sau chiar la vreo altă femeie.

— Asta nu.

— Atunci spune rugăciuni. Asta o să facă impresie grozavă.

— Poate că n-o să vorbesc.

— Asta se poate. Se întâmplă de multe ori să nu vorbeşti.

— Nu voi vorbi.

— Nu te lăuda, dragul meu. Te rog, nu te lăuda. Eşti atât de drăguţ încât de ce să te lauzi.

— N-o să scot niciun cuvânt.

— Acum te lauzi, dragul meu. Ştii că n-ai nevoie să te lauzi. Când o să-ţi spună să respiri adânc, să începi să reciţi o rugăciune sau o poezie sau orice altceva. În felul acesta o

să te porţi frumos şi voi fi foarte mândră de mine. Oricum sunt mândră de tine. Ai o temperatură adorabilă şi dormi ca un băieţaş, îmbrăţişând perna de parcă ar fi eu... Sau e vorba de vreo altă femeie? De vreo italiancă frumoasă?

— Nu, de tine.

— Desigur că de mine e vorba. Ah, cât de mult te iubesc şi Valentini o să-ţi facă piciorul cum trebuie. Mă bucur că nu trebuie să asist la operaţie.

— Şi ai să fii de serviciu la noapte.

— Da, dar n-o să-ţi pese.

— Să vedem.

— Aşa, dragul meu. Acum eşti curat şi pe dinăuntru şi pe dinafară. Spune-mi, câte femei ai iubit?

— Niciuna.

— Nici pe mine?

— Pe tine, da.

— Şi câte altele, de-adevărat?

— Niciuna.

— Cu câte alte femei te-ai, cum zici tu... te-ai culcat?

— Cu niciuna.

— Acum mă minţi.

— Da.

— Bine. Continuă să mă minţi. Asta şi vreau. Erau drăguţe?

— Nu m-am culcat cu niciuna.

— Bine, bine. Erau tare ispititoare?

— Nu ştiu.

— Eşti numai al meu. Asta-i adevărat şi n-ai fost niciodată ăl nici unei alte femei. Şi nici nu-mi pasă dac-ai fost. Nu mi-e teamă de ele dar să nu-mi vorbeşti de ele. Când un bărbat se culcă cu o femeie, când îi spune ea cât trebuie să plătească?

— Nu ştiu.

— Fireşte că nu ştii. Şi-i spune că-l iubeşte? Asta te rog să-mi spui. Vreau să ştiu lucrul ăsta.

— Da, îi spune. Dacă vrea el.

— Şi el îi spune c-o iubeşte? Te rog să-mi spui. E foarte important.

— Dacă vrea, îi spune.

— Dar tu n-ai spus aşa ceva niciodată?

— Nu.

— Nu, spune-mi adevărul.

— Nu, am minţit-o eu.

— N-ai spus, zise ea. Ştiam eu că n-ai spus niciodată aşa ceva. Ah, te iubesc, dragul meu, te iubesc.

Afară, soarele se înălţase deasupra acoperişurilor şi vârfurile turnurilor catedralei străluceau în bătaia luminei. Eram curat pe dinăuntru şi pe dinafară şi aşteptam să vină medicul.

— Vasăzică aşa, zise Catherine. Femeia spune ce vrea bărbatul să i se spună?

— Nu întotdeauna.

— Eu însă aşa am să fac. Am să spun tot ce-ai să vrei tu să spun şi am să fac tot ce-ai să doreşti tu să fac şi aşa n-ai să mai doreşti niciodată o altă femei, nu-i aşa? Se uita la mine cu un aer foarte fericit. Am să fac ce-ai să vrei şi-am să spun ce-ai să vrei şi-aşa o să-nving, nu?

— Da.

— Ce-ai vrea să fac, acum că te-am pregătit pentru vizita medicului?

— Să vii înapoi în pat.

— Bine, vin.

— O, draga mea, draga, draga mea.

— Vezi, fac tot ce vrei tu.

— Eşti fermecătoare.

— Mi-e teamă că încă nu mă pricep prea bine.

— Eşti adorabilă.

— Vreau ce vrei tu. Eu nu mai sunt deloc. Nu mai sunt decât ceea ce doreşti tu să fiu.

— Dragostea mea.

— Mă pricep, nu-i aşa? Şi nu mai doreşti nicio altă femeie în afară de mine?

— Nu.
— Vezi? Sunt ascultătoare şi fac tot ce vrei tu.

CAPITOLUL XVII

CÂND M-AM TREZIT după operaţie, mi-am dat seama că nu încetasem nicio clipă să trăiesc. Nu încetezi să trăieşti. Te adorm numai. Nu seamănă deloc cu moartea ci e doar o absenţă provocată chimic, ca să nu simţi nimic şi apoi e ca şi cum te-ai fi îmbătat, numai că atunci când verşi nu dai afară decât fiere şi după aceea nu te simţi mai bine. La capătul patului văzui doi saci de nisip. Atârnau de nişte vergele înfipte în ghips. După câtva timp o văzui pe *Miss* Gage care mă întrebă:

— Şi acuma cum te simţi?

— Mai bine.

— Ţi-a operat genunchiul extraordinar de bine.

— Cât a ţinut?

Două ore şi jumătate.

— Am spus vreo prostie?

— Nimic. Nu vorbi. Stai liniştit.

Mi-era rău. Catherine avusese dreptate. N-avea nicio importanţă cine era de serviciu în noaptea aceea.

În afară de mine mai erau acum în spital încă trei bolnavi. Un băiat slăbuţ de la Crucea Roşie, originar din Georgia, suferind de malarie; un băiat drăguţ, slăbuţ şi el, originar din New York care avea malarie şi gălbinare şi un tip grozav care încercase să desfacă focosul unui şrapnel, ca să-l păstreze ca amintire. Şrapnelele acestea erau folosite de austrieci în luptele din munţi şi aveau un focos care funcţiona după lansare şi exploda la cea mai mică atingere.

Toate infirmierele ţineau mult la Catherine Barkley pentru că făcea oricând serviciu de noapte. Avea foarte puţin de lucru cu bolnavii de malarie, iar băiatul care desfăcuse focosul era un prieten de-al nostru şi nu suna noaptea decât dacă avea absolută nevoie de ceva şi eram

întotdeauna împreună în clipele ei de răgaz. O iubeam foarte mult şi ea mă iubea. În timpul zilei dormeam şi când eram treji ne trimiteam bileţele prin Ferguson. Ferguson era o fată admirabilă. Nu ştiam altceva despre ea decât că avea un frate în divizia a cincizeci şi doua, un frate în Mesopotamia şi că se purta foarte frumos cu Catherine Barkley.

— Ai să vii la nunta noastră, Fergy? am întrebat-o odată.

— Voi n-o să vă căsătoriţi niciodată.

— Ba o să ne căsătorim.

— Nu, niciodată.

— De ce nu?

— O să vă certaţi înainte de-a vă căsători.

— Nu ne certăm niciodată.

— Aveţi încă timp.

— Nu ne certăm.

— Atunci ai să mori. Ori o să te cerţi cu ea ori ai să mori. Întotdeauna e aşa. Nu te căsătoreşti.

Am vrut s-o iau de mână.

— Nu m-atinge, spuse ea. Nu plâng. Cu voi poate c-o să fie altfel. Dar, bagă de seamă, să nu-i faci vreun pocinog. Dacă îi faci, te omor.

— N-am să-i fac niciodată.

— Bine, bagă de seamă. Sper că o s-o scoateţi voi la capăt. Sunteţi fericiţi?

— Da. Suntem fericiţi.

— Atunci să nu vă certaţi şi vezi să nu-i faci vreun pocinog.

— N-am să-i fac niciuna nici alta.

— Bagă de seamă. Nu vreau s-o văd cu un copil din ăştia, de război.

— Eşti o fată admirabilă, Fergy.

— Nu-s. Şi nu încerca să mă linguşeşti. Cum te mai simţi cu piciorul?

— Foarte bine.

— Şi cu capul? Mă atinse pe creştet cu vârful degetelor.

Avui aceeaşi senzaţie ca şi atunci când îţi amorţeşte piciorul.

— Nu m-a durut niciodată.

— O lovitură ca asta ar fi putut să te scoată din minţi. Şi nu te doare niciodată?

— Nu.

— Eşti un tânăr norocos. Ai terminat scrisoarea? Cobor.

— Uite-o.

— Ar trebui să-i ceri să nu mai facă noaptea de serviciu câtva timp. E foarte obosită.

— Bine. Am s-o rog.

— Aş putea să fac eu de serviciu, dar nu mă lasă. Celelalte sunt bucuroase că vrea să facă de serviciu. Ar trebui s-o mai laşi să se odihnească puţin.

— Bine.

— *Miss* Van Campen spune că dormi întotdeauna până la amiază.

— Aşa.

— Ar fi bine s-o laşi câtva timp să nu mai facă de serviciu noaptea.

— Aş vrea să o las.

— Nu vrei. Dar dacă ai să obţii asta de la ea, o să te stimez.

— O să obţin.

— Nu cred.

Luă bileţelul şi plecă. Am sunat, şi imediat *Miss* Gage a intrat în cameră.

— Ce este?

— Voiam să stau de vorbă cu dumneata. Nu crezi că *Miss* Barkley ar trebui să mai înceteze pentru un timp să facă noaptea de serviciu? Arată foarte obosită. De ce e întruna de serviciu de atât de multă vreme?

Miss Gage se uită lung la mine.

— Îţi sunt prietenă, zise ea. N-ar trebui să-mi vorbeşti aşa.

— Ce vrei să spui?

— Nu face pe prostul. Asta a fost tot ce-ai vrut?

— Nu bei un vermut?

— Cu plăcere. Dar după aceea trebuie să plec. Scoase sticla din dulap şi-mi aduse un pahar.

— Ia dumneata paharul. Eu o să beau din sticlă.

— În sănătatea dumitale, spuse *Miss* Gage.

— Şi ce zicea *Miss* Van Campen despre faptul că dorm până la amiază?

— Nimic, vorbea şi ea aşa. Spunea că dumneata eşti pacientul nostru privilegiat.

— Dracu s-o ia.

— Nu-i rea, zise *Miss* Gage. E doar bătrână şi plină de toane. Nu i-ai plăcut de la început.

— Ştiu.

— Mie, dimpotrivă. Sunt prietena dumitale. Să nu uiţi asta.

— Eşti grozav de drăguţă.

— Nu-s. Las’ că ştiu eu cine crezi dumneata că e drăguţă. Dar îţi sunt prietenă. Cum mai merge cu piciorul?

— Foarte bine.

— O să-ţi aduc apă minerală rece ca să torni pe deasupra. Trebuie să te mănânce sub ghips. Acuma e foarte cald.

— Eşti grozav de drăguţă.

— Te mănâncă tare?

— Nu. Merge.

— O să-ţi potrivesc sacii de nisip mai bine. Se aplecă. Îţi sunt prietenă, să ştii.

— Ştiu că-mi eşti prietenă.

— Nu, nu ştii. Dar într-o bună zi ai să ştii. Catherine Barkley nu mai făcu de serviciu trei nopţi, şi după aceea reveni. Era ca şi cum ne-am fi întâlnit după ce fiecare din noi ar fi fost plecat într-o lungă călătorie.

CAPITOLUL XVIII

VARA FU MINUNATA. Când am avut voie să ies din casă, ne-am dus o dată la plimbare cu trăsura prin parc. Îmi aduc aminte trăsura, calul mergând la pas, spatele birjarului, sus pe capră, jobenul lui de lac şi pe Catherine Barkley şezând lângă mine. Când ni se atingeau mâinile, fie şi vârful degetelor, ne cuprindea o dorinţă de nestăpânit. Apoi când am putut merge în cârje ne duceam seara la „Biffi” sau la „Gran Italia” şi ne aşezam la mesele de afară de pe *galleria*. Chelnerii se învârteau printre mese, oamenii treceau şi pe feţele de masă erau aşezate sfeşnice cu abajur. Când am fost de părere că la „Gran Italia” ne place cel mai mult, George, chelnerul-şef, ne-a rezervat o masă. Era un chelner foarte priceput şi-l lăsam pe el să ne aleagă mâncărurile, iar noi ne uitam la trecători, la *galleria* cea lungă, cufundată în întuneric, sau ne uitam unul la celălalt. De obicei beam Capri, un vin alb, răcit într-o baterie de gheaţă, deşi am mai încercat şi alte vinuri, *fresa*[54], *barbera*[55] sau nişte vinuri albe, dulci. Din cauza războiului, n-aveau un chelner special pentru vinuri şi George zâmbea încurcat când îi ceream părerea despre vinuri ca *fresa*.

— Ce să zici despre o ţară care fabrică un vin numai pentru că are gust de fragi?

— Şi de ce n-ar fabrica? întreba Catherine. Trebuie să fie foarte bun.

— Dacă vreţi, doamnă, puteţi să-l încercaţi, spunea George. Mie să-mi daţi voie totuşi să aduc pentru *tenente* o

[54] Vin cu aromă de fragi.

[55] Vin negru italienesc, numit astfel după varietatea de struguri din care este preparat.

sticlă de „*Margaux*[56]“.

— Am să-l încerc totuşi şi pe celălalt, George.

— Nu vă sfătuiesc, sir. N-are nici măcar gust de fragi.

— Mai ştii? spunea Catherine. Ar fi admirabil dacă ar avea.

— O să-l aduc, zicea George, şi după ce doamna o să se convingă, o să-l iau înapoi.

Nu era prea grozav. Aşa cum spunea şi George nici n-avea măcar gust de fragi. Revenirăm la „Capri”. Într-o seară, neavând bani, George îmi împrumută o sută de lire.

— Nu-i nimic, *tenente*. Ştiu eu cum e. Ştiu că se poate întâmplă oricui. Dacă dumneavoastră sau doamna aveţi nevoie de bani, să ştiţi că vă stau întotdeauna la dispoziţie.

După masă ne plimbam pe *galleria* pe sub coloane şi treceam prin faţa altor restaurante şi a magazinelor cu obloanele de fier trase şi ne opream într-un mic local unde se vindeau sandvişuri: sandvişuri cu şuncă şi salată, sandvişuri cu pastă de peşte, unsă pe nişte pâinişoare prăjite, lucioase şi subţiri, cât un deget de lungi. Erau bune când ni se făcea foame. După aceea, în faţa catedralei, ne urcam într-o trăsură deschisă şi ne duceam la spital. Când ajungeam la poarta spitalului, portarul ieşea şi-mi lua cârjele. Plăteam birjarului şi ne urcam în lift. Catherine se oprea la primul etaj, unde locuiau infirmierele şi eu urcam mai departe şi, mergeam în cârje pe coridor, spre camera mea; uneori mă dezbrăcăm şi mă culcam, alteori stăteam pe balcon, cu piciorul întins pe un scaun şi mă uitam la rândunelele care zburau pe deasupra acoperişurilor şi o aşteptam pe Catherine. Când venea, era ca şi cum s-ar fi întors dintr-o lungă călătorie şi mergeam cu ea, în cârje, şi duceam vasele şi aşteptam pe coridor sau intram cu ea; după cum era vorba de prieteni de-ai noştri sau nu şi când termina tot ce avea de făcut, şedeam amândoi pe balconul camerei mele. După aceea, mă culcam şi când toată lumea

[56] Vin roşu, franţuzesc, produs în podgoriile de la Margaux, din sudul Franţei.

adormea şi era sigură că nimeni n-o va chema, venea şi ea. Îmi plăcea să-i desfac părul şi Catherine şedea pe pat, foarte cuminte, doar că uneori se apleca deodată să mă sărute în timp ce-l despleteam şi îi scoteam acele de păr şi i le puneam pe cearşaf şi părul i se răsfira şi o priveam şi ea stătea foarte cuminte şi atunci îi scoteam ultimele două spelci şi tot părul îi cădea pe umeri şi îşi înclina capul şi părul ei ne acoperea pe amândoi, ca şi cum am fi fost într-un cort sau sub o cascadă.

Avea un păr extraordinar de frumos şi stăteam uneori aşa şi o priveam cum şi-l răsuceşte în lumina care venea de-afară prin uşa deschisă şi strălucea chiar şi noaptea, aşa cum licăreşte apa câteodată înainte de a se face ziuă. Obrazul şi trupul îi erau frumoase şi pielea catifelată. Şedeam amândoi în pat şi-i atingeam cu vârful degetelor obrajii, şi fruntea şi pielea de sub pleoape şi bărbia şi gâtlejul şi ziceam: Catifelate, cum sunt clapele pianului.

Catherine îmi mângâia bărbia cu degetele şi-mi spunea: Catifelată cum e glaspapirul şi mult prea aspră pentru clapele pianului.

— Zgârie?

— Nu, dragul meu. Glumeam, aşa.

Nopţile erau minunate şi era de ajuns să fim alături ca să fim fericiţi. Şi în afară de clipele de mare bucurie, aveam nenumărate feluri de a ne arăta iubirea şi când nu eram împreună încercam să ne transmitem gândurile unul celuilalt. Câteodată parcă reuşeam, dar asta se întâmplă probabil pentru că oricum ne gândeam amândoi la acelaşi lucru.

Ziceam că ne-am căsătorit în prima zi în care venise la spital şi socoteam câte luni au trecut din ziua căsătoriei. Eu voiam chiar să ne căsătorim, dar Catherine spunea că, dacă ne-am cununa, ar muta-o de aici şi simplul fapt al începerii formalităţilor ar face ca toţi să fie cu ochii pe ea şi să caute să ne despartă. Ar fi trebuit să ne căsătorim după legea italiană şi formalităţile erau înspăimântătoare. Aş fi vrut să

ne căsătorim cu adevărat, deoarece, când mă gândeam la asta, mă sâcâia gândul că am putea avea un copil, aşa însă ziceam că suntem căsătoriţi şi restul nu ne mai interesa şi cred că, de fapt, îmi şi făcea plăcere că nu eram căsătorit cu adevărat, îmi amintesc că într-o noapte am vorbit despre asta şi Catherine mi-a spus:

— Dar, dragul meu, atunci o să mă dea afară.

— Poate că n-o să te dea.

— O să mă dea. O să mă trimită acasă şi vom fi despărţiţi până la sfârşitul războiului.

— O să vin să te văd în permisie.

— N-ai să poţi să ajungi până în Scoţia şi să te şi întorci într-o permisie. Şi, în afară de asta, nu plec de lângă tine. Altfel, la ce bun să ne căsătorim? Acum suntem căsătoriţi cu adevărat. Nici n-aş putea fi mai măritată decât sunt acuma.

— Voiam să o fac pentru tine.

— Eu nu exist. Eu sunt tu. Nu face din mine o fiinţă separată.

— Credeam că fetele vor întotdeauna să se mărite.

— Vor. Dar eu, dragul meu, sunt măritată. Sunt măritată cu tine. Nu sunt o soţie bună?

— Eşti o soţie admirabilă.

— Vezi, dragul meu, mie mi s-a mai întâmplat o dată să aştept să mă căsătoresc.

— Nu vreau să aud de asta.

— Ştii doar că nu te iubesc decât pe tine. Faptul că m-a iubit şi altcineva n-ar trebui să te supere.

— Ba mă supără.

— N-ar trebui să fii gelos pe cineva care e mort, când tu ai totul…

— Nu-s gelos, dar nu vreau să-mi mai vorbeşti despre asta.

— Bietul meu iubit. Şi eu care ştiu că ai avut tot felul de femei şi totuşi nici nu-mi pasă.

— N-am putea să ne căsătorim cumva în secret? Şi atunci

dacă se întâmplă ceva sau dacă ai avea un copil.

— Nu ne putem căsători altfel decât religios sau civil, în secret suntem căsătoriţi. Vezi, dragul meu, dacă aş fi credincioasă asta ar avea o mare importanţă pentru nune. Dar nu-s.

— Totuşi, mi-ai dat odată o iconiţă a sfântului Anton.

— Ca să-ţi poarte noroc. Mi-a dăruit-o cineva.

— Deci nu-ţi pasă de nimic?

— Numai să nu fiu despărţită de tine. Tu eşti credinţa mea. Tot ce am.

— Bine. Dar să ştii că mă însor cu tine oricând vrei tu.

— Dragul meu, nu vorbi ca şi cum ar trebui să faci din mine o femeie cinstită. Sunt o femeie foarte cinstită. N-are de ce să-ţi fie ruşine de un lucru care te face fericit şi de care eşti mândru. Nu eşti fericit?

— Dar n-o să mă laşi pentru un altul?

— Nu, dragul meu. Nu te voi lăsa niciodată pentru un altul. Cred că ni se vor întâmplă o mulţime de lucruri îngrozitoare dar nu trebuie să-ţi faci griji din pricina asta.

— Nu-mi fac griji. Dar eu te iubesc atât de mult şi tu ai mai iubit pe un altul înaintea mea.

— Şi ce i s-a întâmplat?

— A murit.

— Da şi, dacă n-ar fi murit, nu te-aş fi cunoscut niciodată. Dragul meu, nu sunt o femeie uşuratică. Am o mulţime de defecte dar sunt foarte credincioasă. O să te saturi cât de credincioasă am să-ţi fiu.

— În curând va trebui să mă întorc pe front.

— Să nu ne gândim la asta până nu pleci. Vezi, dragul meu, sunt fericită şi ducem o viaţă încântătoare. N-am mai fost fericită de multă vreme şi când te-am întâlnit eram aproape nebună. Poate că eram chiar nebună de-a binelea. Dar acuma suntem fericiţi şi ne iubim. Să fim fericiţi, pur şi simplu, să fim fericiţi. Eşti fericit, nu-i aşa? Fac cumva vreun lucru care să nu-ţi placă? Ce-aş putea face ca să-ţi placă? Vrei să-mi despleteşti părul? Vrei să ne jucăm?

— Da, şi vino aici.
— Bine. Întâi mă duc să-mi văd bolnavii.

CAPITOLUL XIX

ŞI AŞA TRECU vara. Nu-mi amintesc prea bine ce s-a întâmplat în fiecare zi dar ştiu c-a fost o vară foarte călduroasă şi că ziarele anunţau o mulţime de victorii. Mă simţeam foarte bine şi picioarele mi se vindecau repede, aşa că n-a trecut multă vreme şi-am lepădat cârjele şi am început să merg cu bastonul. Apoi am început un tratament pentru flexiunea genunchilor la „*Ospedale Maggiore*": mecanoterapie, şedinţe de raze într-o cabină cu oglinzi, masaje şi băi. Mă duceam la tratament după-amiază şi după aceea mă opream la cafenea, beam câte ceva şi citeam ziarele. Nu hoinăream prin oraş şi de la cafenea căutam să mă întorc cât mai repede acasă, la spital. Tot ce voiam era să stau cu Catherine. În afară de asta, nu mă interesa altceva decât cum să-mi treacă vremea mai repede. Dimineaţa de obicei dormeam iar după-amiaza mă duceam uneori la curse şi mai târziu la şedinţele de mecanoterapie. Câteodată intram la „*Anglo-American Club"* şi mă aşezam în faţa ferestrei într-un fotoliu cu perne de piele şi citeam revistele. Când am lepădat cârjele nu ne-au mai lăsat să ieşim împreună, deoarece nu şedea bine unei infirmiere să fie văzută singură cu un pacient care nu părea să aibă nevoie de asistenţă permanentă şi din această cauză după amiezile nu mai eram atât de mult împreună. Câteodată, totuşi, când mergea cu noi şi Ferguson, ne puteam duce împreună să luăm masa în oraş. *Miss* Van Campen acceptase faptul că eram foarte buni prieteni deoarece Catherine lucra enorm de mult. Şi apoi ştia despre Catherine ca face parte dintr-o foarte bună familie, ceea ce o influenţă, în cele din urmă, în favoarea ei. *Miss* Van Campen punea mare preţ pe numele familiei, ea însăşi fiind dintr-o familie sus-pusă. De altfel, spitalul era foarte

aglomerat şi asta o absorbea cu totul. Vara era foarte călduroasă şi la Milano aveam o mulţime de cunoştinţe, totuşi, de îndată ce se lăsa seara, eram nerăbdător să mă întorc acasă, la spital.

Pe front, trupele italiene înaintau pe Carso, ocupaseră localitatea Kuk, aflată dincolo de Plava, şi înaintau pe podişul Bainsizza[57]. Pe frontul de vest lucrurile nu păreau să meargă tot atât de bine. Războiul avea aerul să mai ţină mult. Intraserăm şi noi în război[58], mă gândeam însă că avea să mai treacă încă un an până aveam să trimitem efective importante, instruite pentru front. Anul viitor se anunţa ca un an prost, sau, cine ştie; poate avea să fie bun. Italienii pierdeau în lupte un număr important de oameni. Nu vedeam cât putea să mai dureze situaţia asta. Chiar dacă aveau să cucerească întreg platoul Bainsizza şi Monte San Gabriele, le mai rămâneau austriecilor încă foarte mulţi munţi. Munţii mai înalţi erau hăt-departe. Pe Carso se înainta dar spre mare terenul era mlăştinos. Napoleon i-ar fi atacat pe austrieci în câmpie. În munţi nu s-ar fi luptat cu ei niciodată. I-ar fi lăsat să coboare şi i-ar fi zdrobit lângă Verona. Pe frontul de vest, însă, nimeni nu era zdrobit. Poate că războaiele nici nu se mai câştigau. Poate că ţineau aşa, întruna. Poate c-aveam de-a face cu un nou război de o sută de ani. Am pus ziarul la loc şi am plecat de la club. Am coborât treptele cu grijă şi am pornit pe Via Manzoni[59]. În faţa lui „Gran Hotel” l-am întâlnit pe bătrânul Meyers cu soţia, care coborau dintr-o trăsură. Se întorceau de la curse. *Mrs.* Meyers era o femeie cu pieptul mare, îmbrăcată într-o rochie neagră de satin. El era un om scund şi bătrân, cu mustăţi albe şi din cauză că avea picioare plate, mergea cu bastonul.

— Bună ziua, bună ziua, spuse femeia, strângându-mi mâna.

---

[57] Platou situat la nord de Gorizia, cucerit de italieni în august 1917.

[58] S.U.A. au intrat în război în aprilie 1917.

[59] Una dintre principalele artere din centrul Milanului.

— *Hello*, spuse Meyers.

— Cum a fost la curse?

— Frumos. Chiar frumos. Mi-au ieşit trei cai.

— Şi dumitale? îl întrebai pe Meyers.

— Şi mie mi-a ieşit un cal.

— Niciodată nu ştiu ce face el, spuse *Mrs*. Meyers. Nu-mi spune nimic.

— N-are nicio importanţă, zise Meyers cordial. Ar trebui să vii şi dumneata la curse.

Când îţi vorbea, aveai impresia că nu se uită la tine sau că te ia drept altul.

— Am să vin, am zis.

— O să vin la spital să te văd, spuse *Mrs*. Meyers. Am câte ceva pentru băieţii mei. Toţi sunteţi băieţii mei. Fără îndoială, sunteţi băieţii mei cei mai dragi.

— Cei de la spital vor fi bucuroşi să vă vadă.

— Dragii de ei. Şi dumneata. Şi dumneata eşti unul dintre băieţii mei.

— Trebuie să mă întorc la spital am zis.

— Transmite-le dragilor mei băieţi toată dragostea mea. Am să le aduc o mulţime de lucruri. Nişte „Marsala[60]“ straşnic şi prăjituri.

— La revedere. Vor fi foarte bucuroşi să vă vadă.

— La revedere, spuse Meyers. Să vii la *galleria*. Ştii unde-i masa mea. Suntem acolo în fiecare după-amiază.

Mi-am continuat drumul. Voiam să cumpăr ceva la „Cova” pentru Catherine. Am cumpărat o cutie de bomboane de ciocolată, şi, în timp ce fata mi-o împacheta, m-am dus la bar. Câţiva aviatori şi o pereche de englezi stăteau şi beau. Am băut singur un „Martini”, am plătit, mi-am luat pachetul de la ambalaj şi am plecat spre casă, la spital. În faţa micului bar de lângă „Scala” m-am întâlnit cu câteva persoane pe care le cunoşteam; un viceconsul, doi tipi care studiau canto şi Ettore Moretti, un italian din Son Francisco care era în armata italiană. Am băut un păhărel

[60] Vin tonic italian.

cu ei. Pe unul dintre cântăreţi îl chema Ralph Simmons şi cânta sub numele de Enrico del Credo. N-am ştiut niciodată cât de bine cântă dar întotdeauna era pe punctul de a repurta un succes nemaipomenit. Era gras şi în jurul nasului şi gurii i se cojea pielea ca şi cum ar fi avut febră. Se întorsese de la Piacenza unde cântase în *Tosca* şi avusese un succes răsunător

— Fără îndoială că nu m-ai auzit cântând niciodată, îmi spuse el.

— Când ai să cânţi la Milano?

— La toamnă cânt la „Scala”.

— Pun rămăşag c-or să arunce cu scaunele în tine, spuse Ettore. Ai auzit că la Modena au aruncat cu scaunele în el?

— Au aruncat cu scaunele în el, zise Ettore. Am fost şi eu de faţă. Am aruncat şi eu şase scaune.

— Tu nu eşti decât un *wop* din Frisco[61].

— Nu poate să pronunţe corect cuvintele italieneşti, reveni Ettore. Se aruncă cu scaunele în el oriunde se duce.

— La Piacenza e cel mai pretenţios auditoriu din nordul Italiei, spuse celălalt tenor. Credeţi-mă, pentru cântăreţi e un auditoriu tare pretenţios.

Pe acest tenor îl chema Edgar Saunders şi cânta sub numele de Eduardo Giovanni.

— Aş vrea să fiu şi eu de faţă odată când aruncă cu scaunele în tine, spuse Ettore. Nu ştii să cânţi italieneşte.

— E nebun, zise Edgar Saunders. Nu ştie să vorbească despre altceva decât despre aruncatul scaunelor.

— Când cântaţi voi doi, ce altceva să facă publicul? spuse Ettore. Şi după aceea când o să vă întoarceţi în America, n-o să vorbiţi decât despre succesele repurtate la „Scala”. Dac-aţi cânta la „Scala”, v-ar opri de la primele note…

— Totuşi, o să cânt la „Scala”, spuse Simmons. În octombrie o să cânt în *Tosca*.

— O să mergem şi noi, Mac, nu-i aşa? întrebă Ettore pe viceconsul. Au să aibă nevoie de cineva să-i apere.

[61] Formă scurtă, familiară, pentru San Francisco.

— Poate c-o să aducem armata americană să-i apere, răspunse viceconsulul. Mai bei un pahar, Simmons? Şi dumneata, Saunders?

— Da, răspunse Saunders.

— Am auzit că o să capeţi medalia de argint, mi se adresă Ettore. Dumneata la ce te-aştepţi?

— Nu ştiu. Şi nici nu ştiu dacă am să capăt vreo medalie.

— Ai să capeţi. Mai e vorbă? Femeile de la „Cova” o să spună că eşti un tip grozav. O să creadă c-ai omorât două sute de austrieci sau c-ai cucerit singur o întreagă tranşee. Crede-mă, pentru decoraţiile mele a trebuit, să lupt.

— Şi câte-ai căpătat, Ettore? întrebă viceconsulul.

— A căpătat tot felul de medalii, interveni Simmons. Războiul ăsta se duce numai pentru el.

— De două ori medalia de bronz şi de trei ori medalia de argint. Dar nu mi-a venit brevetul decât pentru una.

— Şi cu celelalte ce e? întrebă Simmons.

— Operaţia respectivă a eşuat. Când operaţia eşuează, nu se mai dau decoraţii.

— Şi de câte ori ai fost rănit, Ettore?

— De trei ori, grav. Am trei galoane de rănit. Uită-te. Îşi întoarse braţul. Pe mânecă, la vreo cinci degete de umăr, erau cusute, pe un fond de stofă neagră, trei galoane paralele din fir de argint.

— Ai şi tu unul, îmi zise Ettore. Crede-mă, e frumos să ai aşa ceva. Eu le prefer decoraţiilor. Şi crede-mă, băiete, să ai trei din astea, e ceva. Nu le capeţi decât pentru răni care te bagă în spital pe cel puţin trei luni.

— Şi unde ai fost rănit, Ettore? întrebă viceconsulul. Ettore îşi suflecă mâneca.

— Aici, zise şi ne arătă o cicatrice netedă, adâncă şi roşie. Şi aici, la picior. Asta nu pot să v-o arăt, pentru că am pus moletiere; şi la laba piciorului. E o bucată de os putred în picior care mai pute şi acuma. În fiecare dimineaţă scot alte aşchii de os şi tot mai pute.

— Cu ce-ai fost rănit? întrebă Simmons.

— Cu o grenadă de mână. O chestie de-aia care te toacă bucăţi-bucăţele. Mi-a luat toată carnea de pe laba piciorului. Le ştii grenadele alea? se întoarse el spre mine.

— Cum să nu ştiu?

— L-am văzut pe ticălosul acela când a aruncat-o, continuă Ettore. M-a trântit la pământ şi credeam c-am dat ortul popii dar porcăria aia de grenadă n-avea nimic înăuntru. Şi atunci am tras. Merg întotdeauna cu puşca, să nu vadă că-s ofiţer.

— Şi ce-a făcut omul? întrebă Simmons.

— N-avea decât o grenadă, răspunse Ettore. Nu ştiu de ce a aruncat-o. Cred că ardea de dorinţa de a arunca cu grenada. Şi probabil că nu mai luase parte la nicio luptă. Oricum, l-am împuşcat pe ticălosul ăla.

— Şi ce mutră a făcut când ai tras în el? întrebă iar Simmons.

— De unde dracu vrei să ştiu? spuse Ettore. L-am împuşcat în burtă, pentru că mi-a fost teamă că n-o să-l nimeresc, dacă am să ochesc la cap.

— Şi de cât timp eşti ofiţer. Ettore? l-am întrebat.

— De doi ani. Acum o să fiu înaintat căpitan. Tu de câtă vreme eşti locotenent?

— De vreo trei ani.

— Nu eşti bun de căpitan, pentru că nu ştii încă de ajuns de bine italiană, spuse Ettore. De vorbit o vorbeşti tu dar nu ştii să citeşti şi să scrii destul de bine. Trebuie să ştii ca să fii căpitan. De ce nu treci în armata americană?

— Poate c-o să trec.

— Eu tare-aş vrea să trec. Ce soldă are un căpitan, Mac?

— Nu ştiu exact. Cam vreo două sute şi cincizeci de dolari.

— Doamne, ce n-aş face eu cu două sute şi cincizeci de dolari. Te sfătuiesc, Fred, să treci cât mai repede în armata americană. Şi vezi dacă n-ai putea să-mi faci şi mie rost să mă primească.

— Bine, am să văd.

— Ştiu să comand o companie în italiană. Aş putea învăţa uşor să fac acelaşi lucru şi în engleză.

— Şi o să devii general, zise Simmons.

— Nu, nu ştiu atâtea ca să pot fi general. Un general trebuie să ştie o mulţime de drăcii. Voi credeţi că războiul e un fleac. N-aveţi minte nici cât să fiţi caporali.

— Slavă Domnului că nici nu trebuie să fiu, spuse Simmons.

— Cine ştie dacă n-o să trebuie să fiţi când o să fie strânşi într-o bună zi, toţi trântorii? Şi ce-aş mai vrea să nimeriţi la mine în pluton. Şi tu, Mac. Pe tine o să te fac ordonanţa mea.

— Eşti un tip grozav. Ettore, spuse Mac. Dar tare mi-e teamă că eşti militarist.

— Înainte de a se termina războiul am să fiu colonel, zise Ettore.

— Dacă nu te cureţi până atunci.

— Nu mă curăţă ei pe mine, şi cu degetul mare şi cu arătătorul îşi atinse repede stelele de pe gulerul tunicii. Aţi văzut ce-am făcut? Întotdeauna trebuie să atingi stelele cu degetul dacă se vorbeşte despre moarte.

— Hai să mergem, Sim, spuse Saunders, ridicându-se.

— Hai.

— Salutare, le-am zis. Şi eu trebuie să plec. Ceasul din bar arăta ora şase fără un sfert. *Ciao*, Ettore.

— *Ciao*, Fred. E o chestie să capeţi medalia de argint.

— Nu ştiu dac-am s-o capăt.

— O s-o capeţi, Fred, n-avea nicio grijă. Am auzit că o capeţi în mod sigur.

— Bine, la revedere, i-am spus. Fii prudent, Ettore.

— N-avea nicio grijă. Nici nu beau şi nici nu umblu după fete. Nu-s nici beţiv şi nici curvar. Ştiu eu ce-mi trebuie.

— La revedere, i-am zis. Mă bucur c-ai să fii înaintat căpitan.

— Eu n-am să aştept să fiu înaintat. Voi fi căpitan datorită meritelor mele în luptă. Ştii? Trei stele, spadele

încrucişate şi deasupra coroana. Asta-s eu.

— Noroc.

— Noroc. Când te-ntorci pe front?

— În curând.

— Atunci o să ne vedem.

— La revedere.

— La revedere. Şi nu te expune prea mult.

Am luat-o pe o stradă dosnică pentru a scurta drumul spre spital. Ettore avea 23 de ani. Fusese crescut de un unchi al lui din San Francisco şi era în vizită la părinţi, în Torino, când izbucnise războiul. Avea o soră care plecase odată cu el în America, la unchiul din San Francisco şi care în anul acela urma să termine şcoala normală. Ettore făcea parte din acea categorie de eroi care scot din sărite pe oricine are de-a face cu ei. Catherine nu-l putea suferi.

— Avem şi noi eroi. Dar de obicei sunt mult mai la locul lor.

— Pe mine nu mă supără.

— Nici pe mine nu m-ar supăra dacă n-ar fi atât de îngâmfat şi nu m-ar plictisi, m-ar plictisi şi iar m-ar plictisi.

— Şi pe mine mă plictiseşte.

— E drăguţ din partea ta că spui asta. Dar nu-i nevoie. Tu ţi-l poţi închipui pe front, unde ştii că face treabă, dar pentru mine e tipul de om care nu-mi place.

— Ştiu.

— Eşti grozav de drăguţ că o ştii şi pe asta şi-ţi mărturisesc că încerc să-mi placă, dar e un tip execrabil, într-adevăr.

— Mi-a spus în după-amiaza asta că o să fie avansat căpitan.

— Mă bucur, spuse Catherine. Asta o să-i facă o mare plăcere.

— N-ai vrea să am un grad ceva mai mare?

— Nu, dragul meu. Mie-mi ajunge să ai gradul care să ne permită accesul în restaurantele mai bune.

— Asta-i şi gradul pe care-l am.

— Atunci ai cel mai bun grad. Nu vreau să ai altul. Ţi s-ar urca la cap. Ah, dragul meu, sunt grozav de bucuroasă că nu eşti un încrezut. M-aş căsători cu tine chiar dacă-i fi încrezut dar e foarte odihnitor să ai un bărbat care nu-i încrezut.

Vorbeam liniştiţi în balcon. Luna ar fi trebuit să se arate dar ceaţa plutea deasupra oraşului şi nu se ridica, începu să bureze şi am intrat în cameră. Afară ceaţa se transformase în ploaie şi o auzeam cum bate pe acoperiş. Mă ridicai şi mă dusei la uşă să văd dacă ploaia întră înăuntru dar nu intra, aşa că lăsai uşa deschisă.

— Şi pe cine-ai mai văzut? mă întrebă Catherine.

— Pe *Mr*. şi *Mrs.* Mayers.

— Ciudaţi oameni mai sunt şi ăştia doi.

— Se zice că la el acasă ar fi făcut mulţi ani de puşcărie. I-au dat drumul ca să moară afară.

— Şi de atunci trăieşte fericit la Milano?

— Nu ştiu cât de fericit.

— Destul de fericit, ca omul care iese din puşcărie.

— *Mrs*. Meyers o să ne aducă iar nişte pachete, întotdeauna aduce lucruri grozave. Nu ţi-a spus că eşti băiatul ei drag?

— Unul dintre ei.

— Toţi sunt băieţii ei dragi, spuse Catherine. Are o slăbiciune pentru băieţii ei dragi. Ascultă cum plouă afară.

— Plouă tare.

— Şi ai să mă iubeşti întotdeauna, nu-i aşa?

— Da.

— Şi ploaia n-are nicio importanţă.

— Nu.

— Asta-i bine. Fiindcă mi-e teamă de ploaie.

— De ce? Mi-era somn. Şi afară tuna.

— Nu ştiu de ce, dragul meu. Întotdeauna mi-a fost teamă de ploaie.

— Mie-mi place.

— Mie-mi place să merg prin ploaie. Dar pentru dragoste

nu-i bună.

— Am să te iubesc pe orice vreme.

— Eu te iubesc şi când plouă, şi când ninge, şi când cade grindina şi… încă mai când?

— Nu ştiu. Mi se pare că mi-e somn.

— Atunci dormi, dragul meu, şi o să te iubesc oricum şi oricând.

— Nu ţi-e teamă de ploaie, nu-i aşa?

— Când sunt cu tine, nu.

— De ce ţi-e teamă de ploaie?

— Nu ştiu.

— Spune-mi.

— Nu mă sili să spun de ce.

— Spune-mi.

— Nu-ţi spun.

— Spune-mi.

— Bine. Mi-e teamă de ploaie pentru că uneori mă văd moartă în ploaie.

— Nu se poate.

— Şi uneori te văd şi pe tine mort în ploaie.

— Asta se mai poate.

— Nu, nu se poate, dragul meu. Fiindcă te păzesc eu de orice primejdie. Ştiu că pot să fac asta. Dar pe tine însuţi nu te poţi păzi.

— Te rog încetează cu prostiile. Nu vreau să te aud în seara asta vorbind prostii, ca o scoţiană. Ştii că nu mai avem multă vreme de stat împreună.

— E adevărat, dar sunt şi scoţiană şi prăpăstioasă. Voi înceta totuşi să-ţi mai spun prostiile astea.

— Da, chiar sunt nişte prostii.

— Sunt nişte prostii. Pur şi simplu nişte prostii. Nu mi-e teamă de ploaie. Nu mi-e teamă de ploaie. Oh, Doamne, tare-aş vrea să nu-mi fie teamă.

Plângea. Am mângâiat-o şi a încetat să plângă. Dar afară ploua întruna.

CAPITOLUL XX

ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ ne-am dus la curse. Au mers cu noi şi Ferguson şi Crowell Rodgers, băiatul care fusese rănit la ochi de explozia focosului de obuz. Fetele s-au îmbrăcat după-masă, în timp ce eu şi Crowell şedeam pe pat în camera lui şi studiam performanţele realizate de caii care alergau şi pronosticurile publicate în ziarul hipic. Crowell era bandajat la cap şi cursele nu-l prea interesau dar citea ziarul hipic cu regularitate, ca să-i mai treacă timpul şi cunoştea toţi caii. Spunea că în cursele din ziua aceea aveau să alerge caii cei mai proşti dar că nu sunt alţii. Lui Meyers îi plăcea Crowell şi-i dădea sfaturi pe ce cai să parieze. Meyers câştiga aproape la fiecare cursă dar nu-i plăcea să le spună şi altora ce ştie, pentru că asta cobora cotele. Alergările erau aranjate dinainte. La cursele din Italia participau jocheii descalificaţi de pretutindeni. Informaţiile lui Meyers erau bune dar mi-era silă să-l întreb ceva fiindcă adesea nu-ţi răspundea şi vedeai bine întotdeauna că-l costă să-ţi dea un sfat, dar, nu ştiu de ce, nouă se simţea parcă obligat să ne dea sfaturi şi în special lui Crowell parcă i le dădea cu mai puţină părere de rău decât tuturor. Acesta fusese rănit uşor la un ochi şi la celălalt chiar grav. Meyers suferea şi el de ochi şi asta îl apropia de Crowell.

Meyers nu-i spunea niciodată nevestei sale pe ce cal juca şi ea pierdea sau câştiga, de cele mai multe ori pierdea, şi vorbea tot timpul.

Am plecat toţi patru la San Siro[62] într-o trăsură deschisă. Era o zi frumoasă şi trecurăm prin parc, merserăm apoi de-a lungul liniei de tramvai şi ieşirăm din oraş. Şoseaua era

[62] Hipodrom situat într-un sat la marginea Milanului.

plină de praf. Vilele erau împrejmuite cu garduri de fier şi aveau grădini cu vegetaţie bogată şi prin şanţuri curgea apa şi în grădinile de zarzavat frunzele erau prăfuite. Peste câmp se zăreau ferme bogate, înconjurate de verdeaţă, cu ogoarele brăzdate de şanţuri de irigaţie iar către miazănoapte se înălţau munţii. Spre hipodrom se îndreptau multe trăsuri şi oamenii de la poartă ne lăsară să intrăm fără bilete, deoarece eram în uniformă. Ne-am dat jos din trăsură, am cumpărat programul curselor şi ne-am îndreptat spre peluză şi de aici, peste pista compactă şi netedă, spre *paddock*[63]. Tribunele erau vechi, din lemn, iar ghişeele la care se primeau pariurile se aflau sub tribune. Câteva erau aşezate la rând, în apropierea grajdurilor. De-a lungul gardului dinspre peluză erau postaţi o mulţime de soldaţi. Către *paddock* se îmbulzeau mulţi oameni şi caii erau plimbaţi de jur împrejur într-un ţarc situat sub copacii din spatele tribunelor. Aici am dat de mulţi cunoscuţi şi am obţinut două scaune pentru Ferguson şi Catherine şi ne-am uitat la cai.

Duşi de căpestre de către băieţii de grajd caii erau plimbaţi unul după altul, cu capul în jos. Un cal avea părul negru-violet şi Crowell jură că-i vopsit aşa. Ne-am uitat cu atenţie la el şi lucrul părea posibil. Fusese scos tocmai în clipa în care clopotul anunţa pregătirea pentru start. Ne-am uitat în program să-l găsim după numărul de pe braţul băiatului de grajd şi l-am găsit trecut ca jugan negru, cu numele de Japalac. În cursa aceea alergau cai care nu câştigaseră niciodată un premiu de o mic de lire sau mai mult. Catherine era convinsă că e vopsit. Ferguson zicea să nu-şi poate da seama dacă e aşa. Eu eram de părere că e ceva suspect în toată istoria asta. Căzurăm cu toţii de acord să jucăm pe Japalac şi pariarăm împreună o sută de lire. La cotă figura cu treizeci şi cinci la unu. Crowell se duse să ia tichetele, iar noi ne uitam la jocheii care se îndreptau

[63] Loc îngrădit în incinta unui hipodrom, unde sunt plimbaţi caii înainte de alergări.

călare, după un ultim tur spre pistă, trecând pe sub copaci şi galopând uşor spre start.

Ne urcarăm la tribună că să urmărim de acolo desfăşurarea cursei. Pe atunci, la „San Siro” încă nu se folosea coarda, aşa că starterul alinie caii care arătau tare mărunţi acolo, departe, de pistă, şi dădu semnalul de pornire pocnind din bici. Trecură prin faţa noastră, cu calul cel negru în frunte şi la turnantă negrul fu cu mult înaintea celorlalţi. Mă uitam cu binoclul la caii care alergau acum la capătul celălalt al pistei şi văzui că jocheul se străduia să-l domolească, dar nu izbutea şi când ocoliră turnanta şi se apropiară de potou, negrul era cu cincisprezece lungimi înaintea celorlalţi. Continuă să galopeze până la turnantă chiar după ce se terminase cursa.

— Nu-i minunat? ne întrebă Catherine. O să câştigăm peste trei mii de lire. Trebuie să fie un cal admirabil.

— Sper să nu-i iasă culoarea până nu ne-or plăti, zise Crowell.

— Oricum ar fi, e un cal drăguţ, spuse Catherine. Mă întreb dacă *Mr*. Meyers n-a pariat pe el?

— Ai pariat pe câştigător? i-am strigat lui Meyers. Bătrânul dădu din cap că da.

— Eu nu, zise *Mrs*. Meyers. Voi, copii, pe cine-aţi pariat?

— Pe Japalac!

— Chiar? Era cotat treizeci şi cinci la unu.

— Ne-a plăcut culoarea lui.

— Mie nu. Avea un aer tare prăpădit. Mi s-a spus să nu pariez pe el.

— N-o să plătească chiar atât de mult, spuse Meyers.

— E cotat încă treizeci şi cinci la unu, am zis eu.

— N-o să plătească prea mult, repetă Meyers. În ultimul moment au pariat pe el foarte mulţi jucători.

— Cine?

— Kempton şi alţii. O să vedeţi. N-o să plătească nici doi la unu.

— Aşadar, n-o să mai câştigăm trei mii de lire, spuse

Catherine. Cursele astea aranjate nu-mi plac deloc.

— O să căpătăm vreo două sute de lire.

— Asta-i un fleac. Ce să faci cu ele? Credeam c-o să câştigăm trei mii de lire.

— Ce escrocherie dezgustătoare, spuse Ferguson.

— E adevărat că dacă n-ar fi avut aerul ăsta suspect, spuse Catherine, n-am fi pariat pe el. Aş fi vrut totuşi să fi câştigat cele trei mii de lire.

— Hai să coborâm, să bem ceva şi să vedem câţi bani avem de luat, zise Crowell.

Ne-am dus la locul unde erau afişate rezultatele. Clopotul sună facerea plăţilor şi câştigătorul, Japalac fu cotat cu 18,50, ceea ce însemna că ni se plătea mai puţin de doi la unu.

Ne-am dus la barul de sub tribune şi luarăm fiecare câte un *whisky and soda*. Dădurăm de doi italieni pe care-i cunoşteam şi de McAdams, viceconsulul, care veniră cu noi când ne întorseserăm să luăm fetele. Italienii erau foarte manieraţi şi McAdams rămase să vorbească cu Catherine iar noi ne duserăm să pariem din nou. Mr. Meyers stătea lângă chioşcul unde se luau tichete pentru pariul mutual.

— Întreabă-l pe ce cai a jucat? îi spusei lui Crowell.

— Pe ce cal aţi pariat, *Mr*. Meyers? îl întrebă Crowell. Meyers scoase programul din buzunar, şi-i arătă cu creionul numărul 5.

— Te superi dacă jucăm şi noi pe calul ăsta? îl întrebă Crowell.

— Jucaţi, jucaţi, dar nu-i spuneţi soţiei mele că v-am spus eu.

— Nu beţi ceva, *Mr*. Meyers? l-am întrebat

— Mulţumesc. Nu beau niciodată.

Am pus o sută de lire pe numărul 5 la event şi la plasat şi am mai luat fiecare câte un *whisky and soda*. Mă simţeam foarte bine şi mai agăţai alţi doi italieni, cu care băurăm încă un pahar apoi ne întoarserăm la fete. Şi italienii aceştia erau foarte manieraţi şi se potriveau de minune cu ceilalţi

doi de mai înainte. Foarte curând nimeni nu mai putu sta jos. Îi dădui tichetele lui Catherine

— Pe ce cal ai pariat?

— Nu ştiu. *Mr*. Meyers mi l-a indicat.

— Nici nu ştii măcar ce nume are?

— Nu. Se găseşte în program. Cred că-i vorba de numărul 5.

— Ai o încredere înduioşătoare în alţii, îmi spuse ea. Numărul 5 fu câştigător, dar nu plăti nimic. *Mr*. Meyers era furios.

— Trebuie să pariezi două sute de lire ca să câştigi douăzeci, zise el. Pentru zece ţi se dau douăsprezece. Nu face să mai joci. Nevasta mea a pierdut douăzeci de lire.

— Cobor cu tine, îmi spuse Catherine.

Toţi italienii se ridicară în picioare. Coborârăm şi ne duserăm spre *paddock*.

— Îţi place aici? întrebă Catherine.

— Da. Cred că-mi place.

— Şi eu cred c-ar fi plăcut, spuse ea. Dar nu pot suporta, dragul meu, să ne întâlnim cu atât de mulţi oameni.

— Bine, dar în mod obişnuit nu prea vedem multă lume.

— Nu. Însă soţii Meyers şi tipul acela de la bancă cu soţia şi fiicele lui.

— E omul care-mi onorează cecurile, i-am spus.

— Asta poate s-o facă şi altcineva, nu numai el. Şi tinerii aceştia patru din urmă sunt de-a dreptul insuportabili.

— Să stăm aici şi să privim alergările de la peluză.

— Ar fi chiar foarte bine. Şi, te rog, dragul meu, hai să jucăm pe un cal despre care nu ştim nimic şi pe care *Mr*. Meyers n-o să parieze.

— Aşa o să şi facem.

Am pariat pe un cal cu numele *Light for Me*[64] care se plasă al patrulea din cinci. Ne sprijinisem de gardul dinspre pistă şi ne uitam cum trec caii, lovind cu copitele pământul, iar departe, departe, se vedeau munţii şi, dincolo de copaci

[64] Lumină pentru mine (engl.).

şi câmpii, oraşul.

— Mă simt mult mai bine aici, spuse Catherine.

Caii se întorceau şi treceau prin grilă, cu părul ud, scăldat în sudoare iar jocheii îi linişteau, îi duceau mai departe şi descălecau sub copaci.

— N-ai vrea să bei ceva? Am putea bea stând aici şi uitându-ne şi la curse.

— Mă duc să aduc ceva de băut, propusei.

— Lasă, că ne-aduce chelnerul, spuse Catherine. Făcu semn cu mâna şi veni un chelner de la „Pagoda”, barul de lângă grajduri. Ne aşezarăm la o masă rotundă de fier.

— Nu-ţi place mai mult când suntem singuri?

— Ba da, am zis.

— M-am simţit foarte singură când am fost cu toţii acolo.

— Aici e chiar foarte plăcut.

— Te cred. Cursele astea sunt chiar un lucru plăcut.

— Da, e plăcut.

— Dragul meu, nu vreau să-ţi stric plăcerea. Când vrei, ne întoarcem la ceilalţi.

— Nu. Stăm aici şi ne bem whisky-ul. Apoi mergem la râu, să vedem curse cu obstacole.

— Eşti grozav de drăguţ cu mine.

Şi după ce am mai stat câteva clipe singuri, am fost bucuroşi să ne întoarcem la ceilalţi. A fost o zi plăcută.

CAPITOLUL XXI

ÎN SEPTEMBRIE nopţile începură a fi reci şi apoi şi zilele şi frunzele copacilor din parc prinseră a-şi schimba culoarea şi ne dădurăm seama că vara s-a sfârşit. Pe front, luptele mergeau foarte rău şi San Gabriele[65] nu fusese încă luat. Luptele de pe podişul Bainsizza se terminaseră şi pe la mijlocul lunii aproape că încetară şi luptele de pe San Gabriele. Nu-l puteau cuceri. Ettore se întorsese pe front. Caii fuseseră trimişi la Roma şi sezonul de curse se încheiase. Crowell plecase şi el la Roma de unde avea să fie trimis acasă, în America. În oraş avură loc două manifestaţii împotriva războiului şi o puternică răscoală la Torino[66]. Un maior englez îmi spuse la club că italienii pierduseră o sută şi cincizeci de mii de oameni în luptele de pe platoul Bainsizza şi de la San Gabriele, în luptele de pe Carso, zicea el, pierduseră încă patruzeci de mii. Beam şi omul începu să vorbească. Zicea că în sectorul nostru ofensiva din anul acesta luase sfârşit şi că italienii se-ntinseseră mai mult decât le era plapuma. Spunea că şi ofensiva din Flandra[67] avea să se termine prost. Dacă aveau să mai piardă tot atâţia oameni ca în toamna asta, aliaţii aveau să fie bătuţi înainte de sfârşitul anului viitor. Spunea că oricum suntem cu toţii curăţaţi dar că e încă bine atâta vreme cât nu ne

[65] Pentru poziţiile de pe San Gabriele s-au dat lupte crâncene din mai până în octombrie 1917, muntele trecând de mai multe ori din mâna austriecilor în mâna italienilor.

[66] În marile centre industriale din Italia, mişcarea antirăzboinică luase un puternic avânt. La Milano s-au produs demonstraţii de stradă, iar la Torino a izbucnit, la 22 august 1917, o răscoală armată a muncitorilor.

[67] Este vorba de operaţiile ofensive întreprinse în Flandra de armatele engleze şi franceze în iulie-octombrie 1917.

dăm seama de asta. Suntem cu toţii curăţaţi. Principalul e să nu recunoşti că e aşa. Ţara care avea să-şi dea seama ultima că e curăţată, aceea va câştiga războiul. Băurăm încă un rând. Făceam parte din vreun stat-major? Nu. El da. Totul nu-i decât un rahat. Eram singuri în sala clubului şi şedeam pe o canapea din acelea mari de piele. Avea nişte cizme de piele de culoare închisă, lustruite. Nişte cizme grozave. Spunea că totul nu-i altceva decât un rahat. Toată lumea nu se gândea decât la divizii şi la efective. Fiecare se ciorovăia ca să capete cât mai multe divizii şi curii le căpăta le şi trimitea pe front, să fie masacrate. Cu toţii eram curăţaţi. Germanii câştigau toate luptele. Drace, sunt soldaţi buni. Hunii ăştia sunt soldaţi adevăraţi. Dar şi ei erau curăţaţi. Eram curăţaţi cu toţii. L-am întrebat ce se aude cu Rusia. Spunea că şi ei sunt gata curăţaţi. Aveam să-mi dau seama în curând că sunt curăţaţi. Şi austriecii, la rândul lor, erau curăţaţi. Dacă aveau să intre în luptă, alături de ei, şi nişte divizii de huni, ar putea s-o scoată la capăt. L-am întrebat dacă presupunea că vor ataca în toamna asta. Fireşte că vor ataca. Italienii erau curăţaţi. Toată lumea ştia că sunt curăţaţi. Hunii vor coborî pe la Trentino şi vor tăia calea ferată la Vicenza şi atunci ce-o să facă italienii? Au mai încercat asta şi în 16, i-am spus. Nu cu nemţii, zise el. Ba da, i-am spus. Probabil însă că n-o să mai repete figura asta, spuse el. E prea simplu. Vor încerca să facă altceva, mai complicat, şi vor fi bătuţi măr. Trebuie să plec, i-am zis. Trebuie să mă întorc la spital. La revedere, îmi zise el. Apoi, ceva mai vesel: Toate bune. Era un mare contrast între pesimismul lui general şi jovialitatea lui personală.

M-am oprit la frizer, m-am bărbierit şi am plecat spre casă, spre spital. Cu piciorul îmi mergea bine şi un timp nu avea să se obţină nicio altă ameliorare. Înainte cu trei zile fusesem la un examen medical. Trebuia să mai urmez un tratament înainte de a-mi termina cura la *„Ospetale Maggiore”* şi mergeam pe trotuar încercând să nu

şchiopătez. Un bătrân decupa siluete din hârtie sub o arcadă. M-am oprit să mă uit la el. Două fete îi pozau şi bătrânul le făcu siluetele amândurora împreună, tăind hârtia repede cu foarfecele şi uitându-se la ele cu capul plecat pe-o parte. Fetele râdeau. Îmi arătă siluetele înainte de a le lipi pe o foaie de hârtie albă şi de a le da fetelor.

— Sunt reuşite, îmi zise el. Nu vreţi să vă fac şi dumneavoastră silueta, *tenente*?

Fetele plecară, uitându-se la siluete şi râzând. Erau nişte fete drăguţe. Una dintre ele lucra într-o cârciumă de peste drum de spital.

— Ba da, i-am răspuns.

— Scoateţi-vă chipiul.

— Nu. Cu chipiul vreau.

— N-o să iasă atât de frumos, spuse bărbatul. Dar, se lumină el la faţă, va avea un aer mai milităros.

Începu să taie cu foarfecele foaia de hârtie neagră şi apoi, despărţind cele două foi, lipi profilurile pe o bucata de carton şi mi le dădu.

— Cât costă?

— Nimic. Şi dădu din mână. Le-am făcut aşa, de dragul dumneavoastră.

— Te rog. Şi-i întinsei nişte bani de aramă. Fă-mi plăcerea să-i iei.

— Nu, le-am făcut de plăcere. Arătaţi-le şi prietenilor dumneavoastră.

— Îţi mulţumesc foarte mult. La revedere.

— La revedere.

Mi-am continuat drumul spre spital. Mă aşteptau câteva scrisori, printre care şi una oficială. Mi se mai dădeau trei săptămâni de concediu ca să-mi termin convalescenţa, după aceea trebuia să mă întorc pe front. Am recitit adresa aceea oficială cu atenţie. Vasăzică, asta era. Concediul de convalescenţă începea din 4 octombrie când avea să se termine tratamentul. Trei săptămâni însemnau douăzeci şi una de zile. Adică până în 25 octombrie. Le-am spus că ies

în oraş şi m-am dus să mănânc la un restaurant ceva mai departe de spital. La masă am citit celelalte scrisori şi ziarul *Corriere della sera*. Una dintre scrisori era de la bunicul meu şi-mi aducea o seamă de veşti despre familie, încurajări patriotice, un cec de două sute de dolari şi câteva tăieturi de ziar. Mai era o scrisoare plicticoasă de la preotul de la popotă, alta de la un amic care lupta într-o escadrilă franceză şi care îmi scria ce chefuri monstru face şi un bilet de la Rinaldi care mă întreba cât timp am să mă mai ascund în Milano şi ce se mai întâmplă cu mine. Îmi scria să-i aduc plăci de gramofon şi-mi comunica şi lista titlurilor. Am mân-cat, am băut o sticlă de „*Chianti*", şi după aceea am luat o cafea şi un coniac. Am terminat de citit ziarul, am pus scrisorile în buzunar, am lăsat ziarul pe masă dimpreună cu bacşişul şi am plecat. Ajuns în camera mea de la spital, m-am dezbrăcat, mi-am pus pijamaua şi pe deasupra un halat, am ridicat storurile la uşa care dădea înspre balcon şi, stând în pat, în capul oaselor, m-am apucat să citesc ziarele din Boston, dintr-un maldăr pe care-l lăsase la spital *Mrs*. Meyers pentru băieţii ei dragi. Echipa *White Sox* din Chicago câştigase campionatul „Ligii americane", iar *Giants*[68], din New York era în fruntea clasamentului „Ligii naţionale". Babe Ruth[69] juca pe atunci ca *pitcher*[70] în echipa din Boston. Ziarele erau plicticoase, noutăţile erau vechi şi strict locale iar ştirile despre război erau toate vechi. În ziare se vorbea mult despre taberele de instrucţie. Eram bucuros că nu sunt într-o tabără de instrucţie. Ştirile despre jocurile de baseball erau tot ce se putea citi în ziare şi nu mă interesau deloc. Când primeşti mai multe ziare deodată, nu le poţi citi cu un mare interes. Deşi erau cam vechi, le-am răsfoit o bucată de vreme. Mă întrebam ce se va întâmpla cu campionatele marilor ligi

[68] Echipele care au câştigat în 1817 campionatele de baseball organizate de cele două federaţii de specialitate din S.U.A.: Liga americană" şi „Liga naţională".

[69] Vestit jucător de baseball.

[70] Cel care bate mingea.

dacă America va fi antrenată serios în război. Probabil că nu le vor întrerupe. La Milano se mai organizau curse de cai deşi războiul mergea cum nu se poate mai rău. În Franţa cursele fuseseră interzise. Calul nostru, Japalac, venea de-acolo. Catherine trebuia să fie de serviciu la ora 9. Am auzit-o trecând prin saloane când îşi luă serviciul în primire şi o dată am şi văzut-o trecând prin hol. Intră în toate rezervele, şi, în cele din urmă, veni la mine.

— Am întârziat, dragul meu. Am avut mult de lucru. Ce mai e nou?

I-am spus ce scrisori primisem şi că am căpătat concediu.

— Ce bine îmi pare, spuse ea. Şi unde vrei să pleci?

— Nicăieri. Vreau să rămân aici.

— Asta e o prostie. Hotărăşte-te unde pleci şi vin şi eu.

— Cum ai să poţi s-o faci?

— Nu ştiu. Dar am s-o fac.

— Eşti grozav de drăguţă.

— Nu, nu-s. Numai că e uşor să te descurci în viaţă când n-ai ce pierde.

— Ce vrei să spui?

— Nimic. Mă gândesc cât de neînsemnate îmi par acum dificultăţile pe care altădată le socoteam foarte mari.

— Am impresia că n-o să fie chiar atât de uşor.

— Ba o să fie. Dacă va fi nevoie, o să-mi dau demisia. Dar n-o să fie necesar să fac asta.

— Şi unde să plecăm?

— Oriunde. Oriunde vrei tu. Oriunde n-o să dăm peste niciun cunoscut.

— Nu vrei să mergem într-un loc anume?

— Nu. O să-mi placă oriunde.

Părea preocupată şi încordată.

— Ce e cu tine, Catherine?

— Nimic. Absolut nimic.

— Ba da, e ceva.

— Nu-i nimic. Chiar nimic.

— Văd eu că e ceva. Spune-mi, draga mea, ce e? Mie poţi

să-mi spui.
— Nu-i nimic.
— Spune-mi.
— Nu vreau să-ţi spun. Mi-e teamă că o să te necăjească.
— Nu, n-o să mă necăjească.
— Eşti sigur? Pe mine nu mă necăjeşte dar mi-e teamă că pe tine da.
— Dacă nu te necăjeşte pe tine, nu mă va necăji nici pe mine.
— Nu vreau să-ţi spun.
— Spune.
— Trebuie?
— Da.
— O să am un copil, dragul meu. Are aproape trei luni. Nu-i aşa că nu eşti necăjit? Te rog, te rog să nu fi. Nu trebuie să te necăjeşti.
— Mă bucur.
— Chiar te bucuri?
— Fireşte.
— Am făcut tot ce se poate. Am luat o mulţime de chestii dar n-a folosit la nimic.
— Nu sunt necăjit deloc.
— N-am putut face nimic, dragul meu şi pe mine lucrul acesta nu mă necăjeşte. Aşa că nici tu nu trebuie să te amărăşti sau să te frământi.
— Mă frământ numai din cauza ta.
— Asta-i. Vezi? Tocmai asta nu trebuie să faci. Copii se nasc în fiecare zi. Toată lumea are copii. E un lucru firesc.
— Eşti încântătoare.
— Nu, nu sunt. Dar nu trebuie să te superi, dragul meu. Am să-ncerc să nu-ţi dau prea mult de furcă. Ştiu că acuma te-am necăjit. Dar până acuma n-am fost o fată de treabă? Nici n-ai ştiut, nu-i aşa?
— Nu, n-am ştiut.
— Aşa o să fie şi de acum înainte. Numai să nu te amărăşti din pricina asta. Văd că te frământi. Nu trebuie.

Zău, nu trebuie. Nu vrei să bei ceva, dragul meu? Ştiu că întotdeauna băutura te face să fii mai vesel.

— Nu beau. Sunt vesel şi tu eşti încântătoare.

— Nu, nu sunt. Dar am să fac aşa ca să putem fi împreună dacă te hotărăşti să plecăm undeva. Trebuie să fie frumos în octombrie. O să ne distrăm de minune, dragul meu, şi când o să pleci pe front, o să-ţi scriu în fiecare zi.

— Şi tu unde ai să fii?

— Nu ştiu încă. Dar într-un loc minunat. O să am eu grijă de toate astea.

O clipă tăcurăm amândoi. Catherine şedea pe pat şi eu mă uitam la ea, fără să o ating. Stăteam departe unul de celălalt, ca atunci când intră cineva străin într-o cameră şi oamenii se simt stânjeniţi. Întinse mâna şi mă luă de braţ.

— Nu eşti supărat pe mine, dragul meu?

— Nu.

— Şi nu ai impresia că eşti prins în cursă?

— Puţin poate că da. Dar nu de tine.

— Nu voiam să spun că de mine. Nu vorbi prostii. Spuneam prins în cursă aşa, în general.

— Din punct de vedere biologic, te simţi întotdeauna prins în cursă.

Nu se mişcă şi nici nu-şi retrase mâna dar o simţii cu e departe, departe de mine.

— Întotdeauna nu e un cuvânt prea plăcut.

— Iartă-mă.

— Nu-i nimic. Dar, vezi tu, eu n-am mai avut copii şi nici n-am mai iubit pe cineva până acuma. Şi am încercat să fiu aşa cum ai vrut tu să fiu, şi acuma vorbeşti de „întotdeauna”…

— Să-mi tai limba? o întrebai.

— O, dragul meu, se întoarse ea de unde va fi fost. Nu lua în seamă ce-ţi spun. Eram din nou împreună şi senzaţia de stânjeneală dispăruse. Noi suntem într-adevăr o singură fiinţă, aşa că n-are rost să ne certăm cu tot dinadinsul.

— N-o să ne certăm.

— Oamenii totuşi se ceartă. Se iubesc, nu se înţeleg cum trebuie, aşa, cu tot dinadinsul, şi se ceartă şi dintr-odată nu mai sunt una şi aceeaşi fiinţă.

— Noi n-o să ne mai certăm.

— Nu, nu trebuie să ne certăm. Pentru că noi doi suntem singuri şi toţi ceilalţi sunt împreună. Dacă se întâmplă ceva între noi, suntem pierduţi, şi lumea o să ne înfrângă.

— N-o să reuşească, i-am spus. Pentru că tu eşti foarte vitează. Celui viteaz nu i se poate întâmplă nimic.

— Şi totuşi moare şi el.

— Da, dar o singură dată.

— Nu ştiu. Cine a spus asta?

— Cel laş moare de o mie de ori, viteazul doar o dată[71].

— Cine a spus asta?

— Nu ştiu.

— Era probabil un laş, spuse ea. Ştia o mulţime de lucruri despre laşi, dar nimic despre cei viteji. Cel viteaz moare poate de două mii de ori dacă e un om inteligent. Numai că nu vorbeşte despre asta. Nu ştiu. E greu să-ţi dai seama ce se petrece în mintea celui viteaz:

— Da. De aceea şi rămâne aşa.

— Văd că eşti o autoritate în materie.

— Aşa e, dragul meu. Am meritat-o.

— Eşti un om viteaz.

— Nu, spuse ea. Dar aş fi vrut să fiu.

— Eu nu-s, i-am spus. Nu ştiu. Am trăit destul ca să mă cunosc. Sunt ca jucătorul de baseball care face în general două sute şi treizeci de puncte şi ştie că mai mult n-o să facă niciodată.

— Dar ce-i aia un jucător care face două sute şi treizeci de puncte? Sună teribil de impresionant.

— Sună, numai că nu înseamnă altceva decât un jucător de baseball mediocru.

— Totuşi, un jucător bun, mă împunse ea.

---

[71] Aluzie la un vers din *Iuliu Cezar* de William Shakespeare (actul II, scena 3).

— Tare mi se pare că suntem amândoi nişte încrezuţi. Tu însă eşti un om viteaz.

— Nu. Dar nădăjduiesc c-am să fiu.

— Suntem amândoi nişte viteji. Şi voi fi şi mai viteaz dacă am să beau ceva.

— Suntem nişte oameni minunaţi, spuse Catherine. Se duse la dulap şi-mi aduse coniacul şi un pahar. Bea, dragul meu, îmi spuse ea. Ai fost teribil de drăguţ.

— Zău că nu vreau să beau.

— Bea.

— Bine.

Am luat un pahar de apă şi l-am umplut cam pe-o treime cu coniac şi l-am dat pe gât.

— Asta a fost cam mult, spuse ea. Ştiu că băutura eroilor e coniacul dar n-ar trebui să exagerezi.

— Unde o să trăim după război?

— La un azil de bătrâni, probabil, zise ea. Vreme de trei ani am tot sperat copilăreşte că războiul se va termina de Crăciun. Dar acum mă gândesc că asta se va întâmplă când fiul nostru va fi locotenent-comandor.

— Poate c-o să fie general.

— Dacă războiul va dura o sută de ani va avem vreme să lupte şi în marină, şi în armata de uscat.

— Nu vrei să bei?

— Nu. Pe tine, dragul meu, coniacul te face vesel. Pe mine, însă mă ameţeşte.

— N-ai băut coniac niciodată?

— Nu, dragul meu. Sunt o soţie de modă veche. M-am aplecat, am luat sticla de pe jos şi mi-am turnat din nou coniac în pahar.

— N-ar fi rău să mă duc să văd ce mai fac compatrioţii tăi, spuse Catherine. Până vin, poate că ai să te uiţi prin ziare.

— Trebuie să te duci?

— Acuma sau mai târziu tot trebuie.

— Bine, atunci du-te acuma.

— Mă întorc mai târziu.
— Până atunci termin şi eu ziarele, i-am spus.

CAPITOLUL XXII

ÎN NOAPTEA ACEEA se făcu rece şi a doua zi plouă. Când m-am întors de la „*Ospedale Maggiore*” ploua foarte tare şi am ajuns la spital ud până la piele. Sus, la mine, pe balcon ploaia cădea în ropot şi, mânată de vânt, izbea cu furie geamurile uşii. M-am schimbat şi am băut un păhăruţ de coniac dar coniacul n-avea gust bun. Noaptea nu m-am simţit bine şi a doua zi dimineaţă, după micul dejun, fui apucat de o puternică senzaţie de greaţă.

— Nu e nicio îndoială, zise medicul-şef. Uită-te la ochii lui, Miss.

Miss Gage se uită. Îmi spuseră să mă uit în oglindă: albul ochilor era galben. Aveam gălbinare. Am zăcut două săptămâni. Din pricina asta nu ne-am mai petrecut concediul de convalescenţă împreună. Plănuisem să mergem la Pallanza, pe malul lacului Maggiore[72]. Era frumos acolo toamna când frunzele prind a-şi schimba culoarea. Ai unde să te plimbi şi poţi pescui păstrăvi în lac. Ar fi fost mai bine să mergem acolo şi nu la Stresa[73], deoarece la Pallanza veneau mai puţini vizitatori. Se ajunge atât de uşor de la Milano la Stresa, încât întotdeauna întâlneai acolo cunoscuţi. Pallanza era un sat drăguţ şi puteai vâsli spre insulele pe care trăiesc pescarii şi pe cea mai mare insulă era un restaurant. Dar nu ne-am mai dus nicăieri.

Într-o zi, când zăceam în pat, bolnav de gălbinare, *Miss* Van Campen intră în camera mea, deschise uşa dulapului şi

[72] Lac lung de 64 km şi lat de 5-15 km, situat pe versantul de miazăzi al Alpilor, la hotarul dintre Italia şi Elveţia.

[73] Elegantă staţiune balneoclimaterică italiană pe ţărmul lacului Maggiore.

văzu înăuntru sticlele goale. O parte le trimisesem jos cu portarul şi cred că, văzându-le, *Miss* Van Campen venise sus să mai găsească şi altele. Cele mai multe erau sticle de vermut, de „Marsala”, de „Capri”. Mai erau şi câteva sticle de „Chianti” şi câteva de coniac. Portarul luase întâi sticlele mai mari, de vermut şi cele de „Chianti”, în învelişul lor de rafie, şi lăsase pentru la urmă sticlele de coniac. Sticlele acestea de coniac şi o sticlă în formă de urs în care fusese *kümmel*[74], le găsi Miss Van Campen. În special sticla în formă de urs o scoase din sărite. O ridică în aer: ursul făcea sluj, cu labele în sus, în cap avea un dop şi pe fund câteva cristale de sticlă. Mă pufni râsul.

— Era *kümmel* înăuntru, am spus. *Kümmel*-ul cel mai bun e îmbuteliat întotdeauna în sticle din astea. Se aduc din Rusia.

— Toate sticlele astea sunt de coniac, nu-i aşa? întrebă Miss Van Campen.

— Nu le pot vedea pe toate, am răspuns, dar probabil că sunt de coniac.

— Şi de cât timp durează toată povestea asta?

— Le-am cumpărat şi le-am adus aici chiar eu. Ofiţerii italieni mă vizitează adesea şi am aranjat aşa ca să le pot oferi întotdeauna câte ceva de băut.

— Şi dumneata n-ai băut deloc?

— Am băut şi eu.

— Coniac, spuse ea. Unsprezece sticle de coniac şi băutura aceea din urs.

— *Kümmel.*

— O să trimit pe cineva să le ia de-aici. Acestea sunt toate sticlele goale pe care le ai?

— Deocamdată.

— Şi-mi era milă de dumneata că ai gălbinare. De dumneata n-are rost să-i fie milă cuiva.

— Mulţumesc.

— Fireşte, nu poţi fi mustrat pentru că nu vrei să te

[74] Rachiu de chimen şi anason (germ.).

întorci pe front. Dar cred că ar trebui să cauţi să faci un lucru mai inteligent decât să încerci să capeţi gălbinare prin alcoolizare.

— Prin ce?

— Prin alcoolizare. Ai auzit ce ţi-am spus. N-am răspuns nimic.

— Dacă n-ai să n-ai inventezi nimic, cred că va trebui să te întorci pe front când vei termina cu gălbinarea. Nu cred că gălbinarea provocată cu bună ştiinţă îţi dă dreptul şi la concediu de convalescentă.

— Nu credeţi?

— Nu.

— Aţi avut vreodată gălbinare, *Miss* Van Campen?

— Nu, dar am văzut multe cazuri de gălbinare.

— Aţi observat cât de mult se bucură bolnavii că au gălbinare?

— Cred, totuşi, că e mai bine aşa decât pe front.

— *Miss* Van Campen, am întrebat, aţi cunoscut vreodată un om care să fi încercat să se automutileze, dându-şi singur cu piciorul în…

Miss Van Campen se făcut că nu aude întrebarea. Trebuia să se facă sau că nu o aude, sau să plece din cameră. Nu voia să plece deoarece mă ura mai de mult şi acum îi venise apa la moară.

— Aţi cunoscut multe cazuri când oamenii au încercat să scape de front automutilându-se.

— Nu e cazul cu mine. Şi eu am văzut automutilaţi. V-am întrebat dacă aţi văzut vreun caz în care cineva să fi încercat să se automutileze dându-şi singur un picior în… Pentru că asta-i senzaţia cea mai apropiată de aceea pe care o încerci când ai gălbinare şi pe care cred că puţine femei au încercat-o. De aceea v-am întrebat dacă aţi avut vreodată gălbinare, *Miss* Van Campen, pentru că…

Miss Van Campen ieşi brusc din cameră.

Ceva mai târziu veni Miss Gage.

— Ce i-ai spus lui Van Campen? E furioasă.

— Ne-am comparat senzaţiile. Tocmai voiam să-i spun că n-a încercat niciodată chinurile facerii…

— Eşti nebun, zise *Miss* Gage. Umblă să te înfunde.

— M-a şi înfundat. M-a făcut să-mi pierd concediul de convalescenţă şi s-ar putea să încerce să mă trimită în faţa Curţii Marţiale. E de ajuns de meschină ca s-o facă.

— Nu i-ai plăcut niciodată, spuse Miss Gage. Dar ce s-a întâmplat?

— Spune că am băut până ce mi-am provocat o gălbinare ca să nu mă întorc pe front

— Eh, făcu *Miss* Gage. Pot jura că n-ai băut nicio picătură de alcool. Toţi vom jura că n-ai băut niciodată nimic.

— A găsit sticlele.

— Ţi-am spus de o sută de ori să nu mai ţii aici sticlele alea. Şi unde-s acuma?

— În dulap.

— Ai o valiză?

— Nu. Pune-le în raniţă.

Miss Gage băgă sticlele în raniţă.

— O să le dau portarului, spuse ea, şi se îndreptă spre uşă.

— O clipă numai… o opri *Miss* Van Campen. Sticlele astea le iau eu.

Adusese şi portarul după ea.

— Du-le te rog, îi spuse. Vreau să le arăt medicului când o să-i raportez cazul.

Coborî în hol. Portarul ducea raniţa. Ştia ce era înăuntru.

Nu se întâmplă nimic în afară de faptul că pierdui dreptul la concediul de convalescenţă.

CAPITOLUL XXIII

ÎN SEARA în care trebuia să plec pe front l-am trimis pe portar să-mi reţină un loc la trenul de Torino. Din gară trenul pleca la miezul nopţii. Garnitura se forma la Torino, ajungea la Milano cam pe la zece şi jumătate seara şi rămânea în gară până la ora plecării. Trebuia să fii acolo când vine ca să poţi găsi loc. Portarul se duse la gară cu un prieten de-al său – un mitralior venit în permisie, care lucra în atelierul unui croitor – fiind convins că amândoi aveau să poată reţine un loc.

Le-am dat bani pentru bilete de peron şi bagaje: un rucsac mare şi doi saci cu merinde.

Cam pe la ora 5 mi-am luat rămas bun de la cei de la spital şi am plecat. Bagajele mele erau în loja portarului. I-am spus că voi fi în gară ceva mai devreme de miezul nopţii. Soţia lui îmi spuse: „*Signorino*" şi plânse. Îşi şterse ochii, îmi dădu mâna şi plânse iar. O bătui uşor pe spate şi izbucni în plâns din nou. Îmi cârpise rufăria şi era o femeie mică şi îndesată, cu o faţă fericită şi cu părul alb. Când plângea, faţa îi era brăzdată de mii de cute. M-am dus la cârciuma din colţ şi am aşteptat înăuntru, privind pe fereastră. Se întunecase şi afară era frig şi ceaţă. Am plătit cafeaua şi paharul de *grappa* şi în lumina, care răzbătea prin fereastră mă uitam la oamenii care treceau. Am văzut-o pe Catherine şi i-am bătut în geam. Se uită, mă văzu, îmi zâmbi şi ieşii s-o întâmpin. Purta un mantou albastru-închis şi o pălărie moale de fetru. Am trecut unul lângă altul pe trotuar, prin faţa cârciumilor, şi după aceea am traversat piaţa şi de acolo, pe sub arcadă, am ajuns în piaţa din faţa catedralei. Şinele de tramvai treceau prin piaţă şi dincolo de ele, în ceaţa care se lăsase se înălţa catedrala, albă, şi şiroind de umezeală am trecut peste şinele de tramvai. În

stânga noastră erau magazinele cu vitrinele luminate şi *galleria*. Deasupra pieţei plutea ceaţa iar când ne-am găsit în faţa catedralei, mi s-a părut uriaşă şi zidurile de piatră erau ude.

— Vrei să intrăm?

— Nu, zise Catherine.

Am mers mai departe. În umbra unuia din contraforturile de piatră din faţa noastră stătea un soldat cu iubita lui. Trecurăm pe lângă ei. Stăteau lipiţi de zid şi soldatul o acoperise pe fată cu pelerina.

— Sunt ca şi noi, am spus.

— Nimeni nu-i ca noi, răspunse Catherine cu tristeţe în glas.

— Aş fi vrut să aibă unde să se ducă.

— Nu ştiu dacă ar fi mai bine pentru ei.

— Nu ştiu. Ar trebui ca toţi oamenii să aibă unde să se ducă.

— Au catedrala, spuse Catherine.

Trecurăm şi de ea. Traversarăm piaţa şi ne uitarăm înapoi la catedrală. În ceaţă era impresionantă. Ne-am oprit în faţa unui magazin de pielărie. În vitrină erau expuse cizme de călărie, un rucsac şi bocanci de schi. Fiecare articol era expus într-un fel anume: rucsacul în centru, cizmele de călărie într-o parte şi bocancii de schi, în alta. Pielea era de culoare închisă şi lucea ca o şa uzată. În lumina electrică pielea închisă şi unsuroasă strălucea.

— Cândva o să şi schiem.

— Peste două luni se va schia la Mürren, zise Catherine.

— Hai să ne ducem acolo.

— Bine, spuse ea.

Trecurăm prin faţa altor vitrine şi apoi cotirăm pe o stradă laterală.

— N-am fost niciodată pe aici.

— Asta-i drumul pe care mă întorceam la spital, i-am explicat.

Strada era îngustă şi mergeam pe partea dreaptă. Prin

ceaţă treceau pe lângă noi mulţi oameni. Vitrinele prăvăliilor erau luminate. Ne-am uitat la un morman de brânzeturi. În faţa vitrinei unui armurier m-am oprit.

— Hai să intrăm aici. Trebuie să-mi cumpăr o armă.

— Ce fel de armă?

— Un pistol.

Am intrat în magazin, mi-am deschis centura şi am pus-o, cu tocul de armă gol, pe tejghea. Serveau două femei care mi-au adus mai multe pistoale.

— Trebuie să intre aici, le-am spus şi am deschis tocul.

Tocul era de piele gri şi-l cumpărasem de ocazie ca să-l port în oraş.

— Sunt bune pistoalele? mă întrebă Catherine.

— Peste tot sunt la fel. Îl pot încerca pe acesta? o întrebai pe femeie.

— N-avem loc de tras, răspunse ea, dar e foarte bun. N-o să greşiţi ţinta cu el.

Am apăsat pe trăgaci şi am tras închizătorul. Arcul era cam rigid dar funcţiona uşor. Am ochit şi am apăsat din nou pe trăgaci.

— A mai fost folosit. A aparţinut unui ofiţer care era un ţintaş excelent.

— Dumneavoastră i l-aţi vândut?

— Da. Şi cum l-aţi căpătat înapoi?

— De la ordonanţa lui.

— Poate că-l aveţi şi pe-al meu. Cât costă pistolul ăsta?

— Cincizeci de lire. E foarte ieftin.

— Bine. Aş mai vrea şi două încărcătoare şi o cutie cu cartuşe.

Scoase de sub tejghea ce-i cerusem.

— N-aveţi nevoie de sabie? întrebă ea. Am de vânzare nişte săbii foarte ieftine.

— Mă duc pe front, am răspuns.

— A, atunci nu aveţi nevoie de sabie.

Am plătit pistolul şi cartuşele, am umplut magazia pistolului şi am pus-o la loc, am băgat pistolul în toc, am

umplut încărcătoarele cu cartuşe şi le-am pus în pungile laterale ale tocului şi după aceea mi-am încins centura. Pistolul atârna greu în centură. „Totuşi, mă gândeam, e mai bine să am un pistol de serviciu. Poţi găsi întotdeauna gloanţe.”

— Acum sunt înarmat până-n dinţi, am zis. Ăsta era singurul lucru pe care trebuia să nu-l uit. Când am fost dus la spital mi-a luat cineva pistolul celălalt.

— Sper că e un pistol bun, spuse Catherine.

— Mai doriţi ceva? întrebă femeia.

— Nu cred.

— Pistolul are şi o curea diagonala, insistă ea.

— Am observat.

Femeia voia să-mi mai vândă şi altceva.

— N-aveţi nevoie de-un fluier?

— Nu cred.

Femeia ne spuse bună seara şi ieşirăm din magazin; Catherine se uită în vitrină. Femeia ne văzu şi făcu o plecăciune.

— La ce sunt folosite oglinzile acelea micuţe, încrustate în lemn?

— La momitul păsărilor. Se învârt cu ele pe câmp, ciocârliile le văd şi se apropie şi atunci italienii le împuşcă.

— Italienii ăştia sunt oameni inventivi, spuse Catherine. Nu-i aşa că în America ciocârliile nu sunt împuşcate?

— Nu în mod special.

Am traversat strada şi am pornit pe cealaltă parte.

— Acum mă simt mai bine, spuse Catherine. Când am pornit mă simţeam foarte rău.

— Noi ne simţim întotdeauna bine când suntem împreună.

— Vom fi întotdeauna împreună.

— Da, numai că eu la miezul nopţii am să plec.

— Nu te mai gândi la asta, dragul meu.

Am mers mai departe pe stradă. În ceaţă, lumina felinarelor părea gălbuie.

— N-ai obosit? mă întrebă Catherine.

— Dar tu?

— Eu nu. E plăcut să te plimbi.

— Să nu mergem, totuşi, prea mult pe jos.

— Nu.

Am cotit pe o stradă laterală unde nu era nicio lumină şi am făcut câţiva paşi. M-am oprit şi am sărutat-o pe Catherine. O sărutam şi i-am simţit braţul pe umăr. Îmi trăsese pelerina care acum ne acoperea pe amândoi. Stăteam aşa, sprijinindu-ne de un zid înalt.

— Hai să mergem undeva, i-am propus.

— Bine.

Am mers până am dat de o stradă mai largă care cobora de-a lungul unui canal. De cealaltă parte se înălţa un zid de cărămizi şi un şir lung de clădiri. În faţa noastră, la capătul străzii, am zărit un tramvai care trecea peste un pod.

— La pod vom găsi e trăsură, i-am spus.

Am stat pe pod în ceaţă şi am aşteptat o trăsură. Trecură câteva tramvaie pline de oameni care se duceau acasă. Se ivi şi o trăsură dai era ocupată. Ceaţa se transformase în ploaie.

— Hai să mergem sau să luăm tramvaiul, spuse Catherine.

— Las’ c-o să vină o trăsură. Trec multe pe-aici.

— Uite că vine una.

Birjarul opri calul şi coborî tăbliţa de metal a taximetrului. Poclitul trăsurii era tras şi pe haina birjarului străluceau picăturile de ploaie. Jobenul de lac lucea de umezeală. Ne-am urcat în trăsură şi sub poclit era întuneric.

— Unde i-ai spus să meargă?

— La gară. În faţa gării e un hotel unde ne-am putea duce.

— Putem să mergem aşa? Fără bagaje?

— Da.

Drumul spre gară, prin ploaie şi de-a lungul a tot felul de străduţe, fu lung.

— Nu luăm masa? întrebă Catherine. Cred c-o să mi se facă foame.

— O să mâncăm în cameră.

— N-am ce să pun pe mine, nici măcar o cămaşă de noapte.

— O să-ţi cumperi.

I-am cerut birjarului să ne ducă la un magazin.

— Pe Via Manzoni.

Birjarul dădu din cap şi, după primul colţ, coti la stânga. Catherine se uită după un magazin.

— Aici, spuse ea.

Birjarul opri iar. Catherine coborî şi intră în magazin.

Stăteam în trăsură şi aşteptam. Ploua şi mirosul străzii în ploaie şi al cailor, din care ieşeau aburi, îmi umplea nările. Catherine se întoarse cu un pachet, urcă şi plecarăm mai departe.

— Sunt o risipitoare, dragul meu, dar cămaşa de noapte e foarte frumoasă.

Ajunşi la hotel, o rugai pe Catherine să aştepte în trăsură. M-am dus înăuntru şi am vorbit cu administratorul. Aveau multe camere goale. Am ieşit din nou, am plătit birjarul şi m-am întors cu Catherine. Un *boy*[75] în livrea ne ducea pachetul. Făcându-ne temenele, administratorul ne însoţi până la ascensor. Peste tot erau numai pluş şi alămuri. Administratorul urcă în lift cu noi.

— *Monsieur* şi *madame* doresc să li se servească masa în cameră?

— Da. Vă rog să ne trimiteţi lista de mâncare sus.

— Doriţi ceva special? Ceva vânat sau un souffle?

Liftul urcă trei etaje şi la fiecare etaj se auzea un ţăcănit. Ţăcăni încă o dată şi se opri.

— Ce fel de vânat aveţi?

— Vă putem servi fazani sau sitari.

— Un sitar atunci.

Am mers de-a lungul coridorului. Covorul era uzat. Am

[75] Băiat de serviciu (engl).

trecut pe lângă multe uşi. Administratorul se opri, descuie şi apoi deschise o uşă.

— Camera e drăguţă.

Boy-ul în livrea puse pachetul pe masa din mijlocul camerei. Administratorul trase perdelele la o parte.

— E ceaţă afară, zise el.

Camera era tapisată cu pluş roşu. Peste tot erau oglinzi. În cameră erau două scaune şi un pat larg, acoperit cu o cuvertură de satin. O uşă dădea în baie.

— O să vă trimit sus lista de mâncare, spuse administratorul.

Se înclină şi ieşi.

M-am dus la fereastră şi m-am uitat afară, după aceea am tras de cordonul care închidea draperiile grele de pluş. Catherine şedea pe pat şi se uita la candelabrul cu braţe de cristal. Îşi scoase pălăria şi părul îi lucea în lumină. Se privi într-una dintre oglinzi şi-şi duse mâna la păr. O văzui în alte trei oglinzi. Nu avea un aer prea fericit. Îşi scoase mantoul, trântindu-l pe pat.

— Ce-i cu tine, draga mea?

— Până acuma nu m-am simţit niciodată ca o târfă.

M-am dus din nou la fereastră. Am tras draperiile şi m-am uitat afară. Nu mă gândisem că o să fie aşa.

— Dar tu nu eşti o târfă.

— Ştiu asta, dragul meu. Dar nu-i deloc plăcut să te simţi ca şi cum ai fi.

Glasul îi era uscat şi trist.

— Asta-i cel mai bun hotel din cele la care am fi putut trage, i-am spus.

M-am uitat afară. La capătul pieţii se zăreau luminile gării. Pe stradă treceau trăsuri şi se vedeau copacii din parc. Luminile hotelului se reflectau pe pavajul ud. „Fir-ar al dracului, mă gândeam, ce rost are să-ncepem acum o discuţie?

— Vino aici, te rog, spuse Catherine. Glasul ei era din nou normal. Vino, te rog. Am devenit din nou o fată de treabă.

M-am uitat la ea, zâmbea.

M-am dus şi m-am aşezat pe pat lângă ea şi am sărutat-o.

— Tu eşti fata mea cea bună.

— Bineînţeles că sunt a ta.

După ce-am mâncat, ne-am simţit cât se poate de bine şi după aceea am fost chiar foarte fericiţi şi în scurtă vreme ne-am simţit ca acasă. Camera mea de la spital fusese casa noastră şi, în acelaşi fel, camera în care stăteam acuma devenise şi ea casa noastră.

În timpul mesei Catherine îşi puse pe umeri tunica mea. Eram flămânzi şi mâncarea era bună. Băurăm o sticlă de „Capri” şi o sticlă de „Saint-Estephe[76]“. Eu am băut mai mult dar şi Catherine bău ceva, aşa că se simţea admirabil. Am mâncat sitar cu *souffle* de cartofi, o salată, cremă de castane, şi, ca desert, *zabaione*[77].

— E frumoasă camera asta, spuse Catherine. E drăguţă. Ar fi trebuit să stăm aici tot timpul cât am fost la Milano.

— E cam ciudată dar e plăcută.

— Viciul e un lucru minunat, spuse Catherine. Cei care-l practică nu au gust prost. Şi pluşul ăsta roşu e chiar frumos. E tocmai ce trebuie. Şi oglinzile sunt foarte atrăgătoare.

— Eşti o fată admirabilă.

— Nu ştiu cum o fi arătând o cameră ca asta dimineaţa, când trebuie să te scoli, dar acum e într-adevăr grozavă.

Mi-am turnat încă un pahar de „Saint-Estephe”.

— Aş vrea să păcătuim cu adevărat, spuse Catherine. Tot ce facem pare atât de simplu şi de nevinovat. Nu pot să cred că facem ceva rău

— Eşti o fată extraordinară.

— Numai că mi-e foame. Mi-e o foame de lup.

— Eşti o fată drăguţă şi simplă.

---

[76] Vin roşu franţuzesc, din sudul Franţei.

[77] Băutură întăritoare, preparată din albuş de ou, amestecat cu vin de Marsala şi zahăr.

— Sunt într-adevăr o fată simplă. Şi tu eşti singurul om care a înţeles lucrul acesta.

— Într-o zi, după ce ne-am cunoscut, mi-am petrecut o întreagă după-amiază gândindu-mă că vom merge împreună la „Hotel Cavour” şi cum va fi.

— Ce obrăznicie. Aici nu suntem la „Cavour”, nu-i aşa?

— Nu. Nu ne-ar fi primit împreună.

— Într-o bună zi o să ne primească. Dar, vezi, uite cum ne deosebim. Eu nu m-am gândit niciodată la nimic, spuse ea.

— Niciodată, niciodată, la nimic?

— Ceva, poate, cândva.

— Eşti o fată admirabilă.

Mi-am turnat încă un pahar de vin.

— Sunt o fată foarte simplă.

— La început n-am crezut că eşti aşa. Credeam că eşti nebună.

— Eram cam nebună. Dar nu într-un mod complicat. Nu te-am încurcat niciodată, nu-i aşa dragul meu?

— Vinul e un lucru mare, i-am răspuns. Te face să uiţi de toate relele.

— E bun, dar pe tată-meu l-a îmbolnăvit de gută.

— Tatăl tău trăieşte?

— Da. Suferă de gută. N-o să te întâlneşti cu el niciodată. Dar tatăl tău nu mai trăieşte?

— Nu. Am numai un tată vitreg.

— Şi o să mă placă?

— Nici n-o să fie nevoie să-l cunoşti.

— Suntem atât de fericiţi, spuse Catherine, încât nu mă mai interesează altceva. Sunt foarte fericită că m-am măritat cu tine.

Chelnerul veni şi strânse masa

Stăteam liniştiţi şi ascultam cum plouă afară. Jos, în stradă, o maşină claxona.

— *„Aud mereu, grăbindu-mă din spate,*

Al vremii car, cu-aripi desfăşurate”, am recitat.

— Cunosc poemul. E de Marvell[78]. E despre o fată care nu voia să trăiască cu un bărbat.

Capul mi-era limpede şi rece şi voiam să discut despre lucruri concrete.

— Unde-ai vrea să naşti?

— Nu ştiu. În cel mai bun loc pe care am să-l găsesc.

— Cum o să te descurci?

— Cum o să pot mai bine. Nu fi îngrijorat, dragul meu. Până o să se termine războiul, o s-avem o mulţime de copii.

— Se-apropie vremea plecării.

— Ştiu. Dacă vrei, putem pleca imediat.

— Nu vreau.

— Atunci nu te mai agita, dragul meu. Până acum ai fost drăguţ şi deodată ai început să te frământi.

— Nu mă frământ. Cât de des ai să-mi scrii?

— În fiecare zi. Scrisorile sunt cenzurate.?

— Nu ştiu ei atât de bine engleza încât să fie vreo primejdie.

— O să le scriu aşa încât să-i încurc, spuse Catherine.

— Dar nu prea tare.

— Puţin numai.

— Cred că trebuie să plecăm…

— Bine, dragul meu.

— Îmi pare rău că trebuie să părăsim frumosul nostru cămin.

— Şi mie.

— Dar trebuie să mergem.

— Bine. Oricum nu stăm prea mult acasă niciodată.

— Vom sta.

— Când ai să te-ntorci, ai să găseşti o casă frumos aranjată.

— Cine ştie, poate c-am să mă-ntorc foarte repede.

— Poate c-ai să te alegi cu o rană uşoară la picior.

— Sau la lobul urechii.

— Nu. Vreau ca urechile tale să rămână aşa cum sunt.

[78] Andrew Marvell (1621—1678), poet englez.

— Dar piciorul, nu?
— La picior ai mai fost rănit.
— Trebuie să mergem, draga mea. Chiar trebuie.
— Bine. Ieşi tu primul.

CAPITOLUL XXIV

AM COBORÂT pe scări, nu cu liftul. Preşul de pe scări era ros. Masa o plătisem când o adusese sus, dar chelnerul care ne servise stătea pe scaun lângă uşă. Sări în sus şi se-nclină. M-am dus cu el în camera de serviciu şi i-am plătit pentru cameră. Administratorul îşi adusese aminte că-i sunt prieten şi refuzase să-i plătesc camera anticipat, dar, înainte de a se duce la culcare, nu uitase, să-l pună pe chelner să aştepte la uşă ca nu cumva să plec fără să plătesc. Cred că i se mai întâmplaseră asemenea cazuri chiar când avusese de-a face cu prieteni. În război ai atât de mulţi prieteni.

L-am rugat pe chelner să ne caute o trăsură. Luă pachetul Catherinei, pe care-l duceam eu şi ieşi afară cu o umbrelă. Îl văzurăm pe fereastră traversând strada prin ploaie. Am rămas în camera de serviciu şi ne-am uitat afară.

— Cum te simţi, Cat?

— Mi-e somn.

— Eu mă simt gol pe dinăuntru. Şi mi-e foame.

— Ţi-ai luat ceva de mâncare?

— Da, am de mâncare în sac.

O trăsură se apropie de hotel. Se opri şi calul îşi pleca, sub ploaie, capul. Chelnerul coborî din trăsură, deschise umbrela şi se îndreptă spre uşa hotelului. Îl întâmpinarăm la uşă şi, cu umbrela pe deasupra capetelor, merserăm până la trăsura care ne aştepta la marginea trotuarului ud de ploaie. În rigolă apa şiroia.

— Pachetul dumneavoastră e pe banchetă, spuse chelnerul.

Aşteptă cu umbrela până ne-am urcat şi apoi îi dădui un bacşiş.

— Vă mulţumesc foarte mult. Călătorie plăcută.

Birjarul trase de hăţuri şi calul porni. Chelnerul cu umbrela se întoarse şi se îndreptă spre uşa hotelului. Am coborât strada, am cotit la stânga şi apoi la dreapta, ajungând în faţa gării. Doi carabinieri stăteau sub un felinar, la adăpost de ploaie. Lumina lucea pe chipurile lor în lumina care venea dinspre gară, ploaia părea limpede şi transparentă. Un hamal ieşi de sub streaşină gării, cu umerii ridicaţi, ca să se ferească de ploaie.

— Mulţumesc, i-am spus. N-am nevoie.

Se-ntoarse sub arcada peronului. M-am aplecat spre Catherine. Faţa îi era în umbra poditului trăsurii.

— Acum să ne luăm rămas bun.

— Nu pot să vin cu tine pe peron?

— Nu. Rămâi cu bine, Cat.

— Îi spui să mă ducă la spital?

— Da

I-am dat birjarului adresa. Dădu din cap.

— La revedere. Vezi să ai grijă de tine şi de micuţa Catherine.

— La revedere, dragul meu.

— La revedere.

Am coborât în ploaie şi trăsura porni. Catherine se aplecă în afară şi-i văzui faţa la lumină. Zâmbea şi-mi făcea semn cu mâna. Trăsura se depărta şi Catherine îmi arătă cu degetul spre streaşină gării. M-am uitat, dar nu am văzut decât pe cei doi carabinieri şi arcada gării. Mi-am dat seama că-mi făcea semn să mă adăpostesc de ploaie. M-am dus sub acoperiş şi m-am uitat după trăsură până a dispărut după un colţ. Abia după aceea am străbătut gara îndreptându-mă spre tren.

Portarul era pe peron şi mă căuta. L-am urmat, urcându-mă în tren. Mi-am făcut loc printre oamenii îngrămădiţi de-a lungul coridorului şi am intrat într-un compartiment plin într-un colţ şedea mitraliorul. Rucsacul şi sacii mai erau în plasă deasupra lui. Pe coridor stăteau în picioare mulţi

oameni şi cei din compartiment se uitară cu toţii la noi când am intrat înăuntru. În tren nu erau suficiente locuri şi toţi te priveau cu un aer duşmănos. Mitraliorul se ridică să-mi facă loc să m-aşez. Cineva mă bătu pe umăr. Am întors capul. În faţa mea stătea un căpitan de artilerie, înalt şi slab, cu o cicatrice roşie de-a lungul maxilarului. Se uitase prin fereastră de pe coridor. Apoi intrase.

— Ce doreşti? l-am întrebat.

Mă-ntorsesem şi-l priveam drept în faţă. Era mai înalt ca mine şi avea o faţă foarte slabă, umbrită de cozorocul chipiului său, iar cicatricea era proaspătă şi lucioasă. Toată lumea din compartiment se uita la mine.

— N-ai dreptul să faci aşa ceva, spuse el. N-ai dreptul să-ţi reţii locul printr-un soldat.

— Şi totuşi mi l-am reţinut.

Înghiţi în sec şi văzui cum i se mişcă mărul lui Adam în sus şi în jos. Mitraliorul stătea în picioare, în dreptul locului. Prin fereastră oamenii de pe culoar se uitau înăuntru. Nimeni din cei din compartiment nu spuse niciun cuvânt.

— N-ai dreptul să faci aşa ceva. Am fost aici cu două ore înaintea dumitale.

— Şi ce doreşti?

— Locul.

— Şi eu îl vreau.

Mă uitam la el şi-mi dădeam seama că tot compartimentul e împotriva mea. Nu-i acuzam. Căpitanul avea dreptate. Dar voiam să stau pe locul acela. Şi totuşi nimeni nu spunea nimic.

„Ducă-se dracului!“ m-am gândit.

— Stai jos, *signor capitano.*

Mitraliorul se dete la o parte şi căpitanul cel înalt se aşeză în locul lui. Se uita la mine şi părea jignit. Dar obţinuse locul.

— Ia-mi lucrurile, am spus mitraliorului.

Ieşirăm pe culoar. Trenul era aglomerat şi ştiam că nu e nicio şansă să găsesc alt loc. Am dat câte zece lire

portarului şi mitraliorului. Porniră de-a lungul culoarului şi ieşiră pe peron, tot uitându-se pe la ferestre dar nu mai era niciun loc liber.

— Poate că or să coboare unii la Brescia, zise portarul.

— La Brescia o să se mai urce lume, spuse mitraliorul

Mi-am luat rămas bun, am dat mâna şi au plecat. Amândoi erau amărâţi.

Când trenul s-a pus în mişcare; stăteam cu toţii în picioare pe culoar. Mă uitam la luminile gării şi la triaje. Ploua şi în curând n-am mai putut distinge nimic prin ferestrele ude de ploaie. Mai târziu m-am culcat pe jos, pe culoar. Mi-am pus mai întâi portofelul cu bani şi ca acte sub cămaşă, în chiloţi, la loc sigur. Am dormit toată noaptea, trezindu-mă la Brescia şi la Verona, unde se mai urcară şi alţi călători, dar am adormit imediat la loc. Dormeam cu capul pe unul dintre saci şi pe celălalt îl strângeam în braţe, ca să-l simt, şi călătorii, ca să nu mă calce, păşeau peste mine. Peste tot, de-a lungul culoarului, oamenii dormeau pe jos. Alţii stăteau în picioare şi se sprijineau de barele ferestrelor sau de uşi. Trenul acela era întotdeauna aglomerat.

CARTEA A TREIA

CAPITOLUL XXV

ERA TOAMNĂ şi copacii erau goi şi drumurile noroioase. Mergeam cu camionul de la Udine la Gorizia. Pe şosea treceau multe camioane şi mă uitam pe câmp. Duzii erau despuiaţi şi ogoarele cenuşii. Drumul era plin de frunze moarte şi ude, căzute din copaci, şi oamenii lucrau pe şosea, astupând gropile cu pietriş pe care-l luau din grămezile aşezate pe margini, între copaci. Pe deasupra oraşului plutea un văl de ceaţă care ascundea munţii. Am trecut peste fluviu şi apele fluviului crescuseră. Plouase în munţi. Am intrat în oraş, trecând întâi pe lângă un şir de fabrici, apoi pe lângă vile şi case şi am observat că mai fuseseră lovite de bombardament multe case. Pe o stradă îngustă văzui o ambulanţă a Crucii Roşii engleze. Şoferul purta chipiu şi avea faţa subţire şi arsă de soare. Nu-l cunoşteam. Am coborât din camion în piaţa cea mai din faţa primăriei. Şoferul mi-a dat rucsacul pe care mi l-am pus în spate, şi, cu cei doi saci în mâini, m-am îndreptat spre vila noastră. Nu mă simţeam deloc ca şi cum aş fi revenit acasă.

Am mers pe alee – pietrişul era ud de ploaie – uitându-mă printre copaci spre vilă. Ferestrele erau închise toate dar uşa era deschisă. Am intrat şi l-am găsit pe maior şezând la masă în odaia cea goală cu pereţii acoperiţi cu hărţi şi hârtii bătute la maşină.

— *Hello*, spuse el. Ce mai faci?

Arăta mai bătrân şi mai uscat.

— Bine, am răspuns. Cum mai merg treburile?

— S-a terminat totul. Fă-te comod şi stai jos.

Am pus rucsacul şi cei doi saci pe podea şi pe deasupra, chipiul. Am luat scaunul de lângă perete, l-am tras lângă masă şi m-am aşezat.

— A fost o vară proastă, zise maiorul. Eşti bine, sănătos?

— Da.

— Ai primit, în cele din urmă, decoraţiile?

— Da. Le-am primit. Vă mulţumesc foarte mult.

— Să le vedem.

M-am descheiat la manta ca să poată vedea cele două barete.

— Ai primit şi medaliile?

— Nu încă. Numai brevetele.

— Medaliile o să vină şi ele, ceva mai târziu. Asta mai cere timp.

— Ce misiune îmi daţi?

— Ambulanţele sunt plecate toate. Şase-s în nord, la Caporetto[79]. Ai fost pe la Caporetto?

— Da.

Mi-l aminteam: era un orăşel alb, cu o *campanile*[80] în vale. Un orăşel curat, cu o fântână frumoasă în piaţă.

— Acolo e un centru unde lucrează ambulanţele. Sunt mulţi bolnavi. Luptele s-au terminat.

— Celelalte unde sunt?

— Două, sus în munţi şi patru pe Bainsizza. Celelalte două secţii de ambulanţe sunt în Carso, cu Armata a II-a.

— Şi unde aţi vrea să lucrez?

— Te-ai putea duce, dac-ai vrea, la Bainsizza, să preiei conducerea celor patru ambulanţe. Gino e-acolo de multă vreme. N-ai fost pe-acolo?

— Nu.

— A fost tare greu. Am pierdut trei ambulanţe.

---

[79] Sat de munte, la miazănoapte de Gorizia.

[80] Clopotniţă.

— Am auzit.

— Da, ţi-a scris Rinaldi.

— Unde-i Rinaldi?

— Aici, la spital. O să ţină minte vara şi toamna asta.

— Cred şi eu.

— A fost tare greu, spuse maiorul. Nici nu-ţi poţi închipui cât a fost de greu. M-am gândit de multe ori c-ai avut noroc. Ai fost rănit la timp.

— Şi eu m-am gândit la asta.

— Anul viitor o să fie şi mai greu. S-ar putea să fim atacaţi şi acuma. Se spune că vor porni la atac, dar eu nu cred. E prea târziu. Ai văzut cum arată fluviul?

— Da. A crescut.

— Nu cred că vor ataca acum că s-au pornit ploile. Curând o să înceapă să ningă. Ce se mai aude cu compatrioţii dumitale? Mai vin şi alţi americani în afară de dumneata?

— Sunt pregătite efective de vreo zece milioane de oameni.

— Sper că o s-ajungă şi pe la noi câte ceva. Îi vor înghiţi însă francezii. Niciodată n-ajunge vreunul şi pe la noi. Bine. Rămâi, aici peste noapte, şi mâine pleci cu maşina şi-l trimiţi înapoi pe Gino. O să-ţi dau un om care cunoaşte drumul. Gino o să-ţi spună tot ce mai e nevoie. Mai trag ei cu tunurile pe-acolo dar s-a am terminat. Bainsizza o să te intereseze.

— Sunt convins. Şi mă bucur să lucrez din nou cu dumneavoastră, *signor maggiore*.

Zâmbi.

— E foarte drăguţ din partea dumitale că mi-o spui. Războiul ăsta însă m-a obosit. Dac-aş pleca, cred că nu m-aş mai întoarce.

— E chiar atât de greu?

— Da. E tare greu şi chiar mai rău decât atâta. Şi acuma du-te sus ca să te speli şi să te vezi cu prietenul dumitale, Rinaldi.

Am ieşit şi mi-am pus bagajul sus, pe scări. Rinaldi nu era în cameră, lucrurile lui erau însă acolo. M-am aşezat pe pat, mi-am desfăcut moletierele şi mi-am scos bocancul drept din picior. După aceea m-am trântit pe pat. Eram obosit şi piciorul drept mă durea. Mi se părea cam caraghios să stau întins pe pat cu un singur bocanc scos aşa că m-am ridicat şi mi-am descheiat şi celălalt bocanc, trântindu-l pe podea; după aceea m-am întins din nou pe pătură. Aerul era închis din cauză că nu se deschidea fereastra dar eram prea obosit ca să mă scol s-o deschid. Toate lucrurile mele erau puse într-un colţ al camerei. Afară se întuneca. Stăteam întins în pat, gândindu-mă la Catherine şi-l aşteptam pe Rinaldi. Voiam să încerc să nu mă gândesc la Catherine decât noaptea, înainte de a adormi. Dar eram obosit şi n-aveam nimic de făcut, aşa că stăteam şi mă gândeam la ea. Mă gândeam la ea când intră Rinaldi. Arăta la fel cum îl lăsasem. Slăbise poate puţin.

— Salut, băieţaş, spuse el.

M-am ridicat în capul oaselor. Se apropie, se aşează şi mă îmbrăţişă.

— Dragul de el.

Mă bătu pe spate iar eu îl apucai de braţ.

— Băieţaş, zise el, ia să-ţi văd genunchiul.

— Păi ar trebui să-mi scot pantalonii.

— Scoate-ţi pantalonii, băieţaş. Suntem doar prieteni. Vreau să văd ce treabă au făcut.

M-am sculat, mi-am dat jos pantalonii şi mi-am scos genunchiera. Rinaldi şedea pe podea şi-mi îndoi uşurel genunchiul. Înainte şi înapoi. Trecu degetele peste cicatrice şi apăsă cu cele două degete mari peste rotulă şi-mi legănă încetişor genunchiul.

— Nu poţi îndoi mai mult genunchiul?

— Nu.

— E o crimă că te-au trimis înapoi pe front. Ar fi trebuit să-ţi restabilească mobilitatea completă a articulaţiei.

— Acum e mult mai bine decât a fost. Era ţeapăn, ca

lemnul.

Rinaldi îndoi şi mai tare genunchiul. Mă uitam la mâinile lui. Avea mâini fine, de chirurg. Mă uitam în creştetul capului: păru-i era lucios şi era pieptănat frumos, cu cărare. Îmi îndoi genunchiul prea mult.

— Ooh, făcui.

— Ar fi trebuit să mai faci mecanoterapie, spuse Rinaldi.

— Acum e mai bine ca înainte.

— Îmi dau seama. Asta e un lucru despre care ştiu ceva mai mult decât tine. Se ridică de jos şi se aşează pe pat. De operat, te-au operat bine. Terminase cu genunchiul. Spune-mi tot ce-ai mai făcut.

— Mai nimica, am răspuns. Am dus o viaţă liniştită

— Te porţi ca un om însurat, spuse el. Ce s-a întâmplat cu tine?

— Nimic. Dar cu tine ce e?

— Războiul ăsta mă omoară, spuse Rinaldi. Sunt tare descurajat. Îşi puse mâinile pe genunchi.

— Aha, făcui eu.

— Ce e? Nu pot să am şi eu reacţii omeneşti?

— Nu. Văd că te-ai distrat grozav. Spune-mi, cum a fost?

— Toată vara şi toată toamna am operat. Lucrez tot timpul. Fac munca tuturor. Toate cazurile grele mi le lasă mie. Pe dumnezeul meu, băieţaş, am devenit un chirurg excelent.

— Asta sună ceva mai bine.

— Nu mă gândesc niciodată la nimic. Zău că nu, nu mă gândesc, operez.

— Asta-i foarte bine.

— Dar acum, băieţaş, totul s-a terminat. Nu mai operez şi mă simt ca dracu. Războiul ăsta e îngrozitor, băieţaş. Crede-mă când ţi-o spun. Şi acuma să vorbim despre ceva mai vesel. Mi-ai adus plăcile?

— Da.

Erau. Învelite în hârtie şi puse bine într-o cutie de carton, în rucsac. Eram prea obosit ca să le scot.

— Şi tu, băieţaş, nu te simţi bine?

— Mă simt ca dracu.

— Războiul ăsta e îngrozitor, spuse Rinaldi. Hai. O să ne îmbătăm şi o să fim veseli. După aia, mergem să ne potolim amarul. O să ne simţim grozav de bine.

— Am avut gălbinare, i-am spus, şi n-am voie să mă-mbăt.

— Aoleu, băieţaş, în ce hal mi-ai venit. Serios şi cu o boală de ficat îţi spun eu că războiul ăsta e un lucru rău. Şi, la urma urmei, de ce dracu l-am mai început?

— Hai să bem ceva. Nu vreau să mă-mbăt dar de băut un păhărel pot să beau.

Rinaldi se duse la lavoar şi aduse două pahare şi o sticlă de coniac.

— Coniac austriac, zise el. „Şapte stele”! Asta-i singura pradă luată în luptele de pe San Gabriele.

— Ai fost acolo?

— Nu. N-am fost nicăieri. Am fost aici tot timpul şi-am operat. Uite, băieţaş, ăsta-i paharul tău pentru peria de dinţi. L-am păstrat ca să-mi aducă aminte de tine.

— Să-ţi aducă aminte să te speli pe dinţi?

— Nu, am şi eu paharul meu. L-am păstrat ca să-mi aducă aminte cum încercai tu, în fiecare dimineaţă să îndepărtezi gustul pe care ţi-l lăsa în gură „Villa Rossa”, cum înjurai şi înghiţeai aspirină şi cum blestemai târfele. De fiecare dată când văd paharul ăsta, îmi aduc aminte cum încercai tu să-ţi cureţi conştiinţa cu periuţa de dinţi. Se apropie de pat: Hai, sărută-mă o dată şi spune-mi că n-ai devenit om serios.

— N-o să te sărut niciodată. Eşti un maimuţoi.

— Ştiu, ştiu, acum eşti preabunul şi cumsecadele băiat anglo-saxon. Ştiu. Băiatul care are remuşcări. Aştept să-l văd pe acest băiat anglo-saxon curăţindu-şi cu peria de dinţi curvăsăreala în care s-a bălăcit.

— Toarnă-mi oleacă de coniac în pahar.

Am ciocnit şi am băut. Rinaldi râdea de mine.

— Am să te-mbăt, am să-ţi scot ficatul, am să-ţi pun în loc un ficat italienesc ca lumea şi am să te fac din nou om.

I-am întins paharul să-mi mai toarne coniac. Afară se-ntunecase de-a binelea. Ţinând paharul în mână, m-am dus la fereastră şi-am deschis-o. Ploaia încetase. Afară se făcuse mai rece şi printre copaci plutea ceaţa.

— Nu zvârli coniacul pe fereastră, zise Rinaldi. Dacă nu mai poţi să bei, dă-mi-l mie.

— Du-te şi te plimbă, i-am zis.

Mă bucuram că-l văd din nou pe Rinaldi. Doi ani îşi pierduse el tot cicălindu-mă şi întotdeauna lucrul ăsta îmi făcea plăcere. Ne înţelegeam foarte bine.

— Te-ai însurat? mă întrebă el de pe pat. Stăteam rezemat de perete lângă fereastră.

— Nu încă.

— Iubeşti pe cineva?

— Da.

— Pe englezoaica aceea?

— Da.

— Sărmanul de el. Se poartă bine cu tine?

— Desigur.

— Vreau să spun, se poartă bine cu tine în chip concret?

— Încetează.

— Bine. Am să-ţi dovedesc că sunt un om extrem de delicat. Se…?

— Rinin! Te rog, încetează. Dacă vrei să fim prieteni, încetează.

— Nu *vreau* să fim prieteni. *Suntem* prieteni!

— Atunci încetează.

— Bine.

M-am dus spre pat şi m-am aşezat lângă Rinaldi. Ţinea în mână paharul şi se uita în jos.

— Acuma vezi cum stau lucrurile, Rinin?

— O, da. Mereu dau peste subiecte de astea sacre, interzise. Cu tine însă erau foarte puţine. La urma urmei, trebuia să ai şi tu câteva.

Se uită în jos.

— Tu n-ai niciunul?

— Nu.

— Niciunul?

— Nu.

— Aş putea spune orice pe socoteala mamei sau a sorei tale?

Rinaldi repetă foarte repede:

— Pe socoteala *sorei tale*?

Izbucnirăm în râs amândoi.

— Bătrânul supraom, am zis.

— Cine ştie, poate că sunt gelos, spuse Rinaldi.

— Nu, nu eşti.

— Nu asta voiam să spun, nu în felul ăsta. Altfel. Ai prieteni însuraţi?

— Da.

— Eu n-am, zise Rinaldi. Nu în cazul în care se iubesc.

— Şi de ce nu?

— Pentru cu, în acest caz, nu mă mai iubesc.

— Şi de ce nu te mai iubesc?

— Pentru că sunt şarpele. Şarpele conştiinţei.

— Ai încurcat-o. Mărul era pomul conştiinţei.

— Nu, şarpele. Devenise ceva mai vesel.

— Îmi eşti mai drag când nu te-apuci să gândeşti atât de profund.

— Te iubesc, băieţaş. Cum fac pe marele gânditor italian, cum mă dezumfli. Dar ştiu o mulţime de lucruri pe care nu le pot spune. Ştiu mai multe ca tine.

— Da. Chiar ştii.

— Dar tu ai să fii mai fericit ca mine. Cu toate remuşcările tale, ai să fii mai fericit.

— Nu cred.

— Ba da. Asta-i adevărul. Încă de pe acum am început să fiu fericit numai când lucrez.

Se uită din nou în jos.

— O să treci şi peste asta.

— Nu, n-am să trec. În afară de asta, îmi mai plac doar două lucruri: unul care e rău pentru meseria mea şi celălalt care nu ţine decât o jumătate de ceas sau cincisprezece minute. Câteodată şi mai puţin.

— Câteodată cu mult mai puţin.

— Cine ştie, băieţaş, poate c-am făcut progrese, de unde ştii? Dar nu cunosc decât aceste două lucruri, şi în afară de ele, meseria mea.

— O să mai capeţi şi altele.

— Nu. Nu mai capeţi niciodată şi altele. Ne naştem cu tot ce-avem şi nu ne mai schimbăm niciodată. Nu mai căpătăm nimic nou. De la început suntem compleţi. Ar trebui să fii mulţumit că nu eşti latin.

— Nu există latini. Adică gândire „latină”. Sunteţi grozav de mândri de defectele voastre.

Rinaldi se uită la mine şi râse.

— Gata băieţaş. Am obosit gândind atâta.

Părea obosit de când intrase.

— Ar fi trebuit să mergem la masă. Mă bucur că te-ai întors. Tu eşti prietenul meu cel mai bun şi fratele meu de arme.

— Şi când se duc la masa fraţii de arme? l-am întrebat.

— Chiar acuma. Să mai bem un păhărel în cinstea ficatului tău.

— Ca sfântul Pavel.

— Inexact. Aia a fost cu vinul şi cu stomacul. Bea puţin vin, o să-ţi facă bine la stomac.

— Orice ai în sticla aia. În cinstea oricui pofteşti.

— În cinstea iubitei tale, zise Rinaldi şi ridică paharul.

— Aşa e mai bine.

— N-am să spun niciodată vreun lucru urât despre ea.

— Nu-ţi impune jertfe prea mari.

Dădu coniacul pe gât.

— Sunt un pur, spuse el. Ca şi tine, băieţaş. Am să-mi găsesc şi eu o englezoaică. De fapt, eu am cunoscut-o mai întâi pe iubita ta dar era puţin cam prea înaltă pentru mine.

O femeie înaltă e tot atât de bună ca şi o soră, declară el.

— Ai un spirit de o puritate încântătoare.

— De ce nu? De aceea mi se spune Rinaldo *Purissimo*[81].

— Rinaldo *Sporchissimo*[82].

— Hai, băieţaş, să mergem să mâncăm cât mai sunt cu spiritul curat.

M-am spălat, m-am pieptănat şi am coborât. Rinaldi era puţin cam ameţit. În sufragerie masa nu era încă gata.

— Mă duc s-aduc sticla, spuse Rinaldi.

Şi se duse. Şedeam la masă şi Rinaldi sosi cu sticla şi ne turnă fiecăruia câte o jumătate de pahar de coniac.

— Prea mult, i-am zis şi-am ridicat paharul, privindu-l în lumina lămpii de pe masă.

— Nu pe stomacul gol. E foarte tare. Îţi arde totul înăuntru. Nu există ceva mai rău pentru tine.

— Foarte bine.

— Autodistrugere zilnică, spuse Rinaldi. Îţi ruinează stomacul şi face să-ţi tremure mâna. Lucrul cel mai potrivit pentru un chirurg.

— Îl recomanzi?

— Cu toată căldura. Nu folosesc altceva. Bea-l, băieţaş, şi aşteaptă să cazi la pat.

Am băut jumătate de pahar. În hol, ordonanţa începu să strige: „Supa! Supa-i gata!

Maiorul intră, ne salută şi se aşază. Aşa cum stătea, la masă, părea foarte scund.

— Ăştia suntem toţi? întrebă el.

Ordonanţa puse castronul de supă pe masă şi maiorul îşi umplu farfuria.

— Da, toţi, zise Rinaldi. Poate că mai vine şi preotul. Dacă ar fi ştiut c-a venit Federico, ar fi venit şi el.

— Unde e? am întrebat.

— La 307, spuse maiorul care îşi sorbea supa. Îşi şterse gura, tamponându-şi cu grijă mustăţile lui cărunte, cu

[81] Preacuratul (it.).

[82] Preaspurcatul (it.).

vârfurile răsucite în sus. Cred că o să vină. L-am chemat şi i-am lăsat vorbă să i se spună c-ai venit.

— Îmi lipseşte zgomotul popotei, am remarcat.

— Da, acum e linişte, spuse maiorul.

— O să fac eu gălăgie, zise Rinaldi.

— Bea vin, Enrico, spuse maiorul şi îmi umplu paharul.

Veniră şi spaghetele, aşa că furăm cu toţii ocupaţi cu mâncatul. Când termină spaghetele, intră şi preotul. Arăta ca şi înainte, scund, brun şi îndesat. M-am ridicat şi ne-am dat mâna. Puse mâna pe umărul meu.

— Am venit de îndată ce-am auzit, spuse el.

— Stai jos, zise maiorul. Ai întârziat.

— Bună seara, *priest*[83] zise Rinaldi, folosind cuvântul englezesc.

Îl auzise de la căpitanul anticlerical, care vorbea puţin engleza.

— Bună seara, Rinaldo, zise preotul.

Ordonanţa îi aduse supa dar el spuse că va începe cu spaghetele.

— Cum te mai simţi? mă întrebă preotul.

— Foarte bine, am răspuns. Ce s-a mai întâmplat pe-aici?

— Bea puţin vin, părinte, zise Rinaldi. Bea puţin vin, e bun pentru stomac. Asta-i din sfântul Pavel, ştii?

— Ştiu, spuse preotul politicos. Rinaldi îi umplu paharul.

— Sfântul Pavel ăsta, continuă Rinaldi. El e vinovat de toate cele.

Preotul se uită la mine şi zâmbi. Îmi dădui seama că ironia nu-şi atinsese ţinta.

— Sfântul Pavel ăsta, reluă Rinaldi. Era un chefliu şi un muieratic, şi după aceea, când n-a mai putut, a început să spună că trebuie să te laşi de toate astea. Când n-a mai fost în stare de nimic, a stabilit reguli de purtare pentru cei care sunt în stare. Nu-i aşa, Federico?

Maiorul zâmbea Mâncam tocană.

— Nu vorbesc niciodată despre sfinţi după ce se lasă

[83] Preot (engl.).

întunericul, am răspuns.

Preotul îşi ridică privirile din farfurie şi-mi zâmbi.

— Gata, a şi trecut de partea preotului, zise Rinaldi. Unde sunt băieţii care-şi băteau joc de preoţi? Unde-i Cavalcanti? Brundi? Unde-i Cesare? Singur trebuie să mă dau la preot şi nu mă mai ajută nimeni?

— E un preot cumsecade, spuse maiorul.

— E cumsecade, dar e totuşi preot, obiectă Rinaldi. Încerc să fac aceeaşi atmosferă ca înainte. Vreau să-l văd pe Federico vesel. Dracu să te ia, părinte!

Maiorul se uită la Rinaldi şi observă că era beat. Faţa lui subţire era albă. O linie netă despărţea părul negru de albul frunţii.

— Bine, Rinaldi, spuse preotul. E-n regulă.

— Dracu să te ia, continuă Rinaldo. S-o ia dracu de treabă. Se lăsă pe speteaza scaunului.

— A lucrat peste măsură de mult şi-i tare obosit, îmi explică maiorul.

Îşi terminase tocana şi ştergea sosul din farfurie cu o bucată de pâine.

— Nu-mi pasă de nimic, spuse Rinaldi celor de la masă. Ducă-se dracului toată povestea.

Se uită sfidător în jur, cu ochii rătăciţi şi cu faţa palidă.

— Bine. Ducă-se dracului totul, am zis eu.

— Nu, nu, spuse Rinaldi. Asta nu se poate. Nu se poate. Îţi spun eu: nu se poate. Te seacă, te pustieşte şi nu mai rămâi cu nimic. Cu nimic, ţi-o spun eu. Nici de leac. Am văzut eu când termin lucrul.

Preotul clătină din cap. Ordonanţa luă farfuriile de pe masă.

— De ce mănânci carne? se-ntoarse Rinaldi spre preot. Nu ştii că azi e vineri?

— E joi, îl corectă preotul.

— Minţi. E vineri. Mănânci trupul Domnului. E carnea Domnului. Ştiu eu. Carne de austriac. Asta mănânci.

— Carnea albă e de ofiţer, am adăugat, ca să completez

vechea glumă.

Rinaldi începu să râdă. Îşi umplu paharul.

— Nu luaţi în seamă ce spun, zise el. M-a apucat şi pe mine aşa, nebunia.

— Ar trebui să-ţi iei un concediu, spuse preotul.

Dând din cap, maiorul îi făcu semn preotului că are dreptate. Rinaldi se uită la preot.

— Vasăzică eşti de părere că trebuie să-mi iau un concediu?

Maiorul îi făcu semn cu capul preotului. Rinaldi se uita la el.

— Cum vrei, zise preotul. Nu-l lua dacă nu vrei.

— Să te ia dracu, zise Rinaldi. Încearcă să scape de mine, în fiecare seară încearcă să scape de mine. Mă lupt cu toţi. Şi ce-i dacă am ce am? Toţi au aşa ceva. Toată lumea are. Mai întâi, începu el pe tonul unui conferenţiar, e un mic coş. După aceea se observă o erupţie între umeri. Şi după aceea nu se mai observă nimic. Să credem cu toată tăria în mercur.

— Sau în salvarsan, îl întrerupse maiorul liniştit.

— Un produs pe bază de mercur, spuse Rinaldi. Acuma părea foarte mândru. Cunosc însă ceva mai bun decât asta: preabunul nostru preot. Dumneata n-ai să-l iei niciodată. Băieţaş o să-l aibă. E un accident de muncă. Un simplu accident de muncă.

Ordonanţa ne aduse desertul şi cafeaua. Desertul era un fel de budincă din pâine neagră; stropită cu un sirop gros. Lampa fila. Fumul negru umplea sticla de lampă.

— Adu-ne două lumânări şi ia lampa de-aici, ceru maiorul.

Ordonanţa aduse două lumânări aprinse, luă lampa şi-o stinse. Rinaldi se liniştise. Părea că nu mai are nimic. Ne-am continuat discuţia şi după cafea am ieşit în hol.

— Vrei să vorbeşti, desigur, cu preotul, spuse Rinaldi. Eu mă duc în oraş. Noapte bună, părinte.

— Noapte bună, Rinaldi, răspunse preotul.

— Ne vedem mai târziu, Fredi, adăugă Rinaldo.

— Fireşte. Vino mai devreme.

Se strâmbă la mine şi ieşi. Maiorul era cu noi.

— A lucrat foarte mult şi e foarte obosit, spuse el. Şi crede că are sifilis. Eu nu cred, dar cine ştie, s-ar putea să fie aşa. Se tratează singur. Noapte bună. Pleci în zori, Enrico?

— Da.

— Atunci la revedere şi noroc. O să te trezească Peduzzi. Ai să mergi cu el.

— La revedere, *signor maggiore*.

— La revedere. Se vorbeşte despre o ofensivă austriacă, dar nu cred că au s-o mai pornească. Sper, cel puţin, în orice caz, nu aici la noi. Gino o să-ţi spună tot ce trebuie. Telefonul funcţionează bine acuma.

— O să chem regulat.

— Te rog chiar. Noapte bună. Nu-l lăsa pe Rinaldi să bea atâta coniac.

— Am să încerc.

— Noapte bună, părinte.

— Noapte bună, *signor maggiore*.

Maiorul intră în biroul lui.

CAPITOLUL XXVI

M-AM DUS la uşă şi m-am uitat afară. Ploaia încetase, dar era ceaţă.

— Urcăm? l-am întrebat pe preot.

— Nu pot sta decât câteva minute.

— Atunci, poftiţi sus.

Am urcat scările şi am intrat la mine în cameră. M-am întins pe patul lui Rinaldi. Preotul se aşeză pe patul meu de campanie, pe care-l făcuse ordonanţa. În cameră era întuneric.

— Ei, spuse el, cum te simţi, de fapt?

— Foarte bine. Astă-seară sunt însă cam obosit.

— Şi eu sunt obosit, dar fără să ştiu de ce.

— Ce se aude cu războiul?

— Cred că se va termina în curând. Nu ştiu de ce, dar aşa mi se pare.

— Cum vine asta?

— Ştii cum e maiorul vostru? Blând, nu-i aşa? Ei bine, acuma sunt foarte mulţi ca el.

— Şi eu mă simt la fel, i-am spus.

— Vara asta a fost îngrozitoare, spuse preotul, care părea acum mai sigur de el decât în ziua în care plecasem de pe front. Nici n-ai crede cât de greu a fost. Doar dumneata ai fost aici, aşa că ştii cum ar putea fi. În vara asta mulţi oameni şi-au dat seama ce înseamnă războiul. Ofiţeri pe care nu i-aş fi crezut în stare să-şi dea seama vreodată ce e aia şi-au dat seama.

— Şi ce-o să se întâmple? Am mângâiat pătura cu mâna.

— Nu ştiu, dar nu cred că poate să mai meargă aşa multă vreme.

— Şi ce se va întâmpla?

— Vor înceta să se bată.

— Cine?

— Ambele părţi.

— Să sperăm.

— Nu crezi?

— Nu cred că ambele părţi vor înceta să se lupte în acelaşi timp.

— Cred şi eu că nu. Ar fi să te aştepţi la prea mult. Dar când văd cum s-au schimbat oamenii, nu cred că lucrurile pot să mai continue aşa.

— Cine a câştigat luptele din vara asta?

— Austriecii au câştigat câteva, i-am amintit. I-au împiedicat pe italieni să ia San Gabriele. Au fost deci victorioşi. Şi deci nu vor înceta să se lupte.

— Dacă şi ei gândesc ca şi noi, lupta ar putea să înceteze. Şi ei au trecut prin ce-am trecut noi.

— Niciodată o armată victorioasă nu a renunţat la luptă.

— Mă descurajezi.

— Nu-ţi pot spune decât ce gândesc.

— Aşadar, crezi că lucrurile vor merge înainte tot aşa? Iar şi iar? Şi nu se va mai întâmplă niciodată nimic?

— Nu ştiu. Cred numai că austriecii nu vor înceta să lupte după ce au repurtat o victorie. Numai când suntem înfrânţi devenim creştini.

— Austriecii sunt creştini, numai bosniacii nu sunt.

— Nu vorbesc de religia creştină. Vorbesc de spiritul creştin.

Tăcu.

— Suntem cu toţii mai buni acuma pentru că suntem înfrânţi. Cum s-ar fi purtat Isus Cristos dacă Petru l-ar fi ajutat în grădina Ghetsemani?

— S-ar fi purtat la fel.

— Nu cred, spusei.

— Mă descurajezi. Cred şi mă rog să se întâmple ceva. Simt asta prea bine.

— Ceva se poate întâmplă, am zis. Dar numai nouă. Dacă ei s-ar simţi la fel cu noi, ar fi foarte bine. Dar ne-au bătut.

Aşa că ei se simt altfel.

— Dintre soldaţi mulţi s-au simţit întotdeauna aşa. Şi nu pentru că erau înfrânţi.

— Ei au fost înfrânţi de la bun început Au fost înfrânţi din clipa în care au fost smulşi de pe ogoarele lor şi au fost băgaţi în armată. Ţăranul e plin de înţelepciune pentru că e înfrânt de la bun început. Dă-i puterea în mână, şi atunci ai să vezi cât de înţelept e cu adevărat.

Tăcu iar. Se gândea.

— Acuma sunt abătut şi eu, i-am mărturisit. Iată de ce nu mă gândesc niciodată la lucrurile acestea. Nu mă gândesc niciodată şi, totuşi, când încep să vorbesc, spun acele lucruri care s-au limpezit în mintea mea fără să mă gândesc.

— Speram că se va întâmpla ceva.

— Ce anume? Că vor fi înfrânţi?

— Nu, ceva mai mult.

— Nu există altceva mai mult. În afară de victorie. Atunci ar putea fi şi mai rău.

— Am sperat multă vreme în victorie.

— Şi eu.

— Acuma nu mai ştiu.

— Trebuie să se aleagă într-un fel sau în altul.

— Nu mai cred în victorie.

— Nici eu. Dar nu cred nici în înfrângere. Deşi s-ar putea să fie mai bine aşa.

— Şi atunci în ce crezi?

— În somn, am răspuns. Preotul se ridică.

— Iartă-mă că am stat atât de mult. Dar îmi place foarte mult să stau de vorbă cu dumneata.

— Mi-a făcut plăcere c-am putut sta de vorbă iar. De somn am vorbit numai aşa, fără nicio intenţie anume.

Ne-am ridicat şi ne-am dat mâna în întuneric.

— Acuma dorm la 307, zise el.

— Mâine în zori plec pe front.

— Ne vedem când te-ntorci.

— O să facem atunci o plimbare şi o să mai vorbim. L-am condus până la uşă.

— Nu mai coborî, spuse preotul. Mă bucur că te-ai întors Deşi pentru dumneata nu-i o atât de mare bucurie.

Îmi puse mâna pe umăr.

— N-are nicio importanţă. Noapte bună.

— Noapte bună. *Ciao*!

— *Ciao*! i-am răspuns. Eram mort de somn.

CAPITOLUL XXVII

CÂND A VENIT Rinaldi, m-am trezit, dar cum nu mi-a vorbit, am adormit din nou. Dimineaţa m-am îmbrăcat şi-am plecat înainte de a se lumina de ziuă. Când am plecat, Rinaldi nu se trezise încă.

Nu mai fusesem la Bainsizza şi mi se părea ciudat să urc pe coasta pe care-o stăpâniseră austriecii, dincolo de locul acela de lângă fluviu unde fusesem rănit. Pe drumul nou şi povârnit circulau multe camioane. Ceva mai departe, terenul era iarăşi neted şi în ceaţă se zăreau păduri şi dealuri înalte. Pădurile fuseseră ocupate repede şi nu erau distruse. Dincolo de ele, acolo unde dealurile lăsau drumul descoperit, fusese amenajat un fel de tunel din rogojini. Drumul ducea spre un sat distrus de bombardamente. Ceva mai departe se vedeau tranşeele. De jur împrejur erau numeroase baterii. Casele fuseseră distruse, dar totul era bine organizat şi pretutindeni zăreau indicatoare. L-am găsit pe Gino care ne oferi o cafea, iar după aceea m-am dus cu el şi am făcut cunoştinţă cu o mulţime de oameni, vizitând şi posturile de prim-ajutor. Gino îmi spuse că ambulanţele engleze lucrau ceva mai departe de Bainsizza, la Ravne. Avea o mare admiraţie pentru englezi. Se mai bombarda din când în când, spuse el, dar nu erau atât de mulţi răniţi. Acum aveau să fie mai mulţi bolnavi pentru că se porniseră ploile. Se vorbea că austriecii aveau să dezlănţuie o ofensivă; el, unul, însă, nu credea. Se vorbea că şi noi urmează să pornim o ofensivă, dar nu mai fuseseră aduse forţe noi pe front, aşa că, după părerea lui, şi asta se contramandase. Hrană era puţină şi se bucura c-avea să mănânce ca lumea la Gorizia. Ce mâncasem la cină? I-am povestit şi i se păru că masa fusese grozavă. În

special fu impresionat de *il dolce*[84]. Nu i l-am descris în amănunt, ci i-am spus numai că ni s-a dat şi *il dolce* şi bănuiesc că a crezut că era ceva mai deosebit decât o budincă făcută din miez de pâine.

Ştiam cumva unde avea să fie trimis? I-am spus că nu ştiu, dar ştiu că o parte din ambulanţe se aflau la Caporetto. Spera să fie trimis acolo. Era un locşor foarte drăguţ şi munţii care se înălţau dincolo de oraş îi plăceau foarte mult. Era un băiat de treabă şi toată lumea îl iubea. Zicea că pe San Gabriele a fost un adevărat iad şi că atacul dezlănţuit de Lom se terminase prost. Spunea că pădurile de deasupra noastră, de pe creasta Ternovei, erau înţesate de baterii austriece care, în timpul nopţii, bombardau rău drumurile. În special, o baterie de tunuri de marină îl scosese din sărite. Aveam să le recunosc după traiectoria lor joasă. Auzeai întâi bubuitura şi aproape imediat şuierul obuzului. Trăgeau de obicei din două tunuri deodată, lovitură după lovitură, şi schijele obuzelor erau enorme. Îmi arătă o schijă, o bucată de metal zimţuit, lungă mai bine de-un picior. Ai fi zis că e din aliaj de cuzineţi[85].

— Nu cred că au un efect atât de grozav, spuse Gino, dar au băgat frica în mine. Şuieră de parcă s-ar năpusti direct la tine. Auzi bubuitura şi imediat se aude şuierul şi explozia. Şi ce folos că nu te rănesc din moment ce mori de frică?

Îmi spuse că în liniile din faţa noastră sunt acuma croaţi şi ceva maghiari. Trupele noastre ocupau încă poziţiile de atac. Nu existau reţele de sârmă ghimpată şi nu era pregătită nicio linie pe care să te poţi retrage în cazul unei ofensive austriece. De-a lungul înălţimilor de pe podiş existau poziţii foarte bune de apărare, dar nu se făcuse nimic pentru a le organiza într-un sistem defensiv. Şi de fapt, ce credeam despre Bainsizza?

Mă aşteptasem ca terenul să fie mai neted, ca pe un

[84] Desertul. (it.).

[85] Aliaj de mare rezistenţă la uzura, folosit la căptuşirea anumitor piese de maşini.

platou Nu-mi închipuiam că regiunea e atât de accidentată.

— *Alto piano*[86], spuse Gino, dar nu *piano*[87].

Ne-am întors în pivniţa casei în care se adăpostea Gino. I-am spus că, după părerea mea, o înălţime care avea în vârful ei ceva asemănător cu un platou şi ar avea şi oarecare adâncime ar fi mai uşor de apărat decât un şir de munţi mai mici. Căci, susţineam eu, nu e mai greu să lupţi în munţi decât la loc deschis.

— Depinde de munţi, spuse el. Uite, la San Gabriele.

— Da, dar tocmai în vârf, unde terenul era plat, a fost foarte greu. Până acolo am ajuns destul de lesne.

— Nu chiar atât de lesne.

— Da, dar a fost un caz special, pentru că oamenii s-au găsit în faţa unor fortăreţe mai degrabă decât în faţa unui munte. Austriecii au fortificat locurile ani de-a rândul.

Voiam să spun că, din punct de vedere tactic, într-un război de mişcare, un şirag de munţi nu contează atât de mult ca linie de apărare deoarece e foarte uşor să-l ocoleşti într-un punct oarecare. Trebuie să ai oricând posibilitatea de a manevra şi în munţi nu este tocmai uşor să manevrezi. În afară de asta, când tragi în jos, visezi întotdeauna prea sus. Şi în cazul în care flancurile sunt întoarse, cei mai buni ostaşi rămân pe vârful muntelui. Nu credeam deloc într-un război dus în munţi. Mă gândisem mult la asta. Mai cucereai un munte, mai cucereau şi ei un altul, dar când lupta se înteţea, toată lumea trebuia să coboare la câmpie.

— Şi ce-ai face dacă ai avea linia de frontieră în munţi? mă întrebă el.

— La asta nu m-am gândit până acum, i-am răspuns şi am pufnit amândoi în râs. Dar austriecii, am spus, au fost bătuţi întotdeauna în trecut în patrulaterul de lângă Verona. Îi lăsau să coboare la câmpie şi acolo îi băteau.

— Da, spuse Gino. Dar ăia erau francezi şi întotdeauna poţi soluţiona mai bine problemele tactice când te lupţi pe

[86] Podiş (it.).

[87] Şes (it.).

teritoriu străin.

— Sunt de acord. Când e vorba de ţara ta nu poţi trata lucrurile chiar în mod ştiinţific.

— Ruşii au făcut-o, ca să-l prindă în capcană pe Napoleon.

— Da, clar ţara lor e imensă. Dacă ai încerca în Italia să te retragi ca să-l prinzi pe Napoleon în capcană, te-ai pomeni la Brindisi[88].

— Un oraş îngrozitor, zise Gino. Ai fost vreodată de-acolo?

— Da, dar n-am stat.

— Sunt patriot, spuse Gino, dar Brindisi şi Tarent nu-mi plac deloc.

— Dar Bainsizza îţi place? l-am întrebat.

— Pământul e sfânt, spuse el. Dar tare-aş vrea să crească pe-aici ceva mai mulţi cartofi. Ştii, când am venit aici, am găsit câmpurile pline de cartofi, plantaţi de austrieci.

— Chiar n-aţi prea avut ce mânca?

— Eu nu prea am avut ce mânca, dar, deşi sunt un mare mâncău, n-am murit totuşi de foame. Mâncarea de la popotă e mediocră. Regimentele de pe front capătă mâncare de ajuns de bună, dar rezervele nu-s la fel de bine hrănite. Undeva lucrurile nu merg cum trebuie. Ar trebui să fie mâncare din belşug.

— Cine ştie cui o vând speculanţii.

— Da, le dau batalioanelor de pe front cât pot mai mult şi celor din spatele frontului, mai nimic. Oamenii au mâncat toţi cartofii austriecilor şi castanele din păduri. Ar trebui hrăniţi mai bine decât acuma. Noi suntem mari mâncăi. Şi sunt sigur că mâncare e din belşug. E foarte rău când soldaţii n-au ce mânca. Ai observat cât de mult influenţează lucrul ăsta asupra moralului?

— Da, am zis eu. Nu poate duce la câştigarea unui

[88] Oraş situat aproape la extremitatea sud-estică a Peninsulei Italice; port la Marea Adriatică.

război, dar la pierderea lui poate duce.

— Să nu mai vorbim de pierdut războiul. Se vorbeşte de ajuns de mult despre asta. Ce s-a făcut în vara asta n-a fost în zadar.

N-am mai zis nimic. Mă simţeam întotdeauna încurcat când auzeam cuvinte ca: „sfânt”, „glorios”, „sacrificiu” sau expresia „în zadar”. Le auzisem stând uneori în ploaie, când nu ne ajungeau la ureche şi nu înţelegeam decât cuvintele strigate şi le citisem în proclamaţiile afişate de multa vreme peste alte proclamaţii şi nu văzusem nimic sfânt şi lucrurile declarate glorioase erau lipsite de glorie, iar sacrificiile nu se deosebeau de abatoarele din Chicago, numai că nu se făcea nimic altceva cu carnea decât că era îngropată. Erau multe cuvinte pe care nu mai suportam să le ascultăm şi până la urmă numai numele localităţilor păstraseră o anumită demnitate. Cu unele cifre sau date se petrecea acelaşi lucru şi numele localităţilor erau singurele cuvinte pe care le puteai pronunţa şi care însemnau ceva. Cuvintele abstracte ca „glorie”, „onoare”, „curaj” sau „sfinţenie” erau de-a dreptul indecente, comparate cu numele concrete ale satelor, cu numele şoselelor, cu numele râurilor, cu indicativele regimentelor şi datele calendaristice. Gino era patriot, aşa că spunea uneori lucruri care ne despărţeau, dar, în acelaşi timp, era şi un băiat drăguţ şi-l înţelegeam că e patriot. Se născuse aşa.

Plecă, cu Peduzzi, la Gorizia, cu maşina.

Vremea fu urâtă în ziua aceea. Ploua şi vântul bătea cu furie şi pretutindeni erau bălţoace de ploaie şi noroi. Tencuiala caselor dărâmate era muiată şi cenuşie. Târziu, după-amiază, ploaia încetă şi, fiind la postul de prim-ajutor numărul 2, am putut vedea câmpurile în toamnă, norii de deasupra dealurilor şi tunelul de rogojini de pe şosea, ud şi şiroind de ploaie. Soarele mai ieşi o dată din nori înainte de a apune şi lumină pădurile despuiate de dincolo de creasta muntelui. Erau multe baterii austriece pe creastă, dar trăgeau numai câteva. Mă uitam la rotocoalele de fum ale

şrapnelelor care se înălţau deodată pe cer, pe deasupra unei case de ţară dărâmate, pe lângă care trecea linia frontului. În centrul acestor rotogoale pufoase scânteia un fulger alb. Se vedea fulgerul, se auzea bubuitura şi după aceea balonul de fum îşi pierdea forma lui regulată şi se risipea în bătaia vântului. Molozul din curţile caselor era plin de schije, ca şi drumul care trecea pe lângă casa dărâmată, în care se afla postul de prim-ajutor. În după-amiaza aceea postul nu fu bombardat. Am încărcat două ambulanţe şi am coborât pe drumul acoperit cu rogojini ude şi ultimele raze ale soarelui străluceau printre golurile dintre rogojini. Înainte de a ajunge pe porţiunea neacoperită a şoselei, soarele apuse. Şi cum coboram pe porţiunea de şosea neacoperită care la o cotitură se înfunda iar în tunelul dreptunghiular de rogojini, începu să plouă.

Vântul nu se potoli deloc toată noaptea şi la 3 dimineaţa, odată cu o ploaie torenţială, începu bombardamentul de artilerie şi croaţii înaintară printre pajişti şi păduri până la tranşeele din prima linie. Străbătură în întuneric, pe ploaie, şi un contraatac al soldaţilor speriaţi din a doua linie îi respinse. Tunurile trăgeau pe tot frontul, rachetele se înălţau în ploaie şi mitralierele şi puştile răpăiau peste tot. Croaţii nu mai reveniră şi se făcu oarecum linişte, iar între rafalele de vânt şi de ploaie se auzeau, departe înspre miazănoapte, bubuiturile unui puternic tir de artilerie.

La postul de prim-ajutor începură să sosească răniţii, unii aduşi pe brancarde, alţii mergând singuri iar alţii purtaţi în cârcă de soldaţii care veneau din tranşee. Erau cu toţii uzi până la piele şi speriaţi. Am umplut două ambulanţe cu cazurile mai grave, pe măsură ce-i aduceau din pivniţa postului, şi când am închis portiera celei de a doua ambulanţe, am simţit că picăturile de ploaie de pe faţa mea se transformă în fulgi de zăpadă. Fulgii cădeau repede şi des, amestecaţi cu ploaia.

Când se făcu ziuă, vântul încă mai bătea, dar nu mai cădea zăpadă. Se topise căzând pe pământul ud şi acum se

pornise iar ploaia. Înainte de a se face ziuă, croaţii atacară din nou dar fără niciun succes. Toată ziua ne aşteptarăm să fim atacaţi, dar aceasta nu se întâmplă decât după apusul soarelui. Bombardamentul se porni dinspre sud, de sub creasta împădurită, unde erau concentrate bateriile austriece. Ne aşteptam să fim bombardaţi şi noi dar nu se întâmplă nimic. Se făcu întuneric. De pe câmpul din spatele satului se auzeau bubuind tunurile şi vâjâitul obuzelor care treceau pe deasupra noastră suna foarte plăcut.

Aflarăm că atacul dat în sectorul de sud fusese respins, în noaptea aceea austriecii nu mai dădură niciun atac, dar auzirăm că ar fi rupt frontul la nord. Noaptea am primit ordinul de a ne pregăti de retragere. Căpitanul de la postul de prim-ajutor îmi spuse asta. El ştia de ordin de la brigadă. Puţin mai târziu, revenind de la telefon, îmi spuse că totul era o minciună. Brigada primise ordin ca la Bainsizza frontul să fie ţinut pe loc orice s-ar întâmpla. L-am întrebat ce s-aude cu străpungerea şi-mi răspunse că la brigadă se spunea că străpungerea fusese efectuată în sectorul celui de-al douăzeci şi şaselea corp de armată, ceva mai sus de Caporetto. În nord se desfăşura o mare bătălie care ţinuse toată ziua.

— Dacă afurisiţii ăştia îi lasă să treacă, ne-am curăţat, zise el.

— Suntem atacaţi de nemţi, adăugă unul dintre medicii militari.

Cuvântul neamţ avea de ce să te înspăimânte. Nu doream deloc să avem de-a face cu nemţii.

— Sunt cincisprezece divizii nemţeşti, spuse un alt medic. Au spart frontul aşa că o să fim izolaţi de restul armatei.

— La brigadă spuneau că în sectorul nostru frontul trebuie menţinut pe loc. Se spunea că străpungerea nu e atât de serioasă şi că vom organiza o linie de rezistenţă în munţi, pornind de la Monte Maggiore.

— Unde-au auzit ei asta?

— La divizie.

— Da, ordinul de retragere venea de la divizie.

— Noi suntem la ordinele corpului de armată, am spus. Dar aici lucrez la ordinele dumneavoastră. Aşa că atunci când îmi veţi ordona să plec, voi pleca, dar căutaţi să aflaţi precis care sunt ordinele.

— Ordinul e să rămânem pe loc. Vei transporta răniţii de aici la posturile de evacuare.

— Se întâmpla câteodată să-i transportăm şi de la posturile de evacuare la spitalele de campanie. Spune-ţi-mi, eu n-am văzut niciodată o retragere... dacă ne vom retrage, cum vor fi evacuaţi toţi răniţii?

— Nu vor fi evacuaţi toţi. Vor fi transportaţi cât se va putea, iar restul vor fi lăsaţi pe loc.

— Şi ce-o să ducem cu ambulanţele?

— Utilajul medical.

— Bine.

În noaptea următoare începurăm retragerea. Auzisem că nemţii şi austriecii au spart frontul la nord şi coborau de-a lungul văilor, spre Cividale[89] şi Udine. Soldaţii se retrăgeau în ordine, uzi şi posomoriţi. În noaptea aceea, înaintând încet pe şoselele aglomerate, am trecut pe lângă soldaţi mărşăluind prin ploaie, pe lângă tunuri, cai trăgând furgoane, catâri şi camioane care se depărtau de front. Dezordinea nu era mai mare decât atunci când se înainta.

În noaptea aceea am ajutat la evacuarea spitalelor de campanie care fuseseră instalate în satele mai puţin bombardate de pe platou şi am transportat răniţii la Plava, trecând prin vad. A doua zi am petrecut-o evacuând, în ploaie, spitalele şi postul de triere de la Plava. Ploua întruna şi armatele de pe Bainsizza coborau de pe podiş în ploaia de octombrie şi treceau peste fluviu, unde câştigaseră marile victorii din primăvara acelui an. Am ajuns la Gorizia la mijlocul celei de a doua zile. Ploaia încetase şi oraşul era aproape pustiu. Treceam pe acolo tocmai când erau

[89] Orăşel la nord de Udine.

încărcate într-un camion fetele de la bordelul pentru soldaţi. Erau şapte, cu pălăriile pe cap, cu mantourile pe ele şi duceau în mână valizele. Două din ele plângeau. Una dintre celelalte ne zâmbi, şi, scoţând limba la noi, o mişcă de sus în jos. Avea buze groase şi ochi negri.

Am oprit maşina, am coborât şi m-am dus să vorbesc cu patroana. Fetele de la bordelul ofiţerilor plecaseră în dimineaţa aceea, îmi spuse ea. Unde plecaseră? La Coneglian. Camionul porni. Fata cu buzele groase din nou scoase limba la noi. Patroana ne făcu semn cu mâna. Cele două fete continuau să plângă. Celelalte se uitau cu interes la ce vedeau. M-am urcat în maşină.

— Ar trebui să mergem şi noi cu ele, zise Bonello. Am avea o călătorie plăcută.

— Las’ că o să fie plăcută şi călătoria noastră.

— O să fie al dracului de plăcută.

— Aşa spuneam şi eu, zisei. Ne îndreptarăm spre vilă.

— Tare-aş vrea să fiu acolo când unul dintre tipii aceia care nu prea-s duşi la biserică o să se urce în camion şi o să se distreze cu fetele.

— Crezi c-or să facă aşa ceva?

— Fără-ndoială. Toţi oamenii din Armata a II-a o cunosc pe patroană.

Eram aproape de vilă.

— I se spune Maica-Stareţă, adăugă Bonello. Fetele-s noi dar pe ea o cunoaşte toata lumea. Trebuie să le fi adus chiar înainte de retragere.

— Grozav o să se mai distreze.

— Eu cred că da. M-aş distra şi eu cu una, dar pe gratis. Oricum, luau un preţ cam mare în casa aia. Statul ne cam stoarce.

— Ia maşina şi spune-le mecanicilor s-o revizuiască, i-am ordonat. Schimbă uleiul şi controlează diferenţialul. Pune şi benzină şi du-te să te culci.

— Am înţeles, *signor tenente*.

Vila era goală. Rinaldi plecase la spital. Maiorul plecase

cu maşina statului-major, luând personalul din spital. Mi se lăsase un bilet în hol, prin care mi se spunea să încarc în ambulanţă materialele îngrămădite în hol şi să plec mai departe, la Pordenone[90]. Mecanicii plecaseră. M-am dus la garaj. Celelalte două ambulanţe sosiseră în timp ce eu fusesem înăuntru, în vilă, şi şoferii lor coborâseră. Începuse să plouă iar.

— Mi-e atât de somn, încât am adormit de trei ori venind de la Plava încoace, spuse Piani. Ce facem, *tenente*?

— Schimbăm uleiul, le gresăm, le punem benzină, le tragem în faţa vilei şi încărcăm vechiturile pe care ni le-au lăsat.

— Şi după aia plecăm?

— Nu, o să dormim întâi vreo trei ore.

— Ce bine c-o să mai dorm niţel, zise Bonello. Abia puteam să stau treaz la volan.

— Maşina ta e-n regulă, Aymo? am întrebat.

— E-n regulă.

— Da-ţi o salopetă şi-o să vă ajut la gresat.

— N-are rost, *tenente*. E un fleac ce-avem de făcut. Duceţi-vă şi împachetaţi-vă lucrurile.

— Lucrurile mele sunt împachetate. Am să scot afară materialele pe care ni le-au lăsat. Când terminaţi, aduceţi maşinile în faţa vilei.

Au tras maşinile în faţa vilei şi le-am încărcat cu materialele pe care le lăsaseră în hol. Când am terminat, cele trei ambulanţe rămaseră aliniate pe alee, sub copaci. Ploua. Am intrat în vilă.

— Faceţi foc în bucătărie şi uscaţi-vă hainele, le-am spus.

— N-am nevoie de haine uscate, zise Piani. Eu vreau să dorm.

— Mă duc să mă culc în patul maiorului, anunţă Bonello. Mă duc să mă culc în patul în care dormea bătrânul.

— Puţin îmi pasă unde, numai să dorm, zise Piani.

— Sunt două paturi aici. Am deschis uşa.

[90] Orăşel la vest de Udine.

— N-am ştiut niciodată ce-i în camera asta, spuse Bonello.

— E camera bătrânului pirat, zise Piani.

— Voi dormiţi aici, le-am spus. Vă scol eu.

— O să ne trezească austriecii dacă o să dormiţi prea mult, *tenente*, râse Bonello.

— Lasă, că n-o să dorm prea mult. Unde e Aymo?

— S-a dus la bucătărie.

— Hai, culcaţi-vă.

— O să dorm, n-aveţi grijă, spuse Piani. Am dormit de-a-n picioarele toată ziua. Parcă-mi cădea tot creştetul capului pe ochi.

— Scoate-ţi bocancii, îl sfătui Bonello.

Piani se întinse pe pat, cu bocancii plini de noroi în picioare, cu mâinile sub cap. M-am dus la bucătărie. Aymo făcuse foc în sobă şi pusese ceainicul cu apă să fiarbă.

— M-am gândit să facem nişte *posta asciutta*, explică el. Când ne vom scula, o să ne fie foame.

— Nu ţi-e somn, Bartolomeo?

— Nu prea. Când o să fiarbă apa, o să las focul în voia lui. Ca să se stingă.

— Ar fi mai bine să dormi puţin, i-am zis. O să mâncăm brânză şi conserve de carne.

— Asta-i mai bine, zise el. Ceva cald o să le facă bine celor doi anarhişti. Duceţi-vă să vă culcaţi, *tenente*.

— E un pat liber în camera maiorului.

— Dormiţi dumneavoastră în el.

— Nu, eu mă duc sus, în vechea mea cameră. Nu vrei să bei ceva, Bartolomeo?

— Când o să plecăm, tenente. Acuma n-ar avea niciun rost.

— Dacă te trezeşti în trei ore şi nu mă auzi, te rog să mă scoli.

— N-am ceas, *tenente*.

— E o pendulă pe peretele din camera maiorului.

— Bine.

Am trecut prin sufragerie, prin hol şi am urcat pe treptele de marmură în camera unde locuisem împreună cu Rinaldi. Afară ploua. M-am dus la fereastră şi m-am uitat afară. Se întuneca şi am văzut cele trei ambulanţe aliniate sub copaci. Copacii şiroiau de ploaie. Era rece şi picăturile atârnau pe crengi. M-am dus la patul lui Rinaldi, m-am întins şi am adormit.

Înainte de a pleca, am mâncat în bucătărie. Aymo pregătise un castron de spaghete cu ceapă tocată şi cu carne conservată. Ne-am aşezat în jurul mesei şi am băut două sticle cu vin pe care le-am găsit în pivniţa vilei. Afară era întuneric şi ploua. Piani stătea la masă şi era foarte somnoros.

— Îmi place retragerea mai mult decât înaintarea, spuse Bonello. În retragere bem *barbera*.

— Bem *barbera* acuma, mormăi Aymo, mâine poate o să bem apă de ploaie.

— Mâine o să fim în Udine şi o să bem şampanie. Acolo e oraşul învârtiţilor. Trezeşte-te, Piani. Mâine o să bem şampanie la Udine.

— Sunt treaz, spuse Piani şi îşi umplu farfuria cu spaghete şi cu carne. N-ai găsit şi sos de roşii, Barto?

— Nu era, răspunse Aymo.

— O să bem şampanie la Udine, spuse Bonello.

Îşi umplu paharul cu *barbera*, un vin limpede şi roşu.

— Să nu bem… înainte de a ajunge la Udine, zise Piani.

— V-aţi săturat, *tenente*? mă întrebă Aymo.

— Am mâncat, nu glumă. Dă-mi şi mie sticla, Bartolomeo.

— Am luat câte o sticlă pentru fiecare ca s-avem la drum, spuse Aymo.

— N-ai dormit deloc?

— Eu nu dorm mult. Foarte puţin.

— Mâine o să dormim în patul regelui, zise Bonello. Era foarte vesel.

— Mâine o să dormim poate în… spuse Piani.

— O să mă culc cu regine, zise Bonello şi se uită la mine, ca să vadă ce zic.

— O să te culci cu… spuse Planii, somnoros.

— Asta-i trădare, *tenente*, strigă Bonello. Asta nu-i trădare?

— Gura, i-am spus. Te-ai înveselit prea tare de la vinul ăsta.

Afară ploua cu găleata. Mă uitai la ceas. Era nouă şi jumătate.

— E cazul să plecăm, am spus şi m-am sculat de la masă.

— Cu cine mergeţi, *tenente*? mă întrebă Bonello.

— Cu Aymo. După el vii tu şi după tine, Piani. O luăm pe şoseaua care duce la Cormons.

— Mi-e teamă c-o să adorm la volan, spuse Piani.

— Bine. Atunci merg cu tine. După aceea o să vină Bonello şi apoi, Aymo.

— Aşa-i mai bine, zise Piani. Mi-e tare somn.

— O să conduc eu şi între timp ai să mai dormi.

— Nu. Pot conduce, numai să ştiu că e cineva lângă mine şi mă trezeşte dacă adorm.

— O să te trezesc eu. Stinge farurile. Barto.

— Ei, atunci putem pleca, spuse Bonello. N-are niciun rost să mai rămânem.

— Am un cufăr în cameră sus, am zis. Vrei să m-ajuţi, Piani, să-l ducem jos?

— Îl luăm noi, spuse Piani. Vino, Aldo. Se duse sus cu Bonello. Îi auzii urcând.

— A fost bine aici, declară Bartolomeo Aymo şi îşi puse două sticle de vin şi o bucată de brânză în sacul de merinde. N-o să mai dăm noi peste aşa un loc. Până unde ne retragem, *tenente*?

— Până dincolo de Tagliamento[91], aşa se zice. Spitalul şi sectorul se vor stabili la Pordenone.

— Nu ştiu cum e la Pordenone, i-am răspuns. Am trecut numai pe-acolo.

[91] Mic fluviu la apus de Isonzo.

— Nu-i cine ştie ce, spuse Aymo.

CAPITOLUL XXVIII

TRAVERSAM, în ploaie şi întuneric, oraşul pustiu. Pe strada mare treceau coloane de soldaţi şi tunuri. Venind de pe alte străzi, coloane de camioane şi de furgoane se îndreptau spre şoseaua principală. Dincolo de tăbăcării, pe şosea, soldaţii, camioanele, furgoanele trase de ca şi tunurile alcătuiau o lungă coloană, care înainta încet. Înaintam încet, dar-fără întrerupere, prin ploaie, şi radiatorul ambulanţei noastre aproape că atingea spatele unui camion supraîncărcat şi acoperit cu o prelată udă. Deodată camionul se opri. Se oprise întreaga coloană. Apoi porni din nou şi după puţină vreme se opri iar. Am coborât şi m-am dus în faţă, strecurându-mă printre camioane şi furgoane şi pe sub gâtul umed al cailor. Circulaţia se blocase ceva mai departe. Am ieşit de pe şosea, am trecut pe o podişcă peste şanţ şi am mers pe câmp. Printre copaci se vedea coloana blocată până departe. Am mers cam vreo milă. Coloana nu se clintise deşi pe lângă vehiculele care stăteau locului soldaţii înaintau. M-am întors înapoi la ambulanţă. Coloana asta înţepenită putea să se întindă până la Udine. Piani adormise cu capul pe volan. M-am urcat lângă el şi am adormit şi eu. După câteva ore, am auzit camionul din faţă ambreind. L-am trezit pe Piani şi am pornit. Am înaintat câţiva iarzi, apoi ne-am oprit şi apoi iar am pornit. Ploua întruna.

Coloana se opri iar în beznă şi rămase aşa. Am coborât şi m-am dus să văd ce mai fac Aymo şi Bonello. Bonello era cu doi sergenţi de pionieri în maşină. Când m-am apropiat şi-au îndreptat ţinuta.

— I-au lăsat în urmă să repare ceva la un pod, spuse Bonello. Nu-şi mai găsesc unitatea, aşa că i-am luat cu mine.

— Dacă domnul locotenent permite.

— Permit.

— Locotenentul e american, zise Bonello. Ne dă voie să luăm pe oricine.

Unul dintre sergenţi zâmbi. Celălalt îl întrebă pe Bonello dacă eram italian din America de Nord sau de Sud.

— Nu-i italian. E englez din America de Nord. Sergenţii, deşi politicoşi, nu-l crezură. I-am lăsat şi m-am dus la maşina lui Aymo. Şedea pe banchetă într-un colţ, fumând, şi lângă el erau două fete.

— Barto, Barto, i-am spus. Începu să râdă.

— Vorbiţi dumneavoastră cu ele, *tenente*, zise el. Eu nu înţeleg ce spun. Hei.

Puse mâna pe pulpa fetei şi o pişcă prietenos. Fata îşi strânse şalul pe ea şi-i dădu mâna la o parte.

— Hei, făcu el. Spuneţi-i domnului locotenent cum vă numiţi şi ce căutaţi pe-aici.

Fata se uita fioros la mine. Cealaltă îşi ţinea ochii în jos. Fata care se uitase la mine spuse ceva într-un dialect din care n-am putut înţelege niciun cuvânt. Era plinuţă şi brună şi părea să aibă vreo 16 ani.

— *Sorella*[92]? am întrebat-o şi am arătat spre cealaltă fată.

Dădu din cap şi zâmbi.

— Bine, bine, i-am spus şi am bătut-o uşurel pe genunchi.

Când am atins-o, am simţit că se contractează. Soră-sa nu-şi ridica deloc privirea. Arăta ceva mai tânără, poate cu un an. Aymo puse mâna pe pulpa fetei mai mari şi fata i-o dădu la o parte. Aymo râse.

— Om bun, se arătă el pe sine. Om bun, repetă şi mă arătă pe mine. N-avea nicio grijă.

Fata se uită la el cu privirea aceea aprigă. Amândouă erau ca nişte păsări sălbatice.

— De ce merge cu mine dacă nu-i plac? întrebă Aymo. S-au urcat în maşină de îndată ce le-am făcut semn. Se întoarse spre fată. N-avea grijă, îi spuse el. N-avea teamă c-

[92] Soră (it.)

o să te… şi folosi cuvântul, pe şleau. Nu-i loc de…

Am văzut că fata a înţeles cuvântul, dar asta fu totul. Se uita la el foarte speriată. Îşi strânse şi mai tare şalul în jurul trupului.

— Ambulanţa e plină vârf, spuse Aymo. Nu-i nicio primejdie de… Nu-i loc ca să te…

Şi de fiecare dată când rostea cuvântul cu pricina, fata se mai strângea oleacă. Şi deodată, stând aşa ţeapănă şi privindu-l, fata începu să plângă. O vedeam cum îşi frământă buzele şi cum îi curg lacrimile pe obrajii dolofani. Sora ei, fără să-şi ridice ochii de jos, îi luă mâna şi statură aşa amândouă. Cea mai mare, care fusese atât de sălbatică, se porni să hohotească în plâns.

— Mi se pare c-am înspăimântat-o, zise Aymo. N-am vrut s-o înspăimânt.

Bartolomeo scoase sacul cu merinde şi tăie două bucăţi de brânză.

— Ţine. Hai, nu mai plânge.

Fata mai mare dădu din cap şi continuă să plângă, dar cea mai mică luă brânza şi începu să mănânce. Dădu apoi sorii sale cea de a doua bucată de brânză şi mâncară amândouă. Sora mai mare suspina încă.

— O să se liniştească imediat, spuse Aymo. Îi veni o idee. Fecioară? întrebă el pe fata de lângă el.

Fata dădu energic din cap.

— Şi ea fecioară? arătă el spre soră.

Amândouă fetele dădură din cap şi cea mare spuse ceva în dialectul ei.

— E-n regulă, spuse Bartolomeo. E-n regulă. Cele două fete părură mai vesele.

Le-am lăsat cu Aymo şi m-am întors la ambulanţa lui Piani. Coloana de vehicule nu se mişca, dar soldaţii continuau să treacă pe lângă ele. Ploua întruna, cu găleata, şi m-am gândit că opririle coloanei se datoresc poate unor maşini cu motorul inundat de apă. Dar mai degrabă opririle se datorau cailor sau oamenilor care adormeau în mers. Şi

totuşi, şi în oraşe se opreşte uneori circulaţia, deşi toată lumea e trează. Sau poate din cauza amestecului ăstuia de cai şi de maşini? Se încurcă unii pe alţii. Căruţele ţărăneşti încurcă şi ele lucrurile. Erau drăguţe fetele acelea din maşina lui Barto. Două fecioare n-au ce să caute într-o retragere. Fecioare adevărate. Probabil că şi foarte religioase. Dacă n-ar fi război, am fi cu toţii în pat. În pat, unde-mi pun capul pe pernă. Pat şi scândură. Ţeapăn, ca o scândură în pat. Catherine era acum în pat, între două cearşafuri – unul deasupra, şi unul dedesubt. Pe ce parte dormea? Poate că nu dormea. Poate că stătea aşa, întinsă, gândindu-se la mine. Suflă, suflă, vânt de apus. Ei, şi-a suflat şi după aceea n-a căzut o ploaie măruntă, ci o ploaie torenţială. Şi a plouat toată noaptea. Şi ce-a mai plouat. Ia uitaţi-vă. Doamne, dac-aş fi din nou în pat, cu draga mea în braţe. Draga mea Catherine. De-ar putea să se transforme în ploaie draga şi dulcea mea Catherine. Ad-o din nou la mine. Ei bine, asta era. Şi n-aveam ce face, cu toţii, ploaia măruntă n-ar fi schimbat nimic. „Noapte bună, Catherine, am zis eu glas tare. Sper că dormi bine. Dacă nu, întoarcere pe cealaltă parte, draga mea. Mă duc să-ţi aduc puţină apă rece. Nu mai e mult şi se face dimineaţă şi atunci n-o să-ţi mai fie atât de rău. Regret că nu-ţi dă pace. Încearcă să dormi, draga mea.”

— Am dormit tot timpul, îmi spunea ea.

— Vorbeai în somn. N-ai nimic? Şi chiar eşti aici?

— Fireşte că sunt aici. Nu vreau să plec. Între noi asta n-are nicio importanţă.

— Eşti atât de dulce şi drăguţă. N-ai de gând să pleci noaptea, nu-i aşa?

— Bineînţeles că nu plec. Sunt întotdeauna cu tine. Şi vin oricând vrei tu să vin.

— …spuse Piani. Au pornit din nou.

— Aţipisem, i-am zis.

Mă uitai la ceas. Era ora 3 dimineaţa. M-am aplecat ca să iau sticla de *barbera* din spatele banchetei.

— Aţi vorbit tare, spuse Piani.

— Am visat în englezeşte.

Ploaia începuse să se potolească şi noi pornirăm să ne urnim din loc. Înainte de a se face ziuă, ne-am oprit iar şi când se lumină, fiindcă eram pe o mică înălţime, am văzut întreaga coloană oprită până departe pe şosea. Doar infanteria se strecura printre vehicule, mergând înainte. La un moment dat am pornit din nou, dar dându-mi seama cât de încet se înainta, mi-am zis că trebuie să ieşim cum vom putea de pe şosea şi să o luăm peste câmpie dacă voiam să ajungem vreodată la Udine.

Pe seară se adăugară coloanei ţărani care veneau de pe drumurile vicinale, mânând căruţe încărcate cu obiecte casnice; printre saltele, răsăreau oglinzi, şi, legate de căruţe, se târau găini şi raţe. Într-o căruţă dinaintea noastră se zărea o maşină de cusut. Luaseră cu ei lucrurile cele mai preţioase pe care le aveau. În unele căruţe femeile stăteau la adăpost de ploaie şi ceilalţi membri ai familiei mergeau pe jos, ţinându-se cât mai aproape. Pe sub căruţe mergeau câinii. Şoseaua era o mare de noroi, şanţurile de pe margini erau pline cu apă, iar dincolo de copacii de pe o parte şi de pe cealaltă a şoselei, câmpia era prea udă şi desfundată ca să încerci să treci peste ea. Am coborât din maşină şi mi-am făcut drum, încercând să dau de-un loc de unde să pot vedea mai departe. Speram să găsesc o cărare laterală pe unde să putem traversa câmpia. Ştiam că sunt multe drumuri laterale, dar nu voiam s-o apucăm pe unul care să nu ne ducă nicăieri. Nu-mi aminteam de niciunul deoarece trecusem întotdeauna în goană cu maşina, pe lângă ele, şi de pe şosea păreau toate la fel. Acum trebuia să găsesc un drum dacă voiam să ieşim din încurcătură. Nimeni nu ştia unde sunt austriecii şi nici care mai era situaţia, dar eram sigur că în cazul în care ploaia ar înceta şi avioanele ar veni şi s-ar apuca să bombardeze sau să mitralieze coloana, totul s-ar termina. Nu era nevoie decât să fie părăsite câteva camioane sau să fie ucişi câţiva cai, pentru ca

întreaga mişcare de pe şosea să fie blocată cu totul.

Ploaia se mai potolise şi speram c-o să se însenineze. Mergeam înainte pe şosea şi când am dat de un drum îngust, care ducea spre nord, prin câmpie, şi era mărginit de două şiruri de copaci, mă gândii c-ar fi bine să o luăm pe acolo şi m-am grăbit să mă întorc la ambulanţe. I-am spus lui Piani unde să cotească şi m-am dus la Bonello şi la Aymo să le spun şi lor.

— Dacă se-nfundă, ne putem întoarce şi reveni la coloană, i-am zis.

— Şi cu ăştia ce facem? mă întrebă Bonello.

Cei doi sergenţi şedeau lângă el. Erau nebărbieriţi, dar în lumina nesigură a dimineţii aveau totuşi un aer marţial.

— O să ne ajute să împingem maşina, i-am spus. M-am dus şi la Aymo şi l-am anunţat c-o să încercăm să mergem peste câmp.

— Şi ce fac cu familia mea de fecioare? Cele două fete dormeau.

— N-o să ne fie de niciun folos, observai. Ne-ar trebui cineva care să poată împinge maşina.

— Am putea să le băgăm în interiorul ambulanţei, sugeră Aymo. Acolo au loc.

— Bine, dacă vrei să le iei, i-am zis. Ia însă şi pe cineva mai solid care să poată împinge maşina.

— Nişte *bersaglieri*, zise Aymo. Sunt tipi solizi. Sunt aleşi aşa. Cum vă mai simţiţi, *tenente*?

— Foarte bine. Tu cum te simţi?

— Foarte bine, dar mi-e o foame de lup.

— O să găsim ceva pe drumul ăla şi-o să ne oprim să mâncăm.

— Cum vă merge cu piciorul, *tenente*?

— Foarte bine.

Stând pe scara maşinii şi uitându-mă în faţă, am văzut ambulanţa lui Piani cum îşi făcea loc şi o lua pe drumul lateral. După o clipă, am văzut maşina mergând sub copacii cu crengi despuiate. Bonello coti şi-l urmă, apoi Aymo îşi

făcu drum şi am luat-o după, cele două ambulanţe pe drumul îngust, mărginit de copaci. Drumul ducea la o fermă. Pe Bonello şi pe Piani i-am găsit în curtea fermei. Casa era joasă şi prelungă, cu o boltă de viţă de vie pe deasupra porţii. În curte era o fântână şi Piani scoase apă ca să-şi umple radiatorul. Mergând multă vreme încet, apa se evaporase toată. Ferma era pustie. M-am uitat înapoi, pe drum; ferma fiind pe un teren ceva mai ridicat, se putea vedea de jur împrejur şi am văzut câmpul, drumurile, gardurile vii, timpurile şi copacii de pe şosea pe unde trecea coloana în retragere. Cei doi sergenţi cotrobăiau prin casă. Fetele se treziseră şi priveau curtea, fântâna, cele două ambulanţe din faţa casei şi cei trei şoferi care stăteau la fântână. Unul dintre sergenţi ieşi din casă cu un ceas în mână.

— Lasă-l la locul lui, i-am ordonat.

Se uită la mine, intră în casă şi se întoarse fără ceas.

— Unde-i camaradul dumitale? îl întrebai.

— S-a dus la closet.

Se urcă în maşină. Îi era teamă să nu-l lăsăm acolo.

— Ce facem cu masa, *tenente*? întrebă Bonello. Ce-ar fi să mâncăm ceva? N-ar dura prea mult.

— Crezi că drumul ăsta pe care am apucat-o duce undeva?

— Desigur.

— Bine. Atunci să mâncăm. Piani şi Bonello intrară în casă.

— Haideţi, chemă Aymo fetele. Le întinse mâna, ca să le ajute să coboare. Sora mai mare făcu semn că nu vrea. Nu voiau să intre într-o casă părăsită. Se uitau după noi.

— Sunt mofturoase, zise Aymo.

Am intrat în casă împreună. Camera în care am pătruns era mare şi întunecoasă, dându-ţi impresia de loc părăsit. Bonello şi Piani erau în bucătărie.

— Nu prea avem ce mânca, observă Piani. Au luat cu ei totul.

Pe masa masivă din bucătărie, Bonello tăie felii o bucată mare de brânză albă.

— Unde ai găsit brânză?

— În beci. Piani a găsit vin şi mere.

— O să mâncăm bine.

Piani scoase dopul de lemn al unei damigene, cu vin, o aplecă şi turnă vinul într-o cană mare de aramă.

— Miroase bine, zise el. Vezi, Barto, dacă nu sunt şi nişte pahare.

Cei doi sergenţi intrară în bucătărie.

— Luaţi nişte brânză, îi pofti Bonello.

— Ar trebui să plecăm, spuse unul dintre sergenţi, mâncându-şi brânză şi bând un pahar de vin.

— O să plecăm, n-avea nicio grijă, îl asigură Bonello.

— Armata nu merge cu stomacul gol, i-am amintit eu.

— Poftim? întrebă sergentul.

— Mai bine să mâncăm.

— Da, dar timpul e preţios.

— Am impresia că păcătoşii ăştia au mai mâncat, mormăi Piani.

Sergenţii se uitau la el. Ne cam urau.

— Cunoaşteţi drumul? mă întrebă unul dintre ei.

— Nu, i-am răspuns. Se uitară unul la celălalt.

— Ar fi mai bine să pornim, repetă primul sergent

— Plecăm, i-am zis.

Am mai băut un pahar de vin roşu. Avea un gust foarte bun după brânză şi mere.

— Ia brânză, am spus şi am ieşit afară. Bonello ieşi din casă, ducând damigeana cu el.

— E prea mare, i-am spus.

Se uită la damigeana cu regret.

— Da, cam aşa e, recunoscu el. Daţi-mi bidoanele, să le umplu.

Umplu bidoanele şi vinul curse şi pe pietrele cu care era pavată curtea fermei. Apoi luă damigeana şi o puse în faţa uşii.

— Austriecii or s-o găsească şi fără să spargă uşa, spuse el.

— Să mergem, le-am spus. Piani merge cu mine în frunte.

Pionierii se şi urcaseră lângă Bonello. Fetele mâncau brânză cu mere, Aymo fuma. Am pornit pe drumul îngust. Mă uitam înapoi la cele două maşini care veneau după mine şi la clădirea fermei. Casa de piatră era frumoasă, joasă şi solidă, iar fierăria puţului era bună. În faţa noastră drumul îngust şi noroios era străjuit pe ambele părţi de un şir neîntrerupt de copaci. În spate, maşinile ne urmau de aproape.

CAPITOLUL XXIX

LA PRÂNZ ne-am împotmolit pe un drum noroios, cam la vreo zece kilometri de Udine, pe cât ne puteam da noi seama. Ploaia se oprise înainte de prânz şi de trei ori am auzit avioanele, le-am văzut trecând pe deasupra noastră, ne-am uitat cum se îndreptau spre stânga şi le-am auzit bombardând şoseaua. Ajunseserăm aici după ce trecuserăm pe o mulţime de drumuri vicinale şi ne înfundaserăm de vreo câteva ori, dar, întorcându-ne şi găsind mereu alte drumuri, ne apropiaserăm de Udine. Acuma, maşina lui Aymo care se dăduse înapoi ca să putem ieşi dintr-o înfundătură, se împotmolise în pământul moale de la marginea drumului şi roţile, învârtindu-se, se înfundaseră atât de adânc, încât ajunseseră până la diferenţial. Nu era altceva de făcut decât să săpăm în faţa roţilor, să punem crengi pe jos, aşa ca lanţurile să poată prinde şi apoi să împingem până ce maşina avea să revină în mijlocul drumului. Eram cu toţii jos, în jurul maşinii. Cei doi sergenţi se uitau la maşină şi examinau roţile. Şi apoi, fără să scoată un cuvânt, porniră pe drum. M-am dus după ei.

— Haideţi, le-am zis. Treceţi la tăiat crengi.

— Trebuie să plecăm, îmi răspunse unul dintre ei.

— Mai întâi la treabă, le-am zis. Hai.

— Trebuie să plecăm, spuse unul dintre ei.

Celălalt nu spunea nimic. Erau foarte grăbiţi, voiau să plece. Nu îndrăzneau să se uite la mine.

— Vă, ordon să vă întoarceţi la maşină şi să tăiaţi crengi, le-am zis.

Unul dintre sergenţi se întoarse.

— Trebuie să plecăm. Veţi fi încercuiţi dintr-o clipă în alta. N-aveţi dreptul să ne daţi ordine. Nu sunteţi ofiţerul

nostru.

— Vă ordon să tăiaţi crengi, le-am zis.

Îmi întoarseră spatele şi porniră mai departe pe drum.

— Opriţi-vă, le-am strigat. Continuară să meargă pe drumul acela noroios, mărginit de o parte şi de alta do copaci. „Vă ordon să vă opriţi”, le-am strigat. Porniră şi mai repede. Am deschis tocul pistolului, am scos pistolul, am ochit pe cel care vorbise mai mult şi am tras. Nu-l nimerii şi amândoi începură să fugă. Am tras de trei ori şi unul căzu. Celălalt trecu printre copaci şi dispăru. Când îl văzui alergând pe câmp, trăsei în el printre copaci. Pistolul ţăcăni în gol şi pusei un alt încărcător. Dar sergentul era prea departe ca să-l mai fi putut ochi. Alerga pe câmp cu capul în jos. Mă apucai să pun gloanţe în încărcătorul gol. Bonello se apropie de mine.

— Daţi-mi voie să-l achit eu, îmi ceru el.

I-am dat pistolul şi se duse la sergentul de pionieri care zăcea în drum cu faţa în jos. Bonello se aplecă peste el, îi puse omului pistolul în ceafă şi apăsă pe trăgaci. Glontele nu porni.

— Trebuie să-i tragi piedica, i-am spus. Despiedică pistolul şi trase de două ori. Îl luă apoi pe sergent de picioare şi-l trase la marginea drumului, lângă şirul de copaci. Se întoarse şi-mi dădu pistolul.

— Porcul. Se uită la sergent. Aţi văzut cum l-am achitat, *tenente*?

— Trebuie să ne grăbim cu tăiatul crengilor, i-am zis. Pe celălalt l-am atins?

— Nu cred, spuse Aymo. Era prea departe ca să poată fi atins cu pistolul.

— Scârnăvia, zise Piani.

Ne-am apucat cu toţii să tăiem crengi. Apoi am descărcat tot ce era în maşină. Bonello săpa în faţa roţilor. Când am fost gata, Aymo porni motorul şi ambreie. Roţile se învârteau, împroşcând cu crengi şi noroi. Bonello şi cu mine împingeam cât puteam mai tare. Maşina nu se mişca.

— Bag-o în marşarier, şi apoi iar înainte, i-am spus.

Încearcă în marşarier şi apoi înainte. Roţile se înfundară şi mai adânc. Din nou maşina se înfundă până la diferenţial şi roţile se învârteau în aer în făgaşurile pe care le făcuseră. Ne-am ridicat de jos.

— Să-ncercăm c-o frânghie, le-am propus.

— Nu cred să folosească la ceva, *tenente*. N-o putem trage în linie dreaptă.

— Trebuie să încercăm, am stăruit. Altfel nu iese de-acolo.

Maşina lui Bonello şi aceea a lui Piani nu puteau merge decât drept înainte. Am legat cele două maşini una de cealaltă şi le-am pus să tragă. Roţile se opintiră în făgaşurile lor, dar nu se mişcară din loc.

— N-are niciun rost, le-am strigat. Opriţi-vă. Piani şi Bontello coborâră şi veniră spre noi. Aymo coborî şi el. Fetele stăteau pe un zid de piatră la vreo patruzeci de iarzi.

— Ce facem, *tenente*? mă întrebă Bonello.

— Să mai săpăm şi să încercăm încă o dată cu crengile astea, i-am zis.

M-am uitat în lungul drumului. Eram vinovat. Eu îi adusesem acolo. Soarele era gata-gata să străpungă norii şi trupul sergentului zăcea lângă şirul de copaci de la marginea drumului.

— Să punem pelerina şi tunica sergentului sub roţi, am propus.

Bonello se duse să le ia. Eu tăiam crengi din copaci şi Aymo cu Piani săpau în faţă şi între roţi. Am tăiat pelerina în două şi am aşternut-o sub roţi, în noroi, şi apoi am îngrămădit crengi ca să aibă roţile ce prinde. Când am fost gata, Aymo se urcă la volan şi porni motorul. Roţile se învârteau şi noi împingeam, împingeam. Dar era în zadar.

— Nu-i nimic de făcut, am zis. Ai ceva de luat din maşină, Barto?

Aymo şi cu Bonello se urcară în maşină şi luară bucata de brânză, două sticle cu vin şi pelerina lui Aymo. Bonello, la

volan, se apucă să inspecteze buzunarele tunicii sergentului.

— Mai bine ai arunca tunica aia, i-am zis. Ce facem cu fecioarele lui Barto?

— Să se urce în interiorul ambulanţei, spuse Piani. Nu cred c-o să ajungem prea departe.

Am deschis portiera din spate a ambulanţei.

— Haideţi, le-am spus. Urcaţi.

Cele două fete se urcară şi se aşezară într-un colţ. Păreau să nu fi auzit împuşcăturile pistolului. M-am uitat înapoi pe drum. Sergentul zăcea, mânjit de noroi, într-un tricou cu mâneci lungi. M-am urcat cu Piani şi am pornit. Am încercat să trecem de-a dreptul prin mijlocul câmpului. Când drumul s-a înfundat iar m-am dat jos şi am mers înainte. Dacă am fi traversat câmpul, de cealaltă parte era un alt drum. Dar n-am putut trece. Pământul era prea moale şi noroios. Când se împotmoliră de-a binelea şi roţile se înfundară până la osii, am lăsat ambulanţele acolo pe câmp şi am pornit pe jos spre Udine.

Când am ajuns la drumul care ducea înapoi spre şoseaua naţională, le-am arătat celor două fete unde să se ducă.

— Duceţi-vă în direcţia aia. O să întâlniţi oameni. Se uitară la mine. Am scos portofelul şi le-am dat fiecăreia câte o bancnotă de zece lire.

— Duceţi-vă acolo, le-am spus. Prieteni. Familia. Nu pricepură nimic, dar porniră într-acolo, ţinând banii strâns în mână. Se uitau îndărăt ea şi cum se temeau ca nu cumva să le iau banii înapoi. Mă uitam la ele cum merg, cu şalurile strânse în jurul trupului, uitându-se cu teamă înapoi. Cei trei şoferi râdeau.

— Cât îmi daţi, *tenente*, să mă duc şi eu în direcţia aia? mă întrebă Bonello.

— Dacă o să le prindă, e mai bine să nu fie singure, am spus.

— Daţi două sute de lire şi mă duc de-a dreptul în Austria, zise Bonello.

— Ţi le-ar lua, zise Piani.

— O să se termine odată şi cu războiul ăsta, spuse Aymo.

Mergeam cât puteam de repede. Soarele încerca să răzbată printre nori. Pe marginea drumului erau plantaţi duzi. Printre copaci se puteau vedea maşinile noastre, împotmolite în câmp. Piani se uită şi el înapoi.

— O să trebuie să croiască un drum special ca să le scoată de-acolo, spuse el.

— Tare-aş vrea s-avem nişte biciclete, spuse Bonello.

— În America se merge cu bicicleta? mă întrebă Aymo.

— Altădată se mergea.

— Aici o bicicletă e mare lucru, spuse Aymo. Să ai o bicicletă e grozav.

— Tare-aş mai vrea s-avem nişte biciclete, zise Bonello. Nu sunt bun mărşăluitor.

— Se trage cu tunul? i-am întrebat. Aveam impresia că undeva, departe, se trăgea cu tunul.

— Nu-mi dau seama, răspunse Aymo. Apoi ascultă.

— Mi se pare că da, am spus.

— Primul lucru pe care o să-l vedem va fi cavaleria, îşi dădu Piani cu părerea.

— Nu cred că au cavalerie.

— Har Domnului, sper să n-aibă, spuse Bonello. N-aş vrea să mă pomenesc în lancea nici unui… de cavalerist.

— Da l-aţi curăţat pe sergentul ăla, tenente! spuse Piani. Mergeam mai repede acuma.

— Eu l-am omorât, interveni Bonello. N-am omorât pe nimeni în războiul ăsta şi dintotdeauna am vrut să omor un sergent.

— L-ai omorât ca la tir, zise Piani. Nu prea se mişca deloc când ai tras în el.

— N-are nicio importanţă. De lucrul ăsta o să-mi amintesc întotdeauna. Că l-am omorât pe… ăla de sergent.

— Şi ce-ai să spui la spovedanie? îl întrebă Aymo.

— O să spun: „Binecuvântează, părinte, c-am omorât un sergent”.

Izbucnirăm cu toţii în râs.

— E anarhist, spuse Piani. Nu se duce la biserică.

— Şi Piani e anarhist, spuse Boriello.

— Chiar sunteţi anarhişti? i-am întrebat.

— Nu, *tenente*. Suntem socialişti. Suntem din Imola[93].

— Aţi fost vreodată pe-acolo?

— Nu.

— Să ştiţi că e foarte frumos pe-acolo, tenente. Să veniţi după război şi-o să vă arătăm nişte lucruri grozave.

— Pe-acolo sunteţi cu toţii socialişti?

— Cu toţii.

— Oraşul e frumos?

— Minunat. Un oraş ca ăsta n-aţi văzut niciodată.

— Şi cum aţi devenit socialişti?

— Suntem cu toţii socialişti. Fiecare e socialist. Din-totdeauna am fost socialişti.

— Să veniţi, *tenente*. O să vă facem şi pe dumneavoastră socialist.

Înaintea noastră, drumul o cotea spre stânga. Ceva mai departe se înălţa un mic deal şi dincolo de un zid se-ntindea o livadă de meri. Drumul urca şi oamenii tăceau. Mergeam împreună, repede, ca să câştigăm timp.

[93] Orăşel din nordul Italiei.

CAPITOLUL XXX

CEVA MAI TÂRZIU ne aflam pe un drum care ducea spre un râu. Pe drumul care trecea peste un pod o lungă coloană de camioane părăsite şi de furgoane înţepenite. Nu se vedea nici ţipenie de om. Râul era adânc şi podul fusese aruncat în aer: arcada de piatră căzuse în râu şi apele cafenii treceau peste ea. Am mers în lungul malului, căutând un loc prielnic pentru traversare. Ştiam că puţin mai încolo e un pod de cale ferată şi mă gândeam că eventual am putea trece pe el. Drumul era plin de apă şi de noroi. N-am zărit niciun soldat. Numai camioane şi tot felul de materiale părăsite. N-am întâlnit nici ţipenie de om de-a lungul malului. Tufişuri udate de ploaie şi noroi, atât. Am mers mai departe pe mal şi, în cele din urmă, am ajuns în faţa podului de cale ferată.

— Ce pod frumos, zise Aymo.

Era un simplu pod de fier care trecea peste ceva ce va fi fost cândva o albie secată de râu.

— Am face mai bine să ne grăbim să trecem înainte de a-l arunca în aer, am zis.

— N-are cine să-l arunce, spuse Piani. Au fugit cu toţii.

— E probabil minat, interveni Bonello. Treceţi dumneavoastră primul, *tenente*.

— Ia ascultă ce zice anarhistul, spuse Aymo. Ordonaţi-i să treacă el primul.

— O să trec eu, am zis. N-o fi minat astfel încât să sară în aer când trece un singur om.

— Vedeţi? spuse Piani. Asta înseamnă să ai minte. De ce n-ai minte, anarhistule?

— Dac-aş avea minte, n-aş mai fi aici, spuse Bonello.

— Bine zis, *tenente*, observă Aymo.

— Da, bine zis, am întărit eu.

Eram lângă pod. Cerul se înnorase iar şi începuse să plouă. Podul era lung şi părea solid. Ne-am căţărat pe taluz.

— Veniţi după mine, unul câte unul, le-am zis şi am pornit pe pod.

Mă uitam la traverse şi la şine să văd dacă nu sunt fire sau alte indicii de explozive, dar nu se vedea nimic. Jos, printre crăpăturile dintre traverse, se zăreau curgând apele râului, repezi şi noroioase. În faţă, dincolo de câmpia udă, se distingea, prin ploaie, Udine. Pe pod, m-am uitat înapoi. Ceva mai încolo era un alt pod. Cum mă uitam într-acolo, văzui trecând pe pod o maşină de culoarea noroiului. Parapetul podului era înalt şi maşina, o dată pe pod, nu se mai văzu. Eu însă apucasem să zăresc capetele şoferului, al omului de lângă el şi ale celor doi oameni de pe bancheta din spate. Cu toţii purtau căşti nemţeşti. Maşina trecuse peste pod şi dispăruse pe după copacii şi vehiculele părăsite pe drum. I-am făcut semn lui Aymo care părea pe pod şi celorlalţi să vină mai repede.

Mă trântii la pământ şi mă ascunsei după taluzul căii ferate. Aymo mă urmă.

— Aţi văzut maşina?

— Nu. Ne uitam la dumneavoastră.

— Pe podul celălalt a trecut o maşină germană de stat-major.

— O maşină de stat-major?

— Sfântă Fecioară!

Se apropiară şi ceilalţi şi stăturăm cu toţii trântiţi în noroiul de după taluz, uitându-ne pe deasupra căii ferate să vedem ce se întâmplă pe pod, printre copaci, prin şanţ şi pe drum.

— Credeţi că suntem încercuiţi, *tenente.*

— Nu ştiu. Tot ce ştiu e că o maşină germană de stat-major a trecut pe drumul ăsta.

— Nu simţiţi că vă trec fiorii, *tenente*? Nu vă trec prin cap gânduri ciudate?

— Încetează cu glumele, Bonello.

— Ce-ar fi să bem ceva? întrebă Piani. Dacă suntem încercuiţi, nu strică să bem un păhărel.

Luă bidonul şi-i desfăcu căpăcelul.

— Ia uitaţi-vă, spuse Aymo şi ne făcu semn să privim spre drum.

La capătul podului de piatră se mişcau nişte căşti nemţeşti. Erau aplecate înainte şi se mişcau uşor, aproape în chip vrăjitoresc. Când trecură de pod, îi zărirăm şi pe nemţi. Mergeau cu bicicletele. Feţele primilor doi biciclişti erau rumene şi aveau un aer sănătos. Căştile le acopereau fruntea şi o parte a feţei. Carabinele erau agăţate de ghidoanele bicicletelor. De centură le atârnau nişte grenade. Căştile şi uniformele lor cenuşii erau ude şi nemţii pedalau cu uşurinţă, uitându-se înainte, de o parte şi de alta a drumului. Mai întâi veneau doi, apoi patru, apoi iar doi, şi apoi aproape o duzină, apoi o altă duzină, şi, în sfârşit, unul singur. Nu vorbeau, dar oricum nu i-am fi auzit din cauza clipocitului apei. Dispărură curând, la o cotitură a drumului.

— Sfântă Fecioară spuse Aymo.

— Erau nemţi, zise Piani. Nu austrieci.

— De ce nu-i nimeni pe-aici să-i oprească? am întrebat. De ce n-au aruncat în aer podul? De ce n-au postat mitraliere de-a lungul taluzului?

— Pe noi ne întrebi, *tenente*? spuse Bonello. Tăcui. Toate astea nu mă priveau, tot ce avusesem de făcut era să ajung la Pordenone cu cele trei ambulanţe. Şi nu reuşisem să fac asta. Nu-mi rămânea decât să ajung la Pordenone. Probabil că n-aveam să ajung nici la Udine. Pe dracu, n-aveam să ajung. Trebuia să-mi păstrez calmul ca să nu fiu împuşcat sau luat prizonier.

— E deschis bidonul tău? l-am întrebat pe Piani. Omul mi-l dădu. Am tras o duşcă zdravănă.

— Ei, şi acuma să plecăm, le-am zis. Fără să ne grăbim. Vreţi să mâncaţi?

— N-are rost să mai rămânem aici, răspunse Bonello.

— Bine. Să mergem.

— Mergem pe-aici ca să nu fim văzuţi?

— Ar fi mai bine să mergem pe sus. Ar putea să vină şi dinspre podul ăsta şi n-aş vrea să ne pomenim cu ei pe deasupra noastră înainte de a-i vedea.

Mergeam pe lângă şinele de cale ferată. În dreapta şi în stânga se întindea câmpul udat de ploaie. Înainte, peste câmp se zărea colina pe care e aşezat oraşul Udine. Acoperişurile se înghesuiau la picioarele castelului, cocoţat pe coama dealului. De unde eram, vedeam clopotniţa şi turnul ceasului. Câmpul era plin de duzi. Ceva mai departe, şinele de cale ferată erau rupte. Traversele fuseseră scoase şi aruncate în josul taluzului.

— Jos! Jos! spuse Aymo.

Ne trântirăm la pământ după taluz. Un alt grup de biciclişti trecea pe şosea. Mă uitai peste taluz şi-i văzui îndepărtându-se.

— Ne-au văzut, dar şi-au continuat drumul, spuse Aymo.

— O să ne omoare dacă tot umblăm aşa, *tenente*, observă Bonello.

— Nu pe noi ne caută. Caută altceva, i-am liniştit. Primejdia ar fi mai mare dac-ar da peste noi aşa, pe neaşteptate.

— Aş merge mai degrabă pe-aici pentru că suntem mai la adăpost, spuse Bonello.

— Cum vrei. Noi însă o să mergem pe lângă şine.

— Credeţi că o să putem trece? mă întrebă Aymo.

— Fără îndoială. Încă nu-s mulţi pe-aici. O să trecem când o să se întunece.

— Maşina aia de stat-major ce-o fi căutat?

— Dumnezeu ştie, i-am răspuns.

Ne-am continuat drumul de-a lungul şinelor de cale ferată. Bonello, obosit să tot meargă prin noroiul terasamentului, veni şi el lângă noi. Calea ferată o lua spre sud, depărtându-se de şosea, aşa că nu mai vedeam ce se întâmpla pe drum. Dădurăm de un podeţ care trecea peste

un canal şi care fusese distrus. Reuşirăm să trecem însă peste grinzile care rămăseseră încă întregi. Undeva în faţa noastră se trăgea.

După ce trecurăm canalul, am luat-o iar de-a lungul căii ferate. De-a curmezişul câmpiei joase, şinele duceau drept spre oraş. În faţa noastră se vedeau şinele unei alte linii. La nord, trecea şoseaua naţională pe care zărisem cicliştii, la sud, printre ogoare, era un drum lateral, străjuit de copaci de ambele părţi. Mă gândeam c-ar fi mai bine dacă am tăia-o spre sud şi după ce-am ocoli oraşul, ne-am îndrepta, peste câmpie, spre Campoformio şi spre şoseaua care duce către Tagliamento. Puteam evita întâlnirea cu coloana principală a celor care se retrăgeau, mergând pe drumurile vicinale de dincolo de Udine. Ştiam că existau o mulţime de drumuri de-a curmezişul câmpiei. Am început să cobor pe terasament.

— Veniţi, le-am spus.

Aveam să ne îndreptăm spre drumul lateral şi de acolo aveam să ajungem în oraş, ocolind pe la sud. Am coborât cu toţii terasamentul. Dinspre drumul lateral cineva trase în noi. Glontele pătrunse în noroiul de pe terasament.

— Întoarceţi-vă, le-am strigat.

Am început să urc terasamentul, alunecând din cauza noroiului. Şoferii o luaseră înaintea mea. Urcam cât puteam de repede. Dinspre desişurile de pe drum se mai trase de două ori şi Aymo, care ajunsese pe linia ferată, se clătină, se poticni şi căzu cu faţa în jos. Îl traserăm de partea cealaltă a terasamentului şi-l răsucirăm cu faţa în sus.

— Întoarce-l cu capul mai sus, i-am zis lui Piani.

Piani îl întoarse. Aymo zăcea în noroi, cu picioarele în jos şi, când respira, îi curgea sânge din nas şi din gură. Ploua Ne-am aplecat asupra lui. Glontele îl lovise în ceafă şi ieşise pe sub ochiul drept. Muri în timp ce-i obturam cele două găuri. Piani îi lăsă capul în jos. Îi şterse faţa cu o bucată de bandaj şi asta fu tot.

— Ticăloşii, zise el.

— Nu erau nemţi, i-am spus. Acolo nu pot fi nemţi.

— Italieni, zise Piani, folosind cuvântul ca pe un epitet. Italieni!

Bonello tăcea. Şedea lângă Aymo, dar nu se uita la el. Piani luă capela lui Aymo de acolo de unde căzuse şi i-o puse pe faţă. Îi luă bidonul.

— Vrei să bei? îl întrebă Piani pe Bonello, întinzându-i bidonul.

— Nu, zise Bonello şi se întoarse spre mine. Asta putea să ni se întâmple şi pe linia de cale ferată.

— Nu, i-am răspuns. Asta s-a întâmplat din cauză că am pornit peste câmp.

Bonello clătină din cap.

— Aymo a murit, zise el. Cui îi vine acuma rândul, *tenente*, încotro s-o apucăm?

— Cei care-au tras erau italieni, i-am spus. Nu erau nemţi.

— Dac-am fi fost nemţi, ne-ar fi omorât pe toţi, confirmă Bonello.

— Italienii sunt mai primejdioşi acuma pentru noi decât nemţii, le-am spus. Celor din ariergardă le este teamă de orice. Nemţii ştiu ce vor.

— Bine judecat, *tenente*, zise Bonello.

— Şi-acuma încotro? întrebă Piani.

— Ar fi mai bine să ne ascundem undeva până se face întuneric. Dac-am putea să ajungem în sud, ar fi foarte bine.

— O să vrea să ne-mpuşte pe toţi, ca să arate că prima dată n-au făcut-o din greşeală, mormăi Bonello. Şi eu, unul, nu vreau să le dau prilejul.

— O să găsim noi undeva unde să ne ascundem, cât mai aproape de Udine. Şi după aceea, când se întuneca, plecăm mai departe.

— Atunci să mergem, zise Bonello.

Am coborât şi am luat-o de-a lungul taluzului dinspre nord al terasamentului. M-am uitat înapoi. Aymo zăcea în

noroi, pe taluz. Părea foarte mic, cum stătea acolo cu braţele lipite de corp, cu picioarele înfăşurate în moletiere, cu bocancii plini de noroi, unul lângă altul, cu capela pe faţă. Arăta chiar a mort. Ploua. Ţinusem la el mai mult decât la toţi ceilalţi pe care-i cunoscusem. Actele lui erau la mine în buzunar şi aveam să scriu familiei sale.

Drept în faţa noastră, la marginea ogoarelor, se zărea o fermă. Era înconjurată de copaci şi acareturile fermei veneau în prelungirea casei. La etaj era un balcon susţinut de coloane.

— Ar fi bine să ne răzleţim puţin, le-am zis. Eu mă duc înainte.

Am pornit spre fermă. Printre ogoare trecea o cărare. Am urmat-o.

Mergând, mă întrebam dacă n-o să tragă cineva în noi dinspre copacii de lângă casă sau chiar din casă. Am mers spre fermă, văzând-o tot timpul foarte limpede. Balconul de la etaj dădea într-un fel de şură şi printre coloanele lui se zărea fânul. Ograda era pietruită şi de pe crengile copacilor se scurgeau picăturile de ploaie. În mijlocul curţii, o căruţă cu două roţi, mare şi goală, stătea cu hulubele ridicate în ploaie. Am intrat în ogradă, am traversat-o şi m-am adăpostit sub balcon. Uşa casei era deschisă şi am intrat. Bonello şi Piani au venit după mine. Înăuntru era întuneric. M-am dus la bucătărie, în vatra largă cenuşa mai era caldă. Cratiţele mai stăteau deasupra cenuşii, dar erau goale. M-am uitat în jur dar n-am găsit nimic de mâncat.

— Ar trebui să ne ascundem în şură, le-am zis. Dacă găseşti ceva de mâncare, Piani, ad-o sus.

— Să caut, spuse Piani.

— Caut şi eu, se oferi Bonello.

— Bine. Eu mă duc sus, le-am zis, să văd ce-i cu şura aia.

Am dat peste o scară de piatră care urca din grajd. După toată ploaia aia, grajdul avea un miros uscat, plăcut Nu mai rămăsese nicio vită. Le luaseră, probabil, pe toate când plecaseră. Şura era pe jumătate plină de fân. Acoperişul

avea două ferestruici, una bătută în scânduri, cealaltă, dinspre nord, foarte îngustă. Pe un jgheab se putea arunca fân jos, vitelor. De la deschizătura prin care fânul era urcat în şură, porneau nişte bârne până în încăperea de jos unde trăgeau căruţele cu fân. Auzeam ropotul ploii pe acoperiş şi trăgeam în nări mirosul de fân şi când am coborât, mirosul sănătos al băligarului uscat din grajd. Se putea desface o scândură din ferestruica dinspre sud ca să ne uităm în curte. Cealaltă dădea spre câmpiile dinspre miazănoapte. În cazul în care scara ar fi fost blocată, prin oricare dintre ferestruici sau prin deschizătura pentru urcat fânul puteam ieşi pe acoperiş şi de acolo coborî jos. Podul era mare şi ne puteam ascunde în fân dacă venea cineva. Părea a fi un adăpost bun. Eram sigur c-am fi ajuns în sud dacă nu s-ar fi tras asupra noastră. Era imposibil ca acolo să fi fost nemţi. Ei veneau dinspre miazănoapte şi coborau pe şoseaua dinspre Cividale. N-aveau ce să caute din sud. Italienii erau mai primejdioşi. Erau înspăimântaţi şi trăgeau în orice vedeau înaintea ochilor. În noaptea trecută, pe când ne retrăgeam, auzisem că mulţi nemţi, în uniformă italienească, se amestecaseră în coloana care se retrăgea. Nu cred că povestea asta era adevărată. Întotdeauna se aud în timpul războiului poveşti din astea. Era unul dintre procedeele pe care duşmanul le folosea întotdeauna. N-auzisem niciodată ca oameni de-ai noştri să se fi îmbrăcat în uniforme nemţeşti ca să se ducă să răspândească panică în mijlocul lor. Poate că se făcuse aşa ceva dar mi se părea foarte greu. Şi nu cred ca germanii s-o fi făcut. După părerea mea, nici n-aveau de ce s-o facă. Nu era nevoie să ne încurce retragerea. Marile efectiva ale armatei şi puţinătatea şoselelor aveau grijă de asta. Nimeni nu dădea niciun ordin, cu atât mai puţin nemţii. Şi totuşi au tras în noi, luându-ne drept nemţi. Îl omorâseră pe Aymo. Fânul mirosea bine şi faptul că stăteam culcat în fân, într-o şură, făcu să dispară anii care trecuseră între timp. Stăteam, odată, culcaţi în fân şi pălăvrăgeam şi trăgeam cu puşca cu

aer comprimat în vrăbiile cocoţate în deschizătura triunghiulară din partea de sus a peretelui şurii. Acuma şura se prăpădise şi într-un an tăiaseră pădurea de brazi şi din pădure rămăseseră numai cioturi, vârfuri de copaci uscaţi, crengi şi vreascuri bune pentru foc înapoi era cu neputinţă să te-ntorci. Şi ce s-ar întâmplă dacă n-ai merge mai departe? Nu te-ai mai întoarce niciodată la Milano. Şi dacă ai să te-ntorci la Milano, ce-o să fie? Ascultam împuşcăturile ce se auzeau dinspre nord, dinspre Udine. Recunoşteam răpăitul mitralierelor. Nu se trăgea cu tunurile. Era ceva. Trebuie să se fi realizat o oarecare linie de rezistenţă pe drum. Mă uitai în lumina difuză din pod şi-l văzui pe Piani stând jos, sub deschizătura prin care se arunca fânul. Sub braţe ţinea un salam lung, o ulcică şi două sticle de vin.

— Urcă, i-am spus. Uite scara.

După aceea mi-am dat seama c-ar trebui să-l ajut să care lucrurile şi-am coborât. Stând lungit în fân, mă cam buimăcisem. Cât pe-aci s-adorm.

— Unde-i Bonello? l-am întrebat.

— O să vă spun.

Ne urcarăm pe scară. Sus, puserăm lucrurile acelea în fân. Piani scoase un briceag cu tirbuşon şi destupă una dintre sticlele cu vin.

— Sunt sigilate cu ceară, zise el. Vinul trebuie să fie bun

Zâmbi.

— Unde-i Bonello? îl întrebai din nou. Piani se uită la mine.

— A plecat, *tenente*. Vrea să se predea nemţilor. Am tăcut.

— Îi era teamă că vom fi ucişi.

Am rămas cu sticla de vin în mână şi am tăcut.

— Ştiţi, *tenente*, noi, oricum, nu credem că ar trebui să luptăm.

— Şi tu de ce n-ai plecat?

— N-am vrut să vă las singur.

— Unde s-a dus?

— Nu ştiu, *tenente*. A plecat.

— Bine. Vrei să tai salamul?

Piani se uită la mine în lumina aceea difuză.

— L-am tăiat vorbind cu dumneavoastră.

Am stat în fân şi-am mâncat salam şi-am băut vin. Trebuia să fi fost vin păstrat pentru vreo nuntă. Era atât de vechi încât nu mai avea nicio culoare.

— Tu te uiţi prin ferăstruica asta, Luigi. Eu am să mă uit prin cealaltă.

Băuserăm fiecare din câte o sticlă. Îmi luai sticla şi mă trântii în fân, uitându-mă prin ferăstruica îngustă la câmpia udată de ploaie. Nu ştiu ce mă aşteptam să văd dar n-am văzut nimic în afară de ogoare, duzi şi ploaia care cădea. Am băut vinul dar n-am simţit nimic deosebit. Îl păstraseră prea multă vreme şi se tăiase: îşi pierduse şi gustul şi culoarea. Mă uitam cum se-ntunecă afară; se făcu întuneric foarte repede. Avea să fie o beznă deasă din cauza ploii. De vreme ce se întunecase, n-avea niciun rost să mai veghez. M-am dus la Piani. Adormise, şi nu l-am mai trezit ci m-am aşezat lângă el. Era un om solid şi respira greu. După câtva timp l-am trezit şi-am pornit la drum.

Noaptea aceea fu foarte stranie. Nu ştiu la ce mă aşteptasem, poate la moarte, la împuşcături, apoi o fugă în noapte, dar nu se întâmpla nimic. Am aşteptat, trântiţi dincolo de şanţul şoselei principale, să treacă un batalion nemţesc şi după ce trecu, am traversat şoseaua şi ne-am continuat drumul spre nord. Furăm foarte aproape de nemţi, în ploaie, de două ori, dar nu ne văzură. Am trecut de oraş, înspre nord, fără să vedem picior de italian. După aceea am întâlnit coloana principală a retragerii şi am mers toată noaptea spre Tagliamento. Nu-mi dădusem seama cât de imense erau proporţiile retragerii. Se retrăgea o întreagă ţară nu numai armata. Am mers pe jos toată noaptea, realizând o medie orară mai bună decât oricare vehicul. Piciorul mă durea şi eram obosit, dar mergeam bine. Bonello făcuse o prostie că se hotărâse să se predea. Nu

era nicio primejdie. Ne strecuraserăm fără niciun incident printre rândurile a două armate. Dacă Aymo n-ar fi fost ucis, nici prin gând nu ne-ar fi trecut că ar fi putut exista vreo primejdie. Nimeni nu ne oprise când mergeam, în văzul tuturor, pe calea ferată. Uciderea lui se petrecuse aşa, deodată, şi nu avusese niciun rost. Mă întrebam unde o fi Bonello.

— Cum vă simţiţi, *tenente*? mă întrebă Piani. Mergeam pe marginea unei şosele aglomerate de vehicule şi soldaţi.

— Foarte bine.

— Eu am obosit tot mergând întruna.

— Păi, acuma tot ce avem de făcut e să mergem. N-are rost să ne mai frământăm din cauza asta.

— Bonello a făcut o prostie.

— Chiar o prostie.

— Şi ce-o să faceţi cu povestea lui?

— Nu ştiu.

— Nu puteţi spune c-a fost luat prizonier?

— Nu ştiu.

— Ştiţi, dacă războiul continuă, familia lui o să aibă mari necazuri.

— Războiul nu va mai continua, spuse un soldat. Ne ducem acasă acuma. Războiul s-a terminat.

— Toată lumea se duce acasă.

— Toţi mergem acasă.

— Să mergem, *tenente*, spuse Piani. Voia să-i lase în urmă.

— *Tenente*, cine-i *tenente*? *A basto gli ufficiali*! Jos ofiţerii!

Piani mă luă de braţ.

— E mai bine să vă spun pe nume, îmi spuse el. Am putea avea neplăceri. Au împuşcat câţiva ofiţeri.

Ne făcurăm loc şi trecurăm mai departe.

— N-o să fac un raport care să pricinuiască necazuri familiei lui, am reluat discuţia.

— Dacă războiul s-a terminat, n-are nicio importanţă,

spuse Piani. Dar eu nu cred că s-a terminat. Ar fi prea frumos să se fi terminat.

— O să aflăm în curând.

— Nu cred că s-a terminat. Toţi cred că s-a terminat, dar eu nu cred.

— *Viva la pace!* strigă un soldat. Ne ducem acasă!

— Ar fi bine dacă ne-am duce toţi acasă, spuse Piani. N-aţi vrea să vă duceţi acasă?

— Aş vrea.

— N-o să ne ducem. Nu cred că s-a terminat.

— *Andiamo a casa!*[94] strigă un soldat.

— Îşi aruncă armele, zise Piani. Le iau şi le aruncă pe jos din mers. După aceea încep să strige.

— Ar trebui să-şi păstreze armele.

— Îşi închipuie că n-o să-i mai trimită înapoi la luptă dacă-şi aruncă armele.

În întuneric şi în ploaie, făcându-ne drum pe marginea şoselei, am observat totuşi că foarte mulţi soldaţi mai aveau puştile pe umăr. Vârfurile ţevilor se înălţau pe deasupra pelerinelor.

— Din ce brigadă sunteţi? întrebă un ofiţer.

— *Brigada di Pace!* strigă cineva. Brigada păcii!

Ofiţerul nu răspunse nimic.

— Ce-a zis? Ce-a zis ofiţerul?

— Jos cu ofiţerul! *Viva la pace!*

— Să mergem mai repede, propuse Piani. Trecurăm pe lângă două ambulanţe englezeşti, aflate într-o coloană de vehicule părăsite.

— Sunt din Gorizia, observă Piani. Cunosc maşinile.

— Au ajuns mai departe decât noi.

— Au pornit mai devreme.

— Mă întreb unde-or fi şoferii?

— Probabil că mai în faţă.

— Nemţii s-au oprit lângă Udine, i-am spus. Oamenii ăştia or să treacă fluviul.

---

[94] Să mergem! (it.).

— Da. De-aia mă şi gândesc că războiul va continua.

— Nemţii ar fi putut înainta, adăugai. Mă întreb de ce n-au făcut-o.

— Nu ştiu. Nu mă pricep deloc ce fel de război o mai fi şi ăsta.

— Aşteaptă poate să-şi organizeze transporturile.

— Nu ştiu, spuse Piani.

Când era singur, era mai potolit. Când era cu alţii, vorbea foarte brutal.

— Eşti însurat, Luigi?

— Păi nu ştiţi că sunt însurat?

— De asta n-ai vrut să cazi prizonier?

— Şi de asta. Sunteţi însurat, *tenente*?

— Nu.

— Nici Bonello.

— Faptul că un om e însurat nu e totul. Cred însă că oamenii însuraţi doresc să se întoarcă la nevestele lor, am spus.

— Aş fi vrut să vorbesc despre subiectul ăsta.

— Da, aşa e.

— Te dor picioarele?

— Destul de tare.

Înainte de a se face ziuă am ajuns la Tagliamento şi am luat-o de-a lungul fluviului, spre podul pe care trecea toată lumea.

— Ar trebui să putem rezista dincolo de râu, zise Piani.

În întuneric, fluviul părea adânc, făcea vârtejuri şi era foarte lat. Podul de lemn era lung, cam de vreo trei sferturi de milă, şi fluviul, care de obicei curgea pe o albie pietroasă, în şuviţe subţiri, la o mare distanţă de pod, se-nvolbura acum aproape de planşeul de lemn al podului. Am mers pe mal şi apoi ne-am făcut loc în puhoiul de oameni care trecea peste pod. Mergând încet prin ploaie, la câteva picioare de apă, înghesuiţi în mulţimea care mă înconjura dând cu nasul într-un cheson de tun, mă uitam peste parapet la apele fluviului. Acum, că nu mai puteam merge

aşa în voie, mă simţeam foarte obosit. Treceam podul fără să mă bucur prea mult. Mă întrebam ce-ar fi dacă avioanele ar bombarda podul ziua în amiaza mare.

— Piani, am strigat.

— Aici sunt, *tenente*.

Era ceva mai înainte. Nimeni nu vorbea. Toţi încercau să treacă podul cât se putea mai repede şi se gândeau numai la asta. Mai aveau câţiva paşi. La celălalt capăt al podului, de o parte şi de alta, stăteau ofiţeri şi carabinieri cu lanterne în mână. Îi vedeam profilaţi pe cer. Apropiindu-ne, am văzut că unul dintre ofiţeri arată spre un om din coloană. Un carabiniere se duse la omul cu pricina şi-l înşfacă de braţ. Îl trase mai la o parte. Eram aproape de ei. Ofiţerii scrutau fiecare om din coloană, vorbind între ei, apropiindu-se uneori de oameni ca să lumineze cu lanterna faţa cuiva. Înainte de a ajunge în faţa lor, mai puseră mâna pe cineva. Îl văzui. Era un locotenent-colonel. I-am zărit stelele de pe mânecă când l-au luminat cu lanterna. Colonelul avea părul cărunt şi era scund şi gros. Un *carabiniere* îl trase după grupul de ofiţeri. Când am ajuns în faţa lor, unul dintre ofiţeri se uită la mine. Şi atunci un altul mă arătă şi spuse ceva unui *carabiniere*. Îl văzui pe *carabiniere* că se îndreaptă spre mine, vine pe marginea coloanei, şi după aceea simţii că mă ia de guler.

— Ce vrei? am strigat şi l-am pocnit în obraz.

Îi văzui faţa sub chipiu: avea mustăţi cu vârfurile răsucite în sus şi sângele îi curgea pe obraz. Un alt *carabiniere* se repezi spre noi.

— Ce vrei? l-am întrebat.

Nu-mi răspunse. Pândea cum să mă apuce mai bine.

Mi-am dus mâna la spate, să scot pistolul.

— Nu ştii că n-ai voie să te atingi de ofiţeri? Celălalt *carabiniere* îmi apucă braţul pe la spate şi mi-l răsuci aproape să mi-l scoată din umăr. M-am întors spre el şi atunci cel de lângă mine mă strânse de gât. Am început să-l lovesc cu bocancii în picior şi cu genunchiul stâng l-am lovit

în vintre.

— Împuşcă-l dacă opune rezistenţă, auzii pe cineva.

— Ce-nseamnă asta? am încercat eu să strig, dar vocea mea nu era prea puternică.

Mă găseam acum la marginea şoselei.

— Împuşcă-l dacă opune rezistenţă, spuse un ofiţer. Duceţi-l acolo.

— Da' cine eşti dumneata?

— O să vezi.

— Cine eşti dumneata?

— Poliţia militară, îmi răspunse un alt ofiţer.

— De ce nu m-aţi chemat să vin, în loc să-l puneţi pe „aeroplanul" ăsta să mă ia aşa, cu forţa?

Nu mi-au răspuns. Nu erau obligaţi să-mi răspundă. Erau poliţia militară.

— Duceţi-l acolo unde-s şi ceilalţi, spuse primul ofiţer. Aţi văzut, vorbeşte italieneşte cu accent străin.

— Şi tu vorbeşti la fel, ticălosule, am zis.

— Duceţi-l acolo unde-s şi ceilalţi, spuse primul ofiţer.

M-au târât în spatele ofiţerilor, ceva mai departe de şosea, spre un grup de oameni care aşteptau pe câmp, aproape de malul fluviului. Îndreptându-ne spre grupul acela, auzii că se trage. Am văzut fulgerăturile puştilor şi am auzit pocniturile. Ne-am apropiat de grup. Patru ofiţeri stăteau în picioare, unul lângă altul, şi în faţa lor stătea un om, păzit de doi carabinieri. Alţi patru carabinieri stăteau lângă ofiţerii care interogau şi se sprijineau în puşti. *Carabinierii* purtau bicornuri[95]. Cei doi care mă luaseră mă împinseră între oamenii care aşteptau. Mă uitam la omul căruia ofiţerii îi puneau întrebări. Era locotenent-colonelul cărunt şi gras pe care-l scoseseră din coloană. Ofiţerii aveau întreaga pricepere, răceală şi stăpânire de sine a italienilor care împuşcă fără să rişte să fie împuşcaţi.

— Din ce brigadă faceţi parte?

Colonelul le spuse.

[95] Chipiu cu două colţuri.

— Din ce regiment?

Le spuse.

— De ce nu sunteţi cu regimentul dumneavoastră?

Le spuse de ce.

— Nu ştiţi că ofiţerul trebuie să fie alături de oamenii lui?

Ştia.

Asta a fost totul. Un alt ofiţer luă cuvântul.

— Dumneata şi alţii de teapa dumitale aţi lăsat barbarii să calce pământul sfânt al ţării.

— Poftim? făcu locotenent-colonelul.

— Numai datorită trădării celor de teapa dumitale am pierdut roadele victoriei.

— V-aţi retras vreodată? întrebă locotenent-colonelul.

— Italia nu trebuie să se retragă niciodată.

Stăteam în ploaie şi ascultam. Ofiţerii erau chiar în faţa noastră şi acuzatul stătea şi el în faţa noastră, dar ceva mai la o parte.

— Dacă vreţi să mă executaţi, spuse locotenent-colonelul, executaţi-mă, vă rog, imediat, fără să mai continuaţi interogatoriul. Interogatoriul ăsta e idiot.

Îşi făcu cruce. Ofiţerii se sfătuiră. Unul scrise ceva într-un carnet.

— Părăsire a trupei. Condamnat la moarte prin împuşcare, spuse el.

Doi *carabinieri* îl luară pe locotenent-colonel şi-l duseră pe malul fluviului. Mergea prin ploaie – un om bătrân, fără chipiu, păzit de doi carabinieri. N-am văzut când l-au împuşcat, dar am auzit împuşcăturile. Acum cercetau pe altcineva. Şi ofiţerul acesta se pierduse de regimentul său. Nu i se îngădui să dea nicio explicaţie. Izbucni în lacrimi când i se citi verdictul scris în carnet şi plângea când l-au dus de acolo iar ei, fără să mai aştepte ca să-l fi împuşcat, se apucară să cerceteze pe altcineva. Se arătau în chip ostentativ absorbiţi de interogatoriul următorului acuzat, în timp ce omul interogat înainte era împuşcat. În felul acesta, era limpede că nu mai puteau interveni cu nimic. Mă

întrebam dacă să mai aştept să fiu cercetat sau să încerc pe loc să fug de-acolo. Eram în mod evident luat drept un german în uniformă italiană, îmi dădeam seama cum le funcţiona mintea, dacă aveau minte şi dacă mai şi funcţiona. Erau cu toţii tineri şi acţionau aşa pentru a-şi salva ţara. Armata a II-a era în refacere dincolo de Tagliamento. Erau ofiţeri superiori, de la gradul de maior în sus, care se pierduseră de regimentele lor. Se răfuiau, de asemenea, în chip sumar, cu agenţii nemţi în uniformă italienească. În cap aveau căşti de oţel. Dintre noi numai doi aveau căşti şi unii dintre *carabinieri*. Ceilalţi *carabinieri* purtau bicornuri. De aceea îi porecliserăm „aeroplane”. Stăteam în ploaie şi eram luaţi unul câte unul la interogatoriu ca apoi să fim împuşcaţi. Până acum îi împuşcaseră pe toţi cei cercetaţi. Ofiţerii care interogau aveau acea splendidă detaşare şi acel cult al justiţiei neîndurătoare proprii oamenilor care trimit la moarte fără a se simţi cât de cât în primejdie. Acum interogau pe un colonel dintr-un regiment de linie. Ni se alăturaseră încă trei ofiţeri. Îl întrebau unde era regimentul său.

Mă uitai la carabinieri. Îi examinau pe nou veniţi. Ceilalţi se uitau la colonel. Mă aplecai, ţâşnii printre doi oameni şi alergai spre fluviu, cu capul în jos. La mal mă împiedicai şi căzui în apă, cu un plescăit puternic. Apa era foarte rece dar rămăsei afundat cât putui mai mult. Simţeam cum mă duce curentul şi am rămas sub apă până am crezut că n-am să mai pot ieşi niciodată la suprafaţă, în clipa în care am ieşit la suprafaţă, am respirat adânc şi m-am cufundat din nou. Îmbrăcat cum eram şi încălţat cu bocancii, era uşor să rămân cufundat. Când am ieşit la suprafaţă a doua oară, am văzut un buştean, care plutea în faţa mea; m-am apropiat de el şi l-am apucat cu o mână. Stăteam cu capul pe după buştean şi nici nu mă uitam pe deasupra lui. Nu voiam deloc să văd malul fluviului. Trăseseră în mine când fugisem şi în clipa în care revenisem pentru prima oară la suprafaţă. Auzisem împuşcăturile când eram cât pe ce să

scot capul afară. Acuma nu mai trăgeau. Buşteanul se legăna dus de curent şi mă ţineam de el cu o mână. Mă uitam spre mal. Se părea că înaintez foarte repede. Pe apă pluteau multe scânduri şi mulţi stâlpi de lemn. Apa era foarte rece. Am trecut pe lângă un ostrov acoperit de arbuşti. Am apucat buşteanul cu amândouă mâinile şi m-am lăsat dus de curent. Malul nu se mai vedea.

CAPITOLUL XXXI

CÂND EŞTI ÎN APĂ şi te duce un curent rapid nu-ţi poţi da seama cum trece timpul. Poate să ţi se pară că a trecut multă vreme şi-n realitate să fi trecut foarte puţină. Apa era rece şi foarte adâncă şi pe unde pluteau o mulţime de lucruri luate de şuvoaie când apele fluviului crescuseră. Eram norocos că aveam un buştean gros de care să mă pot ţine şi, cu bărbia pe buştean, mă lăsam dus de apa îngheţată, sprijinindu-mă de el cu amândouă mâinile, cât mai uşor. Mi-era teamă să nu m-apuce un cârcel şi speram ca valurile să mă ducă spre mal. Coboram în josul fluviului, descriind o curbă prelungă. Începuse să se crape de ziuă aşa că puteam distinge tufişurile de pe mal. În faţa mea era o insulă de verdeaţă şi curentul devia spre mal. Mă întrebam dacă să nu-mi scot bocancii şi hainele şi să încerc să înot până la mal dar am renunţat să fac acest lucru. Nu mă îndoiam nicio clipă că, într-un fel sau altul, aveam să ajung la mal şi mă gândeam c-ar fi greu dac-aş rămâne desculţ. Trebuia să ajung la Mestre cu orice preţ.

Mă uitam cum se apropie malul, cum se îndepărtează şi se apropie iar. Curentul mă ducea acum mai încet. Malul era foarte aproape. Se vedeau crengile unei sălcii. Buşteanul se întoarse uşurel şi malul alunecă în spatele meu şi îmi dădui seama că nimeriserăm într-un vârtej. Ne învârteam pe loc, încetişor. Când am zărit din nou malul, de data aceasta foarte aproape, am încercat să mă ţin de buştean cu o mână şi, înotând, să-l împing cu cealaltă spre ţărm, dar n-am reuşit. Mi-era teamă că n-o să ne desprindem din vârtej şi, ţinându-mă de buştean cu o mână, mi-am lipit picioarele de el şi l-am împins cu toată puterea spre ţărm. Se vedeau desişurile, dar cu tot avântul şi înotatul meu din răsputeri, curentul mă trăgea. M-am

gândit c-o să mă înec din cauza bocancilor, dar m-am zbătut atâta în apă. Încât atunci când mi-am ridicat privirile ţărmul se apropiase şi am continuat să mă zbat, înnebunit de greutatea picioarelor, până am ajuns la mal. M-am agăţat de craca unei sălcii fără a avea destulă putere ca să ies din apă, dar acuma ştiam că nu mă mai înec. Cât timp plutisem ţinându-mă de buştean, nu mă gândisem nicio clipă că s-ar fi putut să mă înec. Simţeam un gol în stomac şi o senzaţie de greaţă; mă durea pieptul şi, agăţat de crengi, aşteptam. Când mi-a trecut greaţa, m-am tras spre salcie şi m-am odihnit, ţinându-mă strâns de crengi. Apoi m-am târât, mi-am croit drum printre crengi şi am ajuns pe mal. Se luminase aproape, dar n-am văzut niciun om. M-am culcat pe mal şi-am ascultat murmurul apei care curgea şi al ploii.

După câtva timp m-am ridicat şi am pornit de-a lungul fluviului. Ştiam că nu e niciun pod până la Latisana. Socoteam că s-ar putea să mă aflu în dreptul lui San Vito. Am început să mă gândesc ce ar trebui să fac. În faţa mea era un şanţ care dădea în albia fluviului. M-am îndreptat spre şanţul acela. Nu văzusem niciun om prin împrejurimi şi m-am trântit în tufişurile de pe marginea şanţului; mi-am scos bocancii şi am vărsat apa din ei. Mi-am scos tunica, am luat portofelul cu acte şi bani din buzunarul interior şi după aceea am stors haina de apă Mi-am scos pantalonii şi i-am stors de apă şi apoi cămaşa şi lenjeria de corp. M-am bătut şi m-am frecat pe tot trupul şi apoi m-am îmbrăcat din nou. Îmi pierdusem chipiul.

Înainte de a-mi pune tunica la loc, am smuls de pe mânecă stelele de locotenent şi le-am pus în buzunarul de la piept, împreună cu banii. Bancnotele erau ude dar nu păţiseră nimic altceva. Le-am numărat. Aveam trei mii şi câteva lire. Hainele de pe mine erau ude şi mi se lipeau de trup. Am început să mă bat pe braţe ca să-mi înviorez circulaţia sângelui. Lenjeria de corp era de lână aşa că nu era nicio primejdie să răcesc, cu condiţia să nu stau pe loc.

Îmi luaseră pistolul la pod aşa că am ascuns tocul sub tunică. N-aveam pelerină şi-mi era frig în ploaie. Am pornit pe marginea şanţului. Se luminase de ziuă şi locurile erau înecate în ploaie, joase, şi posomorâte. Ogoarele erau pustii şi înecate în ploaie. Departe, departe, se zărea o clopotniţă înălţându-se pe deasupra câmpiei. Am ajuns la o şosea. Ceva mai încolo, pe şosea, treceau nişte soldaţi. Şchiopătai pe marginea şoselei şi ei trecură pe lângă mine, fără să mă ia în seamă. Era un detaşament de mitraliori care se îndreptau spre fluviu. Mi-am continuat drumul.

În ziua aceea am străbătut câmpia veneţiană. E un şes întins şi sub ploaie era parcă şi mai monoton. Înspre mare sunt mlaştini sărate şi drumuri puţine. Toate se îndreaptă spre locurile de vărsare ale fluviilor în mare şi ca să traversezi ţinutul, trebuie să mergi de-a lungul cărărilor de pe marginea canalelor. Mi-am urmat drumul de la nord la sud şi după ce am trecut peste două linii de cale ferată şi peste mai multe şosele am dat, în cele din urmă, la capătul unei cărări de o cale ferată care mergea de-a lungul unei mlaştini. Era linia principală Veneţia-Trieste. Pe rambleul înalt, cu terasament solid, trecea o linie dublă. Ceva mai încolo se zărea o haltă în faţa căreia se învârteau nişte santinele. În direcţia opusă era un pod care trecea peste un râu ce se vărsa în mlaştină. Şi lângă pod era o santinelă. Traversând câmpia spre nord, văzusem un tren care trecea pe linia aceasta, vizibilă de departe pe câmpia joasă şi mă gândeam că trenul trebuia să fi venit dinspre Portogruaro. Mă uitam la santinelă şi stăteam lungit pe terasament aşa ca să pot vedea ce se întâmpla pe linie în ambele direcţii. Santinela de pe pod se îndreptă spre mine, mergând de-a lungul liniei, apoi se întoarse şi se duse înapoi spre pod. Stăteam acolo lungit, flămând şi aşteptând să se ivească un tren. Cel pe care-l văzusem era atât de lung încât locomotiva mergea foarte încet şi eram sigur c-aş fi putut să mă urc în el. După ce pierdusem aproape orice speranţă că o să mai treacă vreun tren, am văzut că vine unul.

Apropiindu-se, locomotiva devenea din ce în ce mai mare. M-am uitat la santinela din preajma podului. Mergea pe partea asta a podului, dar dincolo de şine. Era imposibil să mă vadă când avea să treacă trenul M-am uitat la locomotivă cum se apropie. Gâfâia. Trăgea după ea multe, vagoane. Ştiam că trebuie să fie santinele şi în tren, şi încercam să le văd, dar de unde stăteam ascuns nu reuşeam să văd nimic. Locomotiva era aproape în dreptul meu. Când a ajuns în faţa mea, gâfâind şi pufăind chiar şi la şes, am aşteptat să treacă mecanicul şi, apoi, ridicându-mă în picioare, m-am apropiat de vagoane. Dacă santinelele m-ar fi zărit, le-aş fi părut mai puţin suspect stând acolo lângă linie. Trecură câteva vagoane de marfă închise. După aceea am văzut apropiindu-se un vagon-platformă, scund, de tipul numit de localnici „gondolă” şi care era acoperit cu o prelată. Am aşteptat aproape până a trecut, după aceea am sărit, am apucat bara de sprijin şi m-am căţărat. Mă aflam între vagonul-gondolă şi cabina vagonului de marfă care-l urma. Nu se putea să mă fi văzut cineva. M-am ţinut de bare şi m-am ghemuit cu picioarele pe tampoane. Treceam acum prin faţa podului. Îmi amintii de santinelă. Când am trecut pe lângă el, se uită la mine. Era un băiat tânăr şi casca pe care o purta era prea mare pentru el. I-am aruncat o privire dispreţuitoare şi băiatul îşi întoarse privirea în altă parte. Şi-a închipuit, probabil, că fac parte din personalul trenului.

Trecusem. L-am văzut că se uită cu un aer cam stânjenit la celelalte vagoane. M-am aplecat să văd cu ce era prinsă prelata. Avea pe margini nişte inele fixate cu frânghie. Am scos briceagul, am tăiat frânghia şi mi-am strecurat mâna sub prelată. M-am izbit de nişte obiecte dure. M-am uitat înainte. În vagonul de marfă din faţă era o santinelă care privea înainte. M-am desprins de bară şi m-am strecurat sub prelată. M-am izbit cu fruntea de ceva. Lovitura a fost puternică şi am simţit că mi se prelinge sânge pe obraz, dar m-am târât mai departe şi m-am lungit pe jos. Apoi m-am

întors şi am prins prelata la loc.

Stăteam ascuns sub prelată, printre tunuri. Miroseau plăcut a ulei şi a unsoare. Stăteam lungit şi ascultam cum plouă peste prelată şi cum uruie roţile vagoanelor. Printr-o crăpătură se strecura o rază de lumină şi m-am uitat la tunuri. Erau acoperite cu huse de pânză. Mă gândeam că trebuie să provină de la Armata a III-a. Aveam un cucui serios în frunte, şi, pentru a se opri sângele am stat liniştit, lăsându-l să se închege. După aceea am curăţat sângele uscat din jurul locului lovit. Nu era nimic grav. N-aveam batistă, dar, pipăind cu degetele, am reuşit să curăţ locul cu apa care picura prin prelată şi l-am şters apoi cu mâneca tunicii. Voiam să trec neobservat. Ştiam că trebuie să cobor înainte de a ajunge la Mestre căci acolo aveau, desigur, să vină să controleze tunurile. Erau prea puţine ca să-şi poată îngădui să le piardă sau să uite de ele. Îmi era îngrozitor de foame.

CAPITOLUL XXXII

CULCAT ÎNTRE TUNURI, pe podeaua vagonului, eram ud până la piele, mi-era frig şi-mi era tare foame. Până la urmă m-am întors şi m-am lungit pe burtă, cu capul pe mâini. Genunchiul îmi înţepenise, dar se comportase foarte bine. Valentini făcuse o treabă bună. Jumătate din retragere mersesem pe jos şi înotasem o bucată bună pe Tagliamento cu genunchiul lui. Chiar era genunchiul lui. Şi tot ce era înăuntru spunea că-i este tare foame. Simţeam cum se răsuceşte de foame. Capul era al meu, dar nu ca să gândesc cu el, ci numai ca să-mi aduc aminte şi nu de prea multe lucruri.

Îmi aminteam de Catherine, dar ştiam c-aş înnebuni dacă m-aş gândi la ea când nu eram încă sigur dacă aveam s-o mai întâlnesc, aşa că era mai bine să nu mă gândesc la ea, numai puţin, aşa, numai la ea. În timp ce vagonul mergea încetişor, uruind, printr-o crăpătură se strecura o dâră de lumină şi eu stăteam culcat cu Catherine pe podeaua vagonului. Tot atât de neplăcut, ca şi podeaua vagonului, era să stai culcat şi să nu gândeşti doar să simţi, fiind de prea multă vreme plecat, hainele ude pe tine şi podeaua care se mişca puţin câte puţin şi singurătatea asta pe dinăuntru şi să fii singur cu hainele ude şi cu podeaua goală drept femeie.

N-ai cum să iubeşti podeaua unui vagon şi nici tunuri îmbrăcate în huse de pânză şi nici mirosul de metal dat cu unsoare sau o prelată prin care picură ploaia, deşi e foarte plăcut să stai sub prelată şi e plăcut să stai printre tunuri, dar tu iubeşti pe cineva pe care ştii că n-ai nici măcar cum să te prefaci că e acolo, dându-ţi seama de asta foarte limpede şi foarte rece... nu chiar atât de rece pe cât de limpede şi de zadarnic. Îţi dădeai seama aşa, zadarnic,

stând lungit pe burtă, că ai fost de faţă la retragerea unei armate şi la înaintarea alteia. Pierduseşi ambulanţele careţi fuseseră încredinţate şi oamenii, aşa cum pierde un vânzător mărfurile din raionul lui în caz de incendiu. Dar marfa nu era asigurată. Socotelile erau încheiate. Nu mai aveai nicio obligaţie. Dacă după un incendiu dintr-un magazin universal vânzătorii ar fi împuşcaţi pentru că vorbesc cu un accent străin pe care l-au avut dintotdeauna, atunci fără îndoială că nu e de aşteptat ca ei să se întoarcă în cazul în care magazinul s-ar redeschide. Vânzătorii vor căuta să-şi găsească o altă slujbă, dacă există vreo altă slujbă şi dacă poliţia nu pune mâna pe ei.

Apele fluviului luaseră cu ele şi indignarea şi sentimentul oricărei obligaţii. Deşi, de fapt, acesta încetase în clipa în care acel carabiniere mă luase de guler. Aş fi vrut să-mi scot uniforma deşi nu ţineam deloc la forme. Îmi scosesem stelele, dar aceasta din precauţie, nu din demnitate jignită. Nu aveam, în principiu, nimic împotriva lor. Terminasem. Le doream tuturor mult noroc. Unii îl meritau, cei buni şi cei viteji şi cei calmi şi cei inteligenţi. Dar nu mai era treaba mea şi voiam ca trenul acesta blestemat să ajungă odată la Mestre şi să mănânc şi să termin odată cu gândurile astea. Trebuia să termin.

Piani avea să le spună că fusesem împuşcat Scotoceau prin buzunare şi luau toate actele celor împuşcaţi. Actele mele însă nu le aveau. Poate c-or să mă dea înecat. M-am întrebat ce aveau să afle cei de acasă. Că am murit din pricina rănilor sau din altă pricină Doamne, Dumnezeule, ce foame mi-era! Mă gândeam ce s-o fi întâmplat cu preotul de la popotă. Şi cu Rinaldi. Erau probabil la Pordenone. Dacă nu s-au retras cumva mai departe. Gata, acum n-aveam să-i mai văd niciodată. Acum n-aveam să-i mai văd pe niciunul dintre ei niciodată. Viaţa asta se terminase. Nu cred că avea sifilis. În orice caz nu e o boală gravă dacă o tratezi la vreme, aşa se spune. Dar se necăjea. Şi eu m-aş fi necăjit dacă aş fi avut-o. Oricine s-ar necăji.

Nu eram făcut să gândesc. Eram făcut să mănânc. Pe Dumnezeul meu că da. Să mănânc şi să beau şi să mă culc cu Catherine. Poate chiar în noaptea asta. Nu, era imposibil. Dar mâine seară şi o masă bună şi rufărie, şi să nu mai plec niciodată decât cu ea împreună. Va trebui probabil să o şterg cât mai repede. O să plece şi ea. Unde aveam să ne ducem? Asta era un lucru la care trebuia să mă gândesc Se întuneca. Stăteam întins pe jos şi mă gândeam unde aveam să ne ducem. Existau mai multe posibilităţi.

CARTEA A PATRA

CAPITOLUL XXXIII

CÂND TRENUL îşi încetini mersul, intrând în gara Milano, am sărit jos. Era în zori. Am trecut peste linii şi, strecurându-mă pe după nişte case, am ieşit în stradă. Văzând un birt deschis, am intrat să iau o cafea. Mirosea a dimineaţă devreme, se măturase praful, linguriţele erau în ceştile de cafea şi pe mese se vedeau încă urmele umede ale paharelor de vin. Proprietarul era la bar. La o masă şedeau doi soldaţi. M-am dus la bar şi am cerut o cafea şi o felie de pâine. Cafeaua era cenuşie din cauza laptelui şi luai caimacul de deasupra cu o bucăţică de pâine. Proprietarul mă cercetă cu privirea.

— Nu vrei un pahar de *grappa*?

— Nu, mulţumesc.

— Fac eu cinste, spuse şi-mi turnă rachiu într-un pahar mic pe care-l împinse spre mine. Ce se întâmpla pe front?

— Nu prea ştiu.

— Sunt beţi, îmi spuse arătând cu mâna înspre cei doi soldaţi.

Îl puteam crede. Arătau a fi beţi.

— Spune-mi, zise el, ce se întâmplă pe front?

— Nu prea ştiu ce e pe front.

— Te-am văzut când ai venit, din direcţia aia. Ai coborât din tren.

— Armata se retrage.

— Am citit ziarele Ce se întâmplă pe front? Totul s-a terminat?

— Nu cred.

Îşi turnă un pahar de grappa dintr-o sticlă cu gâtul scurt.

— Dacă eşti în primejdie, continuă el, te pot ascunde.

— Nu-s în nicio primejdie.

— Dacă eşti în primejdie, rămâi aici, la mine.

— Unde să rămân?

— Aici, în casa asta. Stau mulţi aici. Cei care-s în primejdie.

— Şi sunt mulţi?

— Depinde despre ce e vorba. Eşti sud-american?

— Nu.

— Vorbeşti spaniola?

— Puţin.

Şterse cu o cârpă barul.

— E foarte greu acuma să fugi din ţară, dar nu e imposibil.

— Nu vreau să fug.

— Poţi să rămâi aici cât vrei. Ai să-ţi dai seama singur ce fel de om sunt.

— Trebuie să plec în dimineaţa asta, dar o să ţin minte adresa dumitale în caz că mă întorc.

Dădu din cap

— Dacă vorbeşti aşa, nu te-ntorci. Credeam că eşti chiar în primejdie.

— Nu-s în nicio primejdie Dar preţuiesc cum se cuvine adresa unui prieten. I-am întins o bancnotă de zece lire ca să-i plătesc cafeaua. Să bem un pahar de *grappa*, i-am zis.

— Nu-i nevoie.

— Bea.

Turnă rachiu în două pahare.

— Adu-ţi aminte, îmi spuse el. Să te întorci aici. Nu te lăsa încurcat de alţii. Aici vei fi în deplină siguranţă.

— Sunt sigur.

— Chiar eşti sigur?

— Da.

Deveni dintr-odată foarte serios.

— Atunci dă-mi voie să-ţi spun un lucru: să nu mai mergi cu tunica asta

— De ce?

— Pe mânecă se vede foarte limpede locul de unde ţi-ai scos stelele. Stofa are altă culoare.

Am tăcut.

— Dacă n-ai acte, îţi pot da eu acte.

— Ce fel de acte?

— Un bilet de voie.

— N-am nevoie de niciun fel de bilet de voie. Am acte în regulă.

— Bine. Dar dacă ai nevoie de acte, să ştii că pot să-ţi dau orice act vrei.

— Şi cât costă actele?

— Depinde ce fel de acte vrei. Preţurile sunt rezonabile.

— Acum n-am nevoie de niciun fel de act.

Dădu din umeri.

— Sunt în regulă, i-am zis.

Când am ieşit, mi-a spus:

— Nu uita că-ţi sunt prieten.

— N-am să uit.

— Ne mai vedem noi, a adăugat.

— Bine.

Pe stradă am ocolit gara, unde puteam da peste poliţia militară şi în apropierea unui părculeţ am luat o trăsură. I-am dat birjarului adresa spitalului. La spital am intrat în loja portarului. Soţia lui mă îmbrăţişa. El îmi întinse mâna.

— V-aţi întors teafăr, sănătos?

— Da.

— Aţi luat micul dejun?

— Da.

— Cum vă mai simţiţi, *tenente*? Cum vă mai simţiţi? mă întrebă soţia portarului.

— Foarte bine.

— Nu vreţi să luaţi micul dejun cu noi?

— Nu, mulţumesc. Spune-mi. *Miss* Barkley e în spital acuma?

— *Miss* Barkley?

— Infirmiera aceea englezoaică.

— Prietena lui! îl lămuri nevasta şi mă bătu pe braţ şi zâmbi.

— Nu, răspunse portarul. A plecat.

Mi se strânse inima.

— Eşti sigur? Vorbesc de englezoaica aceea blondă, tânără şi înaltă.

— Sunt sigur. A plecat la Stresa.

— Când a plecat?

— Acum două zile, cu cealaltă englezoaică.

— Bun. Aş vrea să faci ceva pentru mine: să nu spui nimănui că m-ai văzut. E foarte important.

— N-o să spun nimănui, făgădui portarul.

I-am întins o bancnotă de zece lire. A dat-o la o parte.

— V-am promis că n-am să spun nimănui. N-am nevoie de niciun ban.

— Ce putem face pentru dumneavoastră, *signor tenente*? mă întrebă soţia portarului.

— Numai atât.

— Vom fi muţi, zise portarul. O să mă înştiinţaţi dacă pot să fac şi altceva pentru dumneavoastră?

— Da. La revedere. Pe curând.

Rămaseră în uşă, uitându-se după mine.

M-am urcat în trăsură şi i-am dat birjarului adresa lui Simmons, unul dintre cunoscuţii mei, care studia cantoul.

Simmons locuia undeva departe, spre Porta Magenta. Era în pat şi dormea când am intrat la el.

— Te scoli îngrozitor de devreme, Henry, mă întâmpină el.

— Am venit cu trenul din zori.

— Ce-i cu povestea asta cu retragerea? Ai fost pe front? Nu iei o ţigară? Sunt acolo, în cutia aceea de pe masă.

Camera era mare, cu patul aşezat la perete, cu un pian în partea opusă, cu o toaletă şi o masă. Mă aşezai pe un scaun lângă pat. Simmons şedea în capul oaselor, rezemându-se în pernă, şi fuma.

— Am făcut-o fiartă, Sim, i-am zis.

— Şi eu. Mie mi se întâmpla asta regulat. Nu fumezi?

— Nu. Ce trebuie să fac ca s-ajung în Elveţia?

— Tu? Italienii n-or să te lase să ieşi din ţară.

— Da, ştiu asta. Dar elveţienii? Ce-or să facă?

— Te internează.

— Ştiu. Dar, practic, ce înseamnă asta?

— A, e foarte simplu. Poţi merge oriunde vrei. Trebuie numai să te prezinţi la poliţie, sau aşa ceva. Dar de ce? Fugi de poliţie?

— Deocamdată nimic precis.

— Bine, nu-mi spune nimic dacă nu vrei. Dar aş vrea să ştiu ce e. Pe aici nu se întâmplă nimic interesant. La Piacenza am avut un eşec formidabil.

— Îmi pare grozav de rău.

— Da, a fost cumplit. Deşi am cântat frumos. Am să încerc din nou aici, la „Lyrico”.

— Mi-ar face plăcere să te-ascult.

— Eşti foarte amabil. Sper că n-ai încurcături prea grave, nu?

— Nu ştiu.

— Dacă nu vrei, nu-mi spune nimic. Cum se face că nu eşti pe frontul ăla afurisit?

— Cred că am terminat-o cu frontul.

— Foarte bine. Am zis eu dintotdeauna că eşti un băiat deştept. Pot să te ajut cu ceva?

— Văd că eşti teribil de ocupat.

— Aş, de unde, dragul meu Henry. Nici pomeneală. Voi fi foarte încântat să pot face ceva pentru tine.

— Tu ai cam aceeaşi talie ca şi mine. N-ai vrea să te duci să-mi cumperi un rând de haine civile? Eu am haine, dar sunt toate la Roma.

— Ai locuit acolo, nu-i aşa? E un oraş dezgustător. Cum ai putut locui acolo?

— Voiam să mă fac arhitect.

— Nu-i locul cel mai potrivit pentru aşa ceva. Nu-i nevoie să cumperi haine. Îţi dau eu tot ce vrei. O să te echipez de minune. Acolo, în cămăruţă, e un garderob. Deschide-l şi ia-ţi ce-ţi trebuie. N-are niciun rost să-ţi cumperi haine, dragul meu.

— Aş prefera să le cumpăr, Sim.

— Dragul meu, mi-e mai uşor să-ţi dau o haină decât să mă duc să ţi-o cumpăr. Ai paşaport? Fără paşaport nu ajungi prea departe.

— Da, paşaportul e încă la mine.

— Atunci, dragul meu, îmbracă-te şi la drum spre bătrâna Helvetia.

— Nu-i chiar atât de simplu. Trebuie să ajung întâi la Stresa.

— Perfect, dragul meu. De acolo n-ai altceva de făcut decât să traversezi lacul cu barca. Dacă n-ar trebui să cânt, te-aş însoţi. O să vin şi eu acolo într-o bună zi.

— Ai putea învăţa să cânţi ca tirolezii.

— Desigur, dragul meu. Cândva o să învăţ să cânt şi ca tirolezii. Şi, totuşi, ce e ciudat e că ştiu chiar să cânt.

— Sunt convins că ştii să cânţi.

Se întinse din nou în pat şi aprinse o ţigaretă.

— Nu fi chiar atât de convins. Dar chiar ştiu să cânt. Are haz, dar ştiu. Îmi place să cânt. Ia ascultă. Începu să răcnească o arie din Africana[96]. Gâtul i se umflase, şi vinele îi ieşeau în afară. Ştiu să cânt, zise el. Indiferent dacă le place sau nu.

M-am uitat pe fereastră.

— Cobor să dau drumul trăsurii.

— Întoarce-te, dragul meu şi o să luăm micul dejun. Se dădu jos din pat, se întinse, inspiră adânc şi începu să facă gimnastică. Am coborât şi am plătit birjarului.

[96] Operă a compozitorului german *Giacomo Meyerbeer* (1791- 1864).

CAPITOLUL XXXIV

ÎN CIVIL mă simţeam de parcă aş fi fost deghizat. Purtasem uniforma multă vreme şi-mi lipsea senzaţia pe care o ai când hainele îţi stau strânse pe corp. Pantalonii mi se păreau foarte largi. Am luat din gara Milano un bilet pentru Stresa. Mi-am cumpărat şi o pălărie Nu puteam purta niciuna dintre pălăriile lui Sim, dar hainele lui îmi veneau foarte bine Miroseau a tutun. Stăteam în compartiment şi mă uitam pe fereastră iar pălăria arăta foarte nouă şi costumul foarte vechi. Eram tot atât de trist ca şi câmpia înecată de ploaie a Lombardiei care se vedea prin fereastră. În compartiment erau câţiva aviatori dar nu-mi dădeau nicio atenţie. Evitau să se uite la mine şi îşi arătau tot dispreţul pentru un civil de vârstă mea. Nu mă simţeam deloc jignit. Altădată i-aş fi insultat şi m-aş fi luat la bătaie cu ei. Au coborât la Gallarate şi m-am bucurat că am rămas singur. Aveam ziare, dar nu le citeam pentru că nu voiam să citesc nimic despre război. Voiam să uit de război. Încheiasem o pace separată. Mă simţeam teribil de singur şi m-am bucurat când trenul s-a oprit la Stresa.

În gară mă aşteptam să fiu întâmpinat de portarii hotelurilor din localitate, dar nu se arătă niciunul. Sezonul se închisese de mult şi nu mai venea nimeni să întâmpine trenul. Am coborât cu valiza – era valiza lui Sim – uşoară la dus, neavând în ea nimic altceva decât două cămăşi, şi m-am adăpostit de ploaie sub acoperişul gării până la plecarea trenului. Am dat peste un om în gară şi l-am întrebat ce hoteluri erau deschise. „Grand Hôtel des Iles Borromées” era deschis şi încă vreo câteva hoteluri mai mici, care ţineau deschis tot timpul anului. Cu valiza în mână, am plecat prin ploaie spre „*Grand Hotel des Iles Borromées*”. Văzând că trece o trăsură, i-am făcut semn

birjarului să oprească. Era mai bine să sosesc cu trăsura. Trăsura a tras la peronul marelui hotel şi portarul a ieşit cu o umbrelă în mână. Se purta foarte politicos.

Am luat o cameră deosebit de bună. Era foarte mare, luminoasă şi cu vedere spre lac. Norii atârnau jos deasupra lacului, dar în zilele cu soare priveliştea trebuie să fi fost frumoasă. Îmi aşteptam soţia, le-am spus. În cameră era un pat mare dublu, un *letto matrimoniale*[97], acoperit cu o cuvertură de satin. Hotelul era foarte luxos. Trecând prin lungi holuri, coborând pe scări largi şi parcurgând numeroase încăperi, m-am dus la bar. Îl cunoşteam pe barman şi m-am aşezat la bar pe un scaun înalt. Am mâncat migdale sărate şi cartofi pai. Vermutul avea un gust răcoros şi bun.

— Ce faceţi pe-aici, îmbrăcat în *borghese*[98]? mă întrebă barmanul după ce îmi aduse al doilea pahar de „Martini”.

— Sunt în concediu. Concediu de convalescenţă.

— Nu mai e niciun vilegiaturist. Nu ştiu de ce ţin hotelul deschis.

— Pescuieşti?

— Am prins câţiva peşti mari. În acest anotimp al anului se prind peşti mari cu năluca.

— Ai primit tutunul pe care ţi l-am trimis?

— Da. N-aţi primit cartea mea poştală?

Am izbucnit în râs. Nu reuşisem să-i procur tutun. Mă rugase să-i fac rost de tutun de pipă american, dar rudele mele sau nu-mi mai trimiseseră tutun sau fusese oprit undeva. În orice caz, nu i l-am mai trimis.

— O să capăt eu tutun de undeva, i-am zis. Spune-mi, n-ai văzut prin oraş două englezoaice? Au sosit alaltăieri.

— La hotel aici nu-s.

— Sunt infirmiere.

— Am văzut două infirmiere. Aşteptaţi o clipă, să mă interesez unde au tras.

---

[97] Pat matrimonial (it.).

[98] Civil (it.).

— Una dintre ele e soţia mea. Am venit aici ca s-o întâlnesc.

— Şi cealaltă e soţia mea.

— Nu glumesc.

— Vă rog să-mi iertaţi gluma proastă, spuse, a fost o neînţelegere.

Ieşi şi lipsi câtăva vreme. Mâncăm măsline, migdale sărate, cartofi pai şi mă priveam în oglinda din spatele barului să văd cum arăt în haine civile. Barmanul se întoarse.

— Sunt la hotelul cel mic de lângă gară.

— Aş putea lua nişte sandvişuri?

— Am să sun să vă aducă. Ştiţi, n-am nimic la bar fiindcă nu mai e lume.

— Chiar nu e lume deloc?

— În orice caz, foarte puţină.

Mi-au adus sandvişurile, am mâncat vreo trei şi am mai băut încă două pahare de „Martini”. Nu mai băusem niciodată ceva atât de răcoros şi de pur. Mă făcea să mă simt civilizat. Prea băusem numai vin roşu, prea mâncasem multă pâine şi brânză şi-nghiţisem cafea proasta şi *grappa*. Şedeam cocoţat pe un scaun înalt, în faţa barului din lemn de mahon, a alămurilor şi a oglinzilor şi nu mă gândeam la nimic. Barmanul îmi puse câteva întrebări.

— Să n-aud de război, i-am zis.

Războiul era undeva departe. Poate că nici nu era război. Aici nu era. Şi atunci îmi dădui seama că pentru mine războiul se terminase. Dar nu aveam sentimentul că se terminase într-adevăr. Aveam sentimentul unui băiat care se gândeşte ce se întâmplă la şcoală în ora la care a tras la fit.

Catherine şi Helen Ferguson erau la masă când am ajuns la hotelul lor. Din hol le-am văzut stând la masă. Catherine stătea cu spatele la mine. Îi vedeam părul, linia obrazului, gâtul şi umerii ei frumoşi. Ferguson îi vorbea. Când am intrat în restaurant, se întrerupse.

— Doamne, făcu ea.

— *Hello*, am zis.

— Cum, tu eşti? spuse Catherine.

Faţa i se luminase. Arăta atât de fericită de parcă nu-i venea a crede că-i adevărat. Am sărutat-o. Catherine s-a înroşi. Mă aşezai la masă.

— Eşti o poamă bună, zise Ferguson. Ce cauţi aici? Ai mâncat?

— Nu.

Fata care servea la masă intră şi-i spusei să-mi aducă de mâncare. Catherine se uita la mine tot timpul cu ochii plini de fericire.

— Ce-i cu tine în civil? mă întrebă Ferguson.

— Am intrat în guvern.

— Ai făcut vreo trăsnaie.

— Fii veselă, Fergy. Fii veselă numai o clipă.

— Nu pot să fiu veselă când te văd. Eu ştiu în ce încurcătură ai băgat-o pe fata asta aşa că n-am de ce să fiu veselă când te văd.

Catherine îmi zâmbi şi-mi făcu semn cu piciorul pe sub masă.

— Nimeni nu mi-a făcut nicio încurcătură, Fergy. Eu singură-mi fac încurcături.

— Nu-l pot suferi, spuse Ferguson. N-a făcut nimic altceva decât să te dezonoreze cu şmecheriile lui perfide italieneşti. Americanii sunt mai răi ca italienii.

— Scoţienii sunt un popor foarte moral, spuse Catherine.

— N-am vrut să spun asta. M-am referit la perfidia lui italienească.

— Sunt eu un om perfid, Fergy?

— Eşti. Eşti mai rău decât perfid. Eşti viclean ca un şarpe. Un şarpe în uniformă italienească, cu pelerina în jurul gâtului!

— Dar acum nu sunt în uniformă.

— Păi, asta e încă o dovadă a perfidiei tale. Toată vara te-ai plimbat cu fata asta, ai lăsat-o însărcinată, şi acuma

mi se pare că vrei s-o ştergi.

I-am zâmbit Catherinei şi ea mi-a răspuns zâmbindu-mi.

— O s-o ştergem împreună, spuse ea.

— Sunteţi amândoi la fel, zise Ferguson. Mi-e ruşine de tine, Catherine Barkley. N-ai pic de ruşine şi de onoare şi eşti tot atât de prefăcută ca şi el.

— Te rog, Fergy, spuse Catherine şi o mângâie pe braţ. Nu mă acuza. Ştii bine că ne iubim.

— Ia mâna de pe mine, zise Fergy, roşie la faţă. Dacă ţi-ar fi ruşine, te-ai purta altfel. Dar eşti însărcinată. Dumnezeu ştie de câte luni şi crezi că asta-i glumă şi eşti toată numai zâmbet pentru că seducătorul tău s-a întors. N-ai pic de ruşine şi de bun-simţ.

Izbucni în plâns. Catherine se duse şi o îmbrăţişă. M-am uitat la ea cum căuta s-o liniştească pe Ferguson, dar n-am observat nicio schimbare în înfăţişarea ei.

— Puţin îmi pasă, hohotea Fergy. Dar găsesc că e groaznic.

— Fergy, Fergy, căuta Catherine s-o liniştească, mi-ar fi ruşine să fiu în locul tău. Nu mai plânge, draga mea Fergy, nu mai plânge.

— Nu plâng, hohotea Fergy. Nu plâng. Dacă n-ar fi situaţia groaznică în care te afli. Se uită la mine. Te urăsc, îmi spuse. Ea nu mă poate face să nu te urăsc, american murdar şi italian perfid ce eşti.

Nasul şi ochii îi erau roşii de plâns.

Catherine îmi zâmbi.

— Nu-i zâmbi când mă ţii pe mine de gât.

— Nu eşti deloc cuminte, Fergy.

— Ştiu, hohoti Ferguson. Nu vă uitaţi la mine. Sunt foarte tulburată şi nu sunt cuminte. Ştiu. Vă doresc să fiţi fericiţi împreună.

— Suntem fericiţi, spuse Catherine. Şi tu eşti o fată dulce, Fergy.

Ferguson începu să plângă din nou.

— Nu vreau să fiţi fericiţi aşa. De ce nu vă căsătoriţi?

Sper că n-ai vreo altă nevastă.

— Nu, i-am răspuns.

Catherine izbucni în râs.

— Nu-i nimic de râs în treaba asta, zise Ferguson. Mulţi dintre ei au câte două neveste.

— Dacă asta îţi face plăcere, spuse Catherine, o să ne căsătorim, Fergy.

— Nu ca să-mi faceţi mie plăcere, ci pentru că trebuie să vă căsătoriţi.

— Am fost foarte ocupaţi până acum.

— Da. Ştiu. Ocupaţi să faceţi copii.

Credeam că o să înceapă din nou să plângă, dar în loc să plângă, începu să vorbească pe un ton plin de amărăciune:

— Mi se pare că vrei să pleci cu el în seara asta.

— Da, recunoscu Catherine. Dacă vrea el.

— Şi eu ce fac?

— Ţi-e teamă să rămâi singură la hotel?

— Da, mi-e teamă.

— Atunci, rămân cu tine.

— Nu, du-te cu el. Du-te chiar acum cu el. Mi-e silă să vă văd, pe amândoi.

— Mai bine să terminăm masa.

— Nu. Pleacă chiar acum.

— Fii rezonabilă, Fergy.

— Ţi-am spus să pleci chiar acum. Plecaţi, amândoi.

— Atunci, să mergem, am zis. Ferguson mă scotea din sărite.

— Vreţi să plecaţi? Vedeţi? Vreţi să mă lăsaţi singură chiar înainte de a termina masa. Mi-am dorit întotdeauna să mă duc să văd lacurile italieneşti, şi uite ce s-a ales din asta. O, o, începu ea din nou să plângă.

Apoi se uită la Catherine şi se stăpâni.

— Stăm până terminăm masa, spuse Catherine. Şi dacă vrei să rămân cu tine, rămân. N-o să te las singură, Fergy.

— Nu. Nu. Vreau să pleci. Vreau să pleci. Îşi şterse ochii. Sunt chiar fără minte. Vă rog să nu vă supăraţi pe mine.

Fata care ne servea fusese foarte impresionată de toată istoria, asta cu plânsul. Şi, aducând felul următor, păru să se fi liniştit văzând că lucrurile merg mai bine.

Noaptea aceea, la hotel, în camera noastră, coridorul lung şi pustiu, pantofii în faţa uşii, pe jos covorul moale şi gros, afară ploaia prelingându-se de-a lungul ferestrelor şi în cameră o lumină plăcută şi veselă, apoi lumina stinsă şi voluptatea cearşafurilor mătăsoase şi a patului comod, simţindu-ne că am sosit acasă, că nu mai suntem singuri, deşteptându-ne noaptea şi găsindu-ne unul pe celălalt, acolo, nu plecaţi; tot restul părea ireal. Dormeam când eram obosiţi şi dacă unul dintre noi se trezea, se trezea şi celălalt, aşa că nu rămâneam niciodată singuri. Se întâmpla adesea ca un bărbat să dorească să fie singur şi, la rândul ei, şi femeia să vrea să fie singură, şi, dacă se iubesc, sunt geloşi că fiecare din ei a încercat acest sentiment, dar eu pot spune că n-am încercat niciodată acest sentiment. Puteam să ne simţim singuri fiind împreună dar numai în raport cu ceilalţi. O singură dată s-a întâmplat să am acest sentiment. De multe ori fusesem singur când eram cu câte o femeie şi în felul acesta te simţi mai singur ca oricând. Dar noi nu eram singuri niciodată şi nu ne era teamă niciodată când eram împreună. Ştiu că noaptea e altfel decât ziua: toate lucrurile sunt altfel, lucrurile din timpul nopţii nu pot fi explicate ziua pentru că nu mai există şi ştiu că noaptea poate fi îngrozitoare pentru oamenii singuri, odată ce au devenit conştienţi de singurătatea lor. Dar cu Catherine noaptea nu era altfel, poate doar că era şi mai frumoasă decât ziua. Când oamenii înfruntă cu atâta curaj lumea, ca să-i frângă, lumea trebuie să-i omoare, şi, fireşte, îi omoară. Lumea frânge pe fiecare şi după aceea la mulţi locul în care au fost frânţi se întăreşte. Dar pe cei care nu se lasă frânţi îi omoară. Îi omoară fără deosebire şi pe cei foarte buni şi pe cei foarte blânzi şi pe cei foarte viteji. Şi dacă nu te numeri printre aceştia, poţi să fii sigur că te va

omorî şi pe tine, numai că nu e nicio grabă anume.

Îmi amintesc că m-am trezit dimineaţă. Catherine dormea şi lumina soarelui intra în cameră pe fereastră. Jos erau grădinile, pustii în anotimpul acela, dar frumoase în regularitatea lor, cu aleile de nisip, cu copacii cu zidul de piatră de lângă lac şi lacul strălucind în soire şi munţii în depărtare. Stăteam la fereastră şi priveam afară. Întorcându-mă, o văzui pe Catherine trează şi uitându-se la mine.

— Ce spui, dragul meu? Nu e o zi splendidă?

— Tu cum te simţi?

— Admirabil. Am petrecut o noapte minunată.

— Nu ţi-e foame?

Îi era. Şi mie, aşa c-am mâncat în pat, ţinând tava cu mâncare pe genunchi, în lumina soarelui de noiembrie care intra pe fereastră.

— Nu vrei să citeşti ziarele? La spital voiai întotdeauna să citeşti ziarul.

— Nu, i-am răspuns. Acuma nu mai vreau să citesc niciun ziar.

— A fost chiar atât de îngrozitor încât nici nu vrei să mai ştii ce se întâmplă?

— Aş vrea să fi fost cu tine, să ştiu şi eu ce-a fost.

— O să-ţi povestesc eu ce-a fost dacă se vor limpezi vreodată lucrurile astea în mintea mea.

— Dar n-au să te aresteze, dacă te prind fără uniformă?

— Probabil c-or să mă împuşte.

— Atunci să nu mai rămânem aici. Să plecăm din ţară.

— Şi eu m-am gândit la asta.

— Dacă-i aşa, să plecăm. Nu trebuie să-ţi rişti viaţa, dragul meu, aşa, fără niciun rost. Spune-mi cum ai ajuns de la Mestre la Milano.

— Cu trenul. Eram în uniformă.

— Şi atunci nu te ameninţa nicio primejdie?

— Nu prea. Aveam un bilet de voie vechi. I-am

preschimbat data la Mestre.

— Poţi fi oricând arestat, dragul meu. N-aş vrea să se întâmple aşa ceva. N-are niciun rost să te expui în felul acesta. Ce s-ar întâmpla cu noi dacă tu ai fi arestat?

— Să nu ne mai gândim la arestare. Am obosit tot gândindu-mă la asta.

— Ce-ai de gând să faci dacă vin să te aresteze?

— Trag în ei.

— Vezi ce prostii spui? N-o să-ţi dau voie să ieşi din hotel până n-o să plecăm de-aici.

— Unde să plecăm?

— Te rog, dragul meu, nu mai fi aşa. Plecăm oriunde vrei tu. Dar, te rog, gândeşte-te la un loc unde să putem pleca imediat.

— Elveţia e dincolo de lac. Să plecăm acolo.

— Asta ar fi admirabil.

Afară se înnora şi lacul se întuneca.

— Aş vrea să nu fim nevoiţi să trăim mereu ca nişte criminali, i-am zis.

— Nu mai vorbi aşa, dragul meu. N-ai trăit niciodată ca un criminal. Şi nu vom trăi niciodată ca nişte criminali. Vom fi foarte fericiţi.

— Mă simt de parc-aş fi un criminal. Am dezertat din armată.

— Dragul meu, fii, te rog, rezonabil. Asta nu înseamnă că ai dezertat din armată. E doar vorba de armata italiană.

Am izbucnit în râs.

— Eşti o fată admirabilă. Să ne culcăm la loc. Mă simt foarte bine în pat.

Ceva mai târziu, Catherine mi-a spus:

— Nu-i aşa că n-ai impresia că eşti criminal?

— Nu. Nu când sunt cu tine.

— Eşti un prostuţ. Dar o să am eu grijă de tine. Nu-i splendid, dragul meu, că n-am deloc greţuri dimineaţa?

— E grozav.

— Nici nu ţii seama ce soţie minunată ai. Dar puţin îmi

pasă. O să te duc într-un loc unde n-or să te poată aresta şi acolo o să fim foarte fericiţi.

— Atunci, să plecăm acolo chiar acuma.

— O să plecăm, dragul meu. O să plec oriunde ai să vrei, dragul meu, oricând ai să vrei.

— Să nu ne mai gândim la nimic.

— Bine.

CAPITOLUL XXXV

LUÂND-O PE MARGINEA LACULUI, Catherine, plecase la micul hotel de lângă gară s-o vadă pe Ferguson. Eu şedeam în bar şi citeam ziarele. M-am instalat într-unul dintre fotoliile comode de piele din bar şi am tot citit până a venit barmanul. Armata nu rezistase la Tagliamento. Se retrăseseră până la Piave[99]. Îmi aminteam de Piave. Calea ferată care ducea spre front trecea peste el aproape de San Dona. În locul acela era adânc şi curgea încet printr-o albie îngustă. Ceva mai încolo se întindeau mlaştinile pline de ţânţari şi canalele. Erau şi câteva vile drăguţe pe-acolo. Ducându-mă odată, înainte de război, la Cortina d'Ampezzo[100], mersesem de-a lungul fluviului, printre dealuri, vreme de câteva ore. Prin locurile acelea arăta ca un râu de munte cu ape repezi, cu adâncituri şi iezături în umbra stâncilor. Drumul se îndepărta de fluviu la Cadore[101]. Mă întrebam cum avea să coboare armata de pe înălţimile acelea. Barmanul intră în cameră.

— Contele Greffi a întrebat de dumneavoastră, spuse el.

— Cine?

— Contele Greffi. Nu vă mai aduceţi aminte? Bătrânul acela care era aici rândul trecut când aţi fost pe la noi.

— E aici?

— Da, stă la noi cu nepoata sa. I-am spus că sunteţi aici. Vrea să joace cu dumneavoastră biliard.

— Acuma unde-i?

— S-a dus să se plimbe.

— Cum mai arată?

---

[99] Fluviu din nord-estul Italiei.

[100] Staţiune de iarnă în Tirolul italian.

[101] Orăşel pe cursul superior al fluviului Piave.

— E mai tânăr ca oricând. Aseară, înainte de masă, a băut trei *cocktail*-uri cu şampanie.

— Şi cum mai joacă biliard?

— Bine. Mă bate. Când i-am spus că sunteţi aici, a fost foarte bucuros. N-are cu cine să joace.

Contele Greffi avea 94 de ani. Fusese contemporan cu Metternich şi era un bătrân cu pârul şi mustaţa albe şi cu purtări foarte alese. Fusese în diplomaţie, atât în cea italiană cât şi în cea austriacă şi petrecerile pe care le dădea cu prilejul zilei lui de naştere constituiau la Milano mari evenimente mondene. Voia să trăiască o sută de ani şi juca biliard cu o îndemânare liniştită care contrasta, cu fragilitatea lui de om de 94 de ani. Îl întâlnisem când fusesem odată la Stresa, nu în timpul sezonului, şi, în timp ce jucam biliard, beam şampanie. Socotisem că e un obicei admirabil. Îmi dăduse cincisprezece puncte avans şi totuşi mă bătuse.

— De ce nu mi-ai spus că e aici?

— Am uitat.

— Cine mai e?

— Niciun alt om pe care să-l cunoaşteţi. În total, sunt şase persoane.

— Şi ai ceva de făcut acum?

— Nu.

— Atunci vino cu mine să pescuim.

— Aş putea, dar numai un ceas.

— Vino. Adu şi undiţele.

Barmanul puse haina pe el şi ieşirăm. Am coborât, am luat o barcă şi am început să visase în timp ce barmanul, stând în spate, pescuia. Avea o undiţă cu mulinetă şi cu o nălucă grea de plumb, pentru prins păstrăvi. Am vâslit aproape de mal şi barmanul stătea cu undiţa în mână şi din când în când trăgea de ea. Văzut dinspre lac, Stresa părea un orăşel pustiu. Se vedeau lungile alei cu copacii desfrunziţi, marile hoteluri şi vilele închise. Am vâslit spre Isola Bella şi am trecut pe lingă mal, unde lacul este foarte

adânc şi unde vezi cum stâncile coboară în adâncul apei limpezi, şi după aceea m-am îndreptat spre Insula Pescarilor[102]. Soarele intrase în nori şi apa era întunecată, liniştită, şi foarte rece. N-am prins nimic deşi de câteva ori apa fu tulburată de cercurile pe care le fac peştii urcând la suprafaţă.

Am vâslit în direcţia opusă Insulei Pescarilor, înspre locul unde erau trase la mal câteva bărci cu pescari care-şi reparau plasele.

— Bem ceva?

— Da.

Am tras barca la chei; barmanul scoase undiţa şi o puse în fundul bărcii, agăţând mulinetul de copastie. Am urcat pe mal şi am legat barca la chei. Am intrat într-o cafenea, ne-am aşezat la o masă simplă, de lemn, şi am cerut să ni se dea vermut.

— Aţi obosit vâslind?

— Nu.

— Am să vâslesc eu la întoarcere, spuse barmanul.

— Îmi place să vâslesc.

— Dacă o să ţineţi dumneavoastră undiţa, poate c-o să se schimbe norocul.

— Bine.

— Spuneţi-mi, cum merge cu războiul?

— Tare prost.

— Bine că nu trebuie să mă duc pe front. Sunt prea bătrân, ca şi contele Greffi.

— Poate c-o să trebuiască totuşi să te duci.

— La anu’ o să fie chemat sub arme contingentul meu. Dar n-o să mă duc.

— Şi ce-ai să faci?

— O să plec din ţară. Nu vreau să mă duc pe front. Am făcut o dată războiul. În Abisinia. Nix. Dumneavoastră de ce v-aţi dus pe front?

— Nu ştiu. Am fost un dobitoc.

[102] Numele uneia dintre Insulele Boromee de pe lacul Maggiore.

— Mai luăm un vermut?

— Da.

La întoarcere a vâslit barmanul. Am pescuit pe lac, dincolo de Stresa şi după aceea mai în apropierea ţărmului. Ţineam undiţa în mână şi simţeam zvâcnirea uşoară a mulinetei care se desfăşura în timp ce eu mă uitam la apa întunecată şi la ţărmul pustiu al lacului. Barmanul vâslea cu lovituri viguroase de vâslă şi la fiecare salt al bărcii firul undiţei zvâcnea. La un moment dat am simţit cum peştele muşcă momeala, firul se întinsese deodată şi zvâcnise înapoi. Am tras, simţind greutatea vie a păstrăvului şi deodată firul începu iar să tremure pe apă. Îl scăpasem.

— Era mare?

— Destul de mare.

— Odată eram singur şi pescuiam, ţinând firul cu dinţii şi a muşcat un păstrăv. A tras atât de tare, încât era să-mi smulgă dinţii din gură.

— Cel mai bine e să ţii băţul cu piciorul, i-am spus. Simţi când muşcă şi nu-ţi pierzi dinţii.

Am băgat mâna în apă. Era foarte rece. Ajunsesem aproape în faţa hotelului.

— Trebuie să mă întorc, zise barmanul. E 11. *L'heure du cocktail.*

— Bine

Am tras firul şi l-am înfăşurat pe băţ, care avea la fiecare capăt câte o crestătură. Barmanul trase barca într-o mică dană, practicată în zidul de piatră, şi o legă cu un lanţ cu lacăt.

— Oricând veţi dori s-o luaţi, vă dau cheia.

— Mulţumesc.

Ne-am dus la hotel şi-am intrat în bar. Nu voiam să mai beau nimic atât de dimineaţă aşa că m-am dus sus în cameră. Camerista tocmai terminase de curăţat şi Catherine nu se întorsese încă. M-am întins pe pat şi am încercat să nu mă gândesc la nimic.

Când se întoarse Catherine, totul fu iarăşi bine. Ferguson

era jos. Îmi spuse ea venise să ia masa cu noi.

— Ştiam că n-o să te superi, adăugă Catherine.

— Nu.

— Ce-i cu tine, dragul meu?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu. N-ai ce să faci. Tot ce ai sunt eu, şi eu am plecat.

— Asta-i adevărat.

— Iartă-mă, dragul meu. Îmi închipui că trebuie să te simţi îngrozitor când te trezeşti deodată că-ţi lipseşte totul.

— Mă obişnuisem ca viaţa să-mi fie plină de tot felul de lucruri, i-am spus. Acuma, dacă nu eşti cu mine, n-am nimic altceva pe lumea asta.

— Dar voi fi cu tine. Am lipsit numai pentru două ore. N-ai putut face nimic în timpul ăsta?

— M-am dus la pescuit cu barmanul.

— Şi nu te-ai distrat?

— Ba da.

— Când nu sunt aici, nu te mai gândi la mine.

— Am procedat aşa când am fost pe front. Dar atunci aveam altceva de făcut.

— Othello fără ocupaţie, glumi ea.

— Othello era maur, i-am zis. Şi, în afară de asta, nu sunt gelos. Te iubesc atât de mult încât pentru mine nu mai există nimic altceva.

— Ai să te porţi ca un băiat bun şi ai să fii drăguţ cu Ferguson?

— Sunt întotdeauna drăguţ cu Ferguson numai să nu înceapă să mă ocărască.

— Fii drăguţ cu ea. Gândeşte-te cât de multe avem noi în timp ce ea nu are nimic.

— Nu cred c-ar voi să aibă ce avem noi.

— Deşi eşti un băiat inteligent, în chestia asta nu prea vezi limpede.

— O să fiu drăguţ cu ea.

— Ştiam c-ai să fii. Eşti tare drăguţ.

— Dar nu rămâne cumva şi după-masă?

— Nu, scap eu de ea.

— Şi urcăm la noi.

— Bineînţeles. Ce altceva crezi c-aş vrea să fac? Am coborât ca să luăm casa cu Ferguson. Era foarte impresionată de luxul hotelului şi de splendoarea restaurantului. Am mâncat bine şi am băut două sticle de „Capri”. Contele Greffi intră în restaurant şi ne salută. Nepoata lui, care arăta cam ca bunică-mea, îl însoţea. Le-am vorbit, Catherinei şi lui Ferguson despre el, şi Ferguson fu foarte impresionată. Hotelul era deosebit de mare, impozant şi pustiu, dar mâncarea era bună, vinul plăcut şi, în cele din urmă, ne făcu să ne simţim cu toţii cât se poate de bine. Catherine nu avea nevoie să se simtă mai bine. Era foarte fericită. Ferguson deveni chiar veselă. Şi eu mă simţeam bine. După ce am mâncat, Ferguson se duse la hotelul ei. Se ducea să se odihnească puţin după-masă, aşa zice.

După-masă, târziu, cineva bătu la uşă

— Cine-i?

— Contele Greffi doreşte să ştie dacă vreţi să jucaţi cu el o partidă de biliard.

M-am uitat la ceas; îl scosesem de pe mână şi-l pusesem sub pernă.

— Trebuie să te duci, dragul meu? îmi şopti Catherine.

— Cred că e mai bine.

Era ora patru şi un sfert. Cu glas tare am răspuns:

— Spuneţi contelui Greffi că voi fi în sala de biliard la ora 5.

La ora cinci fără un sfert am sărutat-o pe Catherine şi am intrat în baie, să mă îmbrac. Făcându-mi nodul la cravată şi uitându-mă în oglindă, îmi părui mie însumi ciudat în hainele acelea civile. Trebuia să am grijă să-mi cumpăr ceva cămăşi şi ciorapi.

— Vei lipsi mult? mă întrebă Catherine. Arăta foarte drăguţă cum stătea aşa în pat. Vrei să-mi dai peria de cap?

M-am uitat cum îşi peria părul, cu capul aplecat pe umăr, în aşa fel încât greutatea părului să cadă într-o parte. Afară era întuneric şi lumina de deasupra patului juca în părul, pe gâtul şi pe umerii ei. M-am apropiat de ea, am sărutat-o şi am luat-o de mâna cu care ţinea peria. Capul îi căzu pe pernă. Am sărutat-o pe gât şi pe umeri. Simţeam să mă sfârşesc de dorul ei.

— Nu vreau să plec.

— Nu vreau să pleci.

— Atunci nu plec.

— Nu. Du-te. Stai puţin şi apoi te întorci.

— O să mâncăm aici, în cameră.

— Du-te şi întoarce-te repede.

L-am găsit pe contele Greffi în sala de biliard. Se exersa cu tacul, arătând foarte fragil în lumina care scălda masa de biliard. Pe o măsuţă de joc, ceva mai încolo, în penumbră, era o frapieră de argint, deasupra căreia se vedeau gâturile şi dopurile a două sticle de şampanie. Când m-am apropiat de masă, contele Greffi se îndreptă de spate şi veni în întâmpinarea mea. Îmi dădu mâna.

— E o mare plăcere pentru mine să vă văd. Aţi fost foarte amabil să aţi venit să jucaţi cu mine.

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră că m-aţi invitat.

— Sunteţi bine, sănătos? Mi s-a spus că aţi fost rănit la Isonzo. Sper că v-aţi restabilit.

— Mulţumesc, sunt bine, sănătos. Dumneavoastră cum vă simţiţi?

— O, eu mă simt întotdeauna bine. Dar îmbătrânesc. Încep să observ unele semne de bătrâneţe.

— Nu cred.

— Aşa e. Vreţi să vă spun unul? îmi vine mai uşor să vorbesc italieneşte. Încerc să-mi impun să nu o fac, dar constat că, atunci când sunt obosit îmi vine mult mai uşor să vorbesc italieneşte. După asta îmi dau seama că îmbătrânesc.

— Putem vorbi italieneşte. Şi eu sunt puţin cam obosit.

— O, dacă sunteţi obosit, vă vine mai uşor să vorbiţi engleza.

— Americana.[103]

— Da. Americana. Vă rog să vorbiţi americana. E o limbă delicioasă.

— Mă văd foarte rar cu americani.

— Cred că le duceţi lipsa. Oamenii duc lipsa compatrioţilor lor şi în special a compatrioatelor. Am încercat acest sentiment. Vreţi să jucăm sau sunteţi obosit?

— De fapt, nu sunt obosit. Spuneam asta aşa, în glumă. Ce avantaj îmi daţi?

— Aţi jucat mult în ultima vreme?

— Deloc.

— Jucaţi foarte bine. Zece puncte avantaj?

— Mă măguliţi.

— Cincisprezece?

— Ar fi admirabil dar tot o să mă bateţi.

— Jucăm pe ceva? Altădată vă plăcea să jucăm pe ceva.

— Cred c-ar fi mai bine.

— Bine. Vă dau optsprezece puncte avantaj şi jucăm la un franc punctul.

Juca foarte bine biliard, şi, cu tot avantajul, la cincizeci eram numai cu patru puncte înaintea lui. Contele Greffi apăsă pe un buton în perete, ca să-l cheme pe barman.

— Deschide, te rog, o sticlă, ceru el. Şi apoi, către mine: Să luăm un mic stimulent.

Şampania era rece ca gheaţa, foarte tare şi foarte bună.

— Nu vreţi să vorbim italiana? Nu vă supără prea tare? Acuma e marea mea slăbiciune.

Am continuat să jucăm, sorbindu-ne şampania între două tacuri, vorbind italieneşte, dar vorbind puţin, concentraţi asupra jocului. Contele Greffi făcu cele o sută de puncte, iar eu, cu tot avantajul, n-am realizat decât nouăzeci şi patru

[103] Limba engleză vorbită în S.U.A. este diferenţiată într-o măsură de limba vorbită în Anglia.

de puncte. Zâmbi şi mă bătu pe umăr.

— Să bem şi cealaltă sticlă şi îmi veţi povesti ce se aude cu războiul.

Aşteptă să mă aşez ca să se aşeze şi el.

— Dacă nu vă supără, aş prefera să vă povestesc despre orice altceva.

— Nu doriţi să vorbiţi despre război. Foarte bine. Ce aţi mai citit?

— Nimic, i-am răspuns. Mi-e teamă că o să vă par total neinteresant.

— Nici vorbă. Dar ar trebui să citiţi.

— Şi ce s-a mai scris în anii aceştia de război?

— O carte, *Le Feu*[104], scrisă de un francez, Barbusse. Apoi mai e *Mr. Britling Sees Through It*[105].

— Nu. Nu vede limpede deloc.

— Poftim?

— Nu vede limpede. Cărţile acestea erau şi la spital.

— Atunci le-aţi citit?

— Da, dar nu-s deloc bune.

— Eu găsesc că Mr. Britling e un foarte bun studiu al sufletului burgheziei engleze.

— Nu mă pricep deloc la suflete.

— Bietul băiat. Niciun om nu se pricepe la sunete. Sunteţi *croyant*[106]?

— Noaptea.

Contele Greffi zâmbi şi învârti paharul între degete.

— Am crezut că, pe măsură ce îmbătrânesc, voi deveni mai credincios, dar asta nu s-a întâmplat. Ce păcat.

— V-ar plăcea să trăiţi după moarte? l-am întrebat şi imediat mi-am dat seama că am făcut o prostie vorbind de

---

[104] Focul, roman apărut în 1916.

[105] Romanul *Mr. Britling Sees It Through (Mister Britling bea paharul până la fund)* al scriitorului englez H. G. Wells (1866—1942). Titlul este uşor deformat de contele Greffi: în loc de: *Mr. Britling Sees It Through*, el spune: *Mr. Britling Sees Through It*, ceea ce înseamnă: „Mister Britling vede limpede”.

[106] Credincios (fr.).

moarte.

Dar contele nu se supără.

— Depinde ce fel de viaţă. Viaţa asta e foarte plăcută. Aş vrea să trăiesc în veci, zâmbi el. Şi aproape c-am şi trăit.

Şedeam în fotoliile adânci de piele, cu sticla de şampanie în frapieră şi cu paharele pe masă, între noi.

— Dacă veţi apuca să trăiţi până la adânci bătrâneţe, ca şi mine, o să găsiţi că multe lucruri sunt ciudate.

— Nu arătaţi bătrân niciodată.

— Trupul însă a îmbătrânit. Uneori mi-e teamă că-mi voi rupe un deget aşa cum se rupe o bucată de cretă. Dar cugetul meu nu e deloc bătrân. Şi nici nu a devenit mai înţelept.

— Sunteţi un înţelept.

— Nu, asta-i o mare înşelăciune, înţelepciunea celor bătrâni. Ei nu devin mai înţelepţi ci doar mai prudenţi.

— Poate că asta-i înţelepciunea.

— E o înţelepciune foarte puţin atrăgătoare. La ce ţineţi mai mult?

— La cineva pe care-l iubesc.

— Şi eu la fel. Asta nu-i deloc înţelept. Ţineţi la viaţă?

— Da.

— Şi eu. Pentru că e tot ce am. Şi pentru ca să pot da recepţii de ziua mea, râse el. Sunteţi probabil mai înţelept ca mine. Şi nu daţi recepţii de ziua dumneavoastră.

Băurăm amândoi.

— Ce credeţi de fapt despre război? l-am întrebat.

— Cred că e un lucru prostesc.

— Cine va câştiga războiul?

— Italia.

— De ce?

— Pentru că e o naţiune tânără.

— Şi naţiunile tinere câştigă războaiele întotdeauna?

— Un timp oarecare pot face asta.

— Şi după aceea ce se întâmpla?

— Devin naţiuni bătrâne.

— Spuneaţi că nu sunteţi înţelept.

— Dragul meu băiat, asta nu-i înţelepciune, e cinism.

— Mie îmi pare a fi înţelepciune.

— Nu prea e. Aş putea să vă amintesc exemple care dovedesc contrarul. Dar nici asta nu e rău. Am terminat şampania?

— Aproape.

— Mai bem un pahar? După aceea trebuie să mă duc să mă îmbrac pentru masa de seară.

— Acuma nu.

— Sunteţi sigur că nu vreţi să mai beţi?

— Da.

Se ridică în picioare.

— Vă doresc mult noroc, multă sănătate şi multă fericire.

— Vă mulţumesc. Şi eu doresc să trăiţi în veci.

— Mulţumesc. Am şi trăit. Şi dacă veţi deveni vreodată credincios, rugaţi-vă pentru mine după ce voi fi murit. Am cerut acest lucru multora dintre prietenii mei. Am crezut că voi deveni eu însumi un credincios dar aşa ceva nu s-a întâmplat.

Am crezut că zâmbeşte cu tristeţe dar nu eram sigur. Era foarte bătrân şi faţa îi era atât de brăzdată de riduri, încât un zâmbet se frângea în atâtea linii că toate nuanţele se pierdeau.

— S-ar putea să devin foarte credincios, i-am spus. În orice caz, mă voi ruga pentru dumneavoastră.

— Am crezut întotdeauna că voi deveni credincios. Toţi membrii familiei mele au murit foarte credincioşi. Dar, cine ştie de ce, asta nu s-a întâmplat şi cu mine.

— E prea devreme.

— Poate că e prea târziu. Poate c-am depăşit vârsta sentimentelor religioase.

— Ale mele nu există decât noaptea.

— Asta înseamnă că şi dumneavoastră iubiţi. Nu uitaţi că iubirea e un sentiment religios.

— Credeţi?

— Fireşte. Făcu un pas spre masă. Aţi fost foarte amabil că aţi venit să jucaţi cu mine.
— Pentru mine a fost o mare plăcere.
— Să urcăm împreună.

CAPITOLUL XXXVI

ÎN NOAPTEA ACEEA se dezlănţui o furtună şi mă trezii auzind ploaia care bătea în geamuri şi intra înăuntru pe fereastra deschisă. Cineva bătu la uşă. M-am dus spre uşă. În vârful picioarelor, ca să n-o trezesc pe Catherine şi am deschis. Barmanul stătea în prag. Avea pardesiul pe el şi în mână, pălăria udă de ploaie.

— Pot să vă vorbesc, *tenente*?

— Ce s-a întâmplat?

— E vorba de ceva foarte serios.

M-am uitat în jurul meu. Camera era în întuneric. Pe jos, în faţa ferestrei, cursese apa.

— Intră, i-am zis.

L-am luat de braţ şi l-am dus în baie; am închis uşa Şi-am aprins lumina. M-am aşezat pe marginea căzii.

— Ce s-a întâmplat, Emilio? Te ameninţă vreo primejdie?

— Nu. Pe dumneavoastră, *tenente*.

— Da?

— Vor să vă aresteze mâine dimineaţă.

— Da?

— Am venit să vă spun. Eram în oraş şi i-am auzit vorbind despre asta la cafenea.

— Aha.

Stătea acolo, cu pardesiul ud, ţinând în mână pălăria, udă şi ea şi nu spunea nimic.

— Şi pentru ce vor să mă aresteze?

— Pentru ceva în legătură cu războiul.

— Nu ştii pentru ce anume?

— Nu. Am aflat însă că înainte aţi fost pe aici ca ofiţer şi acuma aţi venit ca civil. După retragerea asta, s-au apucat să aresteze pe toată lumea.

Câteva minute am stat şi m-am gândit.

— Şi când or să vină să mă aresteze?
— Mâine dimineaţă. Nu ştiu la ce oră.
— Şi ce crezi c-ar trebui să fac?
Îşi puse pălăria pe lavabou. Era foarte udă şi se scursese apă din ea pe podea.
— Dacă n-aveţi de ce să vă temeţi, o arestare ca asta nu înseamnă nimic. Dar întotdeauna e rău să fii arestat... mai ales acuma.
— Nu vreau să fiu arestat.
— Atunci plecaţi în Elveţia.
— Cum?
— Cu barca mea.
— E furtună.
— Nu mai e furtună. Vremea e rea dar n-aveţi de ce să vă temeţi.
— Şi când trebuie să plecăm?
— Chiar acuma. Ar putea să vină să vă aresteze în zori.
— Şi valizele?
— Faceţi-le chiar acum. Să se îmbrace doamna. De valize o să mă ocup eu.
— Unde te găsesc?
— Aştept aici. Nu vreau să mă vadă nimeni pe coridor.
Am deschis uşa, am închis-o şi m-am dus în dormitor. Catherine se trezise.
— Ce s-a întâmplat, dragul meu?
— Nimic, Cat. N-ai vrea să te îmbraci chiar acuma şi să mergi cu barca în Elveţia?
— Tu ai vrea?
— Nu. Eu aş vrea să mă culc din nou.
— Dar ce s-a întâmplat?
— Barmanul spune că voi fi arestat mâine dimineaţă.
— E nebun?
— Nu.
— Atunci grăbeşte-te, dragul meu, şi îmbracă-te, ca să putem să pornim.
Se aşeză pe marginea patului. Era adormită încă.

— Omul din baie e barmanul?

— Da.

— Atunci, n-o să mă mai spăl. Întoarce-te, dragul meu, şi voi fi gata într-un minut.

Când îşi scoase cămaşa de noapte, i-am văzut spatele alb şi apoi am întors capul pentru că aşa dorea. Sarcina începuse să fie vizibilă şi nu voia s-o văd aşa. M-am îmbrăcat, ascultând ploaia ce bătea în geamuri. Nu aveam prea multe lucruri de pus în valiză.

— Cat, dacă ai de pus ceva în valiza mea, e loc berechet.

— Am pus în valiză aproape totul, zise ea. Dragul meu, sunt îngrozitor de proastă, dar, spune-mi, de ce aşteaptă barmanul în baie?

— Sst... aşteaptă să ducă valizele jos.

— E foarte drăguţ din partea lui.

— E un vechi prieten de-al meu. Era cât pe-aci să-i trimit cândva nişte tutun de pipă.

M-am uitat pe fereastră, în noapte. Nu se zărea lacul, tot ce se vedea era bezna şi ploaia dar vântul se mai potolise puţin.

— Sunt gata, dragul meu, spuse Catherine.

— Bine.

M-am dus în baie.

— Uite, Emilio, valizele sunt aici. Barmanul luă cele două valize.

— Îţi mulţumesc foarte mult că ne dai o mână de ajutor, îi zise Catherine.

— N-aveţi pentru ce, doamnă spuse barmanul. Sunt bucuros să vă pot ajuta în aşa fel încât să nu am nici eu încurcături. Ascultaţi-mă, îmi zise el, o să ies cu valizele pe intrarea de serviciu şi-o să le duc în barcă. Dumneavoastră o să ieşiţi ca şi cum v-aţi duce la plimbare.

— E o noapte foarte potrivită pentru plimbări, spuse Catherine.

— E o noapte păcătoasă, asta e.

— Mă bucur că am umbrelă, spuse Catherine.

Am trecut prin coridor şi am coborât pe scările acoperite cu un preş gros. Jos, în capul scărilor, lângă uşă, portarul şedea la biroul lui.

Se uită surprins văzându-ne.

— Ieşiţi, *sir*? întrebă el.

— Da. Ne ducem să vedem cum e lacul pe vreme de furtună.

— Şi n-aveţi umbrelă, şir?

— Nu. Pardesiul meu e impermeabil.

Se uită la pardesiul meu cu un aer de îndoială.

— Să vă dau o umbrelă, *sir*.

Se duse şi aduse o umbrelă enormă.

— E puţin cam mare, *sir*, zise el.

Îi dădui bacşiş o bancnotă de zece lire.

— O, sunteţi prea generos, sir. Vă mulţumesc foarte mult.

Se duse şi deschise uşa, ieşirăm afară în ploaie. Îi zâmbi Catherinei şi ea îi zâmbi lui.

— Să nu staţi prea mult pe-afară pe furtuna asta, spuse el. O să vă ude, *sir and lady*.

Era doar ajutor de portar şi engleza lui era încă stângace.

— Ne întoarcem repede, l-am asigurat.

Am coborât pe cărare, adăpostindu-ne de ploaie sub umbrela aceea uriaşă şi prin grădinile întunecate şi ude, am ieşit pe drumul cu pergolă care mergea de-a lungul malului. Vântul sufla acuma dinspre ţărm spre larg. Era un vânt rece şi umed de noiembrie şi-mi spusei că în munţi trebuie să ningă. Am trecut pe lângă bărcile legate la chei şi am ajuns la debarcaderul unde trebuia să fie barca barmanului. Apa era întunecată. Barmanul se ivi de după copaci.

— Valizele sunt în barcă, şopti el.

— Aş vrea să-ţi plătesc pentru barcă, i-am spus.

— Câţi bani aveţi?

— Nu chiar atât de mulţi.

— Atunci o să-mi trimiteţi banii după aceea. Nu-i nimic.

— Cât?

— Cât doriţi.

— Spune-mi cât să-ţi trimit?

— Dacă reuşiţi, trimiteţi-mi cinci sute de franci. Dacă reuşiţi, banii ăştia n-or să conteze pentru dumneavoastră.

— Foarte bine.

— Aici sunt nişte sandvişuri. Îmi dădu un pachet. Ce-am mai găsit la bar. Am pus totul în pachet. Poftim şi o sticlă de coniac şi o sticlă de vin.

Le-am pus în valiza mea.

— Să-ţi plătesc pentru asta.

— Bine, daţi-mi atunci cincizeci de lire. I-am dat banii.

— Coniacul e bun, îmi spuse el. Să nu vă fie teamă să-i daţi să bea din el şi doamnei. Ar face bine să coboare în barcă.

Barca se legăna pe lângă zidul de piatră al cheiului. Barmanul o ţinu şi eu o ajutai pe Catherine să intre în barcă. Se aşeză la pupa şi se-nveli în mantoul ei.

— Ştiţi încotro s-o luaţi?

— În susul lacului.

— Ştiţi până-unde trebuie să mergeţi?

— Până dincolo de Luino.

— Până dincolo de Luino, Cannero, Cannobio, Tranzano[107]. Nu veţi fi în Elveţia decât după ce ajungeţi la Brissago[108]. Trebuie să treceţi de Monte Tamara[109].

— Cât e ceasul? întrebă Catherine.

— Abia 11, i-am răspuns.

— Dacă vâsliţi întruna, ar trebui s-ajungeţi acolo cam pe la 7 dimineaţa.

— E chiar atât de departe?

— Cam la vreo treizeci şi cinci de kilometri.

— Şi cum să păstrez direcţia? în ploaia asta aş avea nevoie de o busolă.

— Nu-i nevoie. Vâsliţi întâi până la Isola Bella. Apoi, de

[107] Localităţi pe malurile lacului Maggiore.

[108] Mică aşezare pe ţărmul elveţian al lacului Maggiore.

[109] Munte pe ţărmul nord-estic al lacului Maggiore.

cealaltă parte a insulei Madre, mergeţi cu vântul în spate. Vântul o să vă ducă până la Pallanza. O să vedeţi luminile. Apoi ţineţi pe lângă ţărm.

— Şi dacă vântul îşi schimbă direcţia?

— Nu-şi schimbă, spuse barmanul. Vântul-o să sufle tot aşa timp de trei zile. Vine direct dinspre Motterone[110]. Aveţi şi o găleată ca să goliţi apa din barcă.

— Lasă-mă să-ţi plătesc acuma ceva şi pentru barcă.

— Nu, prefer să risc. Dacă o să reuşiţi, o să-mi plătiţi cât o să puteţi.

— Bine.

— Nu cred c-o să vă înecaţi.

— Cu atât mai bine.

— Mergeţi cu vântul în spate, în susul lacului.

— Bine.

Am sărit în barcă.

— Aţi lăsat banii pentru hotel?

— Da. Într-un plic în cameră.

— Foarte bine. Mult noroc, *tenente*.

— Noroc. Îţi mulţumesc de mii de ori.

— Dacă o să vă înecaţi, n-o să-mi mulţumiţi chiar de atâtea ori.

— Ce spune? întrebă Catherine.

— Ne doreşte mult noroc.

— Noroc, spuse Catherine. Mulţumesc foarte mult.

— Gata?

— Da.

Se aplecă şi ne împinse în larg. Băgai vâslele în apă şi apoi îi făcui cu mâna. Barmanul ne făcu şi el semn cu mâna să plecăm odată. Vedeam luminile de la hotel şi începui să vâslesc până nu le mai zării. Valurile erau mari dar mergeam împinşi de vânt.

[110] Muntele Motterone e la capătul sudic al lacului Maggiore.

CAPITOLUL XXXVII

VÂSLEAM ÎN ÎNTUNERIC, căutând să am vântul în faţă. Ploaia se oprise şi numai din când în când se mai pornea câte o rafală. Era tare întuneric şi vântul era rece. O vedeam pe Catherine la pupa dar nu vedeam apa în care se scufundau palele vâslelor. Vâslele erau lungi şi n-aveau manşoane de piele ca să nu alunece. Trăgeam, mă lăsam pe spate, mă aplecam înainte, atingeam apa, cufundam lopeţile şi trăgeam, vâslind cât puteam mai uşor. Nu era nevoie să răsucesc lopeţile, deoarece le împingea vântul. Ştiam c-aveam să fac băşici în palme şi încercam să întârzii cât mai mult acest lucru. Barca era uşoară şi înainta repede. Vâsleam pe apa întunecată şi nu vedeam nimic dar speram s-ajungem în curând în faţa Pallanzei.

În noaptea aceea însă n-am apucat să vedem Pallanza. Vântul sufla de-a curmezişul lacului şi am trecut în întuneric prin faţa promontoriului care ascunde Pallanza, aşa că nu i-am văzut luminile. Când, în sfârşit, am zărit nişte lumini, chiar pe lângă malul lacului, ne aflam mult mai departe. Eram la Intra. Dar multă vreme nu am văzut nicio lumină şi nici malul şi, dus de valuri, am vâslit mai departe în întuneric. Uneori, în beznă, lopata rămânea în aer căci valurile săltau barca. Lacul era agitat dar am continuat să vâslesc până m-am pomenit deodată lângă ţărm, aproape de vârful unei stânci care se înălţa lângă noi. Valurile se loveau de stâncă, se înălţau şi cădeau înapoi. Am vâslit energic cu dreapta, trăgând în sens invers cu stânga şi am ieşit iar în mijlocul lacului; stânca dispăruse şi ne-am continuat drumul.

— Suntem în mijlocul lacului, i-am spus Catherinei.

— Nu trebuia să vedem Pallanza?

— Am trecut de Pallanza.

— Cum te mai simţi, dragul meu?
— Admirabil.
— Aş putea vâsli şi eu puţin.
— Nu-i nevoie, mă simt foarte bine.
— Biata Ferguson, spuse Catherine. O să vină dimineaţa la hotel şi o să afle că am plecat.
— De asta nu mă sinchisesc chiar atâta. Ce mă interesează e să ajungem în partea elveţiană a lacului înainte de a se lumina şi de a ne vedea poliţia vamală.
— Mai e mult până acolo?
— De aici sunt cam vreo treizeci de kilometri.

Am vâslit toată noaptea. Până la urmă mă dureau mâinile într-atâta încât abia puteam ţine lopeţile. De câteva ori a fost cât pe-aci să ne izbim de mal. Mă ţineam aproape de ţărm fiindcă îmi era teamă că în larg o să ne rătăcim şi o să întârziem. Câteodată ne apropiam atât de mult încât se vedeau pilcurile de copaci, şoseaua de pe ţărmul lacului şi, dincolo de şosea, munţii. Ploaia se oprise şi vântul mâna norii, aşa că, în sfârşit, se arăta luna. Uitându-mă înapoi, am reuşit să disting lungul şi întunecatul promontoriu al Castagnolei şi lacul înspumat, iar departe, deasupra munţilor înalţi, acoperiţi cu zăpadă, luna. După aceea norii acoperiră din nou luna şi munţii şi lacul dispărură dar era mai multă lumină ca înainte şi se vedea ţărmul. Îl vedeam prea bine, aşa că am tras din nou spre larg, ca barca să nu poată fi observată dac-ar fi fost cumva agenţi vamali pe drumul spre Pallanza. Când luna s-a arătat iar, am văzut vilele albe de pe ţărm şi de pe coastele munţilor şi panglica albă a drumului printre copaci. Vâsleam întruna.

Lacul se lărgea şi pe celălalt mal, la poalele munţilor, am zărit nişte lumini care puteau fi Luino. Am observat o despicătură ca o pană în munte şi m-am gândit că trebuie să fie Luino. Dacă era Luino, atunci merseserăm bine. Am tras lopeţile în barcă şi m-am lăsat pe speteaza banchetei. Eram istovit de atâta vâslit. Braţele, umerii şi spatele mă

dureau, iar palmele mi se umflaseră.

— Am putea deschide umbrela, spuse Catherine. Vântul ăsta ne-ar împinge de la spate.

— Poţi ţine cârma?

— Cred că da.

— Atunci ia lopata asta şi ţine-o sub braţ, strâns lipită de marginea bărcii, şi cârmeşte cu ea iar eu o să ţin umbrela deschisă.

M-am dus la pupa şi i-am arătat cum să ţină lopata. Am luat umbrela aceea enormă, pe care mi-o dăduse portarul şi am deschis-o, stând cu faţa la prova. Umbrela se deschise pocnind. O ţineam cu amândouă mâinile, şezând pe băţul ei, al cărui mâner îl prinsesem de banchetă. Vântul umflă umbrela şi am simţit că barca o porneşte deodată înainte, în timp ce eu, cu amândouă mâinile, ţineam de mâner cât puteam de strâns. Vântul sufla cu putere. Barca înainta rapid.

— Merge bine, spuse Catherine.

Nu vedeam decât balenele umbrelei. Se umflase şi trăgea; aproape că mă trăgea şi pe mine. Proptindu-mă pe picioare, mă sileam s-o ţin cât mai bine, când deodată umbrela se întoarse şi se desfăcu. O balenă mă plesni peste frunte. Am încercat să prind vârful care se încovoia în vânt, dar umbrela se întorsese pe dos şi m-am pomenit călărind pe băţul unei umbrele sfâşiate, de unde cu o clipă înainte stăpâneam zvâcnirile unei pânze umflate de vânt. Dădui la o parte mânerul de pe banchetă, aruncai umbrela la pupa şi mă întorsei spre Catherine ca să-mi dea lopata. Râdea. Îmi luă mâna şi râse mai departe.

— Ce-i cu tine? am întrebat-o şi i-am luat lopata din mână.

— Erai atât de caraghios ţinând umbrela aia spartă.

— Cred şi eu.

— Nu fi supărat, dragul meu. Era nespus de comic. Păreai a avea douăzeci de picioare în lăţime şi strângeai umbrela cu atâta afecţiune… Catherine se îneca de râs.

— Să-ncep să vâslesc iar.

— Odihneşte-te puţin şi bea ceva. E o noapte frumoasă şi am mers bine.

— Trebuie să ţin barca cu prova pe val.

— Atunci să-ţi dau să bei. Şi după aceea, dragul meu, ai să te odihneşti puţin.

Am ridicat lopeţile în aer şi vântul ne împingea. Catherine a deschis valiza şi mi-a întins sticla de coniac. Am destupat-o cu briceagul şi am tras o duşcă zdravănă. Coniacul aluneca pe gât şi era cald, iar fierbinţeala îmi cuprinse tot trupul şi-mi era cald şi bine. E bun coniacul ăsta, zisei. Luna se ascunsese iar sub nori, dar se vedea ţărmul. Mi se părea că zăresc o limbă de pământ care înainta mult în largul lacului.

— Nu ţi-e rece, Cat?

— Deloc. Am amorţit numai.

— Scoate apa din barcă ca să ai unde să-ţi întinzi picioarele.

Am continuat să vâslesc, ascultând cum scârţâie furcheţii, cum se scufundă şi cum zgârie lemnul de sub prova găleata cu care Catherine scotea apa din barcă.

— Vrei să-mi dai şi mie găleata? am întrebat-o. Aş vrea să beau puţină apă.

— E groaznic de murdară

— Nu-i nimic, o spăl eu.

Am auzit-o pe Catherine cum spală găleata peste bord. Apoi mi-o dădu, plină cu apă. După coniacul acela îmi era sete şi apa era rece ca gheaţa, atât de rece, că m-au durut dinţii. Mă uitam spre ţărm. Ne apropiaserăm de limba aceea lungă de pământ Pe malul golfului din faţa noastră se zăreau lumini.

— Îţi mulţumesc, i-am spus şi i-am dat înapoi găleata de tinichea

— Cu plăcere, zise Catherine. Dacă doriţi, vă mai pot oferi, că e berechet.

— Nu vrei să mănânci ceva?

— Nu. O să mi se facă foame în curând. Să păstrăm mâncarea până atunci

— Bine.

Ceea ce mi se păruse o limbă de pământ se dovedi a fi un promontoriu lung şi înalt. Am cârmit cât mai spre larg, ca să-l ocolesc. Lacul era aici mult mai îngust. Luna se ivise din nou şi *guardia di jinanza* ar fi putut observa barca noastră, ca o pată întunecată pe apă, dacă ar fi stat de veghe acolo.

— Cum te simţi, Cat?

— Foarte bine. Unde suntem?

— Nu cred s-avem mai mult de vreo opt mile.

— Mai ai mult de vâslit, sărmanul şi dragul meu. Nu eşti mort de obosit?

— Nu. Merge. Mi s-au umflat numai mâinile. Ne-am continuat drumul. Pe malul drept se zări o despicătură între munţi, un loc drept care cobora înspre ţărm şi care mi se păru a fi Cannobio. M-am îndepărtat mult de mal deoarece abia de acum înainte primejdia de a fi observaţi de vreun guardia devenea foarte ameninţătoare. Puţin mai departe, pe celălalt ţărm, se înălţa un munte înalt, cu vârful ca o cupolă. Obosisem. Distanţa pe care o parcursesem nu era mare, dar fiind neantrenat, mi se păruse nesfârşită. Ştiam că trebuie să trec de muntele acesta şi să mai merg încă cel puţin cinci mile înainte de a intra în apele elveţiene. Luna sta să apună iar cerul se acoperi cu nori şi se făcu din nou foarte întuneric. Eram în largul lacului şi vâsleam şi din când în când mă odihneam, ţinând lopeţile în aer, ca vântul să bată în palete.

— Lasă-mă să vâslesc şi eu, spuse Catherine.

— Cred că n-ai voie să vâsleşti.

— Prostii. O să-mi facă bine. O să mă dezmorţesc puţin.

— Nu cred că-i bine, Cat.

— Vorbeşti prostii. Vâslitul moderat e foarte bun pentru femeile însărcinate.

— Bine. Vâsleşte şi tu puţin, dar încetişor. Întâi să vin eu

la pupa şi după aceea îmi iei locul. Ţine-te de marginea bărcii când te mişti.

Stăteam la pupa, cu pardesiul cu gulerul ridicat, şi mă uitam la Catherine cum vâsleşte. Vâslea foarte bine, dar lopeţile erau prea lungi şi o încurcau Am deschis valiza şi am mâncat două sandvişuri şi am tras o duşcă de coniac. Pe loc situaţia mi se păru mult mai bună, aşa că am mai tras o duşcă.

— Să-mi spui când ai obosit, i-am zis. Şi după aceea, ai grijă să nu te loveşti cu lopata în burtă.

— Dacă s-ar întâmpla, spuse Catherine, trăgând la lopeţi, viaţa ar fi mult mai simplă.

Am băut încă o înghiţitură de coniac.

— Cum merge?

— Bine.

— Când nu mai vrei să vâsleşti, să-mi spui.

— Am să-ţi spun! Am tras o duşcă de coniac şi, ţinându-mă cu mâinile de copastie, m-am îndreptat spre Cat.

— Nu vreau. Merge minunat.

— Du-te înapoi la pupa M-am odihnit în lege.

Un timp, datorită coniacului, am vâslit uşor şi fără întrerupere. După aceea, însă, am început să scap lopeţile din mână şi apoi abia să mai ating apa cu ele. Un uşor gust de fiere îmi amărî gura fiindcă vâslisem prea tare după ce băusem coniacul.

— Dă-mi te rog, să beau puţină apă.

— Nimic mai uşor, spuse Catherine.

Înainte de revărsatul zorilor începu să bureze. Vântul se potolise sau ne aflam poate la adăpostul munţilor care străjuiau intrândul pe care-l făcea aici lacul. Când am văzut că se face ziuă, m-am apucat să vâslesc din răsputeri. Nu ştiam unde suntem şi voiam să ajung în partea elveţiană a lacului. Când a început a se lumina, ne aflam foarte aproape de mal Se distingeau bine malul stâncos şi copacii.

— Ce-i asta? întrebă Catherine.

M-am oprit, aplecat peste lopeţi, şi-am ascultat. În larg se

auzea păcănitul unei bărci cu motor. Am tras lângă ţărm şi am stat acolo nemişcaţi. Păcănitul se apropia, şi imediat după aceea trecu pe lângă noi, prin ploaie, o barcă cu motor La pupa stăteau patru *guardia di finanza*, cu pălăriile *alpini* trase peste urechi cu gulerele pelerinelor ridicate şi cu carabinele pe umăr. La ora aceea atât de matinală aveau aerul că sunt pe jumătate adormiţi. Se vedeau cocardele galbene de pe pălăriile lor şi petliţele galbene de pe gulerele pelerinelor. Motorul continuă să păcănească până ce barca se pierdu în depărtare.

Am pornit din nou spre larg. Acum, că eram atât de aproape de frontieră, nu voiam să risc să fiu somat de vreo santinelă de pe şosea. M-am îndepărtat atât cât să pot vedea totuşi ţărmul şi am vâslit vreo trei sferturi de ceas în ploaie. Am mai auzit o dată zgomotul unei bărci cu motor şi am stat pe loc până ce zgomotul s-a pierdut departe pe lac.

— Cred că suntem în Elveţia, Cat.

— Eşti sigur?

— N-avem cum şti până ce n-o să dăm cu ochii de armata elveţiană.

— Sau de marina elveţiană.

— Pentru noi, marina elveţiană nu-i o glumă. Barca asta cu motor pe care am auzit-o acum în urmă aparţine probabil marinei elveţiene.

— Dacă suntem în Elveţia, atunci cel puţin să mâncăm ca lumea. În Elveţia, cornurile, untul şi gemul sunt grozave.

Se făcuse ziuă de-a binelea şi cădea o ploaie măruntă. Vântul bătea încă dinspre ţărm şi se vedeau crestele înspumate ale valurilor îndepărtându-se de noi şi alergând spre larg. Eram sigur că suntem în Elveţia. Pe după copacii de pe mal se zăreau multe case şi ceva mal în fund se vedea un sat cu case de piatră, câteva zile cocoţate pe dealuri şi o biserică. M-am uitat după grăniceri pe şoseaua de pe malul lacului, dar n-am văzut niciunul. În locul în care ajunseserăm acum, şoseaua se apropia foarte mult de

marginea lacului şi zării un soldat ieşind dintr-o cafenea. Purta o uniformă verde-cenuşie şi o cască cum aveau nemţii. Faţa lui respira sănătate şi avea o mustaţă tunsă ca o perie.

— Fă-i semn, i-am spus Catherinei.

Ea îi făcut semn cu mâna şi soldatul zâmbi încurcat şi-i răspunse. Am început să vâslesc mai încet. Acum treceam prin faţa satului.

— Trebuie să fi depăşit de mult frontiera, am zis.

— Mai bine să fim siguri, dragul meu. N-are rost să ne trimită înapoi dincolo de frontieră.

— Frontiera a rămas de mult în urmă. Cred că aici e punctul vamal. Sunt sigur că suntem la Brissago.

— Oare n-o să dăm aici peste italieni? La punctele vamale sunt întotdeauna prezente ambele părţi.

— Nu în timp de război. Nu cred că-i lasă pe italieni să treacă frontiera.

Orăşelul era drăguţ. La chei erau legate multe bărci pescăreşti şi se vedeau plase întinse la uscat. Cădea o ploaie măruntă de noiembrie, dar totul arăta vesel şi curat chiar şi în ploaie.

— Vrei să debarcăm ca să luăm micul dejun?

— Bineînţeles.

Am tras mai tare cu stingă şi m-am apropiat de mal. După aceea, când am ajuns lângă chei, am lipit barca de ţărm, ca să putem cobori. Am tras lopeţile şi le-am pus în barcă, am apucat un inel de fier, am sărit pe piatra udă şi am fost în Elveţia Am legat barca şi i-am întins mâna Catherinei

— Hai, Cat! E o senzaţie grozavă.

— Ce tăcem cu valizele?

— Lasă-le în barcă.

Catherine sări pe chei şi acum eram amândoi. În Elveţia

— Ce ţară frumoasă, spuse ea.

— Nu e grozavă?

— Hai să mergem undeva să luăm micul dejun.

— Nu-i grozav pe-aici? E o plăcere până şi să calci pe pământul ăsta.

— Sunt atât de amorţită. Încât nici nu-l simt. Dar se vede că-s nişte locuri extraordinare îţi dai seama, dragul meu, că suntem aici şi c-am scăpat din locul ăla blestemat?

— Îmi dau. Chiar îmi dau seama. Până acuma nu mi-am dat seama de nimic.

— Uită-te la casele acelea Spune-mi, nu-ţi place piaţeta aia? Uite, aici am putea mânca.

— Şi ploaia asta nu-i grozavă? În Italia nu arăta niciodată aşa. E o ploaie veselă.

— Şi am ajuns în Elveţia, dragul meu. Îţi dai seama c-am ajuns?

Am intrat într-un *cafe* şi ne-am aşezat la o masă de lemn foarte curată. Eram teribil de bucuroşi. O femeie cu faţa radioasă, deschisă, încinsă cu un şorţ veni să ne întrebe ce dorim.

— Cornuri, gem şi cafea, spuse Catherine.

— Regret, dar de când e război n-avem cornuri.

— Atunci, daţi-ne pâine.

— Vă pot face pâine prăjită.

— Perfect.

— Aş vrea şi nişte ochiuri.

— Câte ouă doreşte domnul?

— Trei.

— Ia patru, dragul meu.

— Atunci patru.

Femeia plecă. O sărutai pe Catherine şi o ţinui strâns de mână. Ne-am uitat unul la celălalt şi apoi am privit în jurul nostru.

— Nu-i încântător, dragul meu?

— E minunat.

— Nu-i nimic că nu-s cornuri, spuse Catherine. Am visat cornuri toată noaptea. Dar nu-i nimic. Nu-mi pare rău deloc.

— Cred că foarte curând or să ne aresteze.

— Nu-i nimic, dragul meu. Mai întâi să luăm micul dejun.

Dacă vom fi arestaţi după aceea, n-o să ne pese. Şi afara de asta, nu ne pot face nimic. Suntem cetăţeni englezi şi americani, cu acte în regulă.

— Ai paşaport, nu?

— Fireşte. Dar să nu mai vorbim de asta. Să fim fericiţi.

— N-aş putea fi mai fericit ca acum.

O pisică grasă şi cenuşie, cu coada ridicată în aer ca un panaş, se apropie de masa noastră şi se frecă de piciorul meu torcând. M-am aplecat s-o mângâi. Catherine îmi zâmbea fericită.

— Iată şi cafeaua, spuse ea.

Am fost arestaţi după micul dejun. După ce ne-am plimbat prin sat, ne-am dus spre chei, să ne luăm valizele. Un soldat stătea de pază lângă barcă.

— E barca dumneavoastră?

— Da.

— De unde veniţi?

— Din josul lacului.

— Atunci trebuie să vă rog să mă urmaţi.

— Şi bagajele ce facem?

— Puteţi să le luaţi.

Am luat valizei şi, urmaţi de soldat, am pornit împreună cu Catherine către vechea clădire a vămii. Acolo, un locotenent, foarte slab şi foarte marţial, ne întrebă:

— De ce naţionalitate sunteţi?

— Americană şi engleză.

— Daţi, vă rog, paşapoartele dumneavoastră.

I-l dădui pe al meu, iar Catherine îl scoase pe al ei din poşetă.

Le cercetă cu atenţie vreme îndelungată.

— De ce aţi intrat în Elveţia în felul acesta, cu barca?

— Eu sunt sportiv, i-am răspuns. Canotajul e sportul meu preferat. Vâslesc întotdeauna când am prilejul.

— De ce aţi venit aici?

— Să facem sporturi de iarnă. Suntem turişti şi vrem să facem sporturi de iarnă.

— Aici nu se pot face sporturi de iarnă.

— Ştim. Vrem să ne ducem undeva unde se pot face sporturi de iarnă.

— Ce-aţi făcut în Italia?

— Am studiat arhitectura. Verişoara mea a studiat artele.

— De ce-aţi plecat?

— Vrem să facem sporturi de iarnă. Din cauza războiului n-ai cum să mai studiezi arhitectura.

— Vă rog să aşteptaţi puţin, spuse locotenentul.

Dispăru cu paşapoartele noastre în interiorul clădirii.

— Ai fost grozav, dragul meu. Ţine-o tot aşa. Vrei să faci sporturi de iarnă.

— Rubens, spuse Catherine.

— Mare şi gras, zisei eu.

— Tizian, continuă Catherine.

— Cu părul roşu, roşu-tizian, i-am explicat. Dar de Mantegna[111] ai auzit?

— Nu mă încurca, spuse Catherine. Totuşi îl ştiu, are un stil foarte auster.

— Foarte auster, am confirmat. Şi cu multe găuri de cuie.

— Vezi ce nevastă grozavă ai să ai? zise Catherine. O să discut despre artă cu clienţii tăi.

— Iată-l că vine.

Locotenentul cel slab veni spre noi cu paşapoartele în mână.

— Trebuie să vă trimit la Locarno[112], spuse el. Puteţi lua o trăsură şi-o să trimit un soldat cu dumneavoastră.

— Foarte bine, zisei. Şi ce facem cu barca?

— Barca e confiscată. Ce aveţi în valize?

Cercetă cele două valize şi reţinu sticla de coniac.

— Nu vreţi să bem un pahar? îl întrebai.

— Nu, mulţumesc. Se îndreptă de şale. Câţi bani aveţi la

---

[111] Andrea Mantegna (1431—1506), pictor şi gravor italian, de la care au rămas fresce cu subiect religios, remarcabile prin realismul lor.

[112] Staţiune balneo-climaterică elveţiană la extremitatea de miazănoapte a lacului Maggiore.

dumneavoastră?

— Două mii cinci sute de lire.

Fu impresionat în mod plăcut.

— Şi câţi bani are verişoara dumneavoastră?

Catherine avea ceva mai mult de o mie două sute de lire. Locotenentul se arătă satisfăcut. Atitudinea lui faţă de noi fu mai puţin distantă.

— Dacă vreţi să faceţi sporturi de iarnă, ne spuse el, duceţi-vă la Wengen[113]. Tatăl meu are în Wengen un hotel foarte frumos. E deschis tot anul.

— Asta-i minunat, zisei. N-aţi vrea să-mi spuneţi numele hotelului?

— O să vi-l scriu pe o carte de vizită. Îmi întinse cartea de vizită cu multă politeţe. Soldatul vă va conduce până la Locarno. Paşapoartele dumneavoastră i le dau lui. Îmi pare rău, dar aşa e regula. Sper că veţi obţine la Locarno, fie viza, fie un permis de şedere din partea poliţiei.

Înmână cele două paşapoarte soldatului. Luând valizele, am pornit prin sat, să găsim o trăsură.

— Hei, strigă locotenentul după soldat şi-i spuse ceva într-un dialect german. Soldatul îşi puse puşca pe umăr şi luă el valizele.

— Ce ţară grozavă, spuse Catherine.

— Şi cu obiceiuri atât de practice.

— Vă mulţumesc foarte mult, i-am spus locotenentului.

Ne făcu semn cu mâna.

— *Service*[114], spuse el.

Şi, urmându-l pe soldatul pus să ne păzească, am pornit prin sat

Am plecat la Locarno cu trăsura, soldatul stând pe capră, lângă birjar. La Locarno, lucrurile merseră cât se poate de bine. Ne-au luat interogatoriul, dar într-un mod foarte politicos, pentru că aveam paşapoarte şi bani. Sunt convins

[113] Staţiune de sporturi de iarnă în masivul Oberland din Elveţia.

[114] Prescurtarea expresiei franceze *à votre service* (la dispoziţia dumneavoastră).

că n-au crezut un cuvânt din povestea pe care le-am spus-o şi mă gândeam şi eu că e o invenţie stupidă, dar totul se petrecea ca la tribunal. Nu era nevoie de argumente valabile, ci de o chichiţă de care să te agăţi fără prea multe explicaţii. Şi posedam şi paşapoarte şi aveam să ne cheltuim banii acolo. Aşa că ne-au acordat vize provizorii. Vizele acesta pot fi retrase oricând, şi, oriunde ne duceam, trebuia să ne prezentăm la poliţie. Puteam să mergem oriunde am fi vrut? Da. Dar unde voiam să mergem?

— Unde vrei să mergem, Cat?

— La Montreux[115].

— E un oraş foarte drăguţ, spuse funcţionarul. Cred c-o să vă placă acolo.

— Şi aici, la Locarno, e foarte plăcut, spuse al doilea funcţionar. Sunt sigur că aici, la Locarno, o să vă placă foarte mult. Locarno e un oraş foarte atrăgător.

— Ne-ar plăcea să ne ducem undeva unde se fac sporturi de iarnă.

— La Montreux nu se fac sporturi de iarnă.

— Ba să ne fie cu iertare, spuse celălalt funcţionar. Eu sunt din Montreux. Pe linia Montreux-Oberland Bernois[116] se fac cu siguranţă sporturi de iarnă. Acest lucru nu poate fi tăgăduit.

— Nu tăgăduiesc acest lucru. Pur şi simplu am spus că la Montreux nu se fac sporturi de iarnă.

— Mă îndoiesc spuse cel de-al doilea funcţionar. Mă îndoiesc că această afirmaţie e adevărată!

— Şi eu menţin această afirmaţie!

— Şi eu mă îndoiesc că e adevărată! Eu însumi m-am dat în *luge*[117] pe străzile din Montreux. Şi nu o singură dată, ci de multe ori. A te da în *luge* înseamnă, fără îndoială, a practica un sport de iarnă!

Al doilea funcţionar se întoarse către mine:

---

[115] Staţiune climaterică pe malul răsăritean al lacului Geneva.

[116] Numele versantului nordic al masivului Oberland din Alpii Bernezi.

[117] Tip de săniuţă, folosită în Elveţia (fr.).

— A vă da în *luge* înseamnă pentru dumneavoastră a face sporturi de iarnă? Vă spun că vă veţi simţi foarte bine aici. În Locarno. Clima e sănătoasă şi împrejurimile sunt foarte atrăgătoare. O să vă placă foarte mult.

— Domnul si-a exprimat dorinţa de a se duce la Montreux.

— Ce-i aia a te da în *luge*? am întrebat.

— Vezi, nici n-a auzit de *luge* până acum.

Pentru al doilea funcţionar faptul acesta însemna foarte mult. De aceea era încântat.

— A te da în *luge*, spuse primul funcţionar, e ca şi cum te-ai da cu *toboggan*[118]-ul.

— Îmi daţi voie? clătină din cap cel de-al doilea funcţionar. Iar trebuie să fiu de altă părere. *Toboggan*-ul se deosebeşte radical de *luge*. *Toboggan*-ul e fabricat în Canada din şipci plate. Luge e o sanie obişnuită, cu tălpici. Exactitatea e un lucru important.

— Şi nu ne putem da cu *toboggan*-ul? am întrebat eu.

— Desigur că vă puteţi da cu *toboggan*-ul, spuse primul funcţionar. Puteţi să vă daţi foarte bine cu *toboggan*-ul. La Montreux se vând *toboggan*-e canadiene excelente. La *„Ochs Brothers”* se vând *toboggan*-e din import.

Cel de-al doilea funcţionar reveni:

— Ca să te poţi da cu *toboggan*-ul, spuse el, ai nevoie de *pieste* specială. Nu te poţi da cu *toboggan*-ul pe străzile din Montreux. Unde aţi tras?

— Nicăieri, i-am răspuns. Abia am venit cu trăsura de la Brissago. Trăsura e afară.

— Nu veţi greşi deloc dacă vă veţi duce la Montreux, spuse primul funcţionar. Clima e foarte bună şi plăcută. Şi distanţa de localităţile unde se fac sporturi de iarnă nu e deloc mare.

— Dacă vreţi cu adevărat să faceţi sporturi de iarnă,

[118] Tip de săniuţă cu tălpici foarte joase, folosită în S.U.A., Canada şi Elveţia.

spuse cel de-al doilea funcţionar, duceţi-vă în Engadina[119] sau la Mürren. Trebuie să protestez împotriva faptului că sunteţi sfătuit să vă duceţi la Montreux ca să faceţi sporturi de iarnă.

— La Les Avants, lângă Montreux, se poate face orice fel de sport de iarnă.

Şi partizanul oraşului Montreux îşi fulgeră colegul cu privirea.

— Domnilor, le-am spus, îmi pare rău, dar trebuie să plec. Verişoara mea e foarte obosită O să ne ducem în mod provizoriu la Montreux.

— Vă felicit, îmi scutură mâna primul funcţionar.

— Cred că veţi regreta că plecaţi din Locarno, spuse cel de-al doilea funcţionar. În orice caz, trebuie să vă prezentaţi la poliţia din Montreux.

— Nu veţi avea nicio neplăcere cu poliţia, mă asigură primul funcţionar. Veţi vedea că toţi locuitorii oralului sunt extrem de politicoşi şi de prietenoşi.

— Vă mulţumesc amândurora, le-am spus. Sfaturile dumneavoastră mi-au fost deosebit de preţioase.

— La revedere, le spuse Catherine. Vă mulţumesc foarte mult.

Ne însoţiră până la uşă şi se înclinară, partizanul oraşului Locarno ceva mai rece. Am coborât treptele şi ne-am urcat în trăsură.

— Doamne-Dumnezeule, oftă Catherine. N-am putut pleca mai repede?

Am spus birjarului numele unui hotel pe care mi-l recomandase unul dintre funcţionari. Birjarul trase de hăţuri, să pornească.

— Ai uitat armata, mă făcu atent Catherine. Soldatul stătea lângă trăsură. I-am dat o bancnotă de zece lire.

— N-am încă bani elveţieni, i-am spus.

Soldatul îmi mulţumi, salută şi plecă. Trăsura porni şi

[119] Valea râului Inn, de-a lungul căreia sunt aşezate o serie de vestite staţiuni de sporturi de iarnă (St. Moritz ş.a.).

plecarăm spre hotel.

— Ce ţi-a venit să alegi Montreux? am întrebat-o pe Catherine. Chiar vrei să te duci acolo?

— Era primul oraş care mi-a venit în minte, spuse ea. Nu-i un oraş urât. O să găsim noi un loc acolo în munţi.

— Ţi-e somn?

— Acum da.

— O să dormim acolo. Biată Cat, ai avut o noapte lungă şi grea.

— Ba a fost foarte amuzant, spuse Catherine. În special atunci când ai navigat cu umbrela în mână.

— Îţi vine să crezi că suntem în Elveţia?

— Nu. Mi-e teamă c-am să mă trezesc şi am să văd că nu-i adevărat.

— Şi mie.

— E adevărat, dragul meu, nu-i aşa? Nu-i aşa că nu sunt la Milano şi că nu merg la *stazione*[120], să te conduc?

— Nădăjduiesc că nu.

— Nu vorbi aşa. Mă înspăimânţi. Poate că tocmai acolo ne ducem acuma.

— Sunt atât de năuc încât nici nu ştiu unde mergem.

— Dă-mi mâinile să văd cum arată.

I le arătai. Amândouă erau numai băşici.

— În coastă n-am nicio rană, i-am spus.

— Nu huli.

Mă simţeam foarte obosit şi ameţit. Bucuria pierise. Trăsura îşi urma drumul pe stradă.

— Bietele mâini, zise Catherine.

— Nu le atinge. Pe dumnezeul meu că nu ştiu unde suntem. Birjar, unde ne duci?

Birjarul opri.

— La hotel „*Metropole*”. Nu vreţi să vă duceţi acolo?

— Ba da. E-n regulă, Cat.

— Da, e-n regulă, dragul meu. Nu te pierde cu firea. O să dormim bine, şi mâine n-ai să mai fii năuc.

[120] Gară (it.).

— Da, da, chiar sunt năuc. Ca-ntr-o operă comică. Poate că sunt şi flămând.

— Eşti numai obosit, dragul meu. O să-ţi treacă. Trăsura trase în faţa hotelului. Cineva ieşi să ne ia valizele.

— Mă simt foarte bine.

Eram pe trotuarul din faţa hotelului.

— Ştiam că o să te simţi foarte bine. Eşti numai obosit. Eşti de foarte multă vreme în picioare.

— în orice caz, acum suntem aici

— Da, suntem, într-adevăr, aici.

Intrarăm în hotel după băiatul care ne ducea valizele.

CARTEA A CINCEA

CAPITOLUL XXXVIII

ÎN TOAMNA ACEEA n-a nins decât foarte târziu. Locuiam într-un *chalet*[121] din bârne, aflat într-o pădure de pini de pe coasta unui munte şi noaptea totul îngheţa, încât dimineaţa cele două căni cu apă de pe bufet aveau o pojghiţă de gheaţă pe deasupra. Dimineaţa, devreme, *Mrs*. Guttingen intra în cameră ca să închidă ferestrele şi făcea focul în soba cea mare de faianţă. Surcelele de brad pârâiau şi scoteau scântei şi focul începea să duduie în sobă. A doua oară, *Mrs*. Guttingen venea cu nişte butuci groşi de lemn pentru foc şi o cană cu apă fierbinte. Când se făcea cald în cameră, ne aducea micul dejun. Stând în pat şi mâncând, vedeam lacul şi munţii de dincolo de lac, de pe malul francez. Vârfurile munţilor erau acoperite cu zăpada şi apa lacului era albastră-cenuşie, ca oţelul.

Pe lângă *chalet* trecea un drum care ducea spre munţi, în sus. Făgaşurile şi şanţurile făcute de roţi pe drum îngheţau şi se întăreau bocnă. Drumul urca printre copaci, ocolind muntele, şi se îndrepta spre locul unde se zăreau nişte luminişuri. În aceste luminişuri erau şuri şi colibe cocoţate în marginea pădurii de deasupra văii. Valea era adâncă şi pe firul ei curgea un râu care cobora spre lac. Când sufla vântul deasupra văii, se auzea râul gâlgâind printre stânci.

Câteodată lăsam drumul şi o porneam pe o cărare în

[121] Căsuţă caracteristică pentru satele de munte din Elveţia (fr.).

adâncul pădurii de brad. Era plăcut să umbli prin pădure, pământul era moale, îngheţul nu-l întărise aşa cum întărise drumul. Dar nouă nu ne păsa că drumul era lunecos, deoarece aveam bocanci cu ţinte şi ţintele se înfigeau în hârtoapele îngheţate ale drumului şi era plăcut şi înviorător să mergi pe drum cu bocancii cu ţinte. Şi mersul prin pădure era o plăcere.

În faţa căsuţei noastre muntele se povârnea înspre câmpia puţină de pe malul lacului şi, stând la soare în cerdac, priveam cum şerpuieşte drumul în jos, viile de pe terasele de la poalele munţilor, cu butucii îngropaţi pentru iarnă şi ogoarele despărţite de ziduri de piatră, iar sub vii, casele oraşului aflat pe fâşia de şes de pe marginea lacului. Pe lac era o insuliţă cu doi copaci care arătau ca velele unui vas de pescuit. De cealaltă parte a lacului erau munţi înalţi şi abrupţi, şi în vale, la capătul lacului, se întindea câmpia Ronului, mărginită de lanţuri de munţi; iar în sus, unde munţii închideau valea, se ridica masivul Dent-du-Midi[122]. Un munte înalt, acoperit de zăpadă, care domina întreaga vale, dar fiind foarte departe nu-şi arunca umbra peste ea.

Când soarele era puternic, luam prânzul în cerdac, dar în restul timpului mâncăm sus, la etaj, într-o cămăruţă cu pereţi din bârne şi o sobă mare într-un colţ. Ne cumpăraserăm cărţi şi reviste şi un exemplar din Hoyle[123] şi învăţaserăm o mulţime de jocuri de cărţi care se puteau juca în doi. Cămăruţa cu sobă era camera noastră de toate zilele. În cameră erau două fotolii confortabile şi o măsuţă pentru cărţi sau reviste, iar după ce se făcea curat, jucam cărţi pe masa pe care mâncăm. *Mr*. şi *Mrs*. Guttingen locuiau în camerele de jos şi-i auzeam uneori stând de vorbă seara fericiţi şi ei că sunt împreună. El fusese *maître d'hôtel* şi ea, cameristă la acelaşi hotel şi-şi economisiseră banii ca să-şi poată cumpăra această căsuţă. Aveau un fiu

[122] Pisc (3 260 m altitudine) situat la sud-est de lacul Geneva.

[123] *Edmund Hoyle* (1672—1769), scriitor englez, a consemnat regulile jocurilor de cărţi practicate pe vremea lui.

care învăţa să devină şi el *maître d'hôtel.* Era la un hotel din Zürich. Jos era un salon unde vindeau bere şi vin şi câteodată, seara, auzeam căruţele care se opreau pe drum şi oameni care urcau cele câteva trepte ca să intre în local să bea un pahar de vin.

În coridorul din faţa camerei de toate zilele era o ladă cu lemne şi luam lemne de-acolo ca să ţin focul aprins. Dar seara nu stăteam prea târziu. Ne culcam, pe întuneric, în dormitorul spaţios şi, dezbrăcat, deschideam ferestrele şi mă uitam afară în noapte la stelele reci şi la brazii de sub fereastră, apoi mă băgăm repede, repede în pat. Era plăcut în pat – aerul acela rece şi curat şi noaptea de dincolo de fereastră. Dormeam bine şi dacă se întâmpla să mă trezesc noaptea ştiam de ce, aşa că trăgeam binişor plapuma de puf, peste Catherine, şi după aceea adormeam din nou, la căldură şi sub plapuma uşoară. Războiul părea a fi tot atât de depărtat ca şi meciurile de *football* ale cine ştie cărui colegiu. Dar aflasem din ziare că luptele continuau în munţi deoarece nu ninsese încă.

Coboram câteodată la Montreux. Exista o cărare care cobora pe munte în jos, dar era prea abruptă, aşa că mergeam de obicei printre păşuni, pe drumul întărit de ger, şi după aceea treceam printre zidurile de piatră ale viilor şi printre casele din satele înşirate de-a lungul drumului. Erau trei sate: Cernex, Fontanivent, numele celui de-al treilea nu-l mai ţin minte. Ne continuam drumul trecând pe lângă clădirea pătrată a unui vechi castel cu ziduri de piatră, înălţat pe o măgură aflată în coasta muntelui, pe care se aflau viile cultivate în terasă, cu butucii uscaţi şi cafenii legaţi de araci. Pământul aştepta zăpada şi jos luceau apele lacului cenuşii, ca oţelul. După castel, drumul cobora în pantă dulce, şi apoi cotea la dreapta şi pătrundea în Montreux, dând într-o stradă înclinată, pavată cu pietre de râu.

Nu cunoşteam pe nimeni în Montreux. Ne plimbam pe malul lacului şi ne uitam la lebede şi la pescăruşi şi lă

chirighiţe, care, de îndată ce te apropiai mai mult, se înălţau şi se uita în jos spre apă, ţipând. Departe, pe lac, cârduri de cufundări mici şi negricioşi pluteau pe apă, lăsând dâre în urma lor. Ne plimbam apoi pe strada principală din oraş şi ne uitam la vitrine. Multe dintre hotelurile cele mari erau închise, dar cele mai multe magazine erau deschise şi oamenii ne întâmpinau cu bucurie. Exista un frumos salon de coafura, unde Catherine se ducea să-şi aranjeze părul. Femeia care-l conducea era o fiinţă foarte veselă şi era singurul om pe care-l cunoşteam din Montreux. Cât stătea Catherine la coafor, intram într-o berărie, unde beam bere brună de München şi citeam ziarele. Citeam *Corriere della Sera* şi toate ziarele englezeşti şi americane sosite de la Paris. Anunţurile şi reclamele erau interzise, probabil pentru a împiedica posibile comunicări pe această cale cu inamicul. Lectura ziarelor nu era deloc plăcută. Pretutindeni totul mergea cât se poate de prost. Şedeam într-un colţ, cu o cană grea de bere brună în faţă şi cu un pachet de *pretzel*[124] şi mâncam *pretzel* pentru că aveau un plăcut gust sărat şi dădeau berii un gust mai bun şi citeam ştirile dezastruoase. Într-un rând am aşteptat-o pe Catherine, dar ea întârzia; atunci, am dus s-o caut. Ziua era rece şi întunecată şi mirosea a iarnă şi zidurile de piatră ale caselor aveau un aer rece. Catherine era încă la coafor. Femeia îi ondula părul. M-am aşezat în boxa aceea strimtă şi m-am uitat cum o coafează. Catherine îmi zâmbea şi-mi vorbea, dar glasul îmi era răguşit, deoarece eram emoţionat. Cleştele coafezei zăngănea plăcut şi o vedeam pe Catherine în trei oglinzi. În boxă era plăcut şi cald. După o vreme, femeia îi ridică părul Catherinei şi Catherine se uită în oglindă şi-şi schimbă puţin pieptănătura, scoţând sau punând nişte spelci, şi după aceea se ridică:

— Iartă-mă, dragul meu, că am stat atât de mult.

— Domnului i-a plăcut, nu-î aşa, *monsieur*? zâmbi femeia

[124] Covrigi săraţi; în Germania se mănâncă la bere.

— Da, i-am spus.

Am ieşit în stradă. Era rece, mirosea a iarnă şi bătea vântul.

— Oh, draga mea, tare mult te iubesc, i-am spus.

— Nu suntem fericiţi? mă întrebă Catherine. Uite, hai să mergem să bem o bere în loc de ceai. E foarte sănătos pentru micuţa Catherine. O împiedică să crească.

— Micuţa Catherine, am zis, trântoriţa aia.

— Până acum a fost foarte cuminte, zise Catherine. Abia o simt. Medicul mi-a spus că berea îmi face foarte bine şi pe ea o împiedică să crească.

— Dacă o s-o împiedice destul şi dacă o să fie băiat, poate o să-l facem jocheu.

— Dacă până la urmă o să vină pe lume şi copilul ăsta, va trebui, probabil, să ne căsătorim, spuse Catherine.

Şedeam la o masă într-un colţ al berăriei. Afară se lăsa întunericul. Era încă devreme dar ziua fusese întunecată şi se înserа repede.

— Hai să ne căsătorim acuma, i-am propus.

— Nu. Acuma e cam neplăcut. Prea e vizibilă sarcina. Nu mă pot duce să mă cunun în halul ăsta.

— Ar fi trebuit să ne căsătorim mai demult.

— Cred c-ar fi fost mai bine. Dar când am fi putut s-o facem, dragul meu?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu un singur lucru: nu mă voi căsători în această splendidă situaţie de viitoare mamă.

— Ba da, dragul meu. Coafeza m-a întrebat dacă e primul nostru copil. Am minţit-o şi i-am spus că mai avem doi băieţi şi două fete.

— Şi când vrei să ne căsătorim?

— Îndată ce voi avea din nou siluetă. Vreau să facem o nuntă foarte frumoasă şi fiecare să spună: „Ce pereche tânără şi frumoasă!”

— Şi acum nu-ţi pare rău deloc că nu eşti măritată?

— De ce să-mi pară rău, dragul meu? Singura dată când

m-am simţit prost a fost atunci, la Milano, când m-am simţit ca o târfă, dar asta n-a ţinut decât şapte minute şi era din cauza mobilierului. Nu sunt eu buna ta soţie?

— Ba eşti soţia mea adorabilă.

— Atunci nu mai fi atât de formalist, dragul meu. O să mă mărit cu tine de îndată ce voi avea din nou siluetă.

— Bine.

— Nu crezi c-ar fi bine să mai beau o bere? Medicul spunea că am bazinul cam strâmt şi c-ar fi foarte bine dacă viitoarea Catherine n-ar fi prea mare.

— Şi ce-a mai zis? începusem să mă necăjesc.

— Nimic, dragul meu. Am o tensiune excelentă. Medicul mi-a admirat-o.

— Dar ce-a mai spus despre faptul că ai bazinul prea strâmt?

— Nimic. Chiar nimic. A spus că n-ar trebui să schiez.

— Asta aşa e.

— A spus că e prea târziu să încep acum dacă n-am mai făcut asta niciodată. Zicea că aş putea să schiez, numai să nu cad.

— E glumeţ şi drăguţ.

— A fost într-adevăr foarte drăguţ. O să-l chemăm când o fi să nasc.

— Nu l-ai întrebat dacă nu trebui să te măriţi?

— Nu. I-am spus că suntem căsătoriţi de patru ani. Ştii, dragul meu că dacă mă mărit cu tine voi deveni americană, şi, indiferent de data la care ne căsătorim, după legea americană, copilul e legitim.

— De unde-ai mai aflat şi asta?

— La bibliotecă, din *World Almanac*[125], cel care apare la New York.

— Eşti o fată extraordinară.

— Voi fi foarte fericită să fiu americană şi o să plecăm în

[125] Este vorba de *The World Almanac and Book of Pacts*, editat anual de ziarul *New York World Telegram* începând din 1868, almanah care cuprinde, pe lângă partea calendaristică, cunoştinţe uzuale date statistice, informaţii istorice, politice, sportive etc.

America, nu-i aşa, dragul meu? Aş vrea să văd cascada Niagara.

— Eşti o fată grozavă…

— Mai era ceva ce-aş fi vrut să văd dar nu reuşesc să-mi amintesc ce.

— Abatoarele?

— Nu. Nu reuşesc să-mi amintesc ce.

— Woohvorth Building?

— Nu.

— Grand Canyon?

— Nu, dar aş vrea să-l văd.

— Atunci ce?

— Golden Gate! Asta as vrea să văd. Unde e Golden Gate?

— La San Francisco.

— Atunci o să mergem acolo. De altfel, aş vrea acum să văd San Francisco-ul.

— Bine. Atunci o să ne ducem acolo.

— Şi acum să ne întoarcem în munţi. Nu? Mai prindem M.O.B.[126]-ul?

— Avem un tren la 5 şi ceva.

— Să-l luăm pe ăsta.

— Bine. Dar mai întâi să mai beau o bere.

Când am ieşit pe stradă şi am pornit să urcăm scările care duc la gară, se făcuse foarte tare frig. Un vânt rece bătea dinspre valea Bonului. Vitrinele erau luminate şi am urcat treptele de piatră care duceau spre strada de deasupra şi, de acolo, alt rând de trepte, spre gară. Trenul electric aştepta, cu luminile aprinse. Pe un cadran era indicată ora la care pleca. Acele arătau ora cinci şi zece. M-am uitat la ceasul din gară. Era cinci şi cinci. Când ne-am urcat în vagon, i-am văzut pe mecanic şi pe conductor ieşind de la bufetul gării. Ne-am aşezat pe banchetă şi am deschis geamul. Trenul era încălzit electric şi te cam

[126] Iniţialele prin care e desemnată linia de cale ferată Montreux-Oberland-Bernois.

înăbuşeai în vagon, dar aerul rece năvălea pe fereastra deschisă.

— Eşti obosită, Cat? am întrebat-o

— Nu. Mă simt minunat.

— Drumul nu-i prea lung.

— Îmi place drumul, spuse ea. Nu-ţi face nicio grijă din cauza mea. Mă simt foarte bine.

Zăpada căzu abia cu trei zile înainte de Crăciun. Într-o bună dimineaţă ne-am trezit că ninge. Am rămas în pat şi focul duduia în sobă; ne-am uitat cum ninge. *Mrs*. Guttingen luă tăvile, pe care ne adusese micul dejun, şi mai puse lemne în sobă. Afară viscolea cumplit. Zicea că se pornise cam pe la miezul nopţii. M-am dus la fereastră şi m-am uitat afară, dar nu se mai putea vedea nimic dincolo de drum. Vântul bătea cu putere, spulberând zăpada. M-am întors în pat şi ne-am apucat să discutăm.

— Tare-aş vrea să schiez, spuse Catherine. Ce rău îmi pare că nu pot schia…

— O să luăm un bob şi o să coborâm cu el pe şosea. Nu-i mai rău decât dac-ai merge cu maşina.

— Nu te zgâlţâie prea tare?

— Să-ncercăm.

— Sper să nu zgâlţâie prea tare.

— Ceva mai târziu ieşim să facem o plimbare prin zăpadă.

— Înainte de masă, spuse Catherine, ca să ne facem poftă de mâncare.

— Mie mi-e întotdeauna foame.

— Şi mie.

Am ieşit afară, dar zăpada era viscolită, aşa că nu ne-am putut duce prea departe. Am mers eu înainte şi am făcut pârtie până la gară, dar când am ajuns acolo, ne-ndepărtaserăm destul de mult. Ninsoarea era atât de puternică încât abia de se vedea ceva, aşa că am intrat în cârciumioara de lângă gară şi cu mătura ne-am curăţat de zăpadă unul pe altul apoi ne-am aşezat pe o bancă şi am

luat două vermuturi.

— E viscol mare, spuse chelneriţa.

— Da

— Zăpada a căzut foarte târziu în acest an.

— Da.

— Pot mânca un baton de ciocolată? mă întrebă Catherine. Sau e prea aproape de masă? Mi-e foame mereu.

— Desigur că da.

— O să iau un baton de ciocolată cu alune, spuse Catherine.

— E foarte bună, spuse chelneriţa. Şi eu o prefer.

— Mie mai dă-mi un vermut, i-am zis.

Când am pornit spre casă, pârtia pe care o făcusem dispăruse, acoperită de zăpadă. Ici şi colo, pe unde trecusem, se zăreau nişte adâncituri abia vizibile. Ninsoarea ne bătea în faţă şi abia vedeam să mergem. Ne-am scuturat de zăpadă şi ne-am dus la masă. *Mr*. Guttingen ne-a servit masa.

— Mâine se va putea schia, ne spuse el. Schiaţi, *Mr*. Henry?

— Nu, dar aş vrea să învăţ.

— O să învăţaţi foarte repede. Băiatul meu vine acasă de Crăciun şi o să vă înveţe.

— Asta-i foarte bine. Când vine?

— Mâine seară.

Şedeam în camera cea mică, lângă sobă, după ce mâncaserăm şi ne uitam afară cum ningea. Catherine îmi zise:

— Spune-mi, n-ai vrea să te duci într-o excursie, tu singur, ca să mai stai de vorbă cu oamenii şi să schiezi?

— Nu, de ce?

— Ar trebui să mă gândesc uneori că poate vrei să mai vezi şi alţi oameni în afară de mine.

— Tu vrei să vezi şi alţi oameni?

— Nu.

— Nici eu.

— Ştiu, dar cu tine e altceva. Eu o să am un copil şi asta mă face să fiu mulţumită că nu fac nimic. Ştiu că acuma spun prostii şi vorbesc prea mult, dar cred c-ar trebui să mai pleci aşa, ca să nu te plictiseşti de mine.

— Vrei să plec?

— Nu, vreau să stai cu mine.

— Asta am să şi fac.

— Vino lângă mine, îmi spuse ea. Vreau să pipăi cucuiul pe care-l ai la cap. Îşi trecu degetele peste cucui. Spune-mi dragul meu, n-ai vrea să-ţi laşi barbă?

— Ţi-ar plăcea să am barbă?

— Ar fi amuzant. Aş vrea să văd cum îţi stă cu barbă.

— Bine. O să las să-mi crească barba. Chiar din clipa asta. E o idee bună O să am o ocupaţie.

— Te plictiseşti din cauză că n-ai ce face?

— Nu, îmi place să nu fac nimic. Duc o viaţă minunată. Tu, nu?

— Şi eu duc o viaţă minunată. Dar mi-era teamă că, fiind aşa cum sunt, o să te plictiseşti de mine.

— O, Cat, habar n-ai cât te iubesc.

— Chiar aşa cum sunt?

— Tocmai aşa cum eşti. Sunt fericit. Nu ducem amândoi o viaţă fericită?

— Eu da, dar mă gândesc că tu ai prefera puţină variaţie.

— Nu prefer nimic. Mă gândesc uneori la ce s-o fi petrecând pe front, ce-o fi cu oamenii pe care-i cunosc, dar nu sunt cine ştie ce preocupat do toate astea. Nu mă gândesc prea mult la nimic.

— Şi la cine te gândeşti?

— La Rinaldi, la preot, şi la mulţi alţi oameni pe care-i cunosc. Dar nu mă gândesc la ei prea mult. Nu vreau să mă gândesc la război. Cu asta am terminat

— Şi acum la ce te gândeşti?

— La nimic.

— Ba da, te gândeai la ceva. Spune-mi

— Mă întrebam dacă Rinaldi are sifilis.
— Asta-i tot?
— Da.
— Şi are sifilis?
— Nu ştiu.
— Mă bucur că tu nai aşa ceva. Ai avut vreodată aşa ceva?
— Am avut o blenoragie.
— Nu-mi mai vorbi de asta. Şi ai avut dureri mari, dragul meu?
— Foarte mari.
— Aş vrea să le fi avut eu.
— Asta-i bună.
— Da, aş fi vrut să le am şi eu, ca să fiu la fel cu tine. Aş fi vrut să cunosc pe toate femeile cu care te-ai culcat, ca să fac haz de ele cu tine.
— Frumoasă dorinţă.
— Nici blenoragia ta nu era prea frumoasă.
— Ştiu. Uită-te cum ninge.
— Prefer să mă uit la tine. Dragul meu, de ce nu laşi să-ţi crească părul?
— Cum să-l las?
— Să crească puţin mai lung.
— E destul de lung.
— Nu, să-l laşi să crească mai lung şi eu că mi-l tai mai scurt pe-al meu şi să fim la fel: eu blondă şi tu brun.
— N-o să te las să-ţi tai părul.
— Mi-ar plăcea să-l tai. Sunt obosită să-l tot port aşa. Noaptea, în pat, mă sâcâie.
— Îmi place aşa.
— Nu ţi-ar plăcea să fie scurt?
— Poate. Dar îmi place aşa cum e.
— S-ar putea să-mi stea bine cu părul scurt. Şi atunci am fi amândoi la fel. O, dragul meu, te doresc atât de mult, încât aş vrea să fiu şi tu.
— Eşti. Suntem una şi aceeaşi fiinţă.

— Ştiu. Noaptea.

— Nopţile sunt minunate.

— Aş vrea să fim cu totul unul al celuilalt. Nu vreau să pleci. Vorbeam aşa într-o doară. Dacă vrei să pleci, pleacă, dar grăbeşte-te să te-ntorci. Dragul meu, când nu eşti cu mine, nici nu mai trăiesc.

— N-o să plec niciodată, i-am spus. Când nu eşti aici, nu-s bun de nimic. Acum nu mai am altă viaţă.

— Vreau să ai viaţa ta. Vreau să ai o viaţă frumoasă. Şi o vom avea împreună, nu-i aşa?

— Şi acuma, cum rămâne cu barba? S-o opresc sau s-o lasă să crească?

— Las-o să crească. O să fie foarte interesantă. Poate că o să se vadă de Anul Nou.

— Nu vrei să jucăm şah?

— Mai degrabă m-aş juca cu tine.

— Nu. Să jucăm şah.

— Şi după aceea ne jucăm?

— Da

— Bine.

M-am dus şi am aranjat piesele pe tabla de şah. Afară ningea mereu.

Odată, noaptea, m-am trezit şi mi-am dat seama că şi Catherine era trează. Lumina lunii bătea în fereastră şi cercevelele îşi proiectau umbra pe pat.

— Eşti treaz, iubitul meu?

— Da. Nu poţi dormi?

— Mă trezisem şi mă gândeam că eram aproape nebună când te-am întâlnit pentru prima oară. Îţi aduci aminte?

— Da, erai puţin cam nebună.

— Nu mai sunt deloc aşa. Mă simt grozav. Tu spui grozav atât de drăguţ. Hai, spune grozav.

— Grozav.

— O, cât de mult te iubesc. Şi acum nu mai sunt nebună. Sunt foarte, foarte, foarte fericită.

— Şi acuma dormi, i-am spus.
— Bine Să adormim amândoi în aceeaşi clipă.
— Bine.

Dar n-am adormit în aceeaşi clipă. Am rămas treaz multă vreme, gândindu-mă la tot felul de lucruri şi uitându-mă la Catherine cum doarme, cu faţa luminată de razele lunii. Şi apoi am adormit şi eu.

CAPITOLUL XXXIX

PE LA MIJLOCUL lui ianuarie îmi crescuse barba şi iarna se statornicise, zilele reci şi luminoase şi nopţile îngheţate ţinându-se lanţ. Puteam din nou să ne plimbăm pe drumurile de munte. Zăpada fusese bătătorită şi netezită de săniile cu fân sau cu lemne şi de buştenii coborâţi de pe munte. Zăpada acoperea totul până aproape de Montreux. Munţii din partea cealaltă a lacului erau albi de la poale până la creştet iar câmpia Ronului era acoperită şi ea de zăpadă. Făceam lungi plimbări de cealaltă parte a muntelui, ducându-ne la Bains-de-l'Alliez. Catherine era încălţată cu bocanci cu ţinte, purta o pelerină şi avea un baston cu vârful de oţel. Cu pelerină nu i se vedea burta şi nu mergeam prea repede, iar când obosea, ne opream şi ne aşezam pe o buturugă de pe marginea drumului.

În pădurea de la Bains-de-l'Alliez era o cârciumă unde tăietorii de lemne se opreau să bea un păhărel. Adesea intram acolo şi, stând la căldură, beam vin roşu fier cu lămâie şi mirodenii. Îi spuneam *glübwein* şi era bun. Te dezgheţa şi te înveselea. Înăuntru cârciuma era întunecoasă şi plină de fum; după aceea, când ieşeai afară, aerul rece îţi pătrundea brusc în plămâni şi când îl trăgeai în piept, îţi îngheţau nările. Ne uitam înapoi, la cârciuma cu ferestrele luminate, şi în faţa cârciumii caii tăietorilor de lemne bocăneau şi scuturau din cap ca să se încălzească. Mustăţile le erau acoperite cu promoroacă şi, când suflau, se ridica în aer un panaş de aburi albi. O parte a drumului spre casă era netedă şi alunecoasă, iar zăpada devenise gălbuie de pe urma cailor: asta ţinea până la locul în care poteca pe unde se coborau buştenii cotea. După aceea, drumul era acoperit cu zăpadă bătătorită, albă şi curată şi trecea prin pădure. Întorcându-ne acasă, am văzut de două

ori vulpi.

Locurile erau foarte frumoase şi, ori de câte ori ieşeam să ne plimbăm, ne întorceam încântaţi.

— Acum ai o barbă splendidă, îmi zicea Catherine. Exact ca tăietorii de lemne. L-ai văzut pe omul acela cu cercei de aur?

— E un vânător de capre-negre. Poartă cercei pentru că se zice că i-ar face să audă mai bine.

— Adevărat? Nu cred. Cred că-i poartă ca să arate că sunt vânători de capre-negre. Pe-aici sunt capre-negre?

— Da, dincolo de Dent-du-Jaman.

— Mi-a făcut o mare plăcere vulpea aia pe care am văzut-o.

— Când doarme, îşi înfăşoară coada în jurul trupului, ca să-i ţină de cald.

— Trebuie să fie o senzaţie plăcută.

— Întotdeauna mi-am dorit o asemenea coadă. N-ar fi amuzant s-avem cozi, ca vulpile?

— Ne-ar veni foarte greu la îmbrăcat.

— Am avea haine croite special, ca să ne vină bine, sau am trăi într-o ţară unde hainele n-ar avea nicio importanţă.

— Trăim într-o ţară unde nimic n-are importanţă. Nu-i grozav că nu ne întâlnim cu nimeni? Nu-i aşa că n-ai poftă să întâlneşti pe nimeni, dragul meu?

— Da.

— Ce-ar fi să stăm aici doar un minut? Sunt puţin cam obosită.

Ne-am aşezat unul lângă altul pe-o buturugă. Înaintea noastră drumul cobora prin pădure.

— N-are să ne despartă puştanca, nu-i aşa?

— Nu, n-o lăsăm să facă una ca asta.

— Cum stăm cu bani?

— Avem bani. Mi-au onorat ultima tratăla vedere.

— Ştiind că acum eşti în Elveţia, familia ta n-o să încerce să pună mâna pe tine?

— Probabil că da. O să le scriu.

— Nu le-ai scris?

— Nu. Le-am trimis numai trata.

— Slavă Domnului că nu fac parte din familia ta.

— O să le trimit o telegramă.

— Nu ţii deloc la ei?

— Ba da, dar ne-am certat atâta încât n-a mai rămas nimic.

— Cred că o să-mi placă familia ta. Cred, c-o să-mi placă foarte mult.

— Să nu mai vorbim despre asta, că altfel iar încep să mă gândesc la ei.

— După un timp i-am zis:

— Dacă te-ai odihnit, să pornim.

— M-am odihnit.

Am coborât pe drum. Se întunecase şi zăpada scârţâia sub bocanci. Noaptea era uscată şi foarte senină…|

— Îmi place barba ta, spuse Catherine. E într-adevăr reuşită. Arată aspră şi sălbatică şi totuşi e foarte moale şi plăcută.

— Îţi plac mai mult decât atunci când n-o aveam?

— Cred că da. Ştii, dragul meu, n-o să-mi tai părul decât după ce-o voi naşte pe micuţa Catherine. Acum prea arăt ca o matroană. Dar după ce o să nasc şi o să redevin zveltă, am să-l tai, şi atunci am să-ţi par iar o fată frumoasă, nouă, necunoscută. O să mergem împreună să mi-l tund sau o să mă duc singură şi o să-ţi fac o surpriză.

Nu i-am răspuns nimic.

— Să nu spui că nu se poate.

— Nu, n-am să spun. Cred că-are să-mi placă.

— Ah, ce drăguţ eşti. Şi, cine ştie, poate c-o să arăt frumoasă şi o să fiu atât de zveltă şi atât de atrăgătoare încât ai să te îndrăgosteşti din nou de mine.

— Asta-i bună. Te iubesc destul şi-acum. Ce vrei să faci, să mă distrugi?

— Da, vreau să te distrug!

— Bine, i-am răspuns, asta vreau şi eu.

CAPITOLUL XL

DUCEAM O VIAŢĂ foarte plăcută. Au trecut aşa lunile ianuarie şi februarie şi iarna a fost deosebit de frumoasă, iar noi eram foarte fericiţi. Au fost şi câteva scurte perioade de dezgheţ când a bătut un vânt cald şi s-a muiat zăpada şi aerul a mirosit a primăvară. Dar de fiecare dată frigul limpede şi aspru revenise şi iarna se întoarse. Primul semn că iarna era pe sfârşite se arătă în martie. Într-o noapte se porni ploaia. Plouă toată dimineaţa şi zăpada se transformă în noroi, iar coastele munţilor căpătară o culoare posomorâtă. Deasupra lacului şi deasupra văii pluteau norii. Ploua şi sus la munte. Catherine îşi puse galoşi grei, eu, cizmele de cauciuc ale lui *Mr*. Guttingen şi, înarmaţi cu o umbrelă, am pornit spre gară, prin noroi şi prin apăria care şiroia topind gheaţa de pe drum, iar înainte de prânz am intrat la cârciumă, să bem un vermut. Afară se auzea cum plouă.

— Nu eşti de părere c-ar trebui să ne mutăm în oraş?

— Tu ce crezi? mă întrebă Catherine.

— Dacă iarna s-a terminat şi o să plouă întruna, aici n-o să mai fie deloc plăcut. Cât timp mai e până la venirea pe lume a micuţei Catherine?

— Aproape o lună, poate ceva mai mult.

— Am putea să coborâm şi să ne instalăm la Montreux.

— De ce să nu ne ducem la Lausanne? Acolo e şi spitalul.

— Bine. Mă gândeam că poate e un oraş prea mare.

— Putem fi singuri tot atât de bine şi într-un oraş mai mare şi la Lausanne ar putea să ne fie plăcut.

— Când plecăm?

— Când ai să vrei tu, dragul meu. Dacă nu vrei, eu nu ţin să plec.

— Să vedem cum are să fie vremea.

Plouă trei zile în şir. Pe coastele situate mai jos de gară nu mai era nici urmă de zăpadă. Drumul se transformase într-un şuvoi de apă noroioasă, provenită din topirea zăpezii. Nu puteai ieşi din casă din cauza noroiului şi a umezelii. În cea de-a treia zi am hotărât să coborâm în oraş.

— Nu-i nimic, *Mr*. Henry, spuse *Mr*. Guttingen. Nu trebuia să mă înştiinţaţi dinainte. Nici nu mi-am închipuit că o să mai rămâneţi acum că vremea s-a stricat.

— În orice caz trebuie să fim mai aproape de spital, din cauza soţiei.

— Înţeleg. Aveţi cumva intenţia să mai reveniţi vreodată la noi, cu copilul?

— Da, dacă o să aveţi loc pentru noi.

— Când se face mai frumos, primăvara, aţi putea veni Copilul şi doica ar putea sta în camera cea mare, care e acum închisă, şi dumneavoastră şi *madame* aţi avea camera dumneavoastră, cu vedere spre lac.

— Când o să vin, o să-ţi scriu, i-am spus.

Ne-am făcut bagajele şi am plecat cu trenul de după-amiază. *Mr*. şi *Mrs*. Guttingen au venit cu noi la gară şi *Mr*. Guttingen ne-a dus bagajele cu sania prin noroi. Au rămas pe peronul, gării, în ploaie, fluturând mâinile şi urându-ne drum bun.

— Au fost foarte drăguţi, spuse Catherine.

— Da, s-au purtat foarte frumos cu noi.

De la Montreux am luat trenul pentru Lausanne. Ne-am uitat afară pe fereastră să vedem vinde am stat, dar munţii nici nu se mai zăreau din cauza norilor. Trenul s-a oprit în Vevey[127] şi după aceea şi-a continuat drumul, trecând pe lângă malul lacului. De cealaltă parte se întindeau câmpiile ude şi mohorâte, pădurile desfrunzite şi casele şiroind de ploaie. Am sosit la Lausanne şi ne-am dus la un hotel nu prea mare. Ploua întruna. Ploua şi când am tras la scara hotelului, după ce străbătuserăm străzile oraşului. Portarul, cu chei brodate cu fir de aur pe rever, liftul, covoarele de

[127] Oraş pe malul lacului Geneva, între Montreux şi Lausanne.

pe podea şi lavabourile albe, cu robinete strălucitoare, patul de aramă şi camera mare şi confortabilă, totul ne dădea o senzaţie de mare lux după casa soţilor Guttingen. Ferestrele camerei dădeau spre o grădină udată de ploaie înconjurată cu un gard de zid, cu grilaj de fier. De cealaltă parte a străzii, care urca în pantă, se zărea un alt hotel cu un zid şi o grădină asemănătoare. M-am uitat afară la ploaia care cădea în havuzul din grădină.

Catherine a aprins lumina şi a început să despacheteze Am cerut să mi se aducă un *whisky and soda*, m-am întins pe pat şi-am citit ziarele pe care le cumpărasem în gară. Eram în martie 1918 şi ofensiva germană din Franţa începuse. Am băut whisky-ul şi am continuat să citesc în timp ce Catherine despacheta şi se învârtea prin cameră.

— Ştii ce-ar trebui să cumpăr, dragul meu? îmi spuse ea.

— Ce?

— Rufărie pentru copil. Nu sunt multe femei în a opta lună care să nu se fi îngrijit de rufărie pentru copil.

— Atunci, n-ar fi rău să o cumperi.

— Ştiu şi chiar am să fac asta mâine. O să întreb ce e necesar.

— Ar trebui să ştii. Ai fost doar infirmieră.

— Da, dar militari care să facă copii nu prea erau la spital.

— Eu am făcut.

Aruncă cu perna în mine şi-mi răsturnă paharul cu *whisky and soda.*

— O să spun să-ţi aducă un altul, zise ea. Îmi pare rău că l-am vărsat.

— Oricum, nu mai era mult. Vino aici.

— Nu uita. Trebuie să încerc să fac ca odaia asta să arate a ceva.

— A ce?

— A casa noastră.

— Atunci pune drapelele aliaţilor.

— Ia mai taci acolo.

— Mai zi o dată asta.

— Ia mai taci.

— Spui asta cu prea multă precauţie de parcă n-ai vrea să jigneşti pe nimeni.

— Nici nu vreau.

— Atunci vino aici.

— Bine.

Veni şi se aşeză pe pat.

— Ştiu, dragul meu, că nu-ţi mai sunt acuma pe plac. Parc-aş fi un sac mare cu făină.

— Nu-i adevărat. Eşti frumoasă şi dulce.

— Sunt o făptură foarte dizgraţioasă cu care te-ai căsătorit.

— Nu-i adevărat. Eşti pe zi ce trece mai frumoasă.

— O să fiu iar zveltă, dragul meu.

— Şi acuma eşti.

— Ai băut cam mult.

— Numai un *whisky and soda*.

— O să-ţi mai aducă unul. Şi mai târziu, ce zici, le spunem să ne servească masa aici?

— Ar fi foarte bine.

— Şi după aceea nu mai ieşim în oraş, nu-i aşa? Rămânem acasă în seara asta.

— Şi ne jucăm, am adăugat.

— Aş bea vin, spuse Catherine. N-o să-mi facă râu. Poate că am putea găsi vechiul nostru vin alb de Capri.

— Putem. La un hotel ca ăsta trebuie să existe vinuri italieneşti.

Chelnerul bătu la uşă. Aducea un pahar cu *whisky* cu gheaţă şi alături, pe o tavă, un sifon mic.

— Mulţumesc, i-am spus. Pune-le acolo. Dacă eşti bun, te rog să ne serveşti masa în cameră şi să ne aduci două sticle de „Capri” alb şi sec la gheaţă.

— Doriţi să începeţi masa cu o supă?

— Vrei supă, Cat?

— Da.

— Aduci o supă.

— Am înţeles, *sir*.

Ieşi şi închise uşa. M-am întors la ziare şi la războiul din ziare şi am turnat încet-încet sifon peste cuburile de gheaţă din *whisky*. Va trebui să le spun să nu mai pună gheaţă în *whisky*. Să aducă gheaţa separat. În felul ăsta poţi să-ţi dai seama cât *whisky* e în pahar şi nu te trezeşti deodată că se subţiază când îi adaugi sifon. O să iau o sticlă de whisky şi o să le spun să-mi aducă numai sifonul şi gheaţa. Aşa trebuie să fac. Să bei un pahar de *whisky* bun e un lucru plăcut. Unul dintre lucrurile plăcute ale vieţii.

— La ce te gândeşti, dragul meu?

— La *whisky*.

— Şi ce-i cu *whisky*-ul?

— E foarte bun.

Catherine se strâmbă la mine.

— Bine-bine, îmi spuse.

Am stat la hotel trei săptămâni. Şederea n-a fost deloc neplăcută. Restaurantul era de obicei gol şi seara mâncam foarte adesea în camera noastră. Colindam prin oraş şi coboram uneori cu funicularul la Ouchy[128] şi ne plimbam pe malul lacului. Se încălzise bine şi era ca primăvara. Am fi vrut să ne întoarcem în munţi, dar vremea aceea primăvăratică ţinu doar câteva zile şi frigul aspru al sfârşitului de iarnă reveni.

Catherine cumpără în oraş lucrurile de care aveam nevoie pentru copil. Mă duceam la o sală de gimnastică, să fac box. De obicei mă duceam acolo dimineaţa când Catherine stătea mai târziu în pat. În zilele părelnicei primăveri îmi plăcea foarte mult ca, după ce boxasem şi făcusem un duş, să mă plimb pe străzile pline de mireasma primăverii şi să mă opresc la un restaurant, să mă uit la oameni, să citesc ziarele şi să beau un vermut şi după aceea să mă duc la hotel şi să iau masa cu Catherine.

[128] Suburbie situată chiar pe malul lacului Geneva.

Profesorul de box avea mustăţi şi era foarte precis şi nervos şi-l făceai praf dacă te apucai să-l ataci chiar de-a binelea. Dar era plăcut în sala de box. Sala era bine aerisită, luminoasă şi lucram foarte serios, săream coarda, boxam cu umbra, făceam exerciţii pentru muşchii abdominali stând culcat pe podea, în lumina razelor de soare care intrau pe fereastra deschisă, şi uneori, când boxam, îl speriam pe profesor. La început n-am putut boxa cu umbra în faţa oglinzii lungi şi înguste, fiindcă mi se părea foarte ciudat să văd în oglindă un om cu barbă boxând. Dar, până la urmă, am găsit că era chiar amuzant. Am vrut să-mi dau jos barba de îndată ce am început a boxa, dar Catherine s-a opus.

Uneori ieşeam cu Catherine să facem o plimbare cu trăsura prin împrejurimile oraşului. Când vremea era frumoasă, era plăcut să te plimbi şi găsiserăm două restaurante bune, unde ne puteam duce să mâncăm. Acuma Catherine nu mai putea merge pe jos prea mult şi-mi plăcea să merg în trăsură, împreună cu ea, pe drumurile de ţară. Când era vreme bună, ne simţeam foarte fericiţi şi nu ne-am plictisit niciodată. Acum ştiam că momentul naşterii era foarte apropiat şi acest lucru, ne dădea amândurora sentimentul că ne grăbeşte ceva din urmă şi că nu trebuie să pierdem niciun prilej de a fi împreună.

CAPITOLUL XLI

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ m-am trezit cam pe la ora 3 auzind-o pe Catherine că se mişcă în pat.

— Nu ţi-e bine, Cat?

— Simt unele dureri, dragul meu.

— La intervale regulate?

— Nu, nu prea.

— Dacă se repetă la intervale regulate, atunci trebuie să ne ducem la spital.

Mi-era tare somn, aşa că am adormit. Ceva mai târziu m-am trezit din nou.

— Poate c-ar fi mai bine să chemi medicul, mi-a zis Catherine. Mi se pare că au început.

M-am dus la telefon şi-am chemat medicul.

— La ce intervale sunt durerile? m-a întrebat el.

— La ce intervale ai dureri, Cat?

— Cred că din sfert în sfert de ceas.

— Atunci trebuie să vă duceţi la spital, spuse medicul. Mă îmbrac şi vin şi eu acolo, de-a dreptul.

Am închis şi, după aceea, am telefonat garajului din apropierea gării să ne trimită un taxi. Un timp îndelungat nu răspunse nimeni la telefon. În cele din urmă a răspuns cineva care mi-a promis că trimite imediat un taxi. Catherine se îmbrăca. Valiza era plină de lucrurile de care avea nevoie la spital şi de lucrurile pentru copil. Afară, pe coridor, am chemat liftul. Nu venea. Am coborât pe scări. Jos nu era nimeni în afară de paznicul de noapte.

Am urcat cu liftul, am pus valiza lui Catherine în el, a intrat şi ea în lift şi am coborât. Paznicul de noapte ne-a deschis poarta şi ne-am aşezat pe treptele de piatră de la intrare, aşteptând taxiul. Noaptea era limpede şi stelele străluceau pe cer. Catherine era foarte emoţionată.

— Mă bucur foarte mult că au început, zise ea. Acuma nu va dura mult şi totul se va termina.

— Eşti o fată bună şi curajoasă.

— Nu mi-e teamă deloc. Aş vrea totuşi ca taxiul acela să vină odată.

L-am auzit venind şi i-am văzut farurile. A tras pe aleea din faţa hotelului şi eu am ajutat-o pe Catherine să urce, iar şoferul a pus valiza pe bancheta din faţă.

— La spital, i-am spus.

Am ieşit de pe alee şi am pornit la deal.

Am intrat în clădirea spitalului. Eu duceam valiza lui Catherine. La birou şedea o infirmieră care i-a înscris într-un registru numele, vârsta, adresa, rudele, religia. Catherine a declarat că n-are nicio religie şi infirmiera a tras o linie în dreptul rubricii respective. Întrebată cum se numeşte, a spus: „Catherine Henry”.

— Am să vă conduc la camera dumneavoastră, a spus infirmiera.

Am urcat cu liftul. Infirmiera l-a oprit, iar noi am ieşit din lift şi am urmat-o de-a lungul unui coridor. Catherine mă ţinea strâns de mână.

— Asta-i camera, a spus infirmiera. Vă rog să vă dezbrăcaţi şi să vă culcaţi în pat. Aveţi aici o cămaşă de noapte.

— Am cămaşă de noapte, spuse Catherine.

— E mai bine pentru dumneavoastră să purtaţi această cămaşă de noapte, spuse infirmiera.

Am ieşit şi m-am aşezat într-un fotoliu de pe coridor.

— Acuma puteţi intra, m-a anunţat din pragul uşii infirmiera.

Catherine se culcase în patul îngust şi purta o cămaşă de noapte simplă, cu un decolteu pătrat, şi care părea a fi fost făcută dintr-o pânză aspră. Mi-a zâmbit.

— Acum am dureri, nu glumă, mi-a spus Catherine. Infirmiera o ţinea de încheietura mâinii şi cronometra intervalul dintre dureri.

— Asta a fost puternică, spuse Catherine.

Îmi dădusem seama după faţa ei.

— Unde-i medicul? am întrebat-o pe infirmieră.

— La parter, doarme. Când va fi nevoie, va fi aici.

— Ar trebui să-i fac ceva doamnei, zise infirmiera. N-aţi vrea să ieşiţi puţin?

Am ieşit pe coridor. Un coridor pustiu, cu două ferestre şi cu uşi închise de-a lungul lui. Mirosea a spital. M-am aşezat în fotoliu şi, uitându-mă în jos, m-am rugat pentru Catherine.

— Puteţi intra, mi-a spus infirmiera.

Am intrat.

— *Hello*, dragul meu, zise Catherine.

— Cum îţi merge?

— Acum mă încearcă la intervale foarte scurte. Faţa i se contractă. După aceea zâmbi.

— Asta a fost foarte puternică. Vreţi să-mi puneţi din nou mâna pe spate, soră?

— Dacă vă ajută, răspunse infirmiera.

— Tu du-te, dragul meu, îmi zise Catherine. Du-te să mănânci ceva. Sora spune că pot dura multă vreme.

— La prima naştere durerile ţin de obicei mult, spuse infirmiera.

— Te rog, du-te să mănânci ceva, zise Catherine. Mă simt chiar foarte bine.

— Mai stau puţin, i-am spus.

Un timp durerile au venit la intervale regulate şi după aceea s-au potolit. Catherine era foarte agitată. Când durerile erau puternice spunea că e bine. Când începeau să se potolească era dezamăgită şi ruşinată.

— Du-te, dragul meu. Cred că mă faci să mă stăpânesc.

Faţa i se contractă.

— Aşa, asta a fost ceva mai bună. Vreau atât de mult să fiu o femeie cum trebuie şi să nasc copilul ăsta fără să fac nicio prostie. Du-te să mănânci ceva, dragul meu, şi după aceea întoarce-te. N-o să-mi lipseşti. Sora mă îngrijeşte

foarte bine

— Aveţi tot timpul să luaţi micul dejun, spuse infirmiera.

— Atunci mă duc. La revedere, dragostea mea.

— La revedere, îmi răspunse Catherine, şi mănâncă bine şi pentru mine.

— Unde-aş putea lua micul dejun? am întrebat-o pe infirmieră.

— E un restaurant jos, în piaţă. Trebuie să fie deschis la ora asta.

Afară se făcea ziuă. M-am îndreptat spre restaurant. În vitrină se vedea lumină. Am intrat şi m-am dus la barul de zinc. Un bătrân îmi servi un pahar de vin alb şi o brioşă. Brioşa era din ajun. Am muiat-o în vin şi după aceea am băut o ceaşcă de cafea.

— Ce căutaţi pe-aici la ora asta? mă întreabă bătrânul.

— Nevasta mea trebuie să nască. E la spital.

— Aha. Vă doresc mult noroc.

— Daţi-mi încă un pahar cu vin.

Îmi turnă din sticlă şi vărsă puţin şi pe-afară, aşa că vinul curse şi pe metalul barului. Am băut, am plătit şi-am ieşit. Afară, pe trotuare, în faţa caselor se înşiruiau lăzile cu gunoi aşteptând să fie ridicate. Un câine adulmeca una dintre lăzi.

— Ce vrei? I-am întrebat şi m-am uitat în ladă, să văd dacă nu găsesc ceva ca să-i dau să mănânce. Pe deasupra nu se vedea nimic altceva decât drojdie de cafea, praf şi câteva flori ofilite. Nu-i nimic de mâncare, i-am zis.

Câinele se îndepărtă. M-am dus la spital, am urcat la etajul unde era camera lui Catherine, am străbătut coridorul şi am bătut la uşă. N-a răspuns nimeni. Am deschis uşa; în cameră nu era nimeni, pe un fotoliu era valiza Catherinei şi pe un umeraş atârna rochia ei de casă. Am ieşit şi am străbătut coridorul, căutând să dau de cineva. Am găsit o infirmieră.

— Unde e *Madame* Henry?

— O doamnă a fost dusă chiar acum în sala de naşteri.

— Unde-i asta?

— Vă arăt eu.

M-am dus cu ea la capătul coridorului. Uşa sălii era întredeschisă. O vedeam pe Catherine întinsă pe o masă, acoperită cu un cearşaf. De o parte stătea infirmiera şi de partea cealaltă stătea medicul, lângă nişte cilindri. Într-o mână medicul ţinea o mască de cauciuc, legată de un tub.

— Am să vă dau un halat şi atunci o să puteţi intra, spuse infirmiera. Veniţi aici, vă rog.

Îmi puse un halat alb şi-l prinse la spate cu un ac de siguranţă.

— Acum puteţi intra.

Am intrat în sala de naşteri.

— *Hello*, dragul meu, mă întâmpină Catherine cu glas schimbat. Nu prea mergea bine.

— Dumneavoastră sunteţi *Mr*. Henry? mă întrebă medicul.

— Da. Cum merge, doctore?

— Foarte bine. Am adus-o aici pentru că i se poate da mai uşor cloroform, să nu simtă durerile.

— Daţi-mi acuma, ceru Catherine.

Doctorul îi puse masca de cauciuc pe faţă şi întoarse butonul; uitându-mă... Catherine, am văzut-o respirând adânc şi repede şi imediat dădu masca deoparte. Medicul închise robinetul.

— Asta n-a fost prea puternică. Am avut una foarte puternică mai înainte. Şi doctorul m-a ajutat să o trec, nu-i aşa, doctore?

Glasul ei suna ciudat. Când rostea cuvântul „doctore”, glasu-i căpăta o intensitate specială. Medicul zâmbi.

— Daţi-mi din nou, ceru Catherine.

Apăsă puternic masca pe faţă şi respiră repede. Am auzit-o gemând uşor. După aceea dădu masca la o parte şi zâmbi.

— Asta a fost puternică, spuse ea. A fost chiar foarte puternică. Nu te necăji, dragul meu. Du-te, du-te să mai

mănânci ceva.

— Nu, vreau să rămân.

Sosisem la spital cam pe la ora 3 dimineaţa. La prânz Catherine era tot în sala de naşteri. Durerile slăbiseră iar. Arăta foarte obosită şi extenuată, dar era tot veselă.

— Nu mă descurc prea bine, dragul meu. Îmi pare tare rău. Am crezut că o să meargă totul foarte uşor. Acuma… începe iar… şi întinse mâna să ia masca şi şi-o puse pe faţă.

Medicul întoarse butonul şi se uită la ea. Într-o clipă durerea trecu.

— N-a fost cine ştie ce, spuse Catherine. Zâmbi. Mă înnebunesc după cloroform. E minunat.

— O să ne luăm un aparat de acesta şi acasă, i-am zis.

— Acuma vine iar, spuse repede Catherine. Medicul întoarse butonul şi se uită la ceas.

— La ce interval vin durerile acuma? l-am întrebat.

— Cam la un minut.

— Nu vă duceţi la masă?

— O să mă duc ceva mai târziu.

— Trebuie să mănânci, doctore, spuse Catherine. Îmi pare tare rău că ţine atât de mult timp. N-ar putea să-mi dea cloroform soţul meu?

— Dacă vreţi, zise medicul. Întoarceţi butonul până ajunge la numărul 2.

— Bine, i-am spus.

Pe cadran era un indicator, acţionat de buton.

— *Dă-mi acuma*, ceru Catherine şi-şi apăsă masca pe faţă.

Am întors butonul până acul a ajuns la numărul 2, şi când Catherine a dat la o parte masca, l-am întors la loc. Era foarte drăguţ din partea doctorului că mă lăsa să fac şi eu ceva.

— Tu mi-ai dat cloroform, dragul meu? mă întrebă Catherine şi-mi mângâie mâna.

— Da, eu.

— Ce drăguţ eşti.

Era puţin cam ameţită de la cloroform.

— Am să mănânc în camera alăturată, spuse medicul. Mă puteţi chema oricând.

M-am uitat la el cum mănâncă şi după câtva timp am văzut că se întinde şi fumează o ţigară. Catherine era peste măsură de istovită.

— Crezi că o să nasc vreodată copilul ăsta? mă întrebă ea…

— Fireşte că ai să-l naşti.

— Încerc cât pot. Mă silesc, dar nu merge. *Acuma vine iarăşi. Dă-mi cloroform.*

La 2 m-am dus să mănânc. Câţiva oameni şedeau la mese, cu ceşti de cafea sau cu pahare de *kirseh*[129] şi de drojdie în faţă. M-am aşezat la o masă.

— Aş putea mânca ceva? l-am întrebat pe chelner.

— La ora asta nu mai servim masa.

— Şi n-aveţi nicio mâncare gătită?

— Ba da, *choucroute*[130] şi o bere.

— Un ţap, sau o halbă?

— O halbă blondă.

Chelnerul îmi aduse o farfurie cu varză acră călită, cu o felie de şuncă pe deasupra şi un cârnat îngropat în varza fierbinte şi stropită cu vin. Am mâncat varza şi am băut berea. Mi-era tare foame. M-am uitat la oamenii din restaurant. Câţiva, la o masă, jucau cărţi. La masa de lângă mine doi oameni vorbeau şi fumau. Aerul era plin de fum. La barul de zinc, unde îmi luasem micul dejun, stăteau acum trei oameni; bătrânul, o femeie grasă, îmbrăcată în negru, care şedea la tejghea şi înregistra consumaţiile şi un băiat încins cu un şorţ. M-am întrebat oare câţi copii avusese femeia şi oare cum s-or fi petrecut naşterile.

Mi-am terminat porţia de varză şi m-am întors la spital.

[129] Rachiu de cireşe sălbatice (germ.).

[130] Şuncă sau cârnaţi pe varză călită (fr.).

Strada era curată. Pe trotuar nu mai erau lăzi de gunoi.

Cerul era înnorat, dar soarele se căznea să iasă printre nori. Am urcat cu liftul şi am străbătut coridorul, ducându-mă în camera lui Catherine, unde-mi lăsasem halatul. Mi l-am pus şi l-am prins la spate. M-am uitat în oglindă şi m-am văzut arătând ca un medic şarlatan cu barbă. M-am dus în sala de naşteri. Uşa era închisă şi am bătut în uşă. Nu-mi răspunse nimeni aşa că am apăsat pe clanţă şi am intrat. Medicul şedea lângă Catherine. Infirmiera trebăluia în cealaltă parte a sălii.

— Iată-l pe soţul dumneavoastră, spuse medicul.

— O, dragul meu, am un medic extraordinar, spuse Catherine cu un glas foarte ciudat. Mi-a spus o poveste extraordinară şi, când durerile au fost foarte puternice, m-a anesteziat complet. E un medic extraordinar. Eşti extraordinar, doctore.

— Te-ai îmbătat.

— Ştiu. Dar n-ar trebui să mi-o spui. Şi după aceea adăugă: *Daţi-mi cloroform. Daţi-mi!*

Apuca masca şi respiră repede şi adânc, gâfâit, făcând să ţăcănească deschizătura. După aceea oftă din greu şi medicul întinse mâna stingă şi-i luă masca de pe faţă.

— Asta a fost tare puternică, spuse Catherine. Glasul îi era foarte ciudat: De-acuma n-am să mai mor, dragul meu. Am trecut pe punctul când puteam muri. Nu te bucuri?

— Să nu te mai întorci acolo.

— N-o să mă mai întorc. Deşi nu mi-era teamă. N-am să mor, dragul meu.

— N-o să faceţi o asemenea prostie, spuse medicul. N-o să muriţi, n-o să vă lăsaţi soţul singur.

— Nu, nu vreau să mor. N-am să mor. E o prostie să mori. Iar vin. *Daţi-mi!*

După un timp, medicul îmi spuse:

— Vă rog să ieşiţi câteva clipe, *Mr.* Henry, ca să o examinez.

— Vrea să vadă cum îmi mai e, spuse Catherine. După

aceea poţi reveni, dragule, nu-i aşa, doctore?

— Da, spuse medicul. O să-i spun când o să revină. Am ieşit şi m-am dus din nou în camera în care avea să stea Catherine după ce avea să nască. M-am aşezat într-un fotoliu şi m-am uitat prin cameră. În buzunarul hainei aveam ziarul pe care-l cumpărasem când mă dusesem să mănânc şi m-am apucat să-l citesc. Începuse să se întunece şi am aprins lumina ca să pot citi. În clipa următoare n-am mai vrut să citesc; am închis lumina şi m-am uitat cum se întunecă afară. M-am întrebat de ce nu trimite medicul după mine. Poate că e mai bine că nu eram acolo. Probabil că voia să nu fiu de faţă un timp oarecare. M-am uitat la ceas. Dacă n-avea să trimită după mine până în zece minute, aveam să mă duc acolo oricum.

Biata, biata şi draga de Cat! Ăsta e, vasăzică, preţul pe care-l plăteşte pentru că ne-am iubit? Aici se închide capcana. Asta e tot ce capătă oamenii pentru că se iubesc. Slavă Domnului că mai există şi cloroformul, cum trebuie să fi fost înainte, când nu existau anestezice? Odată ce-a început, eşti prins ca între pietrele morii. Catherine a fost fericită în timpul sarcinii. Nu i-a fost deloc greu. Abia de se simţea rău. Nu i-a fost deloc greu aproape până la sfârşit. Aşadar, până la urmă au prins-o în laţ. Nu scap niciodată.... Pe dracu, să scapi. Ar fi fost la fel chiar dacă ne-am fi căsătorit de cincizeci de ori. Şi dacă moare? N-o să moară. Astăzi nu se mai moare la naştere. Aşa cred toţi soţii. Da, dar dacă o să moară? N-o să moară. Îi este rău. La prima naştere durerile ţin întotdeauna mai mult. Îi este doar rău. După aceea o să povestim ce rău ţi-a fost şi Catherine o să spună că nu a fost chiar atât de rău. Dar dacă moare? Nu poate să moară. Dar dată moare? Nu se poate, îţi spun eu. Nu fi prost. Îi este doar ceva mai rău. Natura o chinuie. E doar la prima naştere şi asta ţine de obicei mai mult. Da, dar dacă moare? Nu se poate să moară. Şi de ce-ar muri? Ce sens are să moară? Doar trebuie să nască un copil, rodul nopţilor de la Milano. Acum o chinuie, o să se nască, şi

după aceea ai să ai grijă de el şi, cine ştie, ai să-l iubeşti. Da, dar dacă moare? N-o să moară. Dar dacă moare? Nu moare. Se simte foarte bine. Dar dacă moare? Nu se poate să moară. Dar dacă moare? Ei, atunci ce-ai să spui? Dacă moare?

Medicul intră în cameră.

— Cum merge, doctore?

— Nu merge.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Ce-am spus. Am examinat-o... Şi-mi dădu amănunte. De atunci aştept să văd ce se-ntâmplă. Dar nu merge deloc.

— Şi ce recomandaţi să se facă?

— Sunt două posibilităţi: fie o naştere cu forcepsul care poate sfâşia ţesuturile şi care, în afară de asta, este foarte primejdioasă, fără să mai pun la socoteală că poate face rău şi copilului, fie o cezariană.

— Şi ce pericol prezintă cezariana? „Şi dacă moare?”

— Nu mai mare decât o naştere obişnuită.

— O faceţi chiar dumneavoastră?

— Da. Într-o oră lucrurile ar putea fi pregătite şi oamenii de care am nevoie ar fi gata. Poate chiar mai puţin de-o oră.

— Şi dumneavoastră ce recomandaţi?

— Operaţie cezariană. Dac-ar fi soţia mea, i-aş face o cezariană.

— Şi ce urmări are?

— Niciuna, doar cicatricea.

— Şi nu-i pericol de infecţie?

— Pericolul nu-i atât de mare ca într-o naştere cu forcepsul.

— Şi dac-am aştepta fără să întreprindem nimic?

— Până la urmă tot trebuie făcut ceva. Oricum, *Mrs*. Henry şi-a pierdut mult din puteri. Cu cât vom face operaţia mai repede cu atât va fi mai bine.

— Operaţi-o atunci imediat ce se poate.

— Mă duc să dau instrucţiunile necesare.

M-am dus în sala de naşteri. Infirmiera stătea cu Catherine, care se afla întinsă pe masă, umflată sub cearşaf şi arătând foarte palidă şi istovită.

— I-ai spus că poate să mă opereze? mă întrebă ea.

— Da.

— Nu-i grozav? Acuma totul se va termina într-o oră. Nu mai pot, dragul meu. Sunt la capătul puterilor. *Dă-mi te rog*. Nu mai are efect. *Oh, nu mai are niciun efect!*

— Respiră adânc.

— Respir. Oh, nu mai are niciun efect. Nu mai are efect.

— Adu un cilindru, i-am spus infirmierei.

— Cilindrul e nou.

— Sunt o proastă, dragul meu, îmi spuse Catherine. Dar nu-şi mai face efectul. Începu să plângă. Oh, şi cât am vrut să nasc copilul ăsta şi să nu se întâmple nimic şi acum sunt sfârşită şi la capătul puterilor… şi nu-şi mai face efectul. Oh, dragul meu, nu mai are niciun efect. Nu-mi pasă dacă mor, numai să înceteze odată. Oh, dragul meu, te rog, fă-o să înceteze. Iar vine. Oh, oh, oh! Respiră, hohotind în mască. Nu-şi mai face efectul. Nu-şi mai face efectul. Nu-şi mai face efectul. Nu fi Nu fi supărat pe mine, dragul meu. Te rog, nu plânge. Nu fi supărat pe mine. Sunt sfâşiată, nu mai pot. Bietul şi dragul meu. Te iubesc atât de mult şi am să fiu iar cuminte. De data asta am să fiu cuminte. *Nu-mi pot da nimic?* Dacă ar putea să-mi dea ceva.

— O să fac să meargă aparatul. Am să întorc butonul până la capăt.

— Acuma dă-mi cloroform.

Am întors butonul până la capăt, şi, în timp ce respira greu şi profund, mâna ei se desprinse de mască. Am închis aparatul şi i-am scos masca de pe faţă. Se întoarse de departe, tare de departe.

— A fost foarte bine, dragul meu. Eşti atât de bun cu mine.

— Fii şi tu curajoasă pentru că nu pot repeta asta mereu.

Ar putea să te omoare.

— Dragul meu, nu mai sunt curajoasă. Sunt frântă. M-au doborât. Acuma o ştiu.

— Toate femeile se simt aşa.

— Dar e îngrozitor. Te ţin aşa până te doboară.

— Într-un ceas totul o să fie gata.

— Nu-i bine aşa? Dragul meu, nu-i aşa că n-ara să mor?

— Nu. Îţi promit că n-ai să mori.

— Ştii, nu vreau să mor şi să te las, dar sunt atât de obosită şi simt c-am să mor.

— Prostii. Toate femeile cred asta.

— Uneori îmi dau seama c-am să mor.

— Nu vei muri. Nu se poate.

— Dar dacă mor?

— N-o să te las.

— Dă-mi repede. *Dă-mi odată!* Şi după aceea: Nu vreau să mor. Nu vreau să mă las să mor.

— Desigur că nu.

— Stai cu mine?

— N-am să pot să mă uit când te vor opera.

— Nu, să fii numai acolo.

— Desigur. O să fiu acolo tot timpul.

— Eşti atât de bun cu mine. Dă-mi iar. Mai dă-mi. *Nu mai are niciun efect!*

Am întors butonul până când indicatorul a ajuns mai întâi la 3 şi după aceea la 4. Voiam să se întoarcă odată medicul. Mi-era teamă de cifrele peste 2.

În cele din urmă au intrat în cameră un alt medic şi două infirmiere, au aşezat-o pe Catherine pe un cărucior cu rotile şi am străbătut aşa coridorul. Căruciorul mergea repede. A fost băgat în lift şi toţi a trebuit să ne lipim de perete, ca să fie mai mult loc; după aceea am urcat. S-a deschis apoi o uşă, am ieşit din lift şi am pornit pe coridor, după căruciorul cu rotile de cauciuc, spre sala de operaţie. Nu l-am mai cunoscut pe medic cu tichia şi masca pe faţă. Mai erau de

faţă un alt medic şi câteva infirmiere.

— *Trebuie să-mi dea ceva*, spuse Catherine. *Trebuie să-mi dea ceva.* Oh, te rog, doctore, dă-mi mai mult ca să aibă efect!

Unul dintre medici îi puse masca pe faţă şi eu mă uitam prin uşă şi vedeam micul şi strălucitorul amfiteatru al sălii de operaţie.

— Puteţi sta jos dacă intraţi pe uşa cealaltă, îmi spuse o infirmieră.

După balustrada de unde se vedeau masa albă şi luminile erau nişte bănci. M-am uitat la Catherine. Era cu masca pe faţă şi se liniştise. Am împins căruciorul ceva mai înainte şi atunci m-am întors şi am ieşit pe coridor. Două infirmiere se grăbeau spre intrarea în amfiteatru.

— Se face o cezariană, spunea una. Se face o cezariană.

Cealaltă izbucni în râs:

— Am sosit tocmai la timp. Avem noroc, nu-i aşa? Şi intrară pe uşa care ducea spre amfiteatru. Se ivi şi o altă infirmieră. Şi ea se grăbea.

— Intraţi, îmi spuse. Intraţi acolo.

— Stau afară.

Se grăbi să intre. M-am plimbat pe coridor în sus şi în jos. Mi-era teamă să intru. M-am uitat pe fereastră. Afară se întunecase, dar în lumina care răzbătea prin fereastră am văzut că plouă. M-am dus într-o cameră de la capătul coridorului şi m-am uitat la etichetele flacoanelor dintr-o vitrină. După aceea am ieşit şi, stând în picioare, mă uitam la uşa sălii de operaţie.

Ieşi un medic, urmat de o infirmieră. Medicul ţinea cu amândouă mâinile ceva care semăna cu un iepure de curând jupuit şi, trecând în grabă pe coridor, intră într-o cameră. L-am urmat pe uşa pe care intrase şi l-am găsit fricţionând copilul nou născut. Medicul îl ridică în braţe, ca să-l văd. Îl ţinea de călcâie şi-l tot pălmuia.

— E sănătos?

— Tun. E un copil splendid. Are cinci kilograme.

Nu încercam niciun fel de sentiment pentru copil. Mi se părea că nu are nimic comun cu mine. N-aveam sentimentul că am devenit tată

— Nu sunteţi mândru de fiul dumneavoastră? mă întrebă infirmiera.

Îl spălau şi-l înfăşau. I-am văzut faţa micuţă şi neagră şi mâinile mici şi negre, dar nu l-am văzut mişcându-se şi nu l-am auzit scâncind. Medicul îi făcu iar ceva. Părea a fi tulburat.

— Nu, i-am răspuns. Era cât pe ce să o omoare pe maică-sa.

— Nu-i vina micuţului. N-aţi vrut s-aveţi băiat?

— Nu, i-am spus.

Doctorul era foarte ocupat cu copilul. Îl ridicase de picioare şi-l pălmuia. N-am mai stat să mă uit. Am ieşit pe coridor. Acum puteam să mă duc să văd ce se petrece. Am intrat şi am făcut câţiva paşi spre balustrada amfiteatrului. Infirmierele care şedeau lângă balustradă mi-au făcut semne cu capul să vin lângă ele. Am dat din cap că nu. De unde eram, puteam să văd destul de bine.

Catherine mi-a făcut impresia că ar fi moartă. Arăta ca o moartă. Faţa îi era cenuşie, cât o puteam vedea. Jos, în lumina reflectorului, medicul cosea rana mare şi prelungă, cu marginile groase prinse cu pensetele. Un alt medic, cu mască pe faţă, dădea anestezie. Două infirmiere, cu măşti pe faţă, înmânau medicilor diferite instrumente. Parcă era o gravură reprezentând o anchetă făcută pe vremea Inchiziţiei. Privindu-i, mi-am dat seama c-aş fi putut sta să-i văd cum operează, dar eram bucuros că plecasem. Nu cred c-aş fi putut suporta să-i văd tăind-o, dar acuma stăteam şi mă uitam cum rana este închisă printr-o dungă, uşor înălţată, făcută din cusături dibace, ca de cizmar, şi mă bucuram Când rana a fost gata cusută, am ieşit pe coridor şi am început din nou să mă plimb în sus şi în jos. După câtva timp ieşi şi medicul.

— Cum se simte?

— Foarte bine. V-aţi uitat?

Părea obosit.

— V-am văzut cosând rana. Incizia mi s-a părut foarte lungă.

— Credeţi?

— Da. Şi cicatricea o să se lase în jos?

— A, da.

După câtva timp, căruciorul pe rotile fu scos afară şi fu împins foarte repede prin hol spre lift. Am mers alături de Catherine, care gemea. Jos, o puseră în pat în camera ei. M-am aşezat într-un fotoliu la capul patului. În cameră rămase o infirmieră. M-am sculat şi m-am apropiat de pat. În cameră era întuneric. Catherine întinse mâna.

— *Hello*, dragul meu, îmi zise ea.

Glasul îi era slab şi obosit.

— *Hello*, dragostea mea.

— Ce e, băiat sau fată?

— Sst, nu vorbiţi, spuse infirmiera.

— Băiat. E mare, voinic şi negricios.

— E teafăr, sănătos?

— Da, i-am răspuns. Se simte admirabil.

Am văzut că infirmiera se uită la mine într-un fel ciudat.

— Sunt îngrozitor de obosită, spuse Catherine. Şi mă doare tare rău. Tu, dragul meu, cum te simţi?

— Foarte bine. Nu vorbi.

— Ai fost foarte drăguţ cu mine. Oh, dragul meu, mă doare îngrozitor. Cum arată?

— Arată ca un iepure jupuit, cu o faţă zbârcită, de bătrân.

— Trebuie să ieşiţi, spuse infirmiera. *Madame* Henry n-are voie să vorbească.

— O să stau pe-afară, am zis.

— Du-te să mănânci.

— Nu mă duc. Stau pe-afară.

Am sărutat-o pe Catherine. Faţa îi era cenuşie, trasa şi obosită.

— Putem sta de vorbă puţin? am întrebat-o pe infirmieră.

Ieşi cu mine pe coridor. Am făcut câţiva paşi mai încolo.

— Ce-i cu copilul? am întrebat-o.

— Nu ştiţi?

— Nu.

— Nu era viu.

— S-a născut mort?

— N-au putut să-l readucă la viaţă. Fusese strangulat probabil cu cordonul ombilical.

— Vasăzică, e mort.

— Da. Ce păcat. Şi era un băiat frumos şi voinic. Credeam că ştiţi.

— Nu, i-am zis. Ar fi bine să vă duceţi înăuntru la doamna.

M-am aşezat într-un fotoliu lângă o masă, în faţa căreia, pe perete, erau prinse, în agrafe, rapoartele infirmierelor şi m-am uitat afară pe fereastră. Nu se vedea nimic, era întuneric şi ploaia cădea. Vasăzică, asta era. Copilul era mort. De aceea medicul arăta atât de obosit. Dar ce mai încercaseră atuncea în camera aceea? Credeau probabil că o să izbutească să-l facă să respire. Nu eram religios, dar ştiam că ar fi trebuit să fie botezat. Dar dacă nu respirase niciodată? Nu respirase. Nu fusese niciodată viu. Afară de timpul în care fusese în pântecele Catherinei. Simţisem de multe ori cum se mişca. De o săptămână însă nu-l mai simţisem. Poate că se sufocase de la început. Bietul copil.

Mai bine mă sufocam eu, dracului. Nu, n-ar fi fost mai bine. Şi, totuşi, dacă n-ar fi muritul ăsta prin care trebuie să treci. Şi acum o să moară Catherine. Asta-i până la urmă. Mori. Nici nu ştii cum. N-ai vreme niciodată să înveţi cum vine asta. Te aruncă în viaţă şi-ţi spun regulile şi prima dată când te prind la strâmtoare, te omoară. Sau te omoară fără rost, ca pe Aymo. Sau te îmbolnăvesc de sifilis, cum l-au îmbolnăvit pe Rinaldo. Şi până la urmă te omoară. Poţi să fii sigur de asta. Aşteaptă numai, şi vei fi omorât.

Odată, când eram în tabără, am pus pe foc o buturugă plină de furnici. Şi când buturuga a luat foc, furnicile s-au

îmbulzit să fugă şi la început s-au îndreptat spre mijloc, acolo unde lemnul luase foc, şi după aceea s-au întors şi au grăbit spre capătul buturugii. Când s-au îngrămădit prea multe la capăt, au început să cadă în foc. Câteva au reuşit să scape cu trupul ars şi strivit şi s-au depărtat în neştire care încotro. Cele mai multe au luat-o iar spre foc şi apoi s-au întors spre capătul mai rece al buturugii, îngrămădindu-se la extremitatea neatinsă de flăcări, şi, în cele din urmă, au căzut în foc. Îmi amintesc că m-am gândit atunci că totul semăna cu sfârşitul lumii şi că aveam o nemaipomenită şansă să devin un mântuitor dac-aş trage buturuga de pe foc şi-aş zvârli-o departe, ca furnicile să poată coborî de pe ea. Dar n-am făcut nimic altceva decât s-arunc o ceaşcă de apă peste buturugă, ca să golesc ceaşca pentru a putea turna *whisky* în ea înainte de a adăuga şi apă. Cred că apa aceea, zvârlită pe buturuga aprinsă, n-a făcut decât să opărească furnicile.

Şi acum şedeam pe coridor şi aşteptam să aflu cum se mai simte Catherine. Infirmiera nu mai venea, aşa că, după câteva minute, m-am dus la uşă, am deschis-o încetişor şi m-am uitat înăuntru. În primul moment n-am putut vedea nimic, deoarece pe coridor lumina era foarte puternică, iar înăuntru era întuneric. Apoi am văzut-o pe infirmieră şezând lângă pat, capul lui Catherine pe pernă, şi pe ea, nemişcată, sub pătură.

— Cum se simte? am întrebat.

— Bine, mi-a răspuns infirmiera. Puteţi să vă duceţi să mâncaţi şi după aceea să vă întoarceţi dacă vreţi.

Am străbătut coridorul şi apoi am coborât pe scări. Am ieşit din spital şi m-am dus pe strada întunecoasă şi prin ploaie spre restaurant. Localul era puternic luminat şi la mese multă lume. N-am văzut niciun loc liber. Chelnerul a venit, mi-a luat pardesiul şi pălăria, ude amândouă, şi mi-a arătat un loc liber la o masă, în faţa unui bătrân care bea bere şi citea ziarul de seară. M-am aşezat şi l-am întrebat

pe chelner ce aveau ca *plat du jour*[131].

— Viţel la tavă, dar s-a terminat.

— Şi atunci ce-aş putea mânca?

— Ochiuri cu şuncă, ochiuri cu brânză sau *choncroute*.

— Am mâncat *choucroute* la prânz, i-am zis eu.

— Da, aşa e. Aţi mâncat *choucroute* la prânz. Chelnerul era un om de vârstă mijlocie, cu un început de chelie mascat de păru] rămas. Avea o faţă amabilă.

— Ce doriţi? Ochiuri cu şuncă sau ochiuri cu brânză?

— Ochiuri cu şuncă, i-am zis, şi bere.

— O halbă blondă?

— Da.

— Mi-am adus aminte, zise el. Aţi băut şi la prânz o halbă blondă.

Am mâncat ochiurile cu şuncă şi-am băut berea. Ochiurile cu şuncă mi-au fost servite într-o crăticioară rotundă. Şunca era dedesubt şi ouăle deasupra. Mâncarea era tare fierbinte şi după prima înghiţitură a trebuit să iau o duşcă de bere, ca să-mi răcoresc gura. Mi-era foame şi i-am cerut chelnerului să-mi mai aducă o porţie de ochiuri cu şuncă. Am băut mai multe halbe de bere, nu mă gândeam la nimic şi citeam ziarul omului din faţa mea. Scria despre o străpungere efectuată pe frontul englez[132]. Când şi-a dat seama că-i citeam ziarul, omul l-a împăturit în două. Am vrut să-i cer chelnerului să-mi aducă un ziar, dar nu mă puteam concentra să fac ceva. În restaurant era tare cald şi aerul era greu. Mulţi dintre clienţii de pe la mese se cunoşteau între ei. La mai multe mese se juca cărţi. Chelnerii treceau printre mese, adu-când băuturi de la bar. Doi oameni intrară şi nu găsiră loc să şadă. Stăteau lângă masa mea. Am comandat o altă halbă de bere. Încă nu voiam să plec. Era prea devreme ca să mă întorc la spital. Încercam să nu mă gândesc şi să fiu cu totul calm. Cei doi

[131] Mâncarea zilei (fr.)

[132] Este vorba de ofensiva dezlănţuită la 2 martie 1918 de germani împotriva sectorului dintre râurile Oise şi Scarpe, apărat de englezi.

aşteptau, dar nimeni nu se scula de la masă, aşa că până la urmă au plecat. Am mai băut o bere. Pe masă, în faţa mea, se adunase un vraf de farfurioare. Domnul din faţa mea îşi scoase ochelarii. Îi puse în toc, împături ziarul şi-l puse în buzunar; stătea ţinând în mână păhărelul de coniac şi uitându-se în jurul lui. Şi dinţr-o dată am simţit că trebuie să mă duc la spital. Am chemat chelnerul, am plătit nota, mi-am pus pardesiul şi pălăria şi m-am îndreptat spre uşă.

Am mers prin ploaie spre spital.

Sus, am întâlnit infirmiera pe coridor.

— V-am chemat la telefon la hotel, mi-a spus ea.

Ceva se prăbuşi înlăuntrul meu.

— S-a întâmplat ceva rău?

— *Mrs*. Henry a avut o hemoragie.

— Pot intra?

— Nu, nu încă. Medicul e cu ea.

— E grav?

— E foarte grav.

Infirmiera se întoarse în cameră şi închise uşa în urma ei. Am rămas afară pe coridor. În mine se făcuse un gol imens. Nu mă gândeam la nimic. Nu mă puteam gândi la nimic. Ştiam c-avea să moară şi mă rugam să nu fie aşa. N-o lăsa să moară. Oh, Dumnezeule, te rog, n-o lăsa să moară. Voi face orice pentru tine dacă n-ai s-o laşi să moară. Te rog, te rog, te rog, bunule Dumnezeu, n-o lăsa să moară. Bunule Dumnezeu, n-o lăsa să moară. Te rog, te rog, te rog, n-o lăsa să moară. Dumnezeule, te rog, să nu moară. Ai luat copilul, dar n-o lăsa să moară. Ai avut dreptate, dar n-o lăsa să moară. Te rog, te rog, bunule Dumnezeu, n-o lăsa să moară.

Infirmiera deschise uşa şi-mi făcu semn cu degetul să vin. Am urmat-o în rezervă. Catherine nu şi-a ridicat privirile când am intrat. M-am dus la ea, lângă pat. Medicul stătea de cealaltă parte. Catherine s-a uitat la mine şi mi-a zâmbit. M-am aplecat peste pat şi am început să plâng.

— Bietul şi dragul meu, spuse Catherine abia şoptit. Faţa

îi era cenuşie.

— Nu-i nimic, Cat, i-am zis, ai să te faci sănătoasă.

— Am să mor, spuse ea, şi după o clipă de tăcere continuă: Nu vreau să mor.

I-am luat mâna.

— Nu m-atinge, spuse ea. I-am lăsat mâna. Catherine zâmbi.

— Sărmanul şi dragul meu. Poţi să faci cu mine ce vrei.

— O să te faci iar sănătoasă, Cat. Ştiu că te vei face sănătoasă.

— Am vrut să-ţi scriu o scrisoare, ca s-o ai dacă mi se întâmpla ceva, dar n-am mai scris-o.

— Vrei să-ţi aduc un preot sau pe altcineva, pe care doreşti să-l vezi?

— Pe nimeni în afară de tine, spuse ea. Şi după o clipă: Nu mi-e teamă. Numai că nu vreau să mor.

— N-ar trebui să vorbiţi atât de mult, spuse medicul.

— Bine, zise Catherine.

— Pot face ceva pentru tine, Cat? Pot să-ţi aduc ceva?

Catherine zâmbi:

— Nu. Şi, puţin după aceea: N-ai să faci lucrurile pe care le făceam împreună cu vreo altă femeie şi nici n-ai să-i spui aceleaşi vorbe, nu-i aşa?

— Niciodată.

— Aş vrea totuşi să mai cunoşti şi alte femei.

— Eu nu vreau.

— Vorbiţi prea mult, spuse medicul. N-aveţi voie să vorbiţi. *Mr*. Henry trebuie să plece acum. Va putea să întoarcă ceva mai târziu. N-o să muriţi. N-ar trebui să vorbiţi asemenea prostii.

— Bine, spuse Catherine. Noaptea o să vin să stau cu tine.

Vorbea foarte anevoie.

— Vă rog să poftiţi afară, spuse medicul. N-are voie să vorbească.

Catherine, cu faţa pământie, îmi făcu acum semn cu

ochiul.

— O să aştept afară, i-am zis.

— Nu te necăji, dragul meu, spuse Catherine. Nu mi-e frică deloc. E numai o glumă proastă.

— Iubita mea dragă şi vitează.

Am aşteptat afară, pe coridor. Am aşteptat multă vreme. Infirmiera ieşi în pragul uşii şi se apropie de mine.

— *Mrs*. Henry, e foarte rău, îmi spuse ea. Mă tem pentru dânsa.

— A murit?

— Nu, dar e inconştientă.

Se pare că avusese hemoragii una după alta. Nu reuşeau să le oprească. Am intrat în rezervă. Şi am stat cu Catherine până a murit. Nu şi-a mai recăpătat cunoştinţa nicio clipă şi peste puţin timp muri.

Afară, pe coridor, am vorbit cu medicul.

— Pot face ceva în noaptea asta?

— Nu. Nu-i nimic de făcut. Pot să vă conduc la hotel?

— Nu, mulţumesc. Am să mai stau pe-aici câtva timp.

— Ştiu că nu e nimic de spus. Nu pot să vă spun decât…

— Nu. Nu e nimic de spus.

— Noapte bună, mi-a zis. Nu pot să vă conduc la hotel?

— Nu, mulţumesc.

— Altceva nu era de făcut, spuse el. Operaţia a dovedit că…

— Nu vreau s-aud nimic despre asta.

— Aş vrea să vă conduc la hotel.

— Nu, mulţumesc.

Se depărta pe coridor. M-am apropiat de uşa rezervei.

— Nu se poate să intraţi acuma, spuse una dintre infirmiere.

— Ba se poate.

— Încă nu e voie să intraţi.

— Ieşi afară! i-am zis. Să iasă şi cealaltă.

Dar după ce au plecat şi-am închis uşa, am stins lumina şi mi-am dat seama că totul era în zadar. Era ca şi cum mi-aş fi luat rămas bun de la o statuie. După o clipă am ieşit, am plecat de la spital şi m-am întors la hotel prin ploaie.

Sfârşit